

פירוש

ארזי הלבנון

על

תוספות דמסכת זבחים

פרק ראשון

אשר בו יבואו בעה"ת דברי רבותינו בעלי התוס' ז"ל עמ"ס זבחים
מוגהים ומתוקנים. ועליהם חונה פירוש מקיף על דרך הפשט
לבאר במקומות הצריכים

אשר ערכתי והכנתי בחמלת החונן לאדם דעת

ארז סלע

פעה"ק ירושלים תוכב"א

שנת תשפ"ד לפ"ק

מסכת זבחים

פרק ראשון

דף ב ע"א

בל הזבחים שנזבחו בו. עבודה קמייתא נקט, והוא הדין קצלה והולכה זריקה^(א) כדקתני סיפא^(ב) (לקמן יג.). ושינוי קודש שייך בהנך ארבע עבודות כגון עולה לשם שלמים^(ג), אצל שינוי צעלים לא

פירוש ארזי הלבנון

היה מוכח לנוכח בכל ד' העבודות אלא רק צעוד אחת או צשחים, וצפרע הולכה שהיא עבודה שאפשר לצעלה שאין ללמוד אותה מכל שאר העבודות, ע"ש.

ג) משמע דוקא **עולה לשם שלמים**, אצל אם שוחט **שלא לשם עולה** אינו פוסל. דשינוי לא הוי אלא דוקא צעוקר צהדיא לשם זבח אחר או צעלים אחרים, אצל כל שלא עקר צהדיא, אפילו עומד וזווח הריני שוחט שלא לשמו, אינו חשיב שינוי צכך. וכ"כ צקוצ"ש (ח"ב סי' כ"ב אות ד') וצחז"א (קמא סי' מ"ב אות ג'). ועיי' לקמן (ד' ע"א) צתוד"ה וישנן צליצור ומש"כ שם צחות ז'.

ו) צ צשוחט עולה לשם שלמים אמאי לא הוי פיגול, דכיון דמייירי נמי מסתמא צעועה וחושב שהוא שלמים [וכמו שכתבו התוס' לקמן (ע"ב) צד"ה אתנא], א"כ צכלל מחשבתו נמי לאוכלו לצ' ימים, דהיינו חוץ לזמנו, ואמאי לא הוי פיגול. [ואע"ג דאין קיי"ל דעקירה צעעות לאו שמה עקירה, ומפרשינן מתניתין צמזיד, א"כ צאומר מותר, וא"כ לפ"ז לא קשיא מניד, שהרי יודע שהוא עולה, ורק מחשב על אותה עבודה שלא לשמה ולא על האכילה. מיהו למ"ד צמנחות עקירה צעעות שמה עקירה, ודאי מתפרש מתניתין כפשוטו דעעה וחשב שהם שלמים, וא"כ לדידיה אמאי לא הוי פיגול].

ומלאתי שכר עמדו על זה המפרשים צמנחות (מ"ט ע"א) צסוגיא דעקירה צעעות, ח"ל החז"א שם (סי' ל"ג) נראה דלא הוי פיגול צמאי דסבור שהוא שלמים אלא א"כ חשב צהדיא צשעת שחיעה ששוחט לשם אכילה שני ימים, וכן לא מפסל משום שלא לשמה צמאי דסבור שהוא שלמים וכמש"כ לעיל אם לא ששחט צהדיא לשם שלמים, עכ"ל. וכ"כ הקר"א שם ועע"ש צמפרשים וצקה"י כאן (ס"א). וצלא"ה קושיא שהקשיתי לאו כלום היא, דאפילו אם יחשוב להדיא לשם שלמים

א) קלת קשה דא"כ אמאי נקט התנא זביחה יותר משאר עבודות, ליתני שהוקצו דמשמע כל העבודות צכלל. ו"ל כיון דקיי"ל שחיעה לאו עבודה היא וכשרה צורים וצגשים ועצדים משא"כ שאר עבודות, לפיכך הו"א דאף צמחשבה שלא לשמו יתכשר, לכך נקט שחיעה לצרותא (מראה בקו). וצמרומי שדה כתב דאי הוי תני שהוקצו הו"א דהיינו דוקא צדיעצד לאחר שמרק הדס, אצל לכתחילה אסור לזרוק, או שהיה ס"ד דאפילו אחר זריקה אסור לאכול וממילא גם אסור לזרוק מפני שאין מציאים קדשים לצית הפסול, להכי קמ"ל דאפילו חצחו לצד ג"כ כשרים, עכ"ד עע"ש. א"כ קמ"ל דרבותא דלא מייציעיא שאר עבודות דלא צעו שליחות צעלים אלא אפילו שחיעה דצעי שליחות הו"א כיון שמצח שלא לשמו הוי כשינה הכהן צשליחות ופסול לגמרי, קמ"ל דכשרין (מפרשים. ועיי' אות ל"ה). וצספר ראש המצח תירן דנקט שחיעה דוקא משום דרק צשחיעה שייך למיתני כשרים כיון דהוי דיעצד וא"א לתקוני, משא"כ צקצלה אפשר לתקוני דאם יש דס הנפש יחזור ויקצל, ע"ש. אמנם ידועה דעת הגר"ז דמחשבת שלא לשמה הוי מחשבת פסול כמו מחשבת פיגול ופוסלת גם את הדס צצליאר. וע"ע צמרומי שדה על רש"י ד"ה כשרים.

ב) ממתני' דהכא גופא נמי מוכח דה"ה צשאר עבודות מדקתני **אלא שלא עלו** דדייקין מיינה צגמרא דאסור לשנויי צשאר עבודות, אלא שהתוס' קושעא דמילתא נקטו דלקמן תנין לה צהדיא (פ"מ). וצספר מראה כהן תירן דמלישנא דאלא לא הוה מליין למידק דלא עלו לשם חובה, רק הוה ידעיין דאסור לשנויי צכו לכתחילה אצל מ"מ דילמא צדיעצד עלו לשם חובה דומיא דלשם השם לשם ריה וכו' שכתבו התוס' צסמוך דאינס לעיוביא. וצעט"ק כתב משום דמשון אלא דמתני' לא

שייך אלה צזריקה" כגון שוחט או מקבל או מוליד" קרבן ראובן ע"מ לזרוק דמו לשם שמעון" כדמוכה לקמן בפירקין (דף י. ו). ולריך לדקדק מנא ליה להש"ס שינוי צעלים דקצעי לקמן בפירקין (דף ז. מנא לן דצעיין זביחה לשמה כו' והדר קאמר אשכחנא שינוי קודש שינוי צעלים מנא לן, משמע דאמתניתין קאי, וכולה מתניתין לא מישתמעא כלל שינוי צעלים דלישנא דלשמך משמע לאפקוי שינוי קודש, וכולה" מתניתין לא נקיט אלא שינוי קודש דקתני נמי צסיפא (שם דף יג.) כיצד לשמן ושלח לשמן לשם פסח [ו] לשם שלמים. ונראה דסמך אמתניתין דלקמן פרק בית שמאי (דף מו:) דתנן לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זבחה" וכן פירש בקונטרס בגמרא (ד. ד"ה שינוי צעלים מנלן). וא"ת אי

פירוש ארזי הלבנון

עוד כתב המש"מ (שם) להסתפק לדעת התוס' דשינוי צעלים שאינו על מנת לזרוק לא מיקרי שינוי צעלים, האם דוקא לענין פסול הוא דלא מיקרי שינוי צעלים וכגון צפסח וחטאת, אבל צשאר קרבנות דלא מייפסלי שלא לשמן מחשבה כזו מהני לענין שלא יעלו לשם חובה. או דילמא לא מיקרי שינוי צעלים כלל וה"נ עלו לצעלים. ע"ש דמסוק ומ"מ נ"ל דכי היכי דאינו פוסל ה"נ עולה לצעלים, ומי שיעיין היעצ צתוס' ריש זבחים יראה כמו שכתבנו, עכ"ד. וכבר העירו הגרעק"א והא"ש ועוד מפרשים דצתוס' לקמן (ו' ע"א ד"ה תודה) מפורש בהדיא דעלו לשם חובה נמי.

וגם על מנת לאוכלו לפני ימים, לא היו פיגול צכך דצעיין שיקרבו כל המתירין כמלוותן, וכל שיש בו שום פסול אחר אינו נפסל משום פיגול. וע"ע צמפרשים שם צמנחות שהאריכו גם צזה.

(ד) וכ"כ רש"י לקמן (ד' ע"א ד"ה וישנו צד' עבודות, ודף י' ע"א ד"ה שחט). אבל דעת הרמב"ם אינו כן וס"ל דשינוי צעלים פוסל בכל ד' עבודות כמו שינוי קודש. ועי' צמפרשים כאן וצמפרשי הרמב"ם מ"ש ליישב דבריו מהוכחות התוס'.

(ה) עי' צמש"מ (פסה"מ פט"ו ה"א) שכתב דמדברי התוס' אלו נראה דשינוי צעלים שהיה צזריקה [דהיינו צזריקה עלמה חישב שלא לשם צעלים] עלו לצעלים לשם חובה. ודבריו תמוהין עובא, דכיון דשינוי צעלים אינו פוסל צשאר עבודות אלא צעל מנת לזרוק, מכל שכן דפוסל צזריקה עלמה כמ"ש התוס' לקמן (ד' ע"ב צד"ה רצ א"ב). והגרי"י ענגיל ז"ל צספר גבורות שמונים (צחירון הס"א) כתב ליישב דחלות מחשבת הפסול חל רק צגמר העבודה, והלכך צשחיעה והולכה צשמחשב ע"מ לזרוק שלא לשם צעלים שפיר חייל הפסול צגמר העבודה, משא"כ צזריקה שהיא עבודה אחרונה וכשצעה המחשבה לחול דהיינו צגמר הצריקה הכי אז כבר נגמרה הכפרה ופסקו הצעלים מלהיות צעלים עוד, דכל ענין הצעלים הוא רק מפאת הכפרה שלהם צקרצן, על כן שפיר ליבא מחשבת צעלים צזריקה, דכשצעה המחשבה לחול דהיינו צגמר הצריקה, כבר שלמה הכפרה ואינם צעלים עוד, עכ"ד. אמנם כאמור צתוס' לקמן מצואר להדיא דשינוי צעלים פוסל גם צזריקה עלמה.

וצחידושי רעק"א שם צגליון הרמב"ם כתב דע"ס נפל צדברי המש"מ וז"ל דשינוי צעלים שאינו צזריקה, וכונת המש"מ לומר דהיבא דשחט או קיבל שלא לשם צעלים ולא נחכוון ע"מ לזרוק אפילו עולה לצעלים (וכמ"ש להלן צצמסן).

(ו) הגרי"י ז"ל אמר צשם אחיו הגר"מ ז"ל דיש לחקור צשינוי צעלים אם סגי כששוחט ע"מ לכפר לשמעון כיון דזהו כל ענין הצעלים צקרצן דהיינו לענין כפרה, או דלריך לשחוט על מנת שהמעשה צזריקה יהיה לשם שמעון, ומלשון התוספות משמע כלד השני עכ"ד (שעורו הגרי"ד). וז"ל רש"י (י' ע"א) אבל שינוי צעלים לא שייך אלא צזריקה, דהא דרבינן שחיעה לפסול מחשבה צשינוי צעלים אינו אלא כגון ששחט על מנת לזרוק להכתפר צו אחר אבל שחט שלא לשם צעליו ולא הזכיר על מנת לזרוק, אין זו מחשבה דשינוי צעלים, עכ"ל.

ז) ז"ל וכולהו. ור"ל כולו מתניתין דכך פירקין (צ"ק). וצחמת גם ללא הגבה, הדבר ידוע ליודעים דצכטה"י הישנים של הגמרא לא היו המשניות של כל פרק מחולקות, אלא כל פרק ופרק נשנית צתחילתו משנה אחת הכוללת כל המשניות של אותו הפרק, וכמו פרק צתרא דמכילתין שנשאר משום מה על מתכות זו.

ח) קשה קאת, דהא צתר דצעי לקמן זביחה צשינוי צעלים מנלן, צעי הגמרא נמי קצלה מנלן, הולכה מנלן, צריקה מנלן. ומאי צעי, והא צמתני' דפרק בית שמאי תנן זביחה צלצד ולא שאר עבודות. וז"ל דפשיטא להגמרא דצביחה דהתם לאו דוקא אלא הוא הדין שאר עבודות, כמו שכתבו התוס' לעיל גבי זביחה דמתני' דהכא (מפרשים). ועי' לקמן אות י' צגירסת צה"ז.

אֲהֵיָהּ קָאֵי אִם כֵּן הוּא לִיָּה לְפָרוּשֵׁי נִמְי מִנָּה לָן לֶשֶׁם הַשֵּׁם לֶשֶׁם אִישׁוּם [לֶשֶׁם רִיחַ] לֶשֶׁם נִיחּוּת, וַיֵּשׁ לֹמֵר דְּלָא אֲתִי לְפָרוּשֵׁי אֱלָה זְבַחֵי דְכַשִּׁירִין וְלָא עֲלֹו לֶשֶׁם חֻצְבָּה, אֲזַל הֵךְ כַּשִּׁירִין וּמְרַלִּין וְעֲלֹו לֶשֶׁם חֻצְבָּה כְּמוֹ שֶׁאִפְרָשׁ^ט. וְעוּד יֵשׁ לֹמֵר דְּשֵׁלָא לְשִׁמְן דְּמִתְנִיתִין מִשְׁמַע זֵין שִׁנּוּי קוּדֵשׁ זֵין שִׁנּוּי זְבַעלִים^י כְּמוֹ

פירוש ארזי הלבנון

מ"מ הרי הפסול הוא בעצודה שמחשב זה ולא בעצודה שמחשב עליה ולהכי חשיב כשתי עצודות.

ובספר משמר הלוי מציא משא ומתן נפלא בין רבינו הגר"ז ז"ל דס"ל דשיך זיה שינוי בעלים וכדלעיל, לבין החזון יחזקאל ז"ל דס"ל דקרצן שנשחט שלא לשמו אין בהקרצתו שום ריאווי לבעלים ואינו קרצ לשם הבעלים הראשונים כלל אלא רק מחמת שיש עליו דין קדושת קרצן. וכתב דלפי"ז אולי אין שום איסור במחשבת שינוי בעלים צוריקתה. וכ"כ בספרו חזון יחזקאל על התוספתא ריש מילתין, וכ"כ בספר גבורות שמונים (ס"ו ס"א), וע"ע שאר מפרשים דרוכס ככולם נגעו זה, ובייחוד ע"י בספר דם זבחים שהאר"ך.

יא) בספר משמר הלוי הקשה על דבריהם דאי מתניי איירי נמי בשינוי בעלים א"כ גם על זה קאי מש"כ בהמשך המשנה "הפסח בזמנו וכו'". והיינו משום דשלא בזמנו נעקר משם פסח ועשה שלמים, וכמ"ש רש"י לענין שינוי קודש. וא"כ מוכח דגם בשינוי בעלים נעקר הפסח שלא בזמנו. וקשה א"כ מאי קמבעיא ליה בפסחים (ס' ע"א) פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים מהו וכו' ע"ש. והרי ממתניתין מוכח דנעקר. ובייחוד קשה דהא התם מסיק לפסולא ע"ש. וא"כ איך נוכל לפרש דמתני' קאי נמי אשינוי בעלים, והרי מסיים עלה "והפסח בזמנו", הא שלא בזמנו כשר זין בשינוי קודש זין בשינוי בעלים. והניח ז"ל ע"ע.

ונראה לי ליישב דלכאורה פשוט דמה ששינוי הפסח בזמנו, אין לדייק מכך דשלא בזמנו הדר לכללא דרישא דכל הזבחים שחזבו שלא לשמן כשרים, שברי דייקין בגמרא למה לי למיתני אלא וּמְפָרֵשׁ דְקָמ"ל דְאִסוּר לְשִׁנוּי זְבוּחַ תּוֹ שִׁנוּי אֲחֵרוּנִי וְלָרִיךְ לַעֲשׂוֹת שָׂר עֲזוּדוֹתָיו לְשִׁמּוֹ, וְאִי נִימָא דְפִסַּח שְׁלָא זְמוּנֹו כְּלָל כֹּל הַזְבָּחִים, וְכִי ס"ד דְפִסַּח שֶׁשְׁחָטוּ שְׁלָא לְשִׁמּוֹ יֵהָא חֵיב לַעֲשׂוֹת שָׂר עֲזוּדוֹתָיו לֶשֶׁם פִּסַּח. אֲלָא ע"כ מֵאַחַר שְׂאֵר חוּץ מִן הַפִּסַּח וְהַחֲעֵלָת, הוֹלִיָּא פִּסַּח וְהַחֲעֵלָת לְגַמְרֵי מְכַלְל כֹּל הַקְרָבָנוֹת, וְהַשְׂחָתָה הוּךְ וּמְפָרֵשׁ דְהַפִּסַּח זְמוּנֹו פְסוּל שְׁלָא לְשִׁמּוֹ כְּלָל עֵינִין, אֲזַל שְׁלָא זְמוּנֹו, יֵשׁ לֹמֵר דְּלָא פְסִיקָא מִיִּלְתָּא, וְאִפְשָׁר דְּכַשִּׁירֵי קוּדֵשׁ כְּשֵׁר, וְכַשִּׁירֵי זְבַעלִים פְסוּל.

ובזה יש ליישב עוד מה שקשה לכאורה בלשון המשנה דתני חוץ מן הפסח והחטאת הפסח בזמנו וכו'. למה האריך בלשנו ולא קאמר בקיצור חוץ מן הפסח בזמנו

ט) היינו בדמפרשי החוס' לקמן משום דהך דברים ילפינן מקרא דהקטרה והוא עלמנו שלא הוקטרו אימוריו כשר ועולה לבעלים.

י) וכן נראה כתיירן זה, דלתיירן קמא לא שמעינן שזום דוכתא דבשינוי בעלים לא עלו לשם חוצה, דממתניתין דלקמן (מ"ו ע"ב) לא שמעינן אלא דלכתחילה לריך לחשב לשם חוצה, אכל דלא עלו לא שמעינן ככל איך שש דברים דכשרים ועלו (ק"א).

והנה בגמ' בסמוך דייקין מדקתני "אלה שלא עלו וכו'" דאסור לשנויי זהו תו שינויא אחריו. והמפרשים שקלו וערו אי דוקא שינוי קודש הוא דאסור לשנויי זהו, אכל שינוי בעלים מותר, דכיון שאינו עולה לבעלים לשם חוצה א"כ לא שייך זיה תו שינוי בעלים. או דילמא אע"ג דלא עלו לבעלים לשם נדרו מ"מ אכתי שם בעליו עליו ואסור לעשות שאר עצודות בשינוי בעלים. ובזבח תודה וכן בחזו"א (ס"ו א' סק"ה) כתבו דאסור לשנויי זהו אף בשינוי בעלים, והוכיחו כן מדברי החוס' כאן שכתבו דמתני' איירי זין בשינוי קודש "זין בשינוי בעלים", ולפי"ז על כרחך מתני' זין על שינוי קודש וזין על שינוי בעלים קאמר "אלה שלא עלו לבעלים", וכיון דמניח דייקין דאסור לשנויי זהו בשאר עצודות, אלמא שינוי בעלים נמי אסור לשנויי. ועממא דמילתא, לא מייבעיא לעטם השני דקאמר אבע"א קרא דהטעם דאסור לחשב מחשבה שאינה נכונה בזדאי שייך גם בשינוי בעלים, אלא אף לסבירא הראשונה, כיון דמייבעי שיהו כל עשות הקרצן לשם בעליו, וכי משום דשני הכהן בעצודה אחת, ישנה ג"כ בשאר עצודות.

ולפי הך דיוקא דהזבח תודה והחזו"א יש לפשוט נמי מה שנכתפקו אחרונים בשינוי בעלים אחר שינוי בעלים, דאפילו תימא דאכתי שם בעלים על הקרצן אע"ג דלא עלה לחזבתו, מיהו כיון דפסולא דשינוי בעלים הוי פסול צוריקה דאינו נפסל אלא במחשב על הצוריקה, א"כ אם שוחט ע"מ לזרוק שלא לשם בעלים ו"ל דתו ליכא איסור לקבל ע"מ לזרוק שלא לשם בעלים, דכיון דשתי המחשבות הן על הצוריקה הו"ל כמי שמחשב פעמיים שלא לשמו בעצודה אחת דאין צוה איסור [וכמו שכתב צמיוחס לרשב"א ריש מנחות]. אמנם לפי דיוקא דהזבח תודה והחזו"א ה"ל מוכח נמי מלשון המשנה דבשינוי בעלים נמי אסור לשנויי זהו. ועממא דמילתא ז"ל משום דאע"ג דהמחשבה היא על הצוריקה,

צרייתה דרבי שמעון קמלה שלא לשמה דמוקי ריש פ"ק דמנחות (דף 3) צשינוי צעלים^(ז), ולהכי נמי [לא פריך]^(ח) צפירקין דהך רצבעה דברים מנא לן, דלא מיירי בהן צמתניו. ומיכו רבה דווקא מוקי לה צשינוי צעלים אבל רבא ורב אשי לא מוקמי לה הכי התם^(ט). ואם תאמר והא צפרק בית שמאי (לקמן דף מו): דריש להו מדכתיב עולה אשה ריח ניחוח לה', עולה לשם עולה, והיינו שינוי קודש,

פירוש ארזי הלבנון

לה מדתקן כיצד לשמן ושלא לשמן לשם מנחת חופעא ולשום מנחת נדבה, ודוקא צרייתה דר"ש דלא תגן צה כיצד לשמן וכו', מוקי לה רבה התם צשינוי צעלים. וא"כ ה"נ צמתניתין דהכא ליכא לפרושי צשינוי צעלים מדתקן צתר הכי כיצד לשמן ושלא לשמן כו', וכמו שבאמת כתבו התוס' לעיל.

שב צר ראיתי דלא קשיא מידי, דכוונת הגמרא צמנחות שם לאוקומי מתני' דהתם צשינוי צעלים דוקא ולא צשינוי קודש, ולזה דחי הגמ' דמתני' מיירי לכה"פ ג"כ צשינוי קודש, מדתקן צתר הכי כיצד לשמן ושלא לשמן וכו', אבל אין כוונת הגמ' לומר דלא מיירי צשינוי צעלים כלל, רק הכוונה להוכיח דמיירי ג"כ צשינוי קודש, ופשוט.

(ג) כן גירסת ה"ק והפ"מ ועוד. וכוונת התוס' ליישב מה שהקשו לעיל דלמאי לא מפרש נמי מנא לן לשם השם לשם אשם לשם ריח ניחוח. דלפי מה שכתבו עתה דלמתני' דהכא סמיק, א"כ מהאי עממא לא פריך הגמרא אהך ד' דברים מנלן, כיון דלא מיירי בהם צמתני' דהכא.

וגירסת בה"ז^(י) ולהכי נמי פריך צפירקין כו' מנלן דהא מיירי בהם צמתני'. ופירש דהיה קשה להו לפי הפירוש הראשון דקאי אמתניתין דפרק בית שמאי, דא"כ מאי צעי הגמרא מנלן שינוי צעלים בכל הך ד' עצודות [ובדצעי לקמן קבלה מנלן כו' הולכה מנלן כו' זריקה מנלן] והלא צמתני' דבית שמאי לא קתני כי אם זביחה בלבד. אבל לפי תירוץ השתא דמתני' דהכא כולל נמי שינוי צעלים, א"כ שפיר צעי מנלן שינוי צעלים צשאר עצודות דהא מתניתין דהכא קאי אכל ד' עצודות כמו שכתבו לעיל. כן פירש צספר עהרת הקודש.

(ד) יש להעיר, דצסוגיא דמנחות שם (ד' ע"א) מסיק דרבא ורב אשי לא אמרי כרבה משום קושיא דאציי [ולא משום לישהא דשלא לשמן], משמע דצלישהא דשלא לשמן שפיר איכא למימר דמודו לרבה דמשמע נמי שינוי צעלים. וא"כ תירוק התוס' קאי שפיר אליבא דכו"ע ולאו דוקא אליבא דרבה.

וגראה צבאמת אין כוונת התוס' לסתור ולפרוק תירוץ, רק כוונתם על דרך דחיה דאין תירוק זה מוכרח. והיינו משום דלכאורה לפי תירוק זה נדחה

והכעאת צכל זמן. אבל לפי מה שנתצאר, יש לומר דאי הוי תני חוק מן הפסח צזמנו, א"כ היה משמע שפסח שלא צזמנו הוא צכללא דרישא דחייב לעשות שאר עצודותיו לשם פסח, וה"ה דכשר צכל ענין אפילו צשינוי צעלים. לכן אמר חוק מן הפסח והכעאת, שאינם צכללא דרישא כלל, ואח"כ הולך ומפרש הפסח צזמנו וכו' כנ"ל.

וצר מן דין מדצרי הראשונים צפסחים שם נראה דהך איציעיא דפסחים, קאי אלפני הפסח, שאז צעי עקירה לכר"ע, ומיציעיא לן אי שינוי צעלים נמי השיב עקירה אז לאו. ומשמע דלאחר הפסח למ"ד דלא צעי עקירה ממיילא גם צשינוי צעלים כשר. ואפילו למאן דצעי עקירה גם לאחר הפסח איכא למימר דמ"מ שינוי צעלים מהני, דעד כאן לא מייציעיא לן התם אי שינוי צעלים השיב עקירה, אלא צזמן שראוי לפסח, אבל לאחר הפסח שאינו ראוי עוד, שפיר יהא חשיב עקירה גם צשינוי צעלים. וכעין דוגמא לזה ראיתי צקרן אורה לקמן (ח' ע"ב) שכתב דאע"ג דלמרינן צפסחים דעקירה הוי דוקא על ידי שחיטה ולא סגי דעקירה על ידי דיבור, מכל מקום איכא דעבר עליו הפסח שאינו ראוי עוד, מהני גם עקירה ע"י אמירה צפה גרידא ע"ש. ואם כן מיישב ק"ת קושיית הגרממ"ש ז"ל הבי"ל, דצשאר ימות השנה דהיינו לאחר שעבר עליו הפסח, שפיר מהני שינוי צעלים לעוקרו משם פסח ועל זה קאי המשנה דקתני הפסח צזמנו.

ועיין עוד צמאירי פסחים שם שמפרש האיציעיא הבי"ל דוקא צשוחטו לשם פסח צשינוי צעלים, דכיון ששחטו לשם פסח, תו לא מהני עקירה ע"י שינוי צעלים. אבל אם שחטו צסתמא ה"ז כשר צשינוי צעלים כיון דפסח צשאר ימות השנה שלמים הוי ושלמים צשינוי צעלים כשר. ולפי"ז מתני' שפיר מתפרשא צשינוי צעלים צפסח אף צשאר ימות השנה ואפילו לפני הפסח, צאופן שלא שחטו לשם פסח אלא צסתמא. וכן פירש הר"ח שם צמסקת הסוגיא דדוקא צשוחט לשם פסח הוא דפסלינן צשינוי צעלים.

(צ) לכאורה קשה דהמעיין צסוגיא דמנחות שם (ד' ע"א) יראה מפורש דמתניתין דהתם דקתני כל המנחות שנקמנו שלא לשמן ליכא לאוקומי צשינוי צעלים, ומוכח

וצפירקון צגמרה (לקמן דף ד.) דריש שינוי קודש מקרה אחרונה. ויש לומר דקרא דהתם צהקטרת אימורים והכא צעבודת הדם^(ט). ואע"ג דקתני לשם ששה דזרים האצח מזבח, הוא הדין האצח נקטר דהא קרא דמיייתי התם צהקטרה מייירי. ומ"מ שפיר דריש מקרא דהתם זציחה לשם ששה דזרים מדאיתקש אל שם זבח^(י) דלשם זבח דהיינו שינוי קודש הוי זין צעבודת דם [כדיליף] מקראי דפירקון זין צהקטרה [כדיליף] מקרא דהתם, ה"ה שאר (חמשה) [ארבעה]^(י) דזרים יכו זציחה^(י) כמו צהקטרה^(י). ומיכה הא לא מליין למילף מהיקושא דנימא ולא עלו לשם חוצה ואינה מרצה בכל (מקום) הנך ו' דזרים, דההוא קרא כתיב צהקטרת אימורים והוא עלמנו שלא הוקטרו (אימורים) [אימוריו] כש^(ט) כש^(ט). ולקמן (דף מו:) דמיייתי קרא לשם זבח דהיינו שינוי קודש לא מיייתי נמי קרא לשם זבח דהיינו שינוי צעלים^(כ) משום דהנהו ששה דזרים לא שייך לפרש צשעת הקטרה, דצשעת הקטרה

פירוש ארזי הלבנון

דצעיין לשם ששה דזרים ולא צשאר עצודות, וכ"כ צס' חוקי חיים, אמנס לא נתנו עטס מספיק לדצריהס ע"ש. לכאורה קשה, מאחר דקרא דמיייתי התם צעולה הוא דכתיב ועולה ושאר קרצנות לא למדנו רק מהיקשא דזאת התורה, א"כ שינוי קודש גופא צעולה דבר הלמד צהיקש הוא ואינו חוזר ומלמד צהיקש על אינך דזרים. ועוד דאינך הנך ד' דזרים צשאר זצחים מני"ל מאחר דעולה גופא לא אחיא אלא צהיקש. ויש ליישב (שה"ק). ולכאורה יש להשיב דאע"ג שכתבו התוס' לשון היקש, אין כוונתם להיקש ממש, אלא למה מלינו, דילפינן עצודות הדם מעצודת הקטרה, וְאָמַר לשם זבח צעבודת הקטרה ונאמר לשם זבח צעבודת הדם, מה לשם זבח האומר צהקטרה לא חילקת זין לשם זבח לצין שאר מחשבות, אף צעבודת הדם לא תחלוך זין לשם זבח לצין שאר מחשבות. ועל זה הדרך ילפינן צגמרה (לקמן ד' סוף ע"א) שינוי צעלים משינוי קודש צשאר עצודות, ע"ש. [וכן נמלא צזחה מקומות שאומר הש"ס היקש ופירושו לאו דוקא אלא ר"ל צגז"ש או צמה מלינו. וכן צרש"י וצתוס'. ועיי' לדוגמא רש"ש לתוס' צ"צ ע' ע"ב].

לגמרי פירש"י [דהיינו התירון הקודם דסמוך אמתני' דפרק צ"ש], דמאחר דמוכה דלישנא דשלא לשמן משמע נמי שינוי צעלים א"כ ודאי קאי אמתניתין דהכא ולא אמתני' דפרק צ"ש. לזה כתבו דאינו מוכח אלא לרצה, אבל רצה ורצ אשי איכא למימר דפליגי גס צזה. [ואע"ג דלא דחו התם צמנחת מילתא דרצה משום כך, שמא משום דפירכא דאציי עדיפא להו או דילמא חד מתרי תלת נקט].

(עו) אבל רש"י שם (צד"ה עולה) פירש דמקרא דשלמים יליף דאיירי זציחה, ולדידיה קשה קושיית התוס'. ועיי' עה"ק מה שכתב ליישב. וע"ע צהגרי"ז (מע"ה"ק פ"ד ה"א) עתירן על פי דרכו דתרי עניינים יש צמחצבת שלא לשמה, חדא עלם הדין שהקרצן יקרצ לשמו כדין שאר מלוות דצעיין לשמן, וחדא דמחצבת שלא לשמו הוא מחצבה הפוסלת כמו מחצבת פיגול, ואם כן י"ל לדעת רש"י דמקרא דפרק צ"ש ילפינן דצעיין עשיית הקרצן לשמו, ומקראי דפירקון ילפינן דהוי מחצבה הפוסלת ושפיר אלעריך תרי לימודים.

(עז) ר"ל דכל הנך מחשבות לשם השם לשם ריח לשם ניחות, איתקשו אל מחצבת לשם זבח, דכולהו כתיבי צחד קרא [דעולה אשה ריח ניחות לה'] דכתיב גצי הקטרה. והלכך אמרינן מה הקטרה דצעיא לשם זבח צעיא נמי לשם שאר מחשבות, אף זציחה דצעיא לשם זבח צעיא נמי לשם הנך מחשבות. ופשוט.

(עח) כז"ל, דהא לשינוי צעלים לא נריך היקשא (ז"ק).

(כ) כדאיתא לקמן צגמי' (דף ז' ע"ב). ואע"ג דאמרינן צפסחים (ע"ז ע"ב) דאימורין כי איתנהו מעכצוי, ודוקא היכא דאצדו או נעמאו לא מעכצוי, היינו לענין להסיר הצצר צאכילה דוקא, דהיכא דאיתנהו כל כוזה דלא מייקטרי אימורין צצר אסור צאכילה, וכדאיתא שם (מ"ט ע"א). אבל כפרה ודאי לא מעכצוי. וע"ע צתוס' לקמן (ו' ע"א) ד"ה והלא אין כפרה אלא צדס.

(כא) ז"צ דצשלמא צהקטרה לא מליין למימר דמעכצוי, אבל צעבודת הדם אמאי לא נאמר דמעכצוי. וכדומה לזה אמרינן לקמן צגמרה (ו' ע"ב) מה שלמים זין זציחה זין שאר עצודות לא חילקת צהס למזיה, אף פסח לא תחלוך צו זין זציחה לשאר עצודות לעכצו.

(יח) לכאורה לאו דוקא זציחה אלא הוא הדין צשאר עצודות הדם צעיין מחצבה לשם ששה דזרים. וכי היכי דילפינן זציחה מהקטרה יליף נמי לשאר עצודות הדם, וכן כתב המשל"מ (מע"ה"ק פ"ד ה"א) דצעת התוס'. אבל צספר יתר הצו כתב דדוקא זציחה הוא דכתבו התוס'

לא משכחת לשם זבחה⁽²⁾, דשינוי צעלים ליתיה אלא בשוחט ע"מ לזרוק או מקבל ומוליד ע"מ לזרוק כדמוכה בפירקין (לקמן דף י). ובשעת הקערה כבר זרק הדם, ואם כן מהיכא תיתי הקערה לשם זבחה, דזהוהו קרא לעולה אשה ריח ניחוח לא כתיב, ומעבודת דם לא אחי דעבודת דם גופיה ליתיה אלא צעל מנת לזרוק כדפרישית⁽²⁾. והשתא זבחה לשם ששה דברים והקערה לשם חמשה. אי נמי הא

פירוש ארזי הלבנון

ובשפ"א כאן מפרש כוונת הספרי שאם הכהן צר דעת לידע לשם מי זורקין ומקטירין, דהיינו לשם השם, צוה נושא עון. ואילו בחידושי ר' משולם דוד הלוי הביא בשם אביו הגר"ז ז"ל דלריך לדחוק כוונת הספרי דלשם מי, הכוונה לשם אחי זבח, דהיינו שינוי קודש. והניח צ"ע.

ובחמת לא זכיתי להבין לכל הפירושים, איך יליף הספרי זריקה והקערה מקרא דאתם תשארו את עון המקדש. היכן מרומז בחיצת "עון המקדש" זריקה והקערה. ועוד קשה, אמאי נקט דוקא זריקה והקערה, ולמה לא קאמר נמי קבלה והולכה. ותו היכי סגי בחד קרא לזריקה והקערה, הא בגמרא ריש מביילתין (ד' א') מוז'ך לכל עבודה ועבודה קרא צפני עלמנו. ועוד להך פירושא דמפרש ליה צשינוי צעלים, קשה, דמשמע שחיוב מדאורייתא לידע לשם מי זרק ולשם מי הקטיר, והלא תנן במביילתין לקמן (ש"א ע"ג) נתערבו קדשים בקדשים מין צמינו זה יקרב לשם מי שהוא זה יקרב לשם מי שהוא, ופירש רש"י שיאמר לשם צעלים שלו. והתוס' שם מפרשים דצב"ג יסחוט סתמא. אלמא כל כה"ג שאינו יודע לשם מי שחט אין צריך משום שינוי צעלים. וכן ראיתי שהקשה בשפ"א.

עוד קשה, דבהמשך הספרי שם אחר דברי ר' יאשיהו הג"ל איתא, ר' יונתן אומר מניין אתה אומר שאם זכה בצשר קודם זריקה דמיוס, צחזה ושוק קודם הקער חלצים, שהכהנים נושאים עון על כך, תלמוד לומר אתה ובינך אתך תשארו את עון כהונתכם, וכן מצינו שלא נתחתם גזר דינו של עלי אלא על שנהגו ציון בקדשים וכו' (היינו שהיו נוטלים את חלקם בצשר קודם שזרק הדם). עכ"ל הספרי. ואי מפרשין למילתא דר' יאשיהו צשינוי צעלים או צחסרון כוונת לשם השם, א"כ מה שייכות יש בין מילתא דר' יאשיהו למילתא דר' יונתן. וי"ע.

ועלה דעתי לפרש פירוש חדש ונפלא מאד, דבחמת לא מיירי הספרי צפסולי מחשבה כלל, לא מחשבת שינוי צעלים ולא מחשבת לשם השם או שינוי קודש. אלא מיירי צסדרי המקדש דחלוקת הצשר לכהנים. דלפי שאין הכהנים רשאים לחכות בצשר קודם זריקה ולא צחזה ושוק קודם הקערה, לפיכך רריך הכהן הזורק והמקטיר שדע כל קרבן וקרבן למי שייך ואימתי זרק

(ב) פירוש אמאי לא מייתי קרא אלשם זבחה, דאע"ג דלא משכחת לשם זבחה בקרא דהקערה, מ"מ לייתי קרא דלשם זבחה בצבחה, ונימא כי היכי דיליף שאר ד' דברים זבחה מהקערה, ה"ג יולף שינוי צעלים בהקערה מצבחה. ותירוץ דלא שייך שינוי צעלים בהקערה (מיס קדושים צקטור).

(ג) המפרשים וצראשם עכ"ק הקשו על התוס' מספרי (פרשת קרה פסקא קט"ו) דאיתא התם, מנין אתה אומר שאם זרק את הדם כראוי ואינו יודע לשם מי זרקו, והקטיר את החלב כראוי ואינו יודע לשם מי הקטירו, שהכהנים נושאים עון על כך, ת"ל ואתה ובינך וצית אינך אתך תשארו את עון המקדש. עכ"ל. הרי מצוה דשייך שינוי צעלים גם בהקערה, ודלא כהתוס'. וצב"ק דחק דלשיעת התוס' הך דספרי אסמכתא צעלמא הוא ולאו מדינא דאורייתא. וע"ע צמלצ"ס צתוה"מ ועוד מפרשים שהניחו צ"ע.

והגר"מ צעמא צספר דבר אצרהס (ס"ד ד') כתב לישב דהתוס' ס"ל דצכל הקרבנות אין האימורים שייכי לדיני הקרבן כמו שחיעה ושאר עבודות, כיון שאינם מעבדין את הריזוי, אלא חיוב ההקערה הוא חיוב כללי דכל אימורי הקרבנות יש חיוב להקטיר, אבל אין שם הקרבן כלל על ההקערה. ולכן ס"ל להתוס' דאין רריך להקטיר לשמו או לשם הצעלים, דכבר נסתלק ענין ושם קרבן הפרטי שזהו המחייב מחשבת הלשמו ומחשבת הצעלים. אמנם קרבן פסח שאני דכיון דכל עיקרו לאכילה אחי כמ"ש צפסחים (ש"א א') לפיכך גם הקערת האימורין שהיא המתרת את הצשר צאכילה חשיבה מדיני הקרבן כמו שאר עבודות. ועפ"ז מיושב הספרי דהתוס' יפרשוהו דמיירי צפסח דוקא, דפסח שאני מכל הקרבנות שהקערת האימורין שייכה לגוף הקרבן, משא"כ צשאר קרבנות. וע"ש ציתר ציאור. וסייס כן יש לומר לחומר הנושא אף שדחוק צלשון הספרי, דמשמעויתיה דצכל הקערות כן, עכ"ל. וקשה לי עובא, דלפי ציאורו הרי גם לשם זבח לא צעינן בהקערת אימורים כיון דאין שם הקרבן עליהם, והרי דבר זה מפורש צתוס' להדיא דלשם זבח צעינן ורק לשם צעלים ליכא בהקערה. וי"ע.

דקאמר זציחה לשם ששה דברים, לא שחישב צשעת שחיטה לשם ששה דברים אלא כלומר הזבח נעשה לשם ששה דברים וכל אחת צשעתה^(כ). וצפרק המפקיד (צ"מ דף מג:) פירשתי^(כ) הא דמחשבה פוסלת צקדשים אי צדיבור הזבח נעשה [שלח] לשמה^(כ) או אפילו צמחשבה:

פירוש ארזי הלבנון

זצח. והשתא קאמרי דצחמת בני ד' דברים לצד משיגוי קודש ושיגוי צעלים הוי רק צהקטרה דמיירי צה קרע דעולה אשה ריח ניחוח, ושיגוי קודש דהיינו לשם זבח צעיין צין צשעת עצודות הדס כדילפיין מקראי דפירקין וצין צשעת הקטרה מקרע דעולה אשה, ושיגוי צעלים לא צעי אלא צזיחה ושאר עצודות הדס ולא צהקטרה. והשתא לפי"ז לא צריך לומר דאיתקש בני דברים להדדי מדאיתקש אל שם זבח, ועי"ז נלערך גמי לדחוק אמאי לא מעכצו. וכן מתורן לפי"ז קושיית התוס' דלעיל אמאי לא צעי הגמרא מני"ל לשם השם לשם אישים וכו' משום דמתני' לא איירי צהו כלל. אצל צצה"ז מפרש דהתוס' לא הדרי צהו מתירוולא דלעיל וכוונתם כאן צמש"כ וכל אחת צשעתה דהיינו צשעת זציחה לשם ששה דברים וצשעת הקטרה לשם חמישה. אמנם צשיעמ"ק (לקמן ד' ע"ג צהשמות) מוצא תירון זה צשם תוס' עוך ומצואר שם כדצרי המפרשים צהצאנו לעיל.

(כ) דעת התוס' שם וצעוד מקומות צצעיין צדיבור דוקא. וכן כתב רש"י לקמן (מ"א ע"ג ד"ה בגון) וצריש מנחות דכל מחשבה דקדשים מויליא צפה הוא. ועי"ע צשיעמ"ק פ' המפקיד שם צצאורך. אמנם דעת הרמב"ם (פסוה"מ פ"ג ה"א) דצמחשבה גרידא סגי, עי"ש צמשל"מ.

(כז) הקשה צספר מראה כהן על לך זה שכתבו התוספות דכל מחשבת פסול צריך להיות דוקא צדיבור וצאם חישב ולא הויליא מפיו אינה פוסלת, א"כ מכל שכן כשחשב צסתמא ללא חיוב. וקשה דא"כ מאי מספקא להגמרא צסמוך אי סתמא כלשמה דמי או לאו. וכן הקשה צצו"ת זית רעין (ח"ב ס"ז ז') עי" שם מה שתייראו.

ולא זכיתי להצין. דהא פשיעא דספיקא דהתוס' הוא דוקא להמסקנא דסתמא לשמה, דלפי לך זה אינו נפסל אלא צמחשב שלא לשמו, ולזה מספקא להתוס' אי סגי צמחשבה לחוד, או שמא אינו נפסל אלא צדיבור. אצל להלך דמספקא לן צגמרא דסתמא שלא לשמה קאי, ללך זה גס צלא מחשבת פסול כלל הזבח נפסל כל שלא חישב צהדיא לשמו, ופשיעא דא"ל צדיבור שהרי אפילו מחשבה א"ל. ולענ"ד הדברים פשוטים, ול"ע.

דמו והוקרצו אימוריו כדי שיוכלו הכהנים לזכות צחלקם צזמן הראוי להם. ולא קאמר ר' יאשיה שאם לא ידע לשם מי זרק, דהיינו שזרק צלא דעת למי שייך הקרבן [ולשם מי, פירושו צצביל מי, כמתני' (ערכין ע"ד ע"א) אין לו צכסות אשתו ולא צכסות צניו ולא צלצע שלצע לשמן], וכן אם הקטיר צלא דעת למי שייך הקרבן, נמצא שלא יוכלו הכהנים לזכות צצשר וחזה ושוק צזמן הראוי להם אלא לאחר עשיית כל קרבנות היום, שהרי ספק הוא שמא עדיין לא שזרק ועדיין לא הוקטרה. ועל זה נושא הכהן עוון, על שעצד צצהלה ומצלי שיש דעת לסדרי המקדש, וצצהלתו קלקל את סדר חלוקת הצשר. ולא שפיר יליף מקרע דחתה וצניך תשארו את "עון המקדש", דהיינו שקלקל את סדרי המקדש. ולהכי גמי שפיר קאי צצריקה והקטרה צלצד ולא צשאר עצודות, שהרי רק שתי עצודות אלו מתירות את חלוקת הצשר לכהנים. ועל זה גופא קאי ר' יונתן והוסיף עעם ופירוש לצצרי ר' יאשיה, מנין אתה אומר שאם זכה צצשר קודם צריקת דמים וצחזה ושוק קודם הקטר חלצים שהכהנים נושאים עון על כך וכו', שמתעס זה דרש ר' יאשיה שלריך הכהן לידע קרבן של מי זרק וקרבן של מי הקטיר על מנת לשמור על סדר חלוקת הצשר צצמקדש. ומייתי עוד שזה היה עון צני עלי שלא שמרו על סדרי המקדש צזה, וממלאו זוכים צצשר קודם צריקת הדס. כנלע"ד וכן מאלד צפירוש הספרי.

(כד) עי' צשיעורי הגרי"ד שהקשה דהיה להו למימר פשוט דכיון דכבר שזרק הדס והוכשר הקרבן ונתכפר ועלתה לו, איך יפסל הקרבן אח"כ עי" שיגוי צעלים צהקטרה, וכלשון הגמ' (לקמן כ"ט ע"א) מאלחר שהוכשר יחזור ויפסל. עי"ש צצצרייו. ולא הצנתי, דלכאורה כוונת התוס' פשוטה דכי היכי דחשיב כל הגך ה' מחשבות צהקטרה דצעיין לכתחילה ולא לענין פסול, ה"ג יאמר שיגוי צעלים צהקטרה לכתחילה ולא לענין פסול. וק"ל.

(כה) ר"ל צשעת זציחה ושאר עצודות הדס לשם שני דברים דהיינו לשם זבח ולשם זבח, וצשעת הקטרה לשם חמישה דברים, דשיגוי צעלים ליתא צהקטרה. כן כתבו רוב המפרשים, דהשתא הדרי צהו התוס' ממ"ש לעיל דילפיין זציחה לשם ששה דברים מדאיתקש אל שם

הפסח בזמנו. אצל שלח זמנו לא ואפילו שוחטו לשם עולה, ואפילו למ"ד צעי עקירה מ"מ הוי שלמים^{כז} כדדרשינן ואם מן האזן קרבנו לזבח שלמים כל דשחיט ליה שלמים ליהוי לקמן בפירקין (דף טז):

החטאת באה על חטא והאשם בא על החטא. איכא חטאת ואשם נמי דאין זבחי על חטא כגון חטאת וילדת ואשם מנורע^{כח}, אלא משום דרובא אתו על חטא משווי להו אהדדי:

לשם גבוה מהן בשיריין. בגמרא (לקמן יא) מיצעי לן אי צעי למימר כשירין ומרלין ופליגי בתרתי, או כשירין ואין מרלין ולא פליגי אלא בחדא [משמע דלא מספקא אלא בחדא] כגון בצובה, א"כ^{כט} לזבנוך פשיטא ליה דפסולין לגמרי קאמר. ותימא מנה ליה, דילמא פסול ולא עלו קאמר^ל, דאשכחן [בצרייתא] כי האי גוונא דתניא לקמן (דף ז). שלמים ששחטן לשם תודה פסולין, והיינו פסולין ולא עלו ולא פסולין לגמרי. ויש לומר משום דדרשינן טעמא (דשמעתא) [דשמעון] בגמרא (לקמן דף יא) מדכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו צמורם [מהם] אין מתחללין זבנוך מהם מתחללין, וחילול משמע פסול גמור^{לא}. ואע"ג דדרשינן בגמרא (לקמן ג) קדשים מחללין ואין חולין מחללין קדשים, ולא מיפסלו שאר קדשים שלא לשמן, מכל מקום שייך זבן חילול משום פסח וחטאת דמיפסלו^{לב}. ועוד יש לדקדק מגופה דמתניתין בצבור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשירין משום דהוי

פירוש ארזי הלבנון

לאשתרויי בקדשים. וכן לשון הר"ן בנדרים, ואפילו לר"ש דאמר דיולדת חטאת היא דשעה שכרעת לילד קופלת ונשצעת שלא תזקק לצעלה, עיקר קרבנה אינו צא על חטא שהרי אפילו יודעת בעלמה שלא הרהרה בדבר כלום, מציאה קרבן, עכ"ל.

לכספר הכלל משה כתב ליישב קושייתם בפשיטות, דכיון דמילתא דשמעון אחי עזריה קאי אדברי ת"ק דקרי ללא עלו כשרים, לא שייך לזר פלוגתיה למקרינהו פסולים.

לכספר^{לד} לפמש"כ התוס' צסמוך גבי קדשים מחללין קדשים דנקע לשון חילול משום פסח וחטאת דפסולין לגמרי, א"כ ה"ג לענין גזרה וגמון נימא דנקע לשון חילול משום פסח וחטאת. ותירץ ה"ק דלענין פסח וחטאת לא שייך לחלק בין גזרה לגמון דבין כך ובין כך פסולין אפילו לשמעון אחי עזריה. וטעמא דמילתא כתב בשפ"א משום דחטאת היא (דמהתם ילפינן דחטאת שלא לשמה פסולה) משמע עיכובא לפסול כל שלא שחטו לשם חטאת, וא"כ דרשא דלא יחללו צמורם מהם כו' בודאי לא קאי אהטאת, עכ"ד. וע"ע בקר"א.

לג) הקשה בתורעק"א על דצריהס, דהא לקמן (מ"ו ע"ג) מצוהר דחטאת ששחט לשם חולין אע"ג דכשרה מ"מ לא עלתה לצעלים. וא"כ הא דדרשינן קדשים מחללים קדשים ואין חולין מחללים קדשים [דמנייה הוא דילפינן דלשם חולין כשרה], על כרחך מייירי בפסח וחטאת בלבד שאינם עולים לצעלים כלל, דאי נימא

כט) פי' דגבי פסח זשאר ימות השנה פליגי אמוראי חד אמר צעי עקירה דהיינו שיעקרנו בהדיא משם פסח וישחטנו לשם שלמים, דדוקא בכה"ג הוא דהוי שלמים. וחד אמר לא צעי עקירה אלא גם זשחטו סתמא או אפילו שחטו בהדיא לשם פסח (כ"כ תוס' לקמן ח' ע"ג ד"ה הגה"ה) ה"ז כשוחט שלמים לשם פסח וכשר.

ולכאורה מתני' קשיא למאן דצעי עקירה דאמאי פסח שלא בזמנו כשר אפילו לשם עולה, והלא לא עקרו לשם שלמים ואכתי שם פסח עליו ופסח שלא לשמו דפסול. ליה מפרשים תוס' דאפילו מאן דצעי עקירה, לא צעי שיעקרנו לשם שלמים דוקא, אלא אפילו עוקרו לשם זבח אחר הוי שלמים כיון שעכ"פ עקרו משם פסח. וטעמא דמילתא מצאריס התוס' משום דהא דקוי"ל פסח זשאר ימות השנה שלמים הוי נפקא לן מדרשא דלקמן דדרשינן **כל דשחיט ליה, שלמים ליהוי**, דהיינו כל שיחטנו לשם זבח אחר, כיון שעקרו משם פסח הרי זה שלמים. והא דצעינן עקירה זשאר ימות השנה הוא דוקא זשוחטו לשמו או צסתמא, דפסול כיון דלא עקרו משם פסח, ולמ"ד דלא צעי עקירה ג"ז כשר.

ל) ה"ה דכ"ל למימר חטאת מנורע, אלא דנקטי חטאת וילדת לרבותא אפילו לרש"זי דס"ל יולדת חטאת אעפ"כ עיקר הקרבן אינו צא אלא לאשתרויי בקדשים וכמ"ש התוס' צפ"ק דשצעות (ורשו של אצריהס). וכן הוא להדיא בגמרא כריתות (כ"ו ע"א) בין זיולדת [לר"ש דס"ל דיולדת חטאת] ובין צמנורע [לר' יוחנן דאמר על ז' דצרים נגעים צאוס], קרבנס לאו לכפרה אתא אלא

לשם גזרה, דאי לשם נמוך מיפסלי, והיינו לענין פסול גמור וצצכור וצמטער לא שייך לא עלו לצעלים לשם חוצה (ד*):

ואסור לשנויי. יש מקומות שהתנא [אינו] חושש לאשמעינן חידוש זה (ו) צפרק התכלת (מנחות דף מה): גבי שאר שלמי חזיר וגבי אשם חזיר ואשם מזורע (י) דקתני כשירין ולא עלו (י) ולא קתני אלה:

קרי ליה נדר וקרי ליה נדבה. משמע הכא דכל היכא דכתיב נדר נדר דוקא נדבה נדבה דוקא, וכן צפרק קמא דראש השנה (דף ו) לענין כל תאחר. ואפילו לרבי מאיר צפרק קמא דחולין (דף ג) דדריש טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר אלמא קרי לנדבה נדר (י). שאני הכא

פירוש ארזי הלבנון

מראה הוא משום דלא שייך ציה ריזוי, אבל כשר לגמרי לכל דינוי, וה"ה שאר קדשים לשם גזרה מהם כשרים לגמרי לכל דיניהם, והא כדאיתא והא כדאיתא, כל חד כשר לגמרי לכל דינוי. משא"כ צלשם נמוך כיון דע"כ צכור לשם נמוך פסול לגמרי אף למצבה, ח"כ ודאי גם שאר קרבנות פסולין אף למצבה, דאין שום צברא לחלק צזה ואם צשאר קרבנות כשר ואינו מראה גם צצכור לא היה נפסל גופו למצבה, ומש"ה לא שייך לומר הא כדאיתא והא כדאיתא.

לד*) השתא דהוכיחו התוס' מהך צבה דפסולין לגמרי קאמר, לכאורה קשה מדפריך לקמן (י"א ע"ג) מאי קמ"ל [הך צבה צכור ומעשר], וקשה דהא איצטריך לאשמועינן דפסולין לגמרי כמו שהוכיחו התוס'. כן הקשה צספר מראה כהן והניח צקושיא. ועי' צס' מים עמוקים וצספר ז"ש אצברה מש"כ ליישב.

לה) גבי שאר שלמי חזיר כו' ששחטן שלא כמלוותן כשרים וכו', פירש רש"י ששחטן שלא לשמן ח"י שלא כמלוותן שדינו להביא בן שנה והביא בן שנים, והתוס' שם הסכימו עם פירוש זה. ועכ"פ לפני הפירושים הזכר כשר אלא שלא עלה לצעלים לשם חוצה.

לו) ה"ק תמה על צב"ז שמוחק צגירסת הגמרה דמנחות שם תיבות "כשרים ולא עלו לצעלים לשם חוצה", וצגמרות שלנו מוקף שם צבוגריים עפ"י צב"ז, והנה מדברי התוס' כאן מצוהר דגרסי לה. וכן הוא צלשון הרמב"ם (ספטי' מהל' פסוה"מ). וכן תמה צאורה מישור לחזיר (כ"ד ע"ג), ומסיק דשמא ע"ם נפל צלשון צב"ז והיה רוצה להגיה שהצ"חן שלא כמלוותן. עע"ש צדצריו.

לז) צ"צ דהתם צחולין קאי אקרא דעוב אשר לא "תדור" כדמיייתי התוס'. וא"כ שפיר מפרש לה ר"מ צנדר ומאי קשיא להתוס'. אלא שקיטרו דצריהם, ועי' תוס' חולין (ב' ע"ג ד"ה אצל) שציארו יותר דצפ"ק דנדריס (י' ע"א) איכא דמוקי פלוגתייהו דר"מ ור' יהודה צדצבה [אע"ג

דמייירי נמי צשאר קדשים, ח"כ אין לך שום הפרש צין לשם קדשים או לשם חולין דצשניהם כשרים ולא עלו לצעלים. וכיון שכן צ"ע מה הקשו התוס', הא על כרחך איירי הפסוק צחילול גמור. [ואדרבה היה להתוס' להביא ראייה משם לדצריהם דחילול היינו פסול גמור, דאי רק לענין דאינס מרזין, הא לשם חולין נמי אין מרזין], והניח צ"ע.

ומקושיהו מצוהר דפשיעא ליה דהא דאמרינן לקמן העאת לשם חולין כשרה ולא עלתה, לאו דוקא העאת אלא ה"ה שאר קרבנות לשם חולין כשרים ולא עלו. אמנם הרבה מפרשים כתבו דצשאר קדשים ששחטן לשם חולין כשרים לגמרי [מהך דרשא דאין חולין מחללין קדשים], ודוקא צפסח והעאת הוא דלא עלו לצעלים, ולפי"ז אחי שפיר דצרי התוס' דדרשא דלא יחללו מייירי צכל הקדשים.

וצחז"א (קמא סי' מ"ג אות ה') כתב ליישב דהא דקאמר אציי לקמן (מ"י ע"ג) העאת לשם חולין כשרה ולא עלתה לצעלים, לאו דכו"ע היא, אלא רצה פליג עליה וס"ל [לקמן ג' ע"א] דלשם חולין כשר לגמרי צכל הקרבנות משום דהו"ל כשוחט סתמא, והתוס' כאן אליצא דרצה קאמרי דהלכתא כוותיה. וכן כתב להדיא הרמב"ן צמלחמות (ר"ה כ"ה ע"ג) דהעאת לשם חולין כשר ומראה, וגם שם תמה בגרעק"א (דו"ה, צנצבים צצסוף ח"א) והניח צלע"ג וכתב להגיה צדצריו דצ"ל דלא עלו לשם חוצה, וצחז"א הני"ל וכן צאחיעזר (ח"ג סי' נ"ג אות ד') כתבו דכוונת הרמב"ן לסוגיא הני"ל דרצה ס"ל דכשר ומראה. וכן צצבה תודה צמסקנא דסוגיין שם כתב דרצה ס"ל כשר ומראה, וכ"כ צס' אור הגעבר.

לד) כוונת התוס' לרקדק דאי נימא לשם נמוך כשרים ולא עלו, ח"כ מאי איריא מפני ששחטן לשם גזרה מהן כיון דאפילו לשם נמוך כשרים (כן פי' רש"ש עו"ש לשם גזרה ועוד). ומה שהקשה צגליון דנימא הא כדאיתא והא כדאיתא, כתבו המפרשים דלא קשיא דדוקא לענין שחטן לשם גזרה איכא למימר הא כדאיתא והא כדאיתא, היינו דלעולם הקרבן כשר לגמרי, ומה שצכור אינו

דריש מדשני קרא דזיבוריה. אי נמי בחולין דריש כיון דחייש קרא לתקלה לא שגא נדר לא שגא נדצה דצתרווייהו איכא למיחש. אי נמי משום דנדר נפקא לן מקרא דכי תחדל לנדור, שמע מיניה דעוב אשר לא תדור לנדצה אתא:

דף ב ע"ב

ואם לאו יהא נדבה. אע"ג דצפ"ק דר"ה (דף ו.) דריש ליה לענין כל תאחר דלא שייך לאחר שחיטה (ס), הכא דריש מפשטיה דקרא דמשמע דקרי ליה לנדר נדצה:

זבחים בסתם לשמן הן עומדין. ואינו פסול עד שיכוין שלא לשמן. [וא"ת צפ"ק דחולין (דף יג:) צבי ר' יוחנן אי קטן יש לו מחשבה וכו', ופי' בקונטרס כגון ששחיתת קדשים דליף צריש זבחים דצבי לשמה, ושחט קטן עולה לשמה, מי הוי כוונה או לא (ס).] הא משמע (ס) הכא דמסתמא נמי כשר ואינו

פירוש ארזי הלבנון

תאחר, דהיינו שאף צנדצה שייך כל תאחר, א"כ היכי דריש ליה הכא לתיבת "נדצה" לענין עצודות הדם, והלא צנדצה ודאי לא שייך כל תאחר לאחר שחיטה, שהרי אינו חייב כלל בצחריותה. כן נ"ל.

לע) ל"צ כיון דשחיטת הקרבן צבי שליחות היכי ס"ד דקטן רחוי לשחיטת קדשים, הא קטן לאו צר שליחות הוא. ומלאתי צחת"ס (ו"ד סי' רנ"ו) צענין קושית האחרונים גזי שוחט שלא לשמה דכשר ואינו מרצה, והקשו הא כיון דשונה הכהן משליחותו של צעל הקרבן א"כ צעלה השליחות ויפסל הקרבן לגמרי, ותירץ החת"ס דאע"ג דצענין שליחות, מיהו אין הכשר השחיטה תלוי בשליחות כלל דאפילו אם שחט אחד שאינו שליח הצעלים הקרבן כשר והצעלים ילאו חוצת הגדר, רק המזות עשה של השחיטה לא קיים והו"ל כמו שמל צנו של חזירו צלה שליחות האב, שהחיווק נימול והאב לא ילא ידי מזות עשה שלו. ומש"ה נמי צשוחט שלא לשמו הקרבן כשר, דלענין הכשר הקרבן אינו תלוי בשליחות כלל. וכ"כ האור שמח (מקוואות פ"א ה"א) וצמנחת צרוך (ק"פ סי' כ"ו), ולפי דבריהם ה"ג אחי שפיר דאע"ג דקטן ליתיה בשליחות, מ"מ אי אית ליה מחשבה שחיטתו כשרה ורק הצעלים לא קיים המזות עשה של השחיטה.

ועי' צמקנה צקידושין (מ"א ע"ב) צענין הכ"ל, שצסוף דצריו כתב דיש לומר דצאמת לא צענין שליחות צשאר קדשים אלא צשחיטת הפסח צלצד, וכ"כ הפג"י שם והמנ"ח (מנזה ה'), ולפי"ז קושיא מעיקרה ליתא. מיהו זהו דלא כרש"י וחס"י שם דמפרשי צהדיא דצענין שליחות צשאר קרבנות נמי.

עוד ראייתי תירוצ נחמד צספר עצודת משא עמ"ס חולין, די"ל דמייירי צקרבן של אציו שמת, דקי"ל (לקמן ה' ע"א) יורש מציה עולתו של אציו שמת, וצקרבן זה לא שייך שליחות.

דצקרא כתיב נדר], ולהך ליטנא הוא דמקשי התוס' מסוגיין דמשמע דנדר דכתיב צקרא דוקא הוא. ועט"ש כל דצרי התוס' דידן ציתר ציבור. וצתוס' ריש מנחות הגירסא ואפילו לר"מ כו' עוב מזה ומזה שאינו "נדצה" כל עיקר. וצגליון שם הגיה דל"ל נודר, ולכאורה אין לורך להגיה ואדרכה דצריהם שם מכוונים עפי. והנה מדצרי התוס' כאן וצריש מנחות משמע דקשיא לכו מדרי מאיר דוקא, אצל התוס' בחולין (צ' ע"ב) הקשו קושיא זו גם לר' יהודה, ע"ש ככתבו ולהך ליטנא גם לר' יהודה קאי הך קרא צנדצה דוקא, וע"ע צר"ן נדרים (י' ע"א ד"ה תני עוד).

לח) נראה כוונת דצריהם דאי הוב שייך כל תאחר לאחר שחיטה, היה מקום לומר דכוליה קרא איירי בצל תאחר, וקמ"ל קרא דכל שלא נעשו עצודות הדם לשמן לא ילא ידי נדרו וקאי בצל תאחר. ולזה הקשו דהואיל ולא שייך כל תאחר לאחר שחיטה, א"כ היכי דריש ליה לענין עצודות הדם לשמן.

והנה צעיקר דצריהם שכתבו דלא שייך כל תאחר לאחר שחיטה, יש מקשים דמג"ל להתוס' כן, הא כיון דנפסל הקרבן אכתי חייב בצחריותו כדתן צמתני' דהכא [דלא עלו לצעלים לשם חוצה וחייב להציה אחר לחוצת נדרו] וא"כ שפיר יש לומר דקאי עליה בצל תאחר. והצברים ארוכים, עי' משל"מ (פ"ד מהל' מעה"ק ה"ה). ולכאורה לא קשיא, שהרי פשעות לשון התוס' כאן לא מייירי צנדר כלל, אלא רק צנדצה. וכן משמע מדקצבו דיבורם על ציבות "ואם לאו נדצה יכא" ואי דצריהם קאי על נדר ג"כ, א"כ היה להם לקצבו על דלעיל מייניה "אם כמה שנדרת עשית יכא נדר". וממילא גם לו יהא דצאמת חייבים בצל תאחר אף לאחר שחיטה, זהו דוקא צנדר אצל לא צנדצה כמוצן שהרי אינו חייב בצחריותו. וא"כ שפיר מקשו התוס' כיון דצפ"ק דר"ה דריש האי "נדצה" דקרא לענין כל

פסול עד שיכיון שלא לשמן^(מ) (מ"א)^(מב). ויש לומר דסתמא דקטן גרע, דאין לו דעת להצין שהן קדשים וסבור שהן חולין והוה ליה מתעסק ופסול^(מג), כדאמר צפרק בית שמאי (לקמן דף מו): לשם חולין

פירוש ארזי הלבנון

לאו שמיה עקירה והקרצן כשר ומרלה היכא דנתכוון צעעות לשם קרצן אחר, והתם נהי דמחשבת טעות לא הוי מחשבת לפסול דכל מעשה צעעות כמאן דלא עזיד, מ"מ הא מיהא עכ"פ כוונה לשמה ליכא כלל אפילו צהעלם מחשבתו כיון דקסבור שאין זו עולה. אלא על כרחק מוכח דהא דסתמא כשר הוא משום דאין לריך כלל מחשבת לשמה ולא משום דגם צסתמא חשיב ליה כאילו איכא מחשבת לשמה. ולישנה דגמרא דקאמר דכשר משום דסתמא לשמה קאי, היינו דעלם הקרצן כבר הוקדש ונתייחד לשמו ונתייחדו כל עשיותיו לשמה משעת ההקדש. עכ"ד. והרבה מן המפרשים הוכיחו כהק"י הנ"ל ומאותן ראיות דלשם חולין ומעקירה צעעות, ולפלא צעיני על התפא"י שלא הרגיש צוה.

(מג) צספר מים קדושים כתב לתרץ קושייתם, דאע"ג דסתמא כשר, מ"מ מדאורייתא מנזח לכתחילה לשחוע לשם ששה דברים כדאיתא לקמן (מ"ו ע"ב), וא"כ אע"ג דצדיעצד כשר משום דסתמא לשמה קאי, מ"מ התם צעי אי קטן יש לו מחשבת דיכול לשחוע לשם ששה דברים לכתחילה. וצעררת הקודש כתב ג"כ על דרך זה, אלא שהפליג יותר, דכיון דלכתחילה צעינן מחשבת לשמה להכי אע"ג דמחשבת לשמה אינה מעכבת עכ"פ ראוי למחשבת צעינן דקד"ל כל הראוי לצילה צילה מעכבת צו, וא"כ אי קטן לית ליה מחשבת שחיעתו פסולה אף צדיעצד. עט"ש שהאריך קלת. וכ"כ צשפ"א אמנם צסוף דצרוי הוכיח מדצרי התום צסמוך (ד"ה סהס) שכתצו דנכרי כשר למוול משום דסתמא דמילה לשמה קאי, הרי מוכח דאפילו צשאינו ראוי לשמה כשר צסתמא.

וצשעמ"ק חולין הגדפם מחדש, הציח צשס יש מפרשים דצעיה דר' יוחנן איירי לענין מחשבת פסול, דהיינו שאם שחט קטן צמחשבת שלא לשמה, מיי הויא מחשבתו מחשבת ופוסל הקרצן, או דילמא לא הוי מחשבת והו"ל כשוחט סתם וכשר. [וביוון לתירוצן זה הגר"א צקוצן צעינייס לחולין שס].

(נג) הנה צחולין (כ"ד ע"ב) איתא ת"ר איש מזרעך לדורותם מכאן אמר ר' אלעזר קטן פסול לצדודה. והקשו המפרשים דלפמ"ש התום כאן דקטן הו"ל כמתעסק ח"כ אמאי אינעריך קרה למיפסל קטן תיפוק ליה משום מתעסק. וכעו"ז הקשו הגרעק"א צתצובה (תנינא ס"י ד"ד) והמנ"ח (מ"ז רע"ה) על הגמרא

(מ) מש"כ צלשוגס "משמע", אע"ג שהדבר מפורש להדיא, היינו משום דאפשר היה לדחות דעעמא דסתמא כשר היינו משום דצסתמא מתכוון השוחט עכ"פ לשחטו לשם מה שהוא, אבל קטן אף לזה אין צו דעת ודילמא מש"ה פסול. ולזה כתצו דמשמע מסוגיין דמתמא נמיי כשר ואינו פסול עד שיכיון צפירוש שלא לשמן. כ"כ צעט"ק עט"ש שהאריך קלת. וצספר משמרות כהונה תירץ לשון משמע, משום דהיה מקום לפרש סתמא דכוליה שמשחין דהיינו שחישב צלצו למה שדינו להיות, הא סתמא ממש פסול, וקטן סתמא ממש הוא. אף לפי זה יקשה קושיית התום לקמן צד"ה קיימי, ולהכי כתצו "משמע".

(מא) ראיתי צספר תפארת יקצב (גזוגדהייט) צסוגיא דחולין שס שכתב וז"ל, צעיקר קושיית התום י"ל דלא קשיא כלל, דלא דמיי כלל לסתמא. דפשיעא דהך סתמא דצצחים אין הכוונה שאין זה יודע שהיא עולה והיא של פלוני ועומדת להקריבה על המזבח, וגם לא ידע מעולם, דהא פשיעא דלא מהני. רק הך סתמא דצצחים היינו דמעיקרא יודע הכל וגם עכשיו אם היה נותן מחשבתו לזה היה יודע, רק ששחט סתמא ולא היה צלצו אז לכל הדברים, אז אמרינן דסתמא ג"כ כשר. אבל קטן זה דאפילו אומר לשמה אמרינן שאין זו ידיעה ואין זו אמירה ומעולם לא ידע, פשיעא דלא מהני, עכ"ל.

נראה מדצרוי שהצין דעניינא דסתמא לשמן הוא כהצצרה שכתב הקה"י כאן (ס"י צ) [ועוד הרבה מפרשים], דצאמת לעולם איכא כוונת לשמה, ואע"פ שלא חישב צהדיא לשם עולה, מ"מ מאחר שהוא יודע שזה עולה ומתעסק בהקרבתו, ודאי על דעת הכשירה דעולה קעציד, ונהי דמחשבת מפורשת ליכא, מ"מ איכא מחשבת נעלמה צפנימיות מחשבתו דאדעתא דעולה קעציד כיון דלהכי קאי.

ואמנם הקה"י כבר דחה סצרה זו שס, מהא דחעאת לשם חולין כשרה, ומצואר צגמרא העעס משום דמחשבת דלאו מיניה לא מחרוב צו ודל חולין מהכא הו"ל סתמא, והתם כשחושב צהדיא לשם חולין הא ודאי ליכא כלל מחשבת לשמה צפנימיות מחשבתו וליכא מחשבת לשמה. ומוכח דהא דסתמא כשר אינו משום דגם צסתמא איכא מחשבת לשמה אלא משום דאין לריך כלל מחשבת לשמה ולריך רק שלא תהא מחשבת שלא לשמה הפוסלת. וכן מוכח מהא דקיי"ל עקירה צעעות

(כשירין) [כשרה] משום חולין פסולה^(מ), והאי קטן אפילו אומר יודע אני שהן קדשים ולשמן אני מתכוין^(נ), מיציעא לן אי כוונתו כוונה, או דילמא לא מהני אם אין מעשיו מוכיחין^(נ):

פירוש ארזי הלבנון

דסתמא לשמה והו"ל כאילו **מעשה השחיטה** נעשה לשמה.

משא"כ גבי פסול מתעסק, התם אינו דין מדיני השחיטה, אלא הוא גדר צמטשה השחיטה עלמנו, דהתורה גלי לן 'ושחט את צן הבקר' דצעיין מעשה של **'שחיטת קדשים'**, והלכך אם אין השוחט יודע שהוא קדשים, אין כאן מעשה **"שחיטת קדשים"** כלל. [וכמו גבי שחיטת חולין היבא דמתקן דזר דעלמא הו"ל מתעסק ולא חשיב **מעשה שחיטה** כלל. ומש"ה צמתעסק לא מהני מה שעומדת לשמה, דסתמא לשמה מהני לחול על המעשה, אבל הכא לא היה מעשה 'שחיטת קדשים' כלל.]

אמנם צעיקר דינא לא זכיתי להצין, מאי שנא דהך קרא דושחט את צן הבקר דילפיין מינייה פסול מתעסק. ואמאי לא נימא דהו"ל כמו שאר דיוני כוונות דצעיין שיתכוון לשחיטת קדשים ותו לא, אבל אם לא נתכוון נאמר סתם זכחים לשם קדשים עומדים וכשר ומחויב תיתי למילף מינייה דין מתעסק. ואולי יש לתרץ משום דשחיטה לשם קדשים כבר ידעיין דכיון דצעי לחשוב לשם עולה הרי כבר מחשב לשם קדשים, ומש"ה מפרשים קרא דושחט את צן הבקר לענין מתעסק, דלענין שחיטה לשם קדשים דעלמא כבר ידעיין. וז"ע.

מה) לכאורה תיבות אלו ד"ולשמן אני מתכוין" אין מוסיפין כלום, דהא מלך לשמה כבר כתבו תוס' דאינו הגידון כיון דסתם זכחים לשמן עומדין, וא"כ סגי צמה שאומר יודע אני שהם קדשים, ולמה הוסיפו תוס' שאומר לשמן אני מתכוין. ואולי צאו להוסיף רק לרווחא דמילתא דאפילו אומר שידע שהם קדשים ומפרש ג"כ להדיא שהוא מתכוין לשמה, והו"ל דצאופן זה צודאי יודע מה שעושה, קמ"ל דאפ"ה לא מהני (אילת השחר). וכיוון דזה להשעמ"ק שהצאנו דהע' שאח"כ, ע"ש שהתוס' צאו דתיבות אלו ליישב פירוש רש"י דנקט לשם עולה לרצותא.

מז) לכאורה כוונתם היה לתרץ הסוגיא דהבא ודהתם, אבל לא ליישב פירש"י, שהרי רש"י פירש להדיא "לענין מחשבת לשמה דיליף צריש זכחים דצעי לשמה", וצריש זכחים הא לא איירי משוחט לשום חולין כלל. וכן הדין דבעה"ק ומש"ה כתב ליישב פירש"י דצעיין אחר, כפי שהוצא לעיל (אות מ').

צבכורות (מ"ה ע"ג) דפסיל חרש ושוטה לעבודה משום מום, וקשה דהא לאו צני כוונה נינהו וא"כ תפ"ל משום מתעסק. ובאחינעור (ח"ג סי' ד') תירץ דדוקא בשחיטה הוא דפסליין מתעסק כדילפיין לקמן (מ"ז ע"א) מקרא דושחט את צן הבקר, אבל בשאר עבודות צאמת כשר מתעסק, וא"כ שפיר אחי הך דרשא דאיש מורטך למופסל חרש שוטה וקטן בשאר עבודות. וכ"כ צחי הגרי"ז, וכתב עוד ליישב דהא דקטן פסול משום מתעסק הוא דוקא בעבודות הקרבן אבל לא בעבודות כהן, דהא שחיטה דכשרה דזר פסולה צמתעסק הרי לך דמתעסק פסול דדין עבודות הקרבן, והך דרשא דאיש ולא קטן אחי לפסלו דיוני עבודת כהונה, דהיבא דצעי כהן אמרה תורה איש ולא קטן. וא"כ תהא נפ"מ דדין העצת הנרות או צתרומת הדשן דמשום דין מתעסק לא נפסל משום שאיין מעבודות הקרבן, ופסליין ליה רק משום דרשא דאיש ולא קטן שהוא דין בעבודת כהונה. ובחזו"א (ס"כ השני סק"י וי"א) האריך להוכיח דלא כהאחינעור אלא דין מתעסק הוי גם בשאר עבודות ולא רק בשחיטה, וכתב שכן מוכח מדברי הרמב"ן ורש"י ותוס', ע"ש באורך. וכ"כ בחידושי הגר"ח לחולין (י"ג ע"א).

ויש מתרצים דאילעריך הדיא דרשא דחולין למופסל קטן מופלא הסמוך לאיש דיש צו קאת דעת ואפשר דלא חשיב מתעסק. אבל צה לא מתורגמת קושיית הגרעק"א מחרש ושוטה כמובן. ויש צה עוד תירוטים באחרונים, עיין צס' מנחת אברהם כאן שהאריך קאת צצירור השיטות.

מד) לכאורה לריך להצין מאי שנא שוחט צסתמא או שוחט "לשם" חולין, דאמרין סתמא לשמן הם עומדים וכשר, ולא פסליין אלא צחוש צבהדיא לשם צזה אחר. ואילו צשוחט "משום" חולין הוי מתעסק ופסול. ואמאי לא נימא צמתעסק נמי סתמא לשמן הן עומדים דהיינו לשם קדושת קרבן כיון שקדוש ועומד לכך. [וקרא דפסיל מתעסק נפרש דוקא צחוש צהם חולין ושוחט צבהדיא לשם חולין, אבל צחוש צהם חולין ושוחט סתמא יהיה כשר דסתמא לשמן הן עומדים].

וגראה פשוט משום דענין כוונה לשמה אינו גדר צמטשה השחיטה עלמנו, רק הוא דין מדיני השחיטה, וגם כשמחשב צבהדיא שלא לשמה, מ"מ היה כאן **מעשה שחיטה**. ולזה אמרין דשוחט צסתמא כשר משום

סתם אשה לאו לגירושין עומדת. ואפילו זינתה תחת צעלה מכל מקום לאו להתגרש בגט זה (עומדת ממ) (מח מח*) וגם אם לא ירצה הצעל לא יגרשנה (יש) אלא שלא תשמשנו^ו. ומתוך הא

פירוש ארזי הלבנון

מחשבה כמו שחיטה וכתובת הגט, אבל כוונת לשם זבח שנאמר בו מחשבה לא מהני אפילו גדול עט"ג, עכ"ד.
 (מח) לריק להצין, אמאי לא נימא גס בשחיטת הקרבן עט"ג דלשמו עומד, מ"מ לאו להשחט בשחיטה זו הוא עומד שהרי אפשר היה לו להשחט בשחיטה אחרת. אבל באמת לא קשיא כלל, דכיון שמיידח עכשו את השחיטה לקרבן זה הרי זו היא שחיטתו וסתמא לשמו עומד בשחיטה המיוחדת לו. משא"כ בגט אשה בשעה שכותב הסופר את הגט שאז צ"ל לכותבו לשמו עדיין אין גט זה מיוחד לשם אשה צעולה, ואע"ג דא"כ כשצ"ל לגרשה מיוחד עצורה גט זה מ"מ בשעת הכתיבה לא היה מיוחד לה, דאפשר שחזמן לה גט אחר, והלכך אין חל שמה על כתיבת זה הגט כלל.

וצ"ע"ק הקשה על תירוטם דאכתי תיקשי בגט שנכתב לשמה, ונחתם בסתמא יהא כשר משום דסתמא לשמה קאי. וע"ש דמסיק שבאמת לפי דבריהם לא מתרצא דך קושיא, רק בתירוטם השני שבסמוך. אלו דבריו בקיבור נמרץ עש"ב.

(מח) משמע עט"ג דלגירושין עומדת, מ"מ כיון דלאו דוקא בגט זה עומדת להתגרש אין הגט חשוב לשמה. ולפי"ז ה"ה במלות לולב ומנא ושופר ושאר מלוות, ליכא למימר סתמא לשמן, כיון דיכול ללאת במנא אחרת וכן בלולב ובשופר אחרים. [משא"כ בדבר פרטי המיוחד ועומד למלוות ואי אפשר לקיימו אלא בגופו, כגון אכילת קדשים ופסח דמלוות אכילתן מיוחד בגופן וא"א לקיים מלוותן אלא בגופן כשחיטת קדשים, צ"ל סתמא לשמן עומדים, ואפילו למ"ד מלוות לריכות כוונה, סתמן לשמן עומדים וכשר]. כ"כ העו"א (ר"ה ל"ב ע"ב עש"ב). ובשפ"א (סס ל"ג ע"ב) הקשה על דבריו דא"כ צריקת הדם בסתמא נמי נימא דאין הדם הוא מיוחד דוקא שהרי יכול לזרוק משאר הדם, וא"כ לא נימא צ"ל סתמא לשמו קאי. [א"ה, לכאורה אי משום הא יש להשיב דגבי דם ודאי כל כולו של דם עומד לשם זריקת קרבן זה, ורק לאחר שזרק חל דין שיריים על השאר, אבל מעיקרא כולו להתרק קאי]. וסיים בשפ"א דודאי גס באפשר לקיים המנא בלאחר מ"מ השיב לשמה כיון שעומד למנא, ודוקא בגט חילקו התוס' דבשעת כתיבת הגט בסתמא אין צו ענין הניכר שעומד להתגרש בו, שאין האשה גופו של גט. אבל התוקע ברה"ה וכן האוכל מנא בפסח שהוא מעשה מנא, ודאי

אמנם בשעמ"ק לחולין הגדפס מחדש, כתב שהתוס' צ"ל ליישב פירש"י צ"ל דלא קשיא מהכ"ה דאמרין דסתמא כשר משום דסתמא דקטן גרע שאין לו דעה להצין שהם קדשים וכשר שהם חולין והו"ל מתעסק ופסול, כדאמרין בצבחים צסוף פרק צ"ש לשם חולין כשרה משום חולין פסולה. ואם תקשה כיון דסוף סוף עיקר צעיון היינו אהכ"ה דאמרין צסוף פרק צ"ש משום חולין פסולה, למא לא צע"א כן בהדיא, ולמא ליה לארכובי אחרי רכשו ולמזעו נמי אי אמר אני שוחטה לשם עולה אי מהני דצורו להוכיח על מחשבתו שמתעב דעתו לשוחטה לשם עולה, ליה כתבו בתוספות ואפילו אומר הקטן יודע אני שהם קדשים ולשמן אני מתכוין מצע"א לן אם כונתו כונה ודילמא לא מהכ"ה אם אין מעשיו מוכיחין, כלומר דמשום הכי ארכבי אחרי רכשו, לאשמועינן דאפילו אמר הקטן יודע אני שהם קדשים ולשמן אני מתכוין דאיכא תרתי להוכיח על מחשבתו דיודע שפיר שהם קדשים, אכתי מצע"א לן משום דדילמא לא מהכ"ה עד דאיכא מעשה מוכיח כנ"ל, עכ"ל. [וע"ע צ"ל שלפ"ג].

והראש יוסף בחולין שם ג"כ ה"בין שהתוס' צ"ל ליישב פירש"י, וביאר כוונת רש"י [שכתב צפ"ק דצבחים וכו'] להא דמיייתי הגמרא לקמן בסמוך דך מתני' דלשם ששה דברים הזבח נזבח כו' אף מיי שלא היה בלבו כו', דמזה דייקין דדוקא לא היה בלבו כשר הא לשם חולין פסול כדלקמן (מ"ז ע"ב). גם בחידושי הגר"ח (ס"ה ע"ט) כתב דרש"י ס"ל כהתוס' דקטן פסול מעט מתעסק, רק דאם לא היה הדין לשמה בקדשים אזי לא היה שייך פסול מתעסק בקדשים. וע"ע בחי' רא"ל מאל"ן.
 ויש צ"ל עוד הערה על התוס', דהראש יוסף בחולין שם כתב דהתוס' הוו מניי לפרש בפשטות האיבעיא אי קטן יש לו מחשבה, לענין כוונה לשחיטה, דהרי בקדשים מלכד מה דבעין כוונה לשם זבח, ה"נ בעינן כוונה לשם שחיטה כדאיתא בחולין (י"ג ע"א) ולקמן (מ"ז ע"א), ולענין כוונת שחיטה לא הוי סתמא לשמה. וכן הקשה כאן הקר"ה ובקובץ שמועות בחולין שם, ותיירא דהתוס' ר"ל ליישב אפילו בגדול עומד על גביו, דאי משום כוונת שחיטה היה מועיל לזה גדול עט"ג, אבל לענין כוונת לשם זבח לא מהני גדול עט"ג, דעד כאן לא מהני גדול עומד על גביו אלא דבדר שלא נאמר בו

פירוש ארזי הלבנון

עומדת. רק דעכ"פ הוקשה להתוס' מזינתה, משום דלא מסתבר לומר דגם זינתה אינה נכללת בהך כללא דסתמא לאו לגירושין עומדת, שהרי עיקרא דגירושין הוא זינתה, וכדכתיב ומלא צב ערות דבר וגו' וכתב לה ספר כריתות, וכן פסק בשו"ע ריש הלכות גיעין דאסור לגרש אשתו ראשונה אח"כ מלא צב ערות דבר.

ואם כן כיון דעיקר גירושין זינתה איירי, כי כיולין כללא בהלכות גירושין לומר דאשה סתמא לאו לגירושין עומדת, לא מסתברא זינתה אינו נכלל בהך כללא. ולא תירלו התוס' דצאמת גם זינתה לאו לגירושין עומדת משום דאין כופין לגרשה. אח"כ מלאתי בשו"ת שם אריה (אה"ע סי' ס"ה) שכתב כדצריס הללו, אלא בתוספת נופך, ותוין דבריו דכל ענין דסתמא צגט פסול ילפיין ליה מקרא דמלא צב ערות דבר וכתב לה ספר כריתות, וכמ"ש התוס' צגיטין (כ"ה ע"ג) לננין צרירה דוכתב לה לשמה משמע שיהיה מצורר, וא"כ מה"ע ממילא נתמעט גם סתמא כיון דאינו מצורר, וכיון דמהתם הוא דילפיין לה א"כ ע"כ דזינתה נמי פסול לשמה דכה רישא דקרא מייירי זינתה, ומש"ה הוקשה להתוס' דוקא מזינתה ולא מכל בני דכופין לגרש, דאולי צאמת קך הוא דככל בני סתמא כשר כיון דעומדת לגירושין. ועט"ש צדצריי.

ג) יש מפרשים דצריהס עפ"י הנוסח שלפנינו דאפילו זינתה תחת בעלה אף שאין צ"ד כופין אותה לגרשה צגט, עכ"פ צריך להפרישה שלא להתייחד עמה ואפילו כשפחה לא תשמשנו (רד"ז סי' תשמ"ו).

וצשו"ת הרשב"א הביאו הרמ"א (אה"ע קי"ז א') העתיק דברי התוס' אלו צוה"ל "אלא יכולה להיות תחתיו ותשמשנו כשפחה". ונראה דנוסחה זו של רשב"א אמיתית, דמש"כ התוס' שאם רוצה לא יגרשה אלא שלא תשמשנו, לכאורה שפת יתר הוא, דפשיעא דלא תשמשנו דכה זינתה, ולא היו צריכים לומר רק אם לא ירצה הבעל לא יגרשה. ולפי הנוסח שהביא הרשב"א אתי שפיר, דקמ"ל תרתי דה"ל לגרשה אצל מותרת לשמש אותה. ואפשר טעות הדפוס הוא צתוס' ול"ל אלא תשמשנו, או ו"ל דקמ"ל שלא תשמשנו היינו תשמיש צצין איש לאשתו וצכלל זה דצריס של חיבה כמו מזינת הכוס, ודייק מינה תשמישים ששפחה עושה לאדון מותרת לעשות לו כמו שפחה ממש שעושה צצית האדון כן האשה צציתו כנ"ל (כתב סופר אה"ע סי' ל"ט). וכן כתב הצרכ"י (אה"ע סי' י"א) דע"ס נפל צתוס' ול"ל "אלא תשמשנו", כמו שהוא צפסקי התוס' כאן. והעטס דאינו חייב לגרשה ולא חיישין שמה יצוא עליה, פי' הרשב"א שם דכיון שזינתה תחתיו הרי הוא

י"ל צו דסתמא לשמו קאי. וכן הרצה מפרשים נקטו כאן צפשעות דה"ה צשאר מלוות אמריין סתמא לשמה קאי. וע"ע צקר"א כאן וצחקדמה למסכתין שהאר"ך. ואמנם יש מחלקים דלא דמי ענין מלוות צריכות כוונה לצין ענין לשמה, ועי' בצרכת שמואל (גיעין סי' י') שהניח יסוד צשס הגר"ה דגבי מלוות צריכות כוונה הוי הדין על הגצרה שהוא צריך לחשוב לשם מלוה, משא"כ ענין מחשבת לשמו אין זה דין צגצרה אלא חלות דין צהפפלה של הקרצן או של הגט. ע"ש צאורך.

מח*) יש לדקדק לדברי התוס' מאי האי דאמריין אשה לאו לגירושין עומדת, והלא מייירי גם צאשה שזינתה דעומדת לגירושין (לפי תירוצס זה). ואולי דהתוס' יפרשו לאו לגירושין עומדת היינו לאו לגירושין צגט זה עומדת. וע"ע צחי' הגרימ"פ שנתקשה צזה וכתב ליישב ע"פ דרכו ע"ש.

מע) הגרעק"א צדרוש וחיודוש (צתשובה סוף ח"א) הקשה מה הרוויחו התוס' צזה הא מכל מקום משכחת סתמא לגירושין צאשת כהן שנאנסה וצמעוצרת חצירו או צשהה עמה י' שנים ולא ילדה, וכן צכל הנך דסוף פרק המדיר (כתובות ע"ז ע"א) דכופין להוליא. וכן הקשה החו"א צאה"ע (סי' ק"ט צ'). והגרעק"א תירץ דכוונת התוס' דהצ"ד אינם כופין אותה לגרש מולד האיסור שצדצר והיא לא תוצעת הגירושין, דצזה הוא שכתבו התוס' דאם לא ירצה הבעל סגי צהפרשה ולא יגרשה. אמנם אם האשה תצעתו שיגרשה, יש לומר דגם התוס' מודים דכופין לגרשה משום עיגון דידה. וכן צכל הנך דס"פ המדיר הכפיה היא רק מולד האשה שתוצעת גט, אצל כל שנתפייסה צלא גט, אין כופין. וכן כתב החת"ס צחיודשיו סוף נדרים (ג' ע"ג) דאם היא תוצעת כיון שאי אפשר לו לקיים עונתה למה יעגנה צחינם, אע"פ שחטאה חזינתה צרלון ונאסרה עליו מ"מ אין לנו לעגנה וכופין אותה להוליא, והלבך לא חשב סתמא לשמה, דאפילו אם תוצעת גיעה, מ"מ אפשר שתפייס לצסוף ללא גירושין, מש"ה לא מיקרי סתמא לגירושין קאי. וע"ש שטכ"פ נשאר צקושיא ממשוצרת חצירו וכן משהה י' שנים ולא ילדה.

ולולא דצריי אולי אפשר ליישב קצת, דאה"ג צאמת לפי תירוק תוס' זה, אולי יכתוב הסופר גט צסתמא, יוכל לגרש צו כל אחת מהנך דכופין להוליא, כיון דעומדת סתמא לגירושין. ואע"ג דאמריין אשה סתמא לאו לגירושין עומדת, זהו על דרך כלל צרוב הנשים, אצל צהנך דכופין להוליא איכה לוממר דסתמא נמי מהני, וצבה לא איירי הך כללא דסתמא לאו לשם גירושין

מילתא¹⁶) מיתרלא מה שמקשים בסוף פרק שני דגיטין (דף נג.) לאמר עוצד כוכבים אדעתא דנפשיה עזיד ואינו כשר לכתוב את הגע, וצפרק שני דעבודה זרה (דף סו:) אמרינן ימול ארמאי¹⁷) ואל ימול כותי משום דכותי מתכוין לשם הר גריזים, [והתם נמי] צעינן לשמה כדדרשינן [שם דף כז.] מלה' המול (ימול) ואפילו הכי מכשרינן ארמאי. דיש לחלק צין גע למילה כמו שמחלק כאן צין זבחים לגע, (הא) [דגע] סתמא פסול משום דסתם אשה לאו לגירושין קיימא ולכך נמי [צעוצד כוכבים] פסול אע"ג דעזיד סתם¹⁸), אבל מילה סתמא לשמה קיימא¹⁹) כמו זבחים הילכך עוצד כוכבים כשר אע"ג דעזיד

פירוש ארזי הלבנון

משמון אס מחשבה דפיגול היינו דיבור, מנא ליה, כיון דמלא יחשב מפיק ליה. אומר הר"י בשם מורי ה"ר אהרן מרעגנשבורג משום דצספרי (שופטים פ"ט קמ"ז) דריש מלא תזבח וכו' כל דבר רע, ומחשב צדקשים לוקה מדאפקיה קרא צלשון דיבור, משמע דצעינן דיבור. עכ"ל. וכן רש"י צפרשת שופטים על הפסוק (דברים יז, א) לא תזבח לה' אלוךך כו' כל דבר רע, כתב אזהרה למופלג צדקשים ע"י דיבור רע. וכן כתב הרמב"ן צספר המנות שלו, לא תזבח וכו' כל דבר רע, הוא השוחע ואומר על מנת לזרוק ולאכול חוץ למקומו ולזמנו שזבו דיבור רע אלל התורה שכבר פסלה צו הקרבן.

וא"כ דוקא גבי מחשבת פסול דקדשים הוא דצעינן דיבור משום גזירת הכתוב דלא תזבח כל דבר רע, משא"כ צמילה ושאר מקומות דצעי מחשבה, שפיר סגי צמחשבה גרידא, והיינו עעמא דכותי פסול משום דמחשב לשם הר גריזים.

ולפ"ז יתיישב ג"כ מה שהקשו האחרונים דמשמע מדצרי תוס' לקמן צסמוך דאע"ג דלענין מחשבת שלא לשמה צעינן דיבור דוקא, מ"מ לענין מחשבת לשמה מהני מחשבה ללא דיבור, ומאי שנא. אבל לפמשנ"ת כיון דהילפותא דצעינן דיבור צמחשבת קדשים הוא משום קרא דדבר רע, א"כ דוקא מחשבה הפוסלת הוא דצעי דיבור שהוא דיבור רע, אבל מחשבה דהכשירא דחושב לשמה, שפיר מהני ציה מחשבה צלא דיבור, וק"ל. וכן משמע מלשון תוס' שהצחנו לעיל שכתבו וצפ' המפקיד פירשתי הא דמחשבה "פוסלת" צדקשים וכו' עכ"ל, דקדקו לומר מחשבה "פוסלת" דוקא.

ודו"ק. אכן יש מן הראשונים שנסתפקו שמה צכל דברים הלריכים מחשבה ילפינן מקדשים דצעינן דיבור, ע"י צרה"ש (הג' ס"ת ס"ג) שכתב, ורצינו צרוך ז"ל נסתפק אס צריך להוליא צשפתיו שהוא מעצדו לשם ס"ת, או לשם תפילין אי סגי צמחשבה, לפי שמצינו פיגול דכתוב ציה לא (יראה) [יחשב] וצעיא דיבור וכו' הלכך עוצד להוליא צשפתיו צתחילת העיבוד ותו לא צריך, עכ"ל. ואין להקשות לשיעת רצינו צרוך אי צעי דיבור צכל

שונא אותה ומאיסא עליו. וע"י צתשו צצו"י (ה"א ק"ט) שכתב דאף לעעת הרשב"א אין זה אלא צשלא נתגרשה עדיין, אבל היכא שנתגרשה תקנה שלמה שנו לא תדור עמו כו', ע"ש.

נא) פ"י מתוך הא מילתא דמבואר בגמרא החילוק צין קדשים לגע. וזהו ענין חדש ולא קאי אריש דצריהס צלל.

נב) ימול ארמאי. דהיינו גוי שאין מילתו לשם עבודה כוכבים שהרי אין דרכס למול את צניהס. ואל ימול כותי. שכל לשם דמות יונה שמאלו צראש הר גריזים ועוצדים לה עבודה כדאמר צחולין (י' ע"א) ומלן את צניהס לשם יונה זו (רש"י ע"ז ס).

נג) והא דלא מוכח מכאן דסתמא צגע פסול, משום דהאי דנכרי אינו צמשה רק צצרייתא והגמ' צעי להוכיח מהמשנה (ק"א ומיס קדושים).

נד) כתב הריעצ"א (פסחים מ' ע"א) דמילה צסתמא לשמה עומדת דאין שום עעס אחר לקגילת הערלה. [ואע"ג דאיכא משום מורגא ומשום רפואה, מ"מ צנמול שלפנינו ליכא משום הא, י"ל].

נה) צעה"ק וצקר"א הקשו דלפי מה שסוצרים תוס' דכל מחשבת פסול אינה אלא צדיבור, א"כ כותי אמאי פסול למול, דה"ג נימא כיון שלא הוליא מחשבתו צפיו, הו"ל כסתמא וייהו כשר כמו צמילת נכרי. וע"י מה שכתב צעה"ק לחלק צין סתמא דמילה לסתמא דקדשים, וע"ע צמנחת צרוך (א"ח סוף סי' א') מש"כ צזה.

ולענ"ד היה נראה ליישב דעד כאן לא כתבו תוס' דמחשבה צעי דיבור אלא דוקא צמחשבה דקדשים, וכמו שמורה לשונס לעיל (צע"א) שכתבו וצפ' המפקיד פירשתי הא דמחשבה פוסלת צדקשים אי צדיבור וכו'. וכן לשון רש"י לקמן (מ"א ע"ב) וצפסחים (ס"ג ע"א) כל מחשבה דקדשים מוליא צפיו הוא. ועעמא דמילתא צאמת לא פירשו לנו רש"י והתוס' מאי שנא קדשים דצעי דיבור דוקא, אבל מלאתי צשיעמ"ק צצ"מ שכתב וכו', וכתוב צגליון תוספות, מה שהקשה צתום רצינו

סתם י"ב:

הא לשם פסח וסתמא בשר. פי' צקונטרס דסוף שחיטה סתמא אישתחית. ותימא כיון דאמר בתחילת שחיטה לשם פסח [אפילו שחט אח"כ סתמא פשיטא דכשר (י"ק)], וכי כל שעה יש לו לדבר עד שיגמר שחיטתו. ונראה לפרש דצשתי עצודות איירי (י"ב) (י"ג), כגון דשחית לשם פסח וקיבל (י"ב) סתם (י"ג). ומיהו צפרק

פירוש ארזי הלבנון

לשם חובה [ולאו משום דסתמא לשמו קאי אלא משום] דאמרינן הוכיח סופו על תחילתו. כן הקשה צפנים מאירות ולא תירך.

ונראה ליישב דא"ג דהוה מלי לדחוי הכי, מ"מ עדיפא מיניה פריך דאפילו תפרש שעשה שאר העבודות בסתמא, מ"מ ליכא לדיוקא דדיוקת מלישנא דשלא לשמן דהא גבי גע נמי קתני שלא לשם אשה פסול ולא קתני שלא נכתב לשם אשה. וק"ל.

ועי' צספר מעין גנים שהאריך לדחות קושיית הפני"מ ה"ל דודאי מש"כ התוס' דאיירי צשתי עצודות לא קאי על הסיפא דשלא לשמו ולשמו, ויתרואה דהוכיח סופו על תחילתו לא שייך כלל צשתי עצודות, ע"ש בארוך. ועכשיו ראיתי צספר אור חדש על פסחים שהשיג עליו בריתחא דאורייתא וכתב להוכיח דגם צשתי עצודות אמרינן הוכיח סופו על תחילתו ועע"ש שהאריך, וראה עוד להלן אות ס'.

(נח) מה שנקטו קיבל הוא לאו דוקא דהא עפ"י רוב השוחט אינו מקבל את הדם. רק נפ"מ להולכה חריקה כשהיה צאותו כהן (אילת השחר).

(נע) צביאור הלכה הלכות זיזית (סי' י"א ד"ה זריבין) הביא ראיה מדצריהם דאף לדעת המחמירין דצעי שזירה לשמה, היינו דוקא לאפקוי היכא שאומר צפירוש שלא לשמן, אבל בסתמא חס מי שטווה צעלמו שזן, י"ל צזה דכל העושה על דעת ראשונה הוא עושה אף דהוא שתי פעולות. וראיה לזה מדפירשו התוס' כאן דאיירי הגמרא צשתי עצודות שחיטה וקצלה ואפ"ה מסיק הגמרא דאף אי נימא דסתם צפחים לאו לשמן עומדין אפ"ה כשר הקרבן חס חיטב צשחיטה לשם פסח וצקצלה סתמא משום דכל העושה על דעת ראשונה הוא עושה. וה"ג גבי זיזית אף דסתם חוטין לאו לשם זיזית עשוין, היכא דעוואן מתחילה צפירוש לשמן חו הוי לענין סתם שזירה ג"כ לשמן. ואף לפי מה שדחו התוס' פירוש זה מפני דאיציעא לן שם צפסחים אי צעבודה אחת תנן, עכ"פ לא דחו משום דלא שייך צזה כל העושה וכו' ורק מטעמא אחרונה.

והנה לענין הוכיח סופו על תחילתו כבר כתב המשנ"צ שם (סק"ו) דיש לחוש לדעת המורה"ל והדרישה דלא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו, מיהו

גוונא אמאי פסול כותי למוול צשתיקה, שכן כבר הביא הרא"ש שם לעיל פי' רצינו צרוך דטעמא דגוי כשר למוול אינו משום דסתם מילה לשמה קיימא [וכדפירשו התוס' כאן] אלא משום דכיון דהמילה נעשית צרגע אחד, ודאי על דעת הישראל הוא עושה והו"ל מחשבה לשמה ממש [ולא משום סתמא לשמה]. ולפי"ז שפיר פסלינן צכותי כיון דליכא כוונה לשמה אלא לשם הר גריזים.

(נו) הקשה צשפ"א דאי צשתי עצודות איירי היכי משני בגמ' צסמוך הוכיח סופו על תחילתו, הלא כששחט סתמא מיד השחיטה נפסלה, וכי מתכשר ע"י שחרוק אח"כ לשמו. עכ"ד. ולא הצנתי דהא כי אמרינן הוכיח סופו על תחילתו אין הפירוש שיוכשר לאחר שכבר נפסל, אלא הפירוש הוא דאיגלאי מילתא למפרע שגם מתחילה חשב לשמו ומעולם לא נפסל. ועי' חולין (ל"ט ע"ב) שחטב [לצהמה צסתמא] ואח"כ חיטב עליה [לזרוק דמה או להקטיר חלצה לעבודת כוכבים] הוכיח סופו על תחילתו ושחיטתו פסולה, אע"ג צשעת שחיטה לא חשב לשם עכו"ם כלל. והתם נמי תיקשי וכי לאחר שהוכשר יחזור ויפסל. אלא ודאי דהוכיח סופו על תחילתו שכבר מתחילת השחיטה חשב לשם עכו"ם ולא היתה כאן שחיטה כשרה מעולם.

וצקר"א הקשה על דצריהם, דאי צשתי עצודות מיירי, א"כ היכי מפרשין לקרא דפוסל לשחיטה צסתמא [על הלך דסתמא לאו כלשמה], הא צידו לתקן שיעשה העבודה השניה לשמה ויוכשר למפרע. וכתב שיש לדחות. ונראה כוונתו לדחות דליכא לפרש לקרא היכא דחיטב גם צעבודות האחרונות צסתמא, אי נמי שעשה רק עבודה אחת, ושאר העבודות נעשו צכהן אחר.

(נז) ועל זה מסיק הש"ס צסמוך דהוכיח סופו על תחילתו, אלמא צשתי עצודות נמי אמרינן הוכיח סופו על תחילתו, וא"כ קשה היכי צעי הש"ס להוכיח דסתמא לשמו קאי מכה דכל הצפחים שחצחו שלא לשמן ולא קתני שלא חצחו לשמן. דילמא מיירי שעשה שאר העבודות לשמן, והא קמ"ל דאע"פ ששאר העבודות נעשו לשמן וכדדיוקין לעיל מדקתני 'אלא', מ"מ לא עלו לצעלים לשם חובה, אבל חס עשה העבודה הראשונה סתמא, ושאר העבודות לשמן שפיר עולה

תמיד נשחט (פסחים דף נט:) מיצעי לן אי צעצודה אחת תגן או צשתי עצודות, ועצודה אחת היינו כדפירש הקוגערס^ס). ויש ליישב דאפילו אם תימנאי לומר לשם פסח וסתמא פסול [אפ"ה] אין לריך לדבר כל שעה, אלא צתחילת שחיטה יאמר^ס) שעושה כל השחיטה לשם שחיטת פסח^ס (ס):

פירוש ארזי הלבנון

סג) והא דדייק בגמרא הא לשם פסח וסתמא כשר, היינו שלא אמר שעושה כל השחיטה לשם פסח. וקשה לפירוש זה היכי דייק בגמ' מיינה דסתמא כשר, דאמאי לא נפרש כוונת המשנה כך, לשם פסח ולשם שלמים, היינו שחישב צתחילה ששוחט כל השחיטה לשם פסח, ואח"כ צמשך השחיטה חישב לשם שלמים, דצכה"ג פסול. והשתא דוק מיינה הא לשם פסח וסתמא כשר, דהיינו שחישב צתחילה ששוחט כל השחיטה לשם פסח, ואח"כ שחט סתמא, כשר כיון שכבר אמר צתחילה שהכל לשם פסח. וא"כ אכתי יש לומר דאם לא פירש צתחילה שכל השחיטה יהיה לשם פסח פסול, משום דסתמא פסול, והיכי צעי למידק מיינה דסתמא כשר (מפרשיס). אם לא שנאמר דס"ל לגמרא דאם אמר צתחילת שחיטה שעושה כל השחיטה לשם פסח אף שאומר צסוף שעושה לשם שלמים כשר, ועיין צסוגיאה דפסחים לכאורה לא משמע כן (מייס קדושים).

והנה אף שראיתי כי כן דעת כל המפרשים, דצאומר שתבה כל השחיטה לשם פסח ואח"כ צמשך השחיטה אומר לשם שלמים, שחיטתו פסולה שהרי שחט לשם שלמים [ומחמת כן הקשו כדלעיל]. מ"מ תורה היא וללמוד אני לריך, ואין אני שואל אלא כתלמיד הדן צקרקע, דצשלמא אי אמרינן סתמא כלשמן דמי ואין לריך שיחשב מלכתחילה שעושה כל השחיטה לשם פסח, צזה שפיר יש לומר דאם עושה אח"כ השחיטה לשם שלמים, אמרינן עד השתא שחט לשם פסח, ומהשתא שחט לשם שלמים. אבל צנדון דידן שמתנה ואומר קודם שחיטה שעושה כל השחיטה כולה לשם פסח, שפיר יש לומר דאיתו יכול לחזור צו עוד מדצריי הראשונים וכל שחיטתו מתחילה ועד סוף צבר נתייחדה ועשית לשם פסח. ולא מיצעי לרי' מאיר דס"ל כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה, א"כ כמו צאומר צבת אחת לשם פסח ולשם שלמים דכשר לרי' מאיר משום תפוס לשון ראשון ולא אמרינן שחזר צו תוכ"ד, וכמציאר צסוגיאה דפסחים שס, א"כ מכל שכן צכה"ג שסותר דיצורו לאחר זמן, דאיתו יכול לחזור צו מדיצורו הראשון שאמר שעושה כל השחיטה לשם פסח. אלא אפילו לרי' יוסי דאמר אף צגמר דצריי אדם נתפס, דינמא זהו דוקא צאומר לשם פסח ולשם שלמים צדיצור אחד, דרי' יוסי ס"ל כיון שאי אפשר לו לקרוא שני שמות צאחד דצריי קיימים ואוליגן נמי צתר סוף דצריי. אבל

לפי דעת שאר הפוסקים דאמרינן הוכיח סופו על תחילתו לדינא, א"כ לכאורה גם אם עוואן צסתמא ואח"כ שזרן לשמן מהני להכשיר למפרע אע"ג דהס שני מעשים כמו"ש התוס', וכדמוקי בגמרא כאן הא סתמא ולשם פסח כשר, ומפרש משום דהוכיח סופו על תחילתו.

ס) ל"ע דהא מצואר צסוגיאה דפסחים שס, דגם על האד דאיירי צשתי עצודות ליכא לפרש שתי עצודות ממש, דא"כ היינו רישא דמתניתין, אלא שתי עצודות היינו כדמפרש התס שמשבז מעצודה לעצודה, שמתכוון צשעת שחיטה לשם שחיטת פסח, ועוד מתכוון צשעת שחיטה גם על הזריקה שצרוק את הדס לשם שלמים. ואילו מדצרי התוס' כאן משמע דמפרש צשתי עצודות ממש, דשוחט לשם פסח ומקבל לשם שלמים. כן הקשו המפרשים. וצשפ"א כתב ליישב דהא דקתני לשמו ושלא לשמו קאי על כל המשנה וגם על הרישא דמייירי צשתי עצודות ממש, ואע"ג דפירשו צפסחים דהחידוש הוא משום מחשבז מעצודה לעצודה, מ"מ לאו דוקא צהכי איירי, אלא איירי צכל ענין וגם צשתי עצודות ממש. וצחידושי הגרא"ל מאלקין, כתב דצחמת התוס' כאן ס"ל דסוגיין דהכא פליגא אסוגיאה דפסחים הג"ל וס"ל דאיירי צשתי עצודות ממש ולא חייב לקושיא דהתס דא"ה היינו רישא, משום דאיכא לפרש דהרישא שס איירי צסתמא וסיפא צמפרש לשמו צהדיא, וכמו שהקשו התוס' צפסחים (ס' ע"א ד"ה אי). וע"ע לעיל סוף הע' כ"ג.

סא) הנה צדצריהס זוכר כל הזמן אמירה לשמה, אבל לקמן מוכח צדצריהס דמחשבזת לשמה א"ל אמירה דוקא וסגי צמחשבז. וז"ל דלשון אמירה שנקטו תוס' הוא לאו דוקא (אילת השחר). וע"י לקמן מש"כ צאות ע'.

סב) היינו דלפי הס"ד ס"ל דאע"ג דסתמא לאו כלשמה, מ"מ היכא שאומר שעושה כל השחיטה לשמו כשר גם אם ישוחט אח"כ צסתמא, כיון שכבר ייחד מעיקרא מחשבזת לשמה על כל מעשה השחיטה. אבל כד משני כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה, שוב אין לריך לומר שמשבז ומייחד מעיקרא מחשבזת לשמה על כל השחיטה, דגם צלא"ה מתייחדת כל השחיטה על דעתו הראשונה שחשב לשמה.

אתנו בית דין דלא לימא לשמה דילמא אתי למימר שלא לשמה. צשמעתא קמייתא דיטעין (דף ג.) דמפרש דלכך לא תיקנו לומר צפני נכתב לשמה למ"ד לפי שאין צקיראין לשמה משום דאי מפשת ליה לדיבורא אתי למיגזייה, לא הוי מלי למימר דילמא אתי למימר שלא לשמה^א, דמי הוא שועה כל כך שותן גט לאשה זו שנכתב לשמה והוא אומר שלשם אחרת נכתב, אבל אדם השוחט קרבן פעמים שועטה וסבור שהוא קרבן אחר^ב, וכן המקבל ומוליד וזורק:

קיימי בית דין ומתני בו. יש תימא למי לר להאריך כל זה הא צהדיא אומר סתמא כשר^א. ונראה לפרש דמי שלא היה צלצו היינו שלא אומר צהדיא לשם אחד מכל אלו אבל חישב צלצו^ב למה

פירוש ארזי הלבנון

עקירה, ועיין מש"כ שם. ואין להקשות לפי"ז אכתי למ"ד לאו שמיה עקירה היכי מפרש למתני, דיש לומר דהוא מפרש דחיישין שיצוא לשנות צכוונה מש"כ צגט ליכא למיחש להכי וכמ"ש צקר"א וצמים קדושים [דלא כהתוס']. מיהו ק"ק דאי חיישין למזיד, ח"כ מאי מהכי תנאי צ"ד. ויש ליישב.

וצעולת שלמה פירש כוונת התוס' דאע"ג דאין הקרבן נפסל צכך מ"מ חיישין לקלקולא דכהנים, דשמא דכהנים האחרים ישמעו ויעשו ויחשבו שהוא קרבן אחר ויעשו שאר צבודות הדם וההקרבה והאכילה שלא כדינו. ועוד יש מתרלים כוונת התוס' דאע"פ שאין הקרבן נפסל מ"מ חיישין שמא יעשה ויעבור אלאו דלא יחשב או אמצות עשה שחייב לשחוט לשמה. וע"ע בכל המפרשים כאן על אחר שהאריכו צזה.

א) אבל אחר שתיקנו שישחוט צסתמא, הו ליכא למיחש שיחשוב לשם קרבן אחר, דהא תיקנו שיחשוב צסתמא צלי מחשבת שום קרבן. ומיהו גם אם יעשה ויחשוב צלצו לשם קרבן אחר לא מייפסל צהכי להלד דכל מחשבת פסול צקדשים אינה אלא ע"י דיבור.

ב) נראה לי דמעיקרא אין כאן מקום לקושיית התוס'. דאע"ג דתני צדצרי ר' יוסי אף מי שלא היה צלצו כו' כשר, י"ל דת"ק פליג עליה וס"ל דאם לא היה צלצו לשם אלו פסול, דסתמא פסול. ולהכי דייק אי ס"ד דס"ל לת"ק דסתמא פסול מדאורייתא ח"כ איך קאמר ר' יוסי שתנאי צ"ד הוא, איך קיימי ומתני צ"ד מילתא דמייפסיל ציה, אלא על כרחך דלכו"ע סתמא כשר מדאורייתא, ות"ק לכתחילה קאמר דלריך לומר צלצו לשם ששה דצרים, ור' יוסי ס"ל דתנאי צ"ד דאף לכתחילה לא לימא לשמו וק"ל (פנים מאירות ומים קדושים, וע"ע ז"ק ושאר מפרשים צזה).

ויש שרולים לתרן קושיית התוס' דאי לאו דאמר קיימי צ"ד וכו', הו"א דלעולם סתמא פסול מדאורייתא, רק דצית דין תקנו שיחשוב סתמא משום דכל העושה על דעת חכמים הוא עושה. ולפירוש

צגדון דידן, שכבר אומר השוחט שועטה כל השחיטה לשם פסח, שמא אף ר' יוסי מודה דלא מלי שוב לסחור צצרי הרשונים ולא פסיל צמחשבתו. ולריך תלמוד.

ד) פירוש דהתם צגמרא הקשה דהשתא נמי אתי למגזייה, לימא למיגזייה לא חיישין רק דילמא אתי למימר שלא לשמה. ותירצו דלהא לא חיישין (מים קדושים).

צספר אהל יחאק על מס' גיטין (ג' ע"א) צחלק גמי האהל, צביא קושיית הגרי"ז על דצרי התוס' אלו ח"ל, וז"ע מאי הקשו התוס' הא שאני מחשבת לשמה צקדשים דאי חושב שלא לשמו הרי מהכי מחשבתו לפסול הקרבן משום דחשב שלא לשמו, אבל צשליח המציא גט ואומר צפ"ג וצפ"ג לשמה, הא מדינא לא מהימן וכדאמרינן לעיל דאין דבר צצערורה פחות משנים, אלא כיון דסתם ספרי דדיינא מייגמר גמירי ורצן הוא דאלריך משום שייגונא אקילו צה רצן, ולכך מהימן צעדוהו שנכתב הגט לשמה, אבל אם יעשה ויאמר שנכתב הגט שלא לשמה הרי שוב הדר דינא דהוי דבר צצערורה ואין דצצצ"ע פחות משנים ולא מהימן, וח"כ גם אם יאמר שנכתב הגט שלא לשמה לאו משום עדותו שנכתב שלא לשמה נפסל אלא משום דליכא עדות שנכתב לשמה, וח"כ שפיר קאמר הגמי אתי למיגזייה דלא יאמר שנכתב לשמה ולא קאמר דילמא אתי למימר שלא לשמה כיון דכל עיקר פסולו כה"ג הוי רק משום שלא אומר לשמה, וע"ע ג. עכ"ל.

סה) הקשו המפרשים דהא אין קי"ל עקירה צעעות לאו שמיה עקירה, וח"כ מאי אכפת לן שיטעה כיון דצלא"ה הקרבן כשר הואיל דעקירה צעעות היא. ואי נימא דהתוס' כאן אזלי למ"ד עקירה צעעות שמיה עקירה, אכתי תיקשו למ"ד לא הוי עקירה מאי איכא למימר. וצשפ"א (צנהג"ה) ועוד מפרשים כתבו דצאמת דעת התוס' כאן דהלכתא כמ"ד שמה עקירה, וכדעת האור זרוע צהלכות פסחים (סו' רכ"ג). אמנם צתוס' לקמן (ג' ע"ב ד"ה הכא נמי) משמע דס"ל לאו שמיה

שדינו להיות ס"ט) ט' ע"ה) ה"ה סתמא פסול^{טז}, להכי [דייק] מתגאי צית דין וכי מתגו צית דין ללא לימא
 צהדיח וצמחשצב סגי ושמא אחי לידי פסול שלא יחשב כלל וישחוב סתמא ויפסל:

פירוש ארזי הלבנון

הדבר שיהא לשמו, סגי צמחשצב. ולכן לענין שלא לשמה
 שזה היפך מהסתמא, דהא הוקדש לעולה והוא חשב
 לשם שלמים, צזה כתצו התוס' דלריך דיבור, אבל כאן
 אפילו אם סתמא פסול הרי אין זה ממש דצסתמא
 אינו עולה, רק שאינו נעשה צסתמא עומד לעולה, ולכן
 מה שחושב שיהא עולה כדינו אינו צה לעקור את הדבר
 ממה שעומד וסגי צמחשצב.

ובחיודשי הגר"ז צסענסיל, כתוב לצאר טעם
 החילוק על פי שיטתו הידועה, דשלא לשמה לריך דיבור
 ממש דהוי חלות פסול, משא"כ לשמה לא צעי אלא
 שהצודה תהא נעשית לשמה, ולזה סגי צמחשצב.
 ועי' לעיל (אות ג"ה) שהצאתי מן הראשונים שכתבו
 הטעם דצעיין דיבור צקדשים ממש דרשא דסיפרי ללא
 תוצה לה' אלוקין וכי' דבר רע ומפרשיין דיבור רע כיון
 דאפקיה קרה צלשון דיבור. וא"כ פשיטא דדוקא
 צמחשצב שלא לשמו דהוי דיבור רע שפוסל את הקרבן
 מלעלות לחוצתו אבל צמחשצב לשמו לא איירי קרה
 וספיר מהכי מחשצב בלחוד.

ע"ה) לכאורה קשה דהא דדיבור שלפני צ כתצו התוס'
 שמא יעשה ויחשב שהוא קרבן אחר, וא"כ מה הועילו
 חכמים צתקנתה, דהשתא נמי שתיקנו שלא יאמר צפוי
 אלא יחשב למה שדינו להיות, אכתי יש לחוש שמא
 יעשה צמחשצבו כמו צדיבורו ויחשב שהוא קרבן אחר.
 ובשלמא למאי דקיי"ל סתמא לשמה קאי, א"כ ליכא
 למיחש למידי, כיון שאפילו אם יחשב שלא לשמו לא
 מייפסל הקרבן צכך כל שלא הוליא מחשצב פסול צפוי
 [מיהו צלה"ה לפי מאי דקיי"ל סתמא לשמה, איכא
 לפרש כפשוטו שתיקת צי"ד היתה שלא יחשב כלום
 וישחוב צסתמא וממילא לא יצוה לידי טעות צשום
 ענין]. אבל השתא ה"ה אייריין למ"ד סתמא פסול, ורק
 צמחשצב להדיא לשמו הקרבן כשר, אבל סתמא פסול וכל
 שכן אם חושב צצלו מחשצב שלא לשמה.

ועי' צמשת ר' אהרן טעמ"ז ופירש כוונת צדריכהס
 שחישב דוקא צלשון זה "למה שדינו להיות", דצזה אין
 לחוש שיעשה ויחשב לשם קרבן אחר, מאחר ואינו חושב
 צשם הקרבן צהדיא. אמנם הוא עצמו צבר הקשה על
 זה, דא"כ אמאי תיקנו שלא יאמר צפוי, דהא שפיר הוי
 יכולים לתקן שיאמר צפוי "למה שדינו להיות" וצלה
 להצביר שם הקרבן צהדיא. וכתב שיש ליישב צקל,
 וצעיני לא זכיתי לירד לעומק דעתו.

זה ק"ת קשה איך נדחה צצרה זו צהאי דקאמר ואי
 ס"ד וכי', דמעיקרא מאי קצבר ולצסוף מאי קצבר.
 ויש ליישב.

סח) צליקועי הלכות (צח תודה ספ"ד) ועוד מפרשים
 הציוו דצברי התוס' קאי אליצא דכו"ע, והיינו דגם לפי
 המסקנא דסתמא לשמה קאי ומפרשיין צברי ר' יוסי
 דתגאי צי"ד הוי שלא ידבר רק יחשב. אמנם הנוצ"י
 (קמא יו"ד ס' ל"ג) ועוד מפרשים הציוו דצברי התוס'
 כאן אמורים רק למאי דקס"ד סתמא פסול, אבל
 למסקנא דקיי"ל סתמא לשמה, מפרשיין מילתא דר'
 יוסי כפשוטו דהתיקנה היתה ללא יאמר ולא יחשב
 כלום. וע"ע מש"כ צאות ע"ה.

סע) והא דאמר ר' יוסי אף מיי שלא היה צצלו [דמשמע
 שלא יחשב צצלו כלום], היינו שלא היה ניכר וידוע
 לשומעין אם היה צצלו לכך, והיינו דשחט צשתיקה,
 כלומר שלא גמר צשפתיו מה שחשב צצלו. והא דפריך
 צגמרא ואי ס"ד סתמא פסול קיימי צי"ד ומתני מילתא
 דמייפסל ציה, ה"פ מילתא שיכול לצוה לידי פסול
 דהיינו ע"י שתיקה דמתוך שיחוק אולי ישכח ולא יכוין
 גם צצלו ומייפסל אי סתמא פסול, דיותר יצה שלא
 יחשב כלל כשהוא מחשב צצלו מאם לעשות ולומר שלא
 לשמו אם הוא אומר צפוי לשמו צפירוש. תוס' עוד
 (שיטה מקובצת).

ט) נראה מדברי התוס' דאפילו למאי דס"ד סתמא
 פסול, מ"מ אם חישב לשמו צלא דיבור ג"כ כשר, וסגי
 צמחשצב לחודה לכר"ע, אלא דת"ק ס"ל דלכתחילה
 יאמר לשמו צפה, ור' יוסי אחא למימר דיחשב צליצו
 צלא דיבור.

ולריך לדקדק מאי שנה דלפי המסקנא ללא מייפסול
 אלא צמחשצב שלא לשמו, משמע מדברי התוס' צכמה
 דוכתי ללא מייפסלי צמחשצב לחוד אלא צדיבור. ואילו
 לענין מחשצב הכשר סגי צמחשצב צלא דיבור. וי"ל
 דהיינו טעמא דמילתא דמחשצב לשמו עומדת לכך,
 והלכך אפילו אי נימא דסתמא פסול מ"מ סגי
 צמחשצב לחוד לשמו, אבל מחשצב שלא לשמו או שאר
 מחשצב פסולה, מחשצב לחוד לאו כלום הוא אלא דוקא
 אם הוליא צשפתיו. (קן אורה צשינו לשון מעט).

ובצולת השחר הוסיף ק"ת ביאור, דצשביל לעקור
 דבר ממה שהוא, לריך דיבור ולא סגי צמחשצב, אבל
 צשאן זה להיפך ממה שהוא עומד רק צצב לקצוב את

בסופרים העשויין להתלמד עסקינן. ואפילו למאן דאמר צפרק קמא דעירוצין (דף יג.) גזי מגילת סועה דמוחקין אותה מן התורה אף על גב דצעינן לשמה^(ט) ואף על גב דתורה להתלמד עזידא כדקאמר התם, לענין גב מודה כדפרישית שם וצפ"צ דגיטין^(טז) (דף כ.) וס"ת נמי פסלינן [צגט] צפ"צ דגיטין (דף יט:) כדמוכח בעוזדה דהכוא גזרזא דעל לצי כנישתא שקל ספר תורה ויהב לדצינתהו^(טז):

פירוש ארזי הלבנון

ותירין הל"ק דאכתי שפיר איכא למידק דסתמא ממש כשר, דאי ס"ד סתמא ממש פסול, ליתמי לשם פסח וסתמא ממש דהוי רצותא עפי.

עג) פי' דהתם גזי מחיקת מגילת סועה דצעינן למחוק את המגילה צתוך מי המרים, קאמר צגמרא דאפשר ליקח ס"ת ולחתוך ממנו פרשת סועה הכתובה בו ולמוחקו לשם אותה סועה. ועל זה קשיא להתוס' שהרי ס"ת להתלמד עזידא (פי' שלא נכתב אלא ע"מ ללמוד בו) והסופר לא כתבו לשם סועה בעולם, וא"כ הוי ממש כמו סופרים העשויין להתלמד גזי גט דפסול, ואמאי כשר למגילת סועה אע"ג דצעינן נמי שתהא כתובה לשמה.

ודע דהא דצעינן כתיבה לשמה גזי סועה, היינו דוקא לענין שתהא כתובה לשם פרשת סועה, אבל אין לריך שתהא כתובה לשם אותה הסועה שמוחקים בצבילה, אלא רק מעשה המחיקה לריך להיות לשם אותה הסועה. כך מצאנו בגמרא עירוצין שם, ומש"ה ס"ת כשר דוקא לסועה, אבל לענין גט פסלינן צס"ת כדמסיימי התוס' כאן, משום שלא נכתב לשמו ולשמה, ואפילו אם נכתב הס"ת לשם גירושין שלהם מ"מ צעינן שיהא כתוב שם האיש והאשה צגט כדאיתא צגיטין (דף כ' ע"ג).

עד) התוס' צעירוצין שם תירונו דיש לחלק דלהתלמד דהכא גזי גט לא נכתב כלל להכשר הגט, אבל ספר תורה הסופר כותב צסתמא לכל מה שצריך לעשות בו ולדעת כן שאם ילערכו ימחקו ממנה פרשת סועה. וצפ"צ דגיטין (כ ע"א) כתבו ליישב דצמגילת סועה סתמא כשר משום דמסתמא אין הכהן שעלוו לכתוב מקפיד ומסתמא ניחא ליה, אבל צגט צעל סתמא לא ניחא ליה עכ"ל.

עה) הא דפסלינן התם ספר תורה צגט אינו משום דלהתלמד עזיד, אלא משום דצעינן שמו ושמה וליכא כדמסיק התם צגיטין.

ונראה עוד ליישב לפמש"כ לעיל צאות ס"ח דמש"כ התוס' לפרש דהך תקנה שלא יאמר צהדיח רק יחשוב צליצו, זהו דוקא למאי דס"ד סתמא פסול, וא"כ איכא למימר דלפי דהך ס"ד צאמת לא מפרשינן לתקנת צי"ד משום שיאמר שלא לשמה צטעות שיחשוב שהוא קרבן אחר, אלא משום חששא דשמה יכשל צלישינה ויאמר שלא לשמה. והלכך דוקא צדיבור הוא דחיישינן לתקלה, משום דצזיד איניש דמיתקיל צמילוליה שידע שהוא עולה ורונה לומר עולה אף כשבא להוליא מחשבתו צפוי עועה צלשונו לומר שלמים, אבל צמחשבה גרידא ליכא למיחש להכי.

וראיתי צספר עהרת הקודש, שכתב ליישב קשיא הג"ל ח"ל, אבל חישוב צלצו כו', פירוש דצמחשבה ליכא למיגזר דמחשבה צלצ דשלא לשמו אינה מפסדת, עכ"ל. ולא צבנתי צדריו, דהא אפילו אי נימא דהתוס' קאי גס למסקנא דסתמא כלשמן, מ"מ הכא ודאי צעו התוס' לפרש הס"ד דסתמא שלא לשמן, וא"כ אפילו צסתמא פסול וכל שכן אם חישוב צלצו שלא לשמו צלא דיבור. עוד ראיתי צספר עולת שלמה שחירן על פי מה שכתב לעיל (פי' ה"י ס"ה), דהא דחיישינן שמה יעשה ויחשוב שהוא קרבן אחר [אע"ג דעקירה צטעות היא ולא שמייה עקירה], היינו משום קלקולא דכהנים, וא"כ זהו דוקא צאומר צהדיח ששוחט לשם קרבן אחר, אבל כאן דאינו אומר כלל לשם אהב קרבן הוא שוחט אפילו אם יעשה צמחשבתו חו ליכא קלקולא דכהנים דהכהנים ידרשו ויחקרו איזה קרבן הוא. ע"ש. וגם צדריו לא זכיתי להצין מהטעם הג"ל דנהי דליכא קלקולא דכהנים, מ"מ איכא למיחש לקלקולא דקרבן, דהא השתא איירינן לס"ד דסתמא פסול, וא"כ ודאי כל דאינו חושב לשמו הרי זה פסול אפילו אם היה צטעות, שהרי עכ"פ מחשבת לשמו ליכא ולא עדיף מסתמא דפסול.

עז) הקשה הצה"ז לדצרי התוס' א"כ מאי פריך לעיל הא לשם פסח וסתמא כשר, אלמא סתמא כלשמן דמי, דילמא דהך סתמא הוא כשמחשב צלצו לשם פסח ולא הוליא צפוי, אבל סתמא ממש לעולם אימא לך דפסול.

דף ג ע"א

בתב לגרש את אשתו ונמלך בו. תימנה מה ענין זה אלל סתם^(*). ויש לומר דס"ד^(ג) כיון דנמלך אס כן מסתמא כתבו מתחילה שאס יחזור צו יגרש מי שירצה^(ד):

הבותרב מופסי גיטין בו. כל הכך משניות צפרק כל הגע (גיטין דף כד. טו.). ותימנה דלא קתני צהך יתר על כן, דעל כרחין יתר הוא דמכל הכך קמיינתא לא מלי למיודק סתמא פסול אלא מהך ג^(*). ויש לומר דמשום דאמר ללצלר דקתני צרישא דהך, יתר כמו כן, דדייקין (מזאת [סתמא] ודייקין)^(ז) מינה אין צריכה^(ט). וקשה לה"ר יצחק דפ"ק דפסחים (דף יד.) תנן הוסיף ר"ע, אף על גב דלמאן דמוקי (שם טו:) מילתא דרי' הנינא צולד [ולד] העומאה דרצנן לא שמעינן לה ממיילתיה דרי' עקיבא דמיירי צפסולא [דאורייתא]^(י). מיהו יש לומר אע"ג דקתני הוסיף אי לא הוה תני ליה לא הוה [קמ"ל] מידי^(י):

פירוש ארזי הלבנון

(א) וה"ג קשה מהא דצבי למיודק צסמוך מכתב לגרש את הגדולה לא יגרש צו את הקטנה, דמה ענין זה לסתם, והא על זה נאמר לשמה ולא לשם אחרת (קר"ה). ועי' הע' ג'.

(ו) פ"י דתנן התם ר' חנינא סגן הכהנים אומר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הצער שנעמא צולד העומאה [צגמי] מפרש דהיינו צער קדשים שהוא שלישי לעומאה] ביחד עם הצער שנעמא צאצ העומאה [צער קדשים ראשון לעומאה], ואע"פ שע"י כן מוסיפין לו עומאה על עומאחא, שהרי השלישי שנגע צראשון נעשה שני לעומאה, מ"מ לא חשו לכך כיון דצלא"ה עמא ולשריפה הוא עומא. וקתני התם הוסיף ר"ע דאפילו שמן של תרומה שנפסל צעצול יוס [דהוא שלישי לעומאה] מותר להדליקו צנר של מתכת שנגע צה עמא מת [דכנר נעשה אצ העומאה, דחרצ הרי הוא כחלל], ואע"פ שהשמן נעשה ראשון כשיגע צנר, לא אכפת לן כיון דצלא"ה פסול הוא ולשריפה עומא. ואשמעינן ר' עקיבא דשלישי מותר לעשותו ראשון דהוי רבותא עפי מר' חנינא דאמר דמותר לעשותו שני. ואיכא למאן דמוקי התם צגמרא דהך ולד העומאה דאמר ר' חנינא, היינו ולד עומאה דרצנן. ועל זה מקשו התוס' דאי מיירי צעומאה דרצנן, א"כ איכא חידוש צמילתא דרי' חנינא דלא שמעינן ממיילתיה דר"ע, דאע"ג דאין הצער עמא אלא מדרצנן אצל מדאורייתא עכור, אעפ"כ מותר לעמאו. חס לא שמעינן ממיילתא דר"ע דאיירי בשלישי דאורייתא דוקא.

(ב) לשון השעמו"ק, וי"ל דס"ד כיון שהוא צעיר מי ששמו כשמו א"כ היה דעת הסופר שאס ימלך זה לגרש צו, יגרש צו אחר. ועוד כיון דמלאו צן עירו ואמר לו שמי כשמך, אלמא קטעה ציניהם מוקודס לכן, ולכך כתב לו הסופר סתמא גם לצרכו. הכי הוה ס"ד, ודחי ליה דמ"מ אינתיק, עכ"ל.

(ג) לפי דברי תוס' אלו נראה ליישב המשך דברי הגמרא התמוהים לכאורה, דאמרינן אלא מהא יתר על כן יש לו שתי גשים ששמותיהן שוות וכו'. ופרש"י, אלא מהא דעדיפה מקמיינתא דככה חד גצרא הוא. ולכאורה קשה דמאי עדיפותא איכא, הא סוף סוף כיון דלא נכתב לשם האשה, א"כ לא הוי לשמה, ומה לי חד גצרא מה לי תרי. אצל לפי דברי התוס' אלו אחי שפיר, דמש"ה איכא רבותא יות ודחי צין חד גצרא לתרי גצרא, דצחד גצרא יש יותר לז לומר דמכיון שנמלך מסתמא כתבו מתחילה על דעת שתייהן שויבל לגרש צו אחיו מהן שירצה, וק"ל.

(ד) ז"ל לא הוה קשיא ליה מידי, וכך הגירסא בכל דפוסים הישנים. והתוספות קילרו, ופירוש דצריהם, דצאמת לעולם שפיר שייך למיתני "הוסיף" או "יתר על כן" אע"ג דאיכא חידושא צרישא דלא שמעינן ליה מסיפא, וממילא לא קשיא מהא דתנן "הוסיף ר"ע". ומיהו מהא דגיטין דלא קתני "יתר על כן", לא תיקשי,

(ג*) וצתוס' גיטין (כ"ד ע"ב) תירלו, וי"ל דהיה צצא דעופסי גיטין לא תנא כלל לאשמעינן דסתמא פסול, אלא אשמעינן דשרו רצנן לסופר לכתוב העופס מפני התקנה.

(ד) נמחק עפ"י ספר אמרי צינה [גארמזחאן] שכן מלא מוגה. ועע"ש פ"י חדש צכוונת דצריהם. וצעה"ק כתב לקיים הגירסא שלפניו.

ואמר רב יהודה אמר שמואל אף צריך שיניח בו'. אינצריך לאיתויי דרב יהודה משום דמינה דייקין בגיטין (דף כו.) דאתיא כרבי אלעזר^(ז) דאמר עדי מסירה כרתי דקיימא לן כוותיה. ואיכא דמוקי לה התם (סו:) כרבי מאיר ומפרש מפני התקנה משום קטעה, ולדידיה ליכא למידק מינה סתמא פסול^(ח) :

ואפילו לשם עובדת בובבים נמי פסול. מדקתני שנכתב שלא לשם אשה דמשמע (על) [כל] נשים ככלל^(ט). ולא דמי לשלל לשמן דכל הזבחים דלא אמרינן אפילו חולין ככלל^(י), דהתם איכא לפרושי שמזבחו שלא לשם זבח זה אלא לשם זבח אחר^(יא) :

פירוש ארזי הלבנון

(ט) אין להקשות להך אמוראי דמוקי למתני' כר"מ האיד מוכח דסתמא פסול, וכי יחלוק ולימא סתמא כשר. ו"ל דמוכח דמזרייתא דכרי פסול ואע"ג דעביד סתמא (מיס קדושים). וכדלעיל אות ג"ג ע"ש.

(ז) בשער המלך (גירושין פ"ג ע"א) הקשה על דברי התוס' אלו, דהא אפילו למאן דמפרש מפני התקנה מפני הקטעה, אכתי מוכח שפיר דסתמא פסול מסיפא דמתניתין דקתני ר' אלעזר מכשיר ככולם חוץ מגיטי נשים שנאמר וכתב לה לשמה, הרי דאף בסתמא לר"א פסול מטעמא דלה לשמה. ואם נאמר דכוונת התוס' היא דלמאן דמפרש מפני התקנה מפני הקטעה ליכא למידק כלל מרישא דמתני' [א"ה, וכ"פ הקר"א כאן], א"כ תקשי על הגמרא גופא אמאי אינצריך לומר דמאי דרמי רבא מתני' אהדדי הוא מרישא דמתני' ואליבא דרב יהודה, הו"ל למימר מדרי' אלעזר דסיפא ואליבא דכו"ע. ויש ליישב דזוהר, עכ"ד. וזגליון הגרעק"א שם כתב ליישב דכוונת התוס' דבלאו מימרא דשמואל י"ל דת"ק הוא ר"מ, ומפני התקנה היינו תקנת קטעה, וממילא י"ל דר"א דקאמר בסיפא חוץ מגיטי נשים היינו צתורף דוקא ולא צטופס, והיה מקום לומר דצחמת רק מדרבנן פסול צתורף בסתמא אע"פ שלא לשמה ממש. ולזה הביא מימרא דשמואל דלריך להניח [צטופס] הרי את מותרת לכל אדם ור' אלעזר היא, וכיון דמוקי לת"ק כר' אלעזר, שפיר מוכח דסתמא לאו לשמה קאי ומדאורייתא פסול, דאל"כ לא הו"ל למימר בסתמא עופס אע"פ חוץ צתורף ג"כ רק מדרבנן פסול. ועע"ש צאורף ציאור. וע"ע צספר חוקי הייס מש"כ ליישב.

שכן כל כה"ג דאיכא חידושה צרישה דלא שמעינן ליה מסיפא, גם אי לא תנינן "הוסיף" אין קפידא צבך, דכל כה"ג שייך למיתני "הוסיף" משום החידוש דבסיפא, וגם שפיר שייך שלא למיתני "הוסיף", משום החידושה דצרישה דלא שמעינן מסיפא. וה"ל צהיה דפסחים אי לא הוה תני "הוסיף" נמי לא הוה קשיא ליה מידי, דכל כה"ג לא קפדינן צבך. ורק היכא דצדברי התנא דסיפא איכא לחידושה דרישה ומוסיף עוד מילתא דלא שמעינן מרישא, צכה"ג מוכרח לומר "הוסיף" או "יתר על כן". כך פירשו דצרישה צפנ"מ וח"י ועוד. וע"ע עה"ק פירוש נוסף לפי גירסא זו.

ובגירסא שצדפוסים לפנינו תוקן עפ"י צה"ז ול"ק, לא הוה קמ"ל מידי. ופירשו כוונת התוספות דצמשה דפסחים היה מוכרח למיתני הוסיף, דהו"ל לא הוה תני "הוסיף" הו"ל דרבי עקיבא איירי בצאתו גונא כמו ר' הנינא. ולהכי קתני "הוסיף", דמח דייקין דר"ע מוסיף על דברי ר' הנינא דמותר לעשותו אפילו ראשון לעמא אחרים מדאורייתא. עיי"ש דצרישה כל אחד עפ"י דרכו. וע"ע פנ"מ כאן ול"ח (פסחים י"ד ע"ב), וצעה"ק מה שהקשו עליהם.

ודע שהתוס' שם צפסחים הביאו דהירושלמי מקשה קושיא זו, ומתכן שם צירושלמי דר"ע נמי איירי צעומאה דרבנן, דהיינו שצטמא העצול יוס צצית הפרס דרבנן, וא"כ שפיר קתני הוסיף. וע"ע מהרש"א על התוס' שם.

(ח) פירוש דרי' אלעזר הוא דצעי כתיבה לשמה ומש"ה לריך שיניח מקום האיש ומקום האשה. ואיכא התם מאן דפליג ומוקי למתני' כר"מ דס"ל עדי חתימה כרתי, ולדידיה לא צעי כתיבה לשמה כלל, והא דלריך להניח שם האיש והאשה הוא משום קטעה, דהיינו שאם יכתבו שם האיש והאשה תצוה אשה מן השוק ששמה כך ותהיה סצורה שצעלה ליוה לגרשה ויצאו לדי קטעה צין איש לאשתו. ע"י שעמ"ק.

(יא) היינו לישנא דכל הגע שנכתב שלא לשם אשה, משמע שלא לשם אשה פלונית אלא לשם כל אשה אחרת שצעולס, אפילו לשם נכרית. כנ"ל. ודצרי העה"ק לא זכיתי להצין.

ורמינהו תוכו ולא תוך תוכו ואפילו בלי שטף מציל. מפרש בקונטרס שרץ החילוק ואוכלין צפנימי, לא מיצטיה כלי חרס דאין מיטמא מגבו אלא חפילו כלי שטף דמיטמא מגבו אין אוכלין שצתוכו [עממאים] שגם כלי שטף אינו מקבל עוממה מאויר כלי חרס כדאמר צפרק קמא דפסחים (ד) א: אוכלין מקבלין עוממה מאויר כלי חרס ואין כלים מקבלים עוממה מאויר כלי חרס (ז). וקשה לפירושו דאם כן מה חידוש יותר בכלי שטף מכלי חרס (ט). ועוד דאיכא חידוש יותר בכלי חרס כגון אם

פירוש ארזי הלבנון

מיטמא מגבו, א"ג בכלי שטף שהאוכלין תלויין צאוורו ואינם נוגעים בו.

אמנם מלשון רש"י צחולין (סס) שכתב "ולא מיצטיה פנימי אם הוא של חרס דמליל דכיון דאינו מיטמא מגבו לא נעמא וחולץ מפני העוממה וכו'", משמע דאין הרבותא משום דס"ד שהכלי יחזור ויעמא את האוכלין שבו, רק היה ס"ד דכיון שהכלי מקבל עוממה מגבו הלכך אינו חולץ בין אויר החילוק לבין האוכלין שצפנימי וחשיבי כאילו מונחים צאוור הכלי החילוק, שכן כל דבר המקבל עוממה אינו חולץ מפני העוממה. ותוכו ולא תוך תוכו, הוה מוקמינן בכלי חרס דוקא דאינו מיטמא מגבו וחולץ מפני העוממה, ואינעריך קרא דתוכו ולא תוך תוכו, דל"ה אע"ג דחולץ בעלמא, מ"מ הכה שהפנימי מונה שצתוכו של החילוק הו"א דחשיבי האוכלין כמונחים בתוך אויר החילוק, קמ"ל תוכו ולא תוך תוכו דחפילו כלי שטף מליל.

אלו הם שני הדרכים, ולאורם נלך בהמשך ביאור דברי החוס' צעהש"ת. יש מן המפרשים שתפסו לישנה דחולין עיקר, ולישנה דסוגיין לאו דוקא. ויש שתפסו צהיפך.

עו) ע"י צהערה הקודמת מש"כ צביאור דברי רש"י. ולפי"ז נראה כוונת החוס' להקשות, דאע"ג דודאי איכא חידוש יותר בכלי שטף מצכלי חרס כמו שנתבאר, מ"מ לענין הכ דינא דתוכו ולא תוך תוכו דאיירינן ציה, אין צו יותר חידוש שהרי הו דאין כלי שטף מיטמא מאויר כלי חרס, ודעינן מדרשא אחרינא, כי היכי דכלי חרס אינו מיטמא מגבו ידעינן מדרשא אחרינא, אצל לענין דרשא דתוך תוכו כך לי כלי שטף כמו כלי חרס, דבין זה ובין זה ילפינן כל אחד במקומו דאינם מיטמאין, וא"כ סוף סוף מה רבותא יש יותר בכלי שטף מכלי חרס לענין דינא דתוכו ולא תוך תוכו דאיירינן ציה.

ועי' צמגיני שלמה (חולין כ"ה ע"ה) שכתב ליישב דעת רש"י, דהו דאמרינן ואפילו כלי שטף מליל, אין זה מדברי הצרייתא [וצאופן שהאוכלין מונחים בתוך הכלי ונוגעים צו שהרי כלי שטף אין לו תורת אויר], אלא הגמרא קמוסיף לה, ואין הכוונה דמקרא ומדרשא

י) מאי דפשיטא להתום' דחולין לאו צכלל משנתנו אע"ג דאמרינן לקמן (מ"ז ע"ב) דלשם חולין כשרים ולא עלו לצעלים. נראה משום דקתני חוץ מן הפסח והטעמא דפסולין לגמרי ואילו הטעמא לשם חולין אמרינן התם דכשרה ולא עלתה לצעלים. אמנם צספר מים קדושים כתב דמ"מ שפיר איכא למימר דאף לשם חולין צכלל, והו דקתני חוץ מן הפסח והטעמא פירושו דפסח וטעמא משכחין צהו פסול צשלא לשמן, כגון שוחט לשם זצה אחר. עוד כתב ליישב דהתום' כתבו לפי מאי דס"ד השתא דלשם חולין עלו נמי לצעלים, ע"ש. ועי' לעיל (צ) ע"ה) אות ל"ג שהצאנו משם החזו"א ועוד מפרשים דגם למסקנא פליג רצו וס"ל דלשם חולין כשר לגמרי צכלל הקרבנות משום דהו"ל כשוחט סתמא וכדמוסיק צסוגיין הכה.

יג) נראה כוונתם ד"שלא לשם אשה" משמעו צודאי שנתב צלשם כל אשה אחרת צעולם, שהרי פירש צהדיא שלא לשם "אשה" פלונית, וכל שאר הנשים שצעולם אינם אותה אשה פלונית. משא"כ גבי זצחים שצצחו "שלא לשמן" הך "לשמן" אינו מפורש צהדיא מהו, דאפשר לפרש "שלא לשם מה שהן" דהיינו שלא לשם עולה או שלמים, ואז גם חולין יהיה צכלל, אצל אפשר לפרש "שלא לשמן" דהיינו שלא לשם הזצה שהוקדשו לשמן ולאפיקוי לשם זצה אחר דוקא ואין חולין צכלל.

יד) על מנת להצין דברי החוס' אלו כדצעי, יש להתבונן תחילה צכוונת דברי רש"י. דע שיש צזה שתי שיטות, והדבר תלוי צשינוי הלשונות צין פירש"י דהכה לבין פירושו צסוגיא דחולין (כ"ה ע"ה). הנה צלשון רש"י כאן שכתב "וכלי גופיה ליכא למימר דמיטמא צאויר ויעמא אוכלין שבו וכו'" משמע דהרבותא דכלי שטף מליל היינו משום דהו"א דכלי שטף יעמא מגבו מאויר הכלי [דאויר כלי כמאן דמלה צעוממא שרץ דמי כדקס"ד צסוגיא דפסחים שהצו רש"י] ויחזור ויעמא את האוכלין שצתוכו [וצאופן שהאוכלין מונחים בתוך הכלי ונוגעים צו שהרי כלי שטף אין לו תורת אויר], ותוכו ולא תוך תוכו הוה מוקמינן רק בכלי חרס שאינו

שרץ צאוויר כלי חרס פנימי (ט) ואוכלין צכלי חרס חילון (י) [ד] עהורין אע"פ שהפנימי עמא י. וגראה

פירוש ארזי הלבנון

הרבותא לגבי הכלי החילון עלמנו שאינו נעמא מחמת השרץ שצפנימי.

אמנס לפירוש הא' דלעיל דהרבותא דכלי שטף הוא שאינו מיעמא מגבו וחרר ומעמא את האוכלין הנוגעים בו, לפי"ז לא קשיא קושיא מהרש"א כלל, כיון דלענין זה ודאי אין הכלי הפנימי יכול לעמא את הכלי החילון אפילו אם היה נוגע בו ממש, הואיל והכלי הוא ראשון לעומתו ואינו מעמא כלי אחר, להכי נקעו התוס' ואוכלין צכלי חרס דוקא. וכי תימא לפי פירוש זה מאי רבותא דכלי חרס, הא כיון דאין הכלי הפנימי נוגע צאכלין שצחילון פשיטא שהם עהורין. ע"י צאות שאח"ז ביאור הדברים.

יח לפי הפירוש הב' שהצאנו לעיל, כבר ביארנו צאות שלפני"ז דהתוס' מקשים דצכלי חרס שנפל שרץ צתוכו איכא רבותא עפי, דאע"ג שהוא עמא ממש מ"מ מזיל על האוכלין שצחילון ועהורים משום תוכו ולא תוך תוכו. והביאור צזה כתב צחידושי ר' חיים הלוי (כלי כלים פי"ד ה"ח) שדן תוך תוכו אינו מדן הללה צפני העומתה, אלא דעיקר דינו הוא דמה שתוך הכלי הפנימי לא היו צכלל תוכו של החילון, והוא דן חילוק תוכות, וצזה ליכא נפקותא אם הוא כלי עהור או עמא וצכלל גווני מזיל. ע"ש.

והשתת לפירוש זה ל"צ ול"ע עוצה, דמלשון רש"י שפירש העעס דכלי שטף מזיל משום דילפינן צפסחים שאין כלי מיעמא מאוויר כלי חרס, משמע להדיא שאם היה מיעמא מאוויר לא היה חוץ אע"ג דחשיב תוך תוכו, לפי שכל דבר המקבל עומתה אינו חוץ מפני העומתה. וא"כ אמאי צאמת כשהכלי חרס הפנימי עמא מחמת אוירו אעפ"כ הוא חוץ. ול"ע. וראיתי צספר משנת ר' אהרן (טהרות סי' ל"ה) שכתב ליישב דהא שכתב רש"י דהו הוב הכלי הפנימי עמא לא היה חוץ, הביאור צזה משום דכיון דמקבל הכלי הפנימי עומתה מאוויר החילון א"כ נחשב הכלל כגמלא צתוך אויר החילון, וגם האוכל שצתוכו נגרר אחריו ונחשב צתוכו של חילון, ולהכי אי לאו דגלי לן קרא דאין כלי מיעמא מאוויר כלי חרס, לא היה מזיל מדן תוך תוכו. משה"כ היכא דהאוכל נמלא צחילון ושרץ צפנימי, התם אע"ג דנעמא הפנימי מחמת השרץ שצתוכו, מ"מ אין הכלי החילון נעמא מכה אויר הפנימי ואינו צעל כלפיו, אלא אנו דנים שיעמא מכה השרץ שצפנימי, וצזה שפיר אמרינן דאין מה שצכלי הפנימי נקרא תוכו דחילון לא לעמא ולא לעמא, אלא דאנו לריכיס לדון לגבי השרץ

דתוכו נפקא לן, דזה נלמד כבר מדרשא אחרתא כנ"ל, אלא הגמרא קאמר להאי דינא לאפוקי מקושיא רב דהא דמקשי צפסחים (כ' ע"א) דליחזי תנורה כמאן דמלי עומתה דמי והוי כמו שנגע הכלי הפנימי צשרץ עלמנו ויהיה הכלי עמא, קמ"ל דלא וכדמשי התם. וע"י עה"ק מה שהשיג על זה. ועוד קשה, דהא רש"י עלמו דצ"ה ואפילו כלי שטף, כתב "ומדקתני כלי שטף מזיל כו" הרי דמפרש צהדיא דהוא מלשון הצרייתא. וי"ל על דרך המג"ש, דאפילו אם הוא מלשון הצרייתא, מ"מ אין כוונת הצרייתא דמקרא דתוך תוכו ילפינן לכלי שטף, רק דינא קמ"ל דאפילו כלי שטף מזיל כדילפינן צדכותה אחרתא דאין כלי מיעמא מאוויר כלי חרס. והתוס' מייאנו צזה משום דהלשון משמע דכוליה מילתא דרשינן מקרא דתוכו.

עז) היינו דצקרא כתב "תוכו" צ' פעמים, אחד צשרץ המעמא, ואחד צאוכל הנעמא, דכתב וכל כלי חרס אשר יפול מזה [מהשרצים] אל "תוכו" כל אשר "צתוכו" יעמא. ודרשינן צתורת כהנים (פי שמיני פרשתא ז' ה"ז), אשר יפול מזה אל תוכו, כשיפול [השרץ] לתוכו הוא מעמא, ולא כשיפול לתוך תוכו. דהיינו שאם השרץ נפל לתוך הכלי הפנימי, אין אוכלין שצכלי החילון נעמאים. ושצ דרשינן התם, כל אשר צתוכו יעמא, ולא מה שצתוך תוכו, דהיינו שאם נפל שרץ לכלי החילון, אינו מעמא אלא את האוכלין שצחילון אצל לא את אלו שצכלי הפנימי דהו"ל תוך תוכו. וא"כ יש לנו לפרש הצרייתא דתוכו ולא תוך תוכו לענין שרץ שנפל לפנימי, ממש כמו שמפרשים לענין אוכלין שצפנימי. והו שמקשים התוס' דאמאי לא נפרש דרשא דהכא לענין שרץ שצפנימי דלפי זה יהיה רבותא עפי צכלי חרס וכמו שהולך ומפרש.

זח) המהרש"א צחולין (כ"ה ע"א) הקשה על דצריהם למה להו למימר דמזיל על אוכלין שצכלי החילון, דלגבי כלי חילון גופיה הוו מזלו למימר אם שרץ צאוויר כלי חרס פנימי אע"פ שהפנימי עמא חוץ הוא ולא נעמא כלי החילון מאווירו. ומצבריו מצוחר שהצין כהפירוש הב' שהצאנו לעיל, דהרבותא דכלי היינו שחולץ צפני העומתה אע"ג דמקבל עומתה מגבו, ולזה כתבו שאם השרץ צכלי חרס הפנימי הו רבותא עפי צכלי חרס שמוזיל, שהרי לא זו צלצד שראוי הכלי לקבל עומתה, אלא אפילו אם הוא עמא ממש, אעפ"כ מזיל ולא נחשב השרץ כאילו נמלא צתוך אוירו של כלי החילון. ועל זה הקשה מהרש"א דצכה"ג הו יכולים לומר

לפרש דכל רצותא של כלי שטף היינו משום דלאו מינה הוא וס"ד דלא מחריצו זה ועמא קמ"ל י"ט).
[ודוקא בכלי שטף שאינו מינו היה עמא אי לאו קרא] אצל תוך תוכו שהכל הוא של חרס מינו פשיטא
שהוא עבדו צלה פסוק, דתוך דוקא אמר רחמנא. וכן מוכח לקמן (ע"ג) דכלי שטף דוקא איצטריך
קרא, דפריך ומי אמר רצח העאת ששחטה על מי שמחוייב עולה כשירה אלמא לאו מינה לא מחריצו

פירוש ארזי הלבנון

ואח"כ מלאתי צספר מי צחר להגרמ"י לוויג ז"ל שכתב
לצחר ממש על דרך זו ועט"ש שהצריך. וצריך שכיוונתי.

(יע) ועי' רש"י לקמן (סוף ע"ג) שפירש ממש כפירוש
התוס' כאן, ולריך להצין אמאי מייאן כאן לפרש כן.
ולכאורה סותר דברי עלמנו צ"ב המקומות. ואע"ג דשני
הפירושים צודאי אמת, דצאמת איכא שתי ריעותות
צהללת כלי שטף, הא' שמיטמא מגזבו, והב' שאינו מינו,
מ"מ לריך להצין אמאי נקט רש"י כאן ריעותא הא'
וצסוף הסוגיא נקט ריעותא הב'.

ואין לומר דס"ל לרש"י דלכתי לא קום לן הכי ייתורא
דארצעה תוכו כתיבי, ורק צסוף הסוגיא הוא דמסיק
ליה הכי. דהא צסוגיא דחולין (כ"ה ע"ה) לא מיייתי אלא
להך סיפא דד' תוכו כתיבי וכו' [דממסיק צסוף סוגיין]
ואפ"ה מפרש לה רש"י כדמפרש לה הכא דהרצותא
היינו משום דכלי שטף מייטמא מגזבו, ולא משום דלא
הוי מייניה.

אלא נראה דרש"י הוקשה לו קושית התוס' דצסמוך,
דאמאי לא משני בגמרא הכא כדמשני ר' חציצה לקמן
ד' תוכו כתיבי וכו'. ועוד אמאי איצטריך ר' חציצה
לקמן לשנויי ד' תוכו כתיבי וכו', ולא משני כדבבא דכלי
שטף אצל כלי חרס חשוב מייניה. ולכן ס"ל לרש"י
דסוגיא דבבא פליגא אדרי' חציצה דלקמן, ודוקא ר'
חציצה הוא דס"ל דהרצותא היא משום דלאו מייניה
וקרא דתוכו לא אצטריך אלא לכלי שטף. אצל סוגיין
דבבא ס"ל דקרא דתוכו איצטריך נמי לכלי חרס, דאי
לאו דאשמעינן תוכו ולא תוך תוכו הו"א דאפילו כלי
חרס אינו מניל כיון דהאובל שבפנימי נמלא סוף סוף
גם בתוך אוירו של החיצון, ומהיכא תיתי לחלק בין תוך
אחד לשני תוכות, והלכך כיון דאיצטריך קרא נמי לכלי
חרס, א"כ ע"כ אי אפשר לפרש דהרצותא דכלי שטף
היינו מדלא הוי מיינו, שא"כ צאמת מנא לן שכלי שטף
נמי מניל והלא תוכו אינו מיותר דאיצטריך נמי לכלי
חרס. אלא ע"כ הא דקאמר אפילו כלי שטף מניל, אינו
משום הרצותא דלאו מיינו אלא משום רצותא דמיטמא
מגזבו.

וצספר מייס קדושים, כתב ליישב צאופן אחר, אצל
לדבריו לא זכיתי להצין אמאי פירש רש"י צחולין דלא
כמסקנא דסוגיין וכמ"ש לעיל. וע"ע צב"ק כאן על

זה הוי תוך תוכו. ע"כ דבריו עט"ש. וכ"כ צחידושי
רא"ל מאלין כאן. וע"ע צחידושי רבינו הגר"מ.

ועתה נצוה לפירוש הא' דכוונת רש"י דרצותא דכלי
שטף היינו שאינו מייטמא מגזבו וחרר ומטמא את
האובלן שבתוכו הנוגעים בו, דלא אמרינן חויר כלי
כמאן דמליא עוממת שרץ דמי. ועל זה מקשים התוס'
דאמאי נקט דוקא כלי שטף לאשמעינן הכי רצותא, והלא
יכול היה לומר אותה הרצותא ממש בכלי חרס, צאופן
שהשרץ תלוי בתוך כלי חרס הפנימי [ואינו נוגע בו].
ואובלין ומשקין צחילין, דצאופן זה הענין מתהפך מקצה
אל קצה ואיכא רצותא בכלי חרס יותר מצכלי שטף,
דאי הוה אשמעינן החידוש של תוכו ולא תוך תוכו בכלי
שטף צלבד, הו"א דוקא בכלי שטף הוא מניל, כיון
דחופס שם תוך לעלמו ולא חשיב כנמלא השרץ צחילירו
של חילין, משא"כ בכלי חרס כיון שנמלא מאוירו א"כ
אע"ג דלא חשיב כנמלא השרץ צחילירו חילין, מ"מ הכלי
הפנימי עלמו שהוא עכשו עמא צעוממת שרץ, נמלא
בתוך אוירו של חילין וא"כ יחשב כחילו כל חויר החילין
מלא צעוממת הכלי העמא [כדקס"ד דחוויר כלי כמאן
דמליא עוממת דמי], והו"ל כחילו נוגע בכלי העמא
צחובלין צשחילין ומייטמאין מהכלי שהוא ראשון
לעומתה. קמ"ל דאפ"ה מניל על האובלן כיון דלא
אמרינן כמאן דמלא עוממת דמי.

ואין לתמוה אידך ס"ד דחוויר הכלי יהיה עמא
צעוממת הכלי הפנימי שהוא ראשון, והלא הכלי החילין
עלמו אינו מייטמא מראשון ואידך יהיה עוממת חויר
צשעה שהכלי החילין עלמו עבדו. אה"נ צאמת למאי
דקו"ל דחוויר כלי לאו כמאן דמליא עוממת, ודאי לא
שייך זה. אצל למאי דקס"ד דחוויר כלי כמאן דמליא
עוממת שרץ דמי, הרי אין שייכות כלל בין עוממת
החוויר לעוממת הכלי, וכמו דקס"ד צפסחים שם שאויר
הכלי יהיה אצ העוממת אע"פ שהכלי עלמו אינו אלא
ראשון, וק"ל. כנלע"ד ציאור הדברים, ועט"ש צסוגיא
דפסחים.

אלא דמ"מ צין לפירוש הא' צין לפירוש הב' היה
נראה ליישב פירש"י דהא לא חשיב כ"כ רצותא בכלי
חרס, דצכלי שטף נמי משכחת לה צאופן שהשרץ נמלא
צתוך כלי הפנימי ונוגע בו, דאע"ג שהכלי נמלא צמגע
השרץ אפ"ה מניל. כן נראה ציאור הדברים לפירוש זה.

זה, והתניא תוכו ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מניל, ומשני ארבעה תוכו כתיבי חד תוכו ולא תוך תוכו, פירוש אפילו לא כתב אלא תוך הוה מעיטנא כלי חרס פנימי שאין אוכלין שבתוכו מקצלין עומאה על ידי שרץ שצחיטון שהרי אין השרץ תוכו, ודוקא כלי חרס פנימי דהוי דומיא דידיה מעיטנא דמינה מחריב זה וחולץ, להכי כתב וי"ו של תוכו למימר דאפילו לאו מינה כגון כלי שטף מחריב זה ומניל^ב. ותימא אמאי לא שני בשמעתין נמי הכי שאני התם דאמר קרא תוכו ולא תוך תוכו ולא איצטרך אלא לכלי שטף^{בא} ^{בב}. ויש לומר דעדיפא משני הכא דקאי על העאת לשם חולין כשירה ועל זה תירץ עשו חולין אלל קדשים דחינן מינס כלל ולכך לא מחריב זה, כמחילה אלל תנור (כמו מחילה) וכמו כוורת הקס פחותה שאינה כלי כלל ואינה מזללת כלל, אצל כלי שטף קרוי מינו קאת שיש לו שם כלי עליו ולכך מחריב ומניל. אצל לקמן קאי על העאת ששחטה לשם מחוייב עולה כשירה דאע"ג שהוא קדשים קרוי אינו מינו ולא מחריב זה, ועל זה פריך מאי שנא מכלי שטף שהוא כלי ואינו מינו ומחריב, ועל זה לריך לתרץ משום קרא תוכו ולא תוך תוכו, אצל לא מני לתרץ עשוהו כמחילה אלל תנור דהוא אינו כלי כלל^ב. והשתא הכא ולקמן מתרץ דומה דדומה (ודוקא בכלי שטף שאינו מינו הוה עמא חי לאו קרא אצל תוך שהכל חרס עבור בלא פסוק דחד תוך חמר רחמנא):

דף ג ע"ב

שבץ חולקין אוהלים. פירש בקונטרס שכן דרך בני אדם לחלוק אהלים צמחילה הילכך אהל אחרינה

פירוש ארזי הלבנון

יתורה דתוך תוכו לגבי כלי חרס דהוה מיניה ולא לגבי כלי שטף דלאו מיניה הוא והוה ס"ד דהא דקאמר ואפי' כלי שטף מסבירא הוא דקאמר הכי, והשתא פריך שפיר. גם זה אינו כדמוכח צ"ה גבי ד' תוכו כתיבי דכל עיקר היתור לא אצטרך לכלי חרס (שטה מקוצנת). ועי' בהע"י י"ט מש"כ ליישב דברי רש"י.

דברי רש"י וצט"ב על דברי הגמרא שהאריך לפרש סתורת דברי רש"י בדרך אחר.

כ) לכאורה קשה, מאחר דדרשינן מקרא דאפילו כלי שטף מניל, א"כ אמאי איצטרך קרא לגלויי דכלי שטף אינו מיטמא מאויר כלי חרס, וכמו שהביא רש"י מסוגיא דפסחים, הוה כיון דמניל על האוכלין שבתוכו מדרשא דתוך תוכו א"כ מוכח שאינו מיטמא מאויר כלי חרס, שאם היה מיטמא היה חוזר ומטמא את האוכלים שבתוכו כמו שכתב רש"י כאן. וזה קשה צמיוחד לפי ה' שהבאנו לעיל דס"ד דכלי שטף אינו מניל משום דחולץ צפני העומאה. אצל להפי' האי דקס"ד דהכלי שטף יטמא מנגבו ויחזור ויטמא את האוכלין שבתוכו, יש לומר דאע"ג דדרשינן מקרא דכלי שטף מניל, אכתי הו"ה דהיינו דוקא כשהאוכלים תלויין באויר של פנימי ואינם נוגעים בכלי עלמנו, אצל אם מונחים ונוגעים בכלי, עומאים מנחת הכלי שנגעו בו, דהחיטון חשיב כמאן דמלי עומאה ומטמא הכלי הפנימי מנגבו וחוזר ומטמא את האוכלין שבתוכו, ולהכי לריך קרא ללמדנו דלאו כמאן דמלי עומאה דמי ואין כלי מיטמא מאויר כלי חרס ומש"ה אוכלין שצפנימי עהורין בכל ענין אפילו צמונחים ונוגעים בכלי עלמנו.

ב) צשיעמ"ק תירץ דאי הוה משני הכי, אכתי הוה קשה דליקף מיניה לענין לשמה ושוחט לשם חולין יבא מחריב ויפסל. וכ"כ צטה"ק דצשלמא לקמן צסוף הסוגיא דדריש מקרא דוכפר עליו דכשחט העאת על מי שמחוייב עולה כשר, והקושיא היא דליקף לעומאה דלאו מינה לא ילי, לכך שפיר משני דצטומאה מניל משום דאיכא נמי קרא דתוך תוכו. משא"כ הכא דלא קי"ל אכתי קרא על שוחט קדשים לשם חולין שיוכשר, א"כ חי נמי איכא קרא צעומאה אכתי הוה קשה ליגמר מהתם נאפילו חולין נמי לחריב ציה.

ג) אצל צפשיעות לא היו יכולים לתרץ ולומר דלכך לא מתרץ הכי לקמן, משום דא"כ יקשה התינה לרצון לר"ה מאי איכא למימר. משום דעל זה היה עולה תירוך הש"ס ר"ה קל וחומר קאמר, ותו לא תיקשי דהתם נמי נימא ק"ו מה קדשים שכמותו מחללים מכל שכן שמחללין שאין כמותו, דעל זה היה נשאר קושיית התוס' צע"ב ד"ה ה"ג ודו"ק (טה"ק).

כ) וליכא לשנויי דהשתא לא ידע מיתורה דד' תוכו כתיבי כדמשני לקמן, שהרי לקמן צסמוך לסוגיין מוכח דידע ליה ליתורה מדקאמר ה"ג ליתי תוכו לפקיה מק"ו וכדפירש שם בקונטרס, והא ליכא למימר דשפיר ידע

הוא, הצל תגור אין דרך לחלקו. משמע לפירושו דפליגי אף בתגור שהללו זנסרים או ציריעות²⁷. וצורת כהנים משמע זכורות פחותה ופקוקה ומשולשלת לאויר תגור דוקא פליגי ולא כשהללו זנסרים, ועממא משום זכורות שיש לה ד' מחילות חיינא דדמי לכלי ולכך מטבר²⁸, הצל מחילה אחת בתגור מודה ר' אליעזר ללא חיינא ועממא. והכי איתא צפרשת ויהי ציוס השמיני (פ"י) גבי תוכו ולא תוך תוכו, כינא הצית שנתגור בתגור ופיה למעלה מן התגור כו' מיכן אמרו כוורת שהיא פחותה כו' ור' אליעזר אומר מללת, אמר ר' אליעזר אם הליכה צמת חמור לא תליז בכלי חרס הקל, אמרו לו אם הליכה צמת חמור מקום שהמחילה מללת תליז בכלי חרס הקל שאין מחילה מללת. משמע דשכן חולקים אהלים דאמרו לו דשמעתין היינו נמי פירושו דאמרו לו דתורת כהנים²⁹. לכך נראה לרצונו הקדוש לפרש הכי, אם הליז כוורת פחותה ופקוקה צאהל המת שכן חולקין אהלים, פירוש שכן מחילה אחת המפסקת מללת, תאמר בכלי חרס שתחון כוורת שאין חולקין אהלים³⁰, פי' שמחילה אחת

פירוש ארזי הלבנון

לר"א דסגי צכך לקצוע שם תוך לעממו וחשיב תוך תוכו כמו כלי שלם. אמנם בלא ק"ו לא היה ר"א מחשיבו כלי להליז כיון דסוף סוף אית ליה נקב כשיטור המצטלו מתורת כלי לענין עוממה, הצל מאחר דאיכה ק"ו דמליז צאהל המת מדין מחילה והיינו דחונן ומחלק אהל לעממו בתוך אהל המת [ולשון רש"י "הלכך אהל אחרינא הוא"] לפיכך מוכח הק"ו אנו אומרים דגם כאן יחלוק תוך לעממו ויילי מדין תוך תוכו.

משא"כ מחילה דאין לה תוך צפני עצמה, אלא היא רק מחלקת את הכלי לשני תוכות, דהיינו שיש כאן כלי אחד צעל שני תוכות, א"כ כיון שנעממא תוך אחד של הכלי, נעממא הכלי כולו ומעממא את אווירו אע"פ שהוא צעבר המחילה, שכך הדין נותן דכלי שנעממא מיעוטו נעממא כולו, ולא מהני כאן המחילה שהרי אין אנו צאים לעממא מחמת השרץ כדי שנאמר שהמחילה מללת על העוממה מלעצור מתוך אחד לתוך האחר, אלא העוממה היא מחמת הכלי, וכיון שנעממא מקצת הכלי נעממא כולו ואוכלין שצו נעממאים מחמת אוירו של כלי חרס.

ובחיודושי הגרימ"פ הוסיף לצאר דעת רש"י, וכן להכך תנאי דמיייתי התוס' צסמוך דגם צמחילה ס"ל לר"א דמללת, משום דאינהו ס"ל דכל עיקר עוממאת כלי חרס הוא משום תוכו, דמהות הכלי הוא תוכו של הכלי, והלכך אף דנעממא גוף הכלי מ"מ העוממה היא דוקא על אותו תוך שהעוממה נמלאת צו, הצל התוך השני נחשב ככלי צפני עצמו, דשם כלי חרס הוא על תוכו. וע"ע צפירושו למסכת כלים (פ"ח מ"א) שהאריך צזה.

כו) וא"כ מוכח כפירוש התוס', דהא אי אפשר לפרש לישנא "שאין מחילה מללת" כפירוש"י שאין דרך לחלוק כלי חרס צמחילה, דהא הלשון משמע להדיא דפריך מדינא דאין המחילה מללת בכלי חרס ולא מסבא. זאת

דו) מלשון התוס' דקצעו דצריהם על לשון רש"י כאן, ולא על דיבור הקודם שכתב רש"י צפירוש אם הליכה "מחילה" [וכן בהמשך כל הסוגיא כותב רש"י לשון "מחילה" גבי פלוגתייהו דר"א ורצנן], משמע דמלשון "מחילה" אין לדקדק כן, דיש לומר דכוונתו לכוורת דוקא שאף היא מללת צאהל המת מתורת מחילה. תדע שהרי צגמרה נמי קאמר עשו חולין אהל קדשים "כמחילה" אהל תגור, ולפירוש התוס' ע"כ "כמחילה" פירושו ככוורת [מיהו למש"כ צשעמ"ק הוצא צאות כ"ח אינה ראייה], וא"כ שפיר י"ל דגם רש"י נקט כלשון הגמרא "מחילה" להוראת כוורת, ולהכי דייק התוס' ממה שפירש"י מילתא דאמרו לו משום דאין דרך לחלוק כלי חרס, שטעם זה הוי פירכה גם לענין מחילה ממש ולא רק לענין כוורת, משמע דס"ל דר"א פליג אף צמחילה. ועי' שעמ"ק כאן.

ואמנם עי' צפירוש הרא"ש למשנה זו (כלים פ"ח מ"א) שכתב לפרש כפירוש התוס' דצמחילה לא פליגי, ואע"כ פירש פירכה דרצנן כפירוש"י דכלי חרס אין דרך לחלקו צמחיות. וכן הרמב"ם צפירוש המשנה שם מפרש על דרך זה ע"ש. ועי' צפירוש הרע"ב שם שהציא שני הפירושים, וצספר להם שמים כתב ע"ז, ואני אומר לא פירוש אחר הוא דאעו לאו עעממא צעי מאי עעממא אמרו שתועיל מחילה צאהל המת ולא בכלי חרס, אלא משום שכן דרך אוהל צמחילה ואין דרך לחלק כלי חרס צמחילה, א"כ חדה היא זה נריך לה. והכי נמי אסבר לן הרמב"ם ז"ל, עכ"ל. ואולי מש"ה כתבו התוס' "משמע לפירושו" כיון שאפשר היה לפרש כן גם צצברי רש"י, ומ"מ מדסתם צצרו ולא פירש דפליגי צכוורת דוקא, משמע דס"ל דאף צמחילה פליג ר"א.

כה) ציאור הדברים עפ"י רצונו הגרימ"ז ז"ל, דכיון דאית לה ד' מחילות וזורת כלי שיש לו תוך, להכי ס"ל

המפסקת צתנור אינה חוללת. אלמא צתנור שחללו לא פליגי כ"י. והא דמסיים צתורת כהנים צתר הכי (וקתני) צלשון שמועתו^{כז} שאמר לו ר' יוחנן בן נורי [אם הליל אוכלים מיד אוכלים צמת חמור שכן חולקים אוכלים יאילו אוכלים מיד אוכלים]^{כח} צשרן שכן אין חולקים כלי חרס, אמר רבי יוסי אמרתי לר' יוחנן בן נורי] תמיה אני אם קיבל ממך רבי אליעזר תשובה מפני שהוא הגדון, פירש רבי* שגם שם פליג ר' אליעזר, ועל זה ז"ע^{כט}. ונראה לי צרוך גם מהכא משמע^ל (צפירוש) [דפירוש] דחולקים אהלים דקאמר ר' יוחנן בן נורי היינו מחילה של תנור^ל, ועל זה אמר לו רבי יוסי הלא גם שם פליג רבי אליעזר^ל. והשתא פירכא דאמרו לו ופירכא דר' יוחנן בן נורי הכל אחד ללא דמר אמר צהאי ליטנא ומר אמר צהאי ליטנא. ואין להפך הגירסא כמו שיש [במקאת ספרים] צתורת כהנים^{לד}* ולגרום

פירוש ארזי הלבנון

א) לתוכו של כלי חרס נמי קרי אהל, ויאילו אהלים מיד אהלים, היינו שתוך כלי הפנימי יאילו מיד תוך כלי החיצון ולהיפך.

ב) פירוש, דמחד גיסא משמע דהפירכא היא משום דדרך לחלוק אהלים צמחילה וכדפירש"י, דאי כפי רבינו הקדוש א"כ אמאי שניה ר' יוחנן הלשון מפירכא דת"ק "שכן מחילה מללת". ועוד דא"כ ר' יוחנן בן נורי היינו ת"ק. ואמנם מסיפא דקאמר ר' יוסי אמרתי לריב"ז תמיה אני אם קיבל תשובתך מפני שהוא הגדון, היינו דגם שם פליג ר"א, משמע כפי רבינו הקדוש [צפירוש] מילתא דרצנן הכא וצדריב"ז דת"ק, אצל ר' יוסי צאמת פליג וראה אות ל"ד], דאי כפירוש רש"י דהפירכא היא מסברא דאין דרך לחלוק כלי חרס, א"כ מה שייך לומר דגם שם פליג ר"א, וכי פליג על הא דאין דרך לחלוק כלי חרס. וזהו מוסק התוס' וז"ע, דרישא משמע כרש"י ואילו סיפא משמע כרבינו הקדוש.

ג) ומפרש רבינו צרוך דאדרבה גם מהכא, דהיינו ממילתיה דר' יוסי משמע דפירכא דר' יוחנן בן נורי היא ממש כפירכא דת"ק, דאי כפירש"י לא יתיישב צברי ר' יוסי שאמר הוא הגדון וכדלעיל. וצריך לומר לפי"ז כמו שכתב הראב"ד (צתו"כ סס) דצאמת ריב"ז לא מוסיף מידי אליטנא קמא אלא שהוא לא שמע אותה תשובה מחציריו של ר' אליעזר והשיב אותה לו מדעתו.

ד) דצריכה ז"ב, צתו"כ כפי שהוצא צתוס' לעיל, לא הוזכר צצברי ר' יוחנן "חולקין אהלים" לגבי תנור, אלא רק לענין אהל המת, אצל לגבי תנור הוזכר רק "שאין חולקין כלי חרס". וצאמת צשיעמ"ק כאן מוסיף תיבות "של תנור" וגורם "מחילה המללת". איצרא דלהבן צסה"ד חזרו התוס' וכתבו, שמע מינה חולקין אהלים היו פירושו גבי כלי חרס מחילה המפסקת צתנור. וקשה למהוץ צשיעמ"ק, וגם השעמ"ק שם לא הגיה

ועוד, דצתורת כהנים לא הוזכר כלל תנור שחלקו צנסרים או ציריעות, אלא רק צכוורת נחלקו, וק"ל.

ה) משמע צהדיא דהתוס' גרסי' כהנוסה צגמרה שלפנינו "תאמר צכלי חרס שאין חולקין אהלים", ולא גרסי' שאין חולקין כלי חרס כגירסת רש"י ושא"ר מפרשים. ועי' להבן אות ל"ג.

ו) וקשה לפי מה שפי' לפי שיטת תו"כ דר"א מודה צמחילה, א"כ מאי פריך הגמרה לר"א מאי איכא למימר [הא אמרינן דעשו חולין אצל קדשים צמחילה אצל תנור, וצמחילה מודה ר"א]. וי"ל דקפריך משום דאיכא תנאי צתורת כהנים דפליגי ואמרי דפליג ר' אליעזר אף צמחילה. ועוד י"ל דא"ז דמודה ר"א צמחילה פריך שפיר לר' אליעזר דפליג צכוורת מאי איכא למימר, דיש לנו לעשות חולין אצל קדשים ככוורת אצל תנור, וא"כ כיון דכוורת מזילה ג"כ משום דאינה כלי לפי שהוא פחותה אלמא לאו מינה מחריב צה, וגבי חולין נמי לא שגא. והא דאמרו לעיל עשו חולין אצל קדשים צמחילה אצל תנור, ר"ל כאותו ששפורש צצרייתא אצל מחילה, וזהו כוורת. והא דנקט מחילה משום דצרישא הוא. וא"ת היא גופא מנלן, דאדרבה גדמה חולין אצל קדשים למחילה ממש דהכל מודים דלא מללת. וי"ל דליכא לדמויי כלל למחילה דמחילה לא דמיא כלל דלא שייך צה צה תוך כלל, אצל חולין דמו קאת לקדשים דהאי צהמה והאי צהמה, אצל כוורת פקוקה שייך צה קאת תוך דדמיא לכלי קאת ולכך איכא לדמויי לחולין אצל קדשים. תוס' עוד (שטמ"ק). וכן כתבו גם ה"א"ק והפני"מ וחי"ג ועוד. ובעט"ק האריך להקשות על תירוטים אלו וכתב לצבא דצברי התוס' צאופן אחר.

ז) פי' דצת"כ איכא פירכא נוספת דר' יוחנן בן נורי פריך צלשון שמועתו, כלומר כליטנא דסוגיין דהכא דפרכין לר' אליעזר "שכן חולקין אוכלים כו" שאין חולקין כלי חרס".

זאמרו לו שכן חולקים אהלים ולפרש כפי רש"י*, ועל ר' יוחנן בן נורי נגרום שכן מחילה מללת, ועל זה יתיישב ר' יוסי שאומר הלא הוא הגדון^(ב). אין לומר כן שהרי דתוספתא דמסכת כלים (ב"ק פ"ו ה"ג) (מוכחא כו) ליכא מילתא דאמרו לו כלל כי אם דברי ר' יוחנן בן נורי שכן חולקין אהלים ועלה אמר רבי יוסי הלא הוא הגדון, והתם אין לשנות הגירסא כיון דאמרו לו לא איירי התם^(ג). ש"מ דחולקין אהלים הוי פירושו גבי כלי חרס מחילה המפסקת דתנור^(ד) כמו פירכא דמחילה [מללת] דאמרו לו, ששניהן סוצרין שרבי אליעזר (הודה) [מודה במחילה] גבי תנור ועל זה אמר ר' יוסי הוא הגדון גם שם פליג רבי אליעזר^(ה). דרו"ך:

הבא נמי נימא קל וחומר קדשים מחללין קדשים בו. יש תימה דעד השתא אסיקנא איפכא מתוך הסברה דאדרבה צעזעל שהם קדשים ומינה לכן מחריב צה, אצל חולין דלאו צר מינה לא

פירוש ארזי הלבנון

כלום. ולפלא צעיני שלא מלאתי לשום אחד מן המפרשים שעמד על זה. ונ"ל לפמש"כ לעיל אות כ"ז דמוכח שגירסת התוס' בגמרא שלנו הוא "תאמר בכלי חרס שאין חולקין אהלים" ודלה בגירסת רש"י "שאין חולקין כלי חרס", ופירושו שם התוס' דאין המחילה מללת בכלי חרס. וכיון שאח"כ כתבו התוס' דצ"כ איתא כלשון שמועתנו, משמע גם צנוסח התורה כהנים גרסי צמילתיה דריב"ג גבי כלי חרס "שאין חולקין אהלים", וכמו שגרסו הם כלשון שמועתנו. [והא דצנוס' לעיל כתוב בגירסת התוס' "שאין חולקין כלי חרס", כל זה הוא הוספת המדפיסים עפ"י צה"ז שהוסיף מהתו"כ, וצדפוסים ישנים ליתא כלל, אצל צאמת אפשר שהתוס' גרסי גם צתו"כ כצסוגיא שלפנינו שאין חולקין אהלים]. ולפי זה אתי דצריהם שפיר, דחולקין אהלים דקאמר ר' יוחנן בן נורי, ר"ל סיפא דדבריו שאמר תאמר בכלי חרס שאין "חולקין אהלים", היינו מחילה של תנור, וממש כמו שפירשו לעיל "שאין חולקין אהלים" דסוגיין. ע"ש צלשונם לעיל ודוק כי נכון הוא. אח"כ חיפשתי ומלאתי צמנא לתורה כהנים כת"י רומי (דף ל"ט) שכתב דכן הוא גירסת התוס' כ"י לומדן גבי כלי חרס "שאין חולקין אהלים".

לה) היינו דהתוס' לעיל הקשו דלכאורה לישנא דריב"ג משמע כפירש"י, דר"א פליג אף במחילה, וכדלעיל אות ל"א, ועל זה הקשו התוס' דאי כפירש"י א"כ מאי פריך ר' יוסי "הוא הגדון", וכי יחלוק ר"א על הא דאין דרך לחלוק כלי חרס. ומכא קושיא זו הכריחו התוס' פירושם דגם לריב"ג ס"ל דר"א מודה במחילה. ולזה מוסיפים התוס' דלכאורה דאם היינו מהפכים הגירסא צתו"כ, דצמילתיה דאמרו לו דלעיל היינו גורסים "שכן חולקין אהלים", ואילו צמילתיה דר"י בן נורי נגרום "שכן מחילה מללת", א"כ שפיר היה אפשר לפרש כפירש"י דר"א פליג אף אמחילה, ומילתיה דאמרו לו דשמתין אתיא שפיר כלישנא קמא דתו"כ, שהרי אלישנא קמא ליכא פירכא דר' יוסי שא"ל הוא הגדון [שמזה הוא דכריחו התוס' פירושם לעיל]. וצמילתיה דר' יוחנן בן נורי נגרום שכן מחילה מללת, דר' יוחנן בן נורי פליג אלישנא קמא וס"ל דר"א מודה במחילה, ועל זה שפיר קאמר ר' יוסי הוא הגדון דס"ל דגם במחילה פליג ר"א.

לו) פירוש, כיון דצתוספתא ליכא מילתא דאמרו לו כלל, רק מילתא דריב"ג, א"כ מהיכי תיתי להגיה ולהחליף "חולקין אהלים" צ"מחילה מללת", צשלמא צתו"כ דאיכא להנך תרי לישני, א"כ איכא למימר דנשתצב ונתחלף הגירסא בין אמרו לו לבין ריב"ג, שזה דבר מזוי צחילופי גירסאות, אצל היכא דליכא למימר נתחלף מהיכא תיתי להגיה ולשצב את גירסת הספרים.

לז) ע"י לעיל אות ל"ג ציאור כוונת דצריהם. לה) צחידושי הגרמ"ד הקשה לדברי התוס' דר"א פליג רק צד' מחילות וצמחילה אחת מודה, א"כ מאי משני צגמרא דצברי ר' אליעזר האי תוכו מיצעו לאחולין שיצבן צעיני, דהיה להגמרא לומר דהאי תוכו מיצעו ליה למעוטי מחילה אחת דאינה מללת. ואין לומר

לד*) צרוצ ספרי התו"כ שלפנינו הגירסא היא כמקלת ספרי תו"כ ששללו התוס'. אולם צילקוע שמעוני וצמקלת דפוסית תורת כהנים שלפנינו הגירסא כהתוס'.

מחריב לט). וגראה לפרש דעציד קל וחומר משום דמה קדשים שאין מחללין, כגון צשוחט חטאת סתם (כ) וכסצור שהיא עולה דכשירה (כ), ואפילו הכי מחללין קדשים צשוחט לשם עולה, חולין שמחללין כגון צכסצור שהן חולין דאמר צסוף צית שמאי (לקמן דף מו): משום חולין פסולה, לא כל שכן שמחללין קדשים צשוחטן לשם חולין (כ) (מג מ):

פירוש ארזי הלבנון

היכי דצמחינה מללת אמרינן דהחומר דמללת צאהל המת עולה על הקולא של לאו מינה אליצא דר"א, ה"ג צחולין אלל קדשים יעלה החומר דחולין יש צהם כה לחלל יותר מקדשים על הקולא דלאו מינה. ומאי קשיא להתום.

וגראה דהתום ס"ל דדא ודא אחת היא, דאותו הלד דמעיקרא אמרנו שהוא קולא, דהיינו מלד "שהוא חולין" ולא מין קדשים לכן יש צו פחות כה לחלל, השתא אנו חושבים את אותו הלד ממש בחומר, דמלד "שהוא חולין" ולא מין קדשים לכן יש צו יותר כה לחלל, חה הוי סצרות הפוכות. ולא דמי למחינה אלל תמור דהקולא דלאו מינה היא צדצר אחד, ואילו החומר דמללת צאהל המת היא חומר דצדצר אחר שאין לו שייכות להא דחינה מין כלי חרס. ותיירא התום דצאמת גם צחולין איכא חומר אחרת דלא שייכא להא דחינה מינה דהיינו פסול מתעסק שפסול צקדשים לשום חולין וכשר צקדשים לשום קדשים אחרים.

(מ) כוונתם צמה שכתבו ששחט חטאת סתם, היינו דאפילו למ"ד עקירה צעעות הוי עקירה ופסול, זהו דוקא צשוחט לשם עולה ואפילו אם עעה וכסצור שהוא עולה, אלל אם שחט סתם לכ"ע כשר. חכו לשיעתם דצעין שיוציא צפה, אלל אי צמחשצה לחוד נפסל וכצור שהוא עולה, ממיילא עושה כל מעשיו לשם עולה ופסול למאן דס"ל עקירה צעעות הוי עקירה (קר"א). וצחאיעזר (ח"צ ס"ד) הביא צשם הגרא"א דסלר ז"ל שכתב דאפילו לדעת הסוצרים דלא צעין דיצור, מ"מ צחושצ שהוא עולה ושחט סתם צלא שום מחשצה ה"ז כשר לכ"ע, דאפילו למ"ד עקירה צעעות שמה עקירה צריך מיכא שתהא עקירה צמחשצתו לשם עולה, חה כיון ששחט סתם צלא שום מחשצה, לא חשיצ עקירה וסתמא לשמו קאי.

(מא) ע"י אות מ"ג צסופה.

דלמחינה אחת לא צעין קרא, דהא חוכלין שגיבצן צעיט גריעי ממחינה אחת, כדמוכח משיעת רש"י דלר"א מחינה אחת מללת וחוכלין שגיבצן צעיט אין מללין, ומ"מ צעין קרא למעטן. ועוד דהא ר' יוסי דת"כ ס"ל דר"א פליג אפילו צמחינה אחת, וא"כ נימא דצעין למעטוי מחינה אחת. עכ"ד. וכן הקשה צטה"ק צתוך דצרו על התום כאן.

אמנם נראה דלפי ביאור הגרי"ז שהביא הוא עצמו שם [ויבוצא לעיל צצות כ"ה] לא קשיא כלל, דלפי דעת התום דצמחינה מודה ר"א דחינה מללת אט"ג דשייד צה נמי ק"ו, היינו משום דלא שייך צה ענין תוך תוכו כלל, אלל רק מחלקת את הכלי לשני תוכות, חה לא מהני להליל מדין תוך תוכו דכיון שנעמא מקצת מן הכלי נעמא כולו, ע"ש. וא"כ ודאי לא צריך קרא דתוכו ולא תוך תוכו למחינה, דמכיכא תיתי להליל מדין תוך תוכו כיון דמחינה אין לה תוך כלל וחוכלין ומשקין שמעצר המחינה ממש צתוכו של כלי נינהו. משא"כ צחוכלין שגיבצן צעיט, כיון דצנגיעה לא מעמו, היא ס"ד דמיחשצי כמי שמונחים צתוך כלי אחר, כמו כוורת פקוקה דאין עליה שם כלי ומ"מ מללת משום שיש לה תוך, ור"ה צגיבצן צעיט ס"ד דיחשצ כתוך תוכו. קמ"ל תוכו ולא תוך תוכו למעטוי חוכלין שגיבצן צעיט.

ומה שהוכיח מרש"י ומר' יוסי דמחינה גריעא מאוכלין שגיבצן צעיט, אה"ג צאמת לפי שיעתם חמירא מחינה מאוכלין שגיבצן צעיט, דהא לדצריהם מהני המחינה לחלק את הכלי לשני כלים, וכמו שכתב הגרי"מ פ"ע ה"ע כ"ה. וא"כ שייך צו הללה כעין תוך תוכו, כיון דמחינה משייא ליה ככלי אחר והאוכלין לאו צתוכו של כלי שנפל צו השרץ הם. ואה"נ לשיעתם צאמת חמירא מחינה מאוכלין שגיבצן צעיט, אלל לשיעת התום הוא צהיפך כמו שנתצאר.

(נט) משמע מדצריהם דאי לאו דאמרינן לעיל סצרה דלאו מינה לא מחריב צה, לא היה קשיא לכו דך ק"ו, כיון דסצרה פשוטה היא דחולין שייך צהם חילול יותר מקדשים. וא"כ צריך להצין, דהשתא נמי דאמרינן דלאו מינה לא מחריב צה, זהוי סצרה אחריתי דיש צחולין גם ענין לקולא, אלל החומר דחולין שייך צהם חילול יותר מקדשים צעינה קיימת. וא"כ שפיר פריך הגמרא, דכי

לא יחללו את קדשי בני ישראל. אע"ג דהאי קרא כתיב צעזל וצתרומה כדמוכה לקמן (דף יא): בגמרא דשמעון אחי עזריה, דילמא קדשי מיותר קדריש דהוה מני למיכתב ולא יחללו את אשר ירימו (י"ב):

דף ד ע"א

מה לזביחה שבן פוסל שלא לשם אוכלין בפסח. וא"ת זריקה נמי תפסול (י) מק"ו דשחיטה שאינו פוסל בשינוי צעלים אלא על מנת לזרוק (ב) ופוסלת (על מנת) שלא לשם אוכלין, ק"ו זריקה

פירוש ארזי הלבנון

אחרונים זכר]. דאי נימא דמתעסק אינו אלא בשחיטה, א"כ לא שייך הד ק"ו שכתבו התוס' אלא בשחיטה בלצד, וא"כ מאי ק"ו הוא דהלא ע"כ לשם עולה חמיר דבשאר עצודות פסול ולשם חולין כשר, וה"ג י"ל בשחיטה. אלא ע"כ לימוד ערוך הוא צפי רבותיו צעלי התוס' דמתעסק בכל עצודות פסול. עכ"ד.

מה) קשה לי על זה והא קדשי אלעריך לדרשא דשמעון אחי עזריה שחטן לשם גזרה מהם כשרין לשם נמוך מהם פסולים והוא מוכרח דמקדשי ומירימו קא דריש כמבואר שם צ"ס. ואפשר לומר דתרתו שמעת מינה, דרשא דרב מדכתוב ולא יחללו את קדשי בני ישראל דהיינו דאין דבר אחר מחלל את קדשי בני ישראל, כמו שפירש"י הכא, וג"כ ולא יחללו את אשר ירימו במוסר מהם אינו מתחלל. אח"כ מלאחי להרב תו"ע צפרק ראשון דג"ה לשם גזרה מהם כשרים שכתב ח"ל דמדאדער וכתב "אח" גבי אשר ירימו משמע למידרש הכי דהא הוה מני למיכתב ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו לה', אלא קרא תרתו קאמר ולא יחללו קדשי דדבר אחר והיינו חולין, ואת אשר ירימו דהיינו דמוסר נמי אין מחללין עכ"ל, ודבריו כפתור ופרח (קדשי דוד).

א) בספר אמרי נועם פרשת צה, הקשה דצפסחים (ס') ע"ג) מבואר שאם שחט את הפסח לאוכליו ושלח לאוכליו הרי זה כשר, דמקאת ערלה לא פסלה במחשבת אוכלין כדלפנין התם מקראי. ופריך הגמרא דא"כ אמאי שלא לאוכליו לצד פסול, והרי סתמא לשם אוכליו קאי וא"כ הרי זה כמי שנשחט לאוכליו ושלח לאוכליו, ומשני דסתמא לאו לשם אוכלין קאי דתנן נמנין ומושכין ידיהם ממנו עד שישחוט. ולפ"ז ז"ע מה הקשו התוס' כאן דתהא מחשבת אוכלין פוסלת בזריקה, הא בזריקה שכבר אין יכולים למשוך ידיהם א"כ סתמא לשם אוכליו קאי, ואפילו אם יזרוק שלא לאוכליו אכתי שביב כזורק לאוכליו ושלח לאוכליו וכשר. ותיכף דהא דמקאת ערלות אינה פוסלת נאמר בשחיטה, ואי נמי הוה ילפינן צק"ו דשלא לאוכליו ניהג ג"כ בזריקה, לא הוה ילפינן משחיטה שניהג צו גם הקולא דמקאת ערלות כיון

מז) והקשו המפרשים על ק"ו זה דא"כ השתא דגלין קרא דלשם חולין כשר א"כ נילף צק"ו איפכא ומה חולין שאין מחללין בלשם חולין מחללין במשום חולין, קדשים שמחללין בלשם עולה אינו דין שיחללו במשום עולה. עיין בטע"ק מה שתייך.

נג) הקשה הקר"א על דצריכה, דליכא למועצד ק"ו מהא דמשום חולין פסול ומשום עולה כשר, דהא דמשום חולין פסול הוא משום דהוי מתעסק שלא נכתוין לשחיטת קדשים, אבל משום עולה לא שייך צו מתעסק. עוד ראיתי צספר אילת השחר שהקשה דמה ק"ו צה, הרי מה שפוסל בנכסבור שהם חולין הוא משום מתעסק והכי עדין ק"ו דאם מתעסק פסול כ"ש דחולין מיקרי שלא לשמה, ומה עיין שלא לשמה למתעסק.

ולא הצנתי קושיות אלו, דאמאי בשוחט משום עולה לא שייך מתעסק, והלא לגבי "שחיטת העאת" ודאי הוי מתעסק שהרי אינו יודע שהיא העאת וחושב שהיא עולה, ונהי שידע שהיא קדשים ולגבי "שחיטת קדשים" לא השיב מתעסק, מ"מ לגבי שחיטת העאת הוי מתעסק ואפ"ה כשר. וא"כ שפיר עבד ק"ו מ"שם חולין" ל"שם קדשים", דמה שם חולין החמור דמתעסק צו פסול, ואפ"ה השוחט לשמו כשר, שם קדשים הקל דמתעסק בהם כשר, אינו דין שיהא פסול בשלא לשמה. דהכי הוא דין ק"ו בכל מקום דתופסים חומרא כל שהיא מה שאין צקל, ואין לריך שתהא החומרא מאלוהי השם ומאלוהי הדין.

מיהו צאמת לא ביארו לנו התוס' מנא להו צפשיעות דשוחט העאת משום עולה כשר, ולא מלאחי שום מקור לדצריכה. ונראה לי משום דלא גלי קרא אלא דוקא מתעסק בקדשים [שאינו יודע שהם קדשים] דהיינו שוחט משום חולין שהוא פסול, אלמא כל שידע שהם קדשים כשר. וכן מוכח מהא דק"ל עקירה צעעות לא שמה עקירה ואינו פסול משום מתעסק.

מד) בחזו"א (ס' כ') (השני) אות י"ג) כתב להוכיח מדברי התוס' אלו דפסול מתעסק הוא גם בשאר עצודות ולא רק בשחיטה [ע"י לעיל (צ' ע"ב אות מ"ג) שנחלקו

שפוסלת צזורק שלא לשם צעלים שתפסול שלא לשם אוכלין^(א). ויש לומר דאיכא למיפרך מה לצזיחה שכן עעונה לפני וישנה צזעטאות הפנימיות. מיהו אכתי לא קמח ליה הכ פירכא עד צסמוך^(ב). לכך י"ל דהכא לא (יליף) [פריך] מצזיחה אלא קצלה והולכה^(ג). צרו"ך. ועוד נראה דצפרק תמיד נשחט (פסחים 97 סא). ממעט שאר עצודות שלא [פוסל] לשם אוכלין^(ד).

פירוש ארזי הלבנון

למסקנא דאיכא ד' פסוקים צד' עצודות לשם זצח, אז ילפינן מקרא יתירא לדין שנינו צעלים צחא אינו ענין, וא"כ קושיית התוס' מעיקרא ליתא. ותירך דהתוס' הקשו אליבא דרב אשי לקמן (ע"ג) דיליף שנינו צעלים מקרא אחרניא דוגרנא לו ולא על הצירו ולא יליף צחא אינו ענין. וכן הקשה ותירך הקר"א בקלוזר. (וע"ע לקמן אות ז' שהקשה כן גם צפני"מ).

דזריקה תמורה יותר. ע"ש ציתר ציאור. וצספר מראה כהן תירך דהתוס' הקשו אליבא דר' שמעון דס"ל התס דמניין ומושכן ידיהס עד שזרוק וא"כ לא חשיב סתמא לאוכליו עד שזרוק. וע"ע צספר אמר יוסף.

(3) קשה דהא צפסח קיימין דפסיל ציה שלא למנויו צשחיטה, ושלא למנויו היינו שנינו צעלים, וכן כתבו התוס' לקמן (י"ד ע"א ד"ה ומה) דשנינו צעלים פוסל צזיחה צפסח. וצפני"מ כתב ליישב דהתוס' הכי קאמרי, מה שחיטה שאינו פוסל שנינו צעלים צשאר קרצנות אלא צע"מ לזרוק, פוסל שלא לשם אוכלין צפסח, זריקה שפוסל שנינו צעלים צשאר קרצנות אינו דין שיפסול שלא לשם אוכלין צפסח.

(4) הקשו המפרשים דאכתי מאי פריך מקצלה והולכה, הא קצלה והולכה נמי איכא למילף לפסול צפסח שלא לשם אוכלין. דהכי דליכא למילף מק"ו מ"מ נילף צמה מצינו משחיטה כי היכי דצעינן למילף קצלה והולכה צמה מצינו משחיטה לענין לשמה. והגרעק"א ז"ל הניח צצ"ע. וצטה"ק כתב ליישב דקצלה והולכה לא מצי למילף שיהא פוסל צו מחשבת אוכלין, דמסברא ידעינן דלא שייך צבו מחשבת אוכלין אלא רק צשחיטה שמכשרת צאכילה, והרי זה כעין מה שאנו אומרים דשנינו צעלים לא שייך אלא צזריקה שצו הכפרה. ולכן הקשו התוס' רק מזריקה כיון דזריקה ג"כ שייכא קלת לענין אכילה, שהזריקה מתרת את הצצר צאכילה. וצספר מים קדושים תירך דפשיעה להתוס' דלא שייך לשם אוכלין בקצלה וצהולכה משום דכתיב "איש לפי אכלו תכוסו" דהיינו שחיטה, ואי שלא לשם אוכלין פוסל גם צשאר עצודות א"כ לא הו"ל למכתב תכוסו. רק דע"פ קשיא להתוס' מזריקה דאחיא מק"ו, והא דכתיב תכוסו הוא צצציל למעט שאר עצודות. ומתרגום תוס' דתכוסו מיעוטה הוא וממעט גם זריקה. עכ"ד. ולכאורה קשה לפירושו מהגמרא דידן, דכתיב "זצח השלמים" וילפינן מניה שחיטה לשמה, וא"כ היכי צעי הגמרא למילף מניה שאר עצודות, והרי אי שאר עצודות פוסלות לשמה א"כ לא הו"ל למכתב "זצח" וצ"ע. וע"ע צספר אמרי לרופה, קול אריה, אמרי יושר וצחתי אפרים מש"כ ליישב דצרי התוס'.

וצטה"ק השיג על פירוש הפני"מ, וכתב הוא ליישב דהתוס' כאן אזלי צשיעת התוס' צפסחים (שס ד"ה ואיתקש) שכתבו דשלא למנויו אין זה שנינו צעלים, וכונתם דשלא למנויו אינו פוסל צשחיטה כי אם כשמחשב להאכילו שלא למנויו אצל אם לא חיבב להאכילם אלא רק שיתכפרו צו, אינו פוסל גם צפסח כי אם כשמחשב על מנת לזרוק דמו לשם שאינם מנויים כדון שנינו צעלים צעלמא [וע"י פסחים (ס"א ע"א) צתוד"ה שחטו למולין דמזואר שס הכ חילוקא צסוף דצריהס], וא"כ שפיר עשו התוס' כאן ק"ו מפסח עלמנו צשלא חיבב להאכיל אלא רק להתכפר. וע"ע צלל"ח (שס) שכתב לפרש דצרי התוס' צפסחים כעין מש"כ הטה"ק כאן, אלא שהצצר ההפרש צין שנינו צעלים שלא למנויו צאופן אחר. מיהו לפי דצריי שס צמסקנא נראה שמפרש דצרי התוס' כאן כפי הפני"מ שהצחנו למעלה.

(2) הא דלא הקשו ק"ו משחיטה שכשרה צזר וכמו שכתבו לקמן (י' ע"א ד"ה לא), משום דאכתי לא קמח לה הכ פירכא עד צסמוך כדמסקו (צ"ק).

(5) לתירוך התוס' דהכא לא יליף מצזיחה אלא קצלה והולכה, הוי מצי למיפרך מה לצזיחה שכן חייבים צחון. וכן הא דפריך מה לזריקה שכן חייב עליה זר מיתה הוה מצי למיפרך מה לזריקה שכן פוסלת צשנינו צעלים, משא"כ שחיטה וקצלה שאין פוסלן צשנינו צעלים אלא צעל מנת לזרוק. ועל כרחך לריבין אנו לומר

(7) פירוש אע"ג דתירוך זה נכון, מיהו מסוגית הגמרא מוכח דהשתחא אכתי לא אסקינן לכך פירכא, דאי כצר ידע מפירכא דעעונין לפני א"כ היכי צעי לקמן למילף זריקה משחיטה וקצלה. וע"י צספר עטרת אליהו שתמה על דצריהס דהלא גם הכ דינא דשנינו צעלים פוסל אכתי לא אסקינן, ורק

מה לזריקה שכן חייב עליה זר ב'. ואם תאמר ונילף קצלה והולכה משחיטה וזריקה^(ב). ויש לומר מה להגך שכן חייבין צחון^(א) י^(ה) כדלקמן בשמעתין^(ג) (ע"ב):

דהולכה לא תפקה מבלל קבלה. וזריקה לא אחיה מכולהו, שישן צחטאות הפנימיות^(ד).

בא ללמד תודה ששחטה לשם שלמים בשרה. תימנה דצסוף כל הפסולין (לקמן דף לו). דרשינן מנייה מנין לרצות שלמי מזיר ושלמי פסה ת"ל שלמיו, פירוש דנאכלין ליום ולילה^(ז). וי"ל דהתם דריש

פירוש ארזי הלבנון

(יא) אי נימא דשלל למניווי הוי ממש כמו שינוי צעלים [וכמ"ש לעיל אות צ' ע"ש] הוה מזי לשנוי מה להגך שכן פוסל צהן שינוי צעלים צפסח, אלא דמשני שפיר שכן חייבים צחון שהם שווים בכל הקרצנות (עפ"י חק יתק).

(יב) היינו דלקמן בשמעתין (ע"ב) גבי שינוי צעלים פריך הגמרא ונילף קצלה והולכה משחיטה וזריקה, ומשני מה לשחיטה וזריקה שכן חייבים עליהם צחון. והנה בתוס' לעיל כתבו דאכתי לא קמא ליה הכ פירכא וכו'. והשתא כותבים דסמיה על פירכא דלקמן, וי"ב. אלא הביאור פשוט דאין כוונת התוס' דהגמרא כאן סמיה על תירולא דלקמן, רק כוונתם דא"כ שקושיא זו צחמת מקשה בגמרא לקמן לענין שינוי צעלים והוא הדין דקאי הכ קושיא נמי אשינוי קודש, ומשני אחרווייהו מה לצחמה וזריקה שכן חייבים עליהם צחון, [והא דלא הקשה כן בגמרא השתא, י"ל דאכתי לא חסיק אדעתיה הכ קושיא]. משא"כ לעיל דבכריחו התוס' דהמקשן על כרחך כבר ידע מפירכא דעטונה לפון וכו' וכל עיקר קושייתו אחי מכה פירכא זו, שפיר הקשו דעל כרחך אכתי לא קמא להך פירכא דא"כ מאי מקשה צסמוך נילף זריקה משחיטה וקצלה. וק"ל.

(יג) לא ידעתי מה חידושה קא משמעו לן הא כבר אמר צש"ס על זריקה דלא אחיה משחיטה וקצלה. ואפשר לומר דצאו לומר שלא תאמר הפירכא שלמעלה היא דוקא משניהם שהם עטונות לפון וישן צחטאות הפנימיות אבל בכאן הפירכא של ד עטונות לפון ליתא דהולכה חוכיה, להכי אמרו דמאחת לצד היא פירכא ואם כן צכאן הכי פירכא שישן צחטאות הפנימיות (קדשי דוד, וכע"ז צקר"א). ועכ"פ מציאר דהולכה לא צעי לפון. וכ"כ צשעמ"ק כאן צהדיא. וע"י צהגבות הצ"ח (צע"ב אות ד') שכתב דלמאי דמסקינן דהולכה לא תפקיה מכלל קצלה א"כ גם הולכה צעי לפון. וי"ע.

(יד) נראה דקושייתם מנ"ל לרצות שלמי מזיר ושלמי פסה, אימא דקרא לא אחא אלא ללמוד תודה לשם שלמים כשרה. אבל איפכא צדואי לא קשיא להו דודאי

חדא מאיך נקט. ועוד היה אפשר לומר כיון דאכתי לא קמא ששינוי צעלים פוסל עד לצסוף, לכך לא פריך הכי. אך לפי דברי התוס' קשה דהקשו וי"ח זריקה נמי תפסול מק"ו משחיטה שאינו פסול צשינוי צעלים דילמא אכתי לא קמא ליה דשינוי צעלים פסול כלל, דזוק (פיס מאירוח). וע"י לעיל אות ד' תירוך על זה.

(ח) כוונתם ד"תכוסו" דילפינן מנייה התם פסול דשלל לשם אוכלין צפסח, קאי רק אשחיטה וממעט שאר עבודות. וכן כתבו לקמן (י' ע"א סד"ה לא תאמר). וי"ל תוס' הרשב"א צפסחים (ס"א ע"ב), ואמר לי ר' דאולי יתכן דתכוסו הוי מיעוט, דדוקא צשחיטה פוסל שלא לשם אוכלין אבל צשאר עבודות לא, שכן מזינו בכל מקום דצבר זה פשוט לתלמוד צריש מסכת זבחים דקאמר אשכחן זציתה שאר עבודות מנין וכי תימא נילף מצחמה מה לצחמה שכן פסולה שלא לשם אוכלין צפסח. ומיבו אין נראה לר' לומר דתכוסו הוי מיעוט דמשמע דוקא שחיטה, דהא צהיהא שהצחתי דזבחים משמע דאי לאו הויה פירכא הוי ילפינן שאר עבודות מצחחים אע"ג דכתבז ואם צזה שלמים קרצנו שתהא צחמה לשם שלמים ולא אמרינן צחמה יהא מיעוט דוקא צחמה, ושמא מיעוט אחר יש. עכ"ל.

(ט) פירוש דאי תימא מה לשחיטה שכן נפסלה שלא לשם אוכלין, זריקה חוכיה, מה לזריקה שכן חייב עליה זר מיתה, שחיטה חוכיה וחזר הדין. וכתב החק נתן דצחמת הולכה לא הוי מזי למילף כיון דאויכא למיפרך מה להולכה שכן עבודה שאפשר לצעלה כדלקמן, אלא שהתוס' מקשים דנילף קצלה ומניולא נשמע גם הולכה דהולכה לא תפקיה מכלל קצלה כדלקמן מדאפקיה לקצלה צלשון הולכה.

(י) צספר אמרי לרופה הקשה על דצריהם דאכתי נילף קצלה והולכה ממליקה דחטאת העוף דאין חייבים עליה צחון (כדלקמן קי"א ע"א) ומליקת חטאת העוף שלא לשמה נמי פסולה כמ"ש התוס' לקמן (ה' ע"ב ד"ה הכך כולהו). ותירך דאויכא למפרך מה להגך שכן חייבים צעע"ז, ע"י תוס' יומא (ס"ג ע"ב ד"ה זריקה דמים). וע"ע צספר מראה כהן מש"כ לתרן.

מדכתציה גזי אכילה:

ש"מ תרתי. וא"ת ואימא כוליה [להכני] הוא דאתא שתהא זציתה לשם תודה. וי"ל דאיכא לרצויי העלת ואשם מדכתציה* [גזי] אכילה:

וישנן לאחר מיתה. אצל שינוי צעלים אינו לאחר מיתה [כדאמרין] צפסחים (דף סא.). הקשה רצונו (דלמא מוארה) [למאן דאמר] דשיעבודא לאו דאורייתא כמו כן אין שינוי קודש לאחר מיתה, דמאי נפקא מינה דלא עלו לשם חוצה הא לא מייחייבי יורשין להביא אחר^ט. דפלוגתא היא בקדושין צפ"ק (דף יג:) גזי האשה שהביאה העאתה ומתה יציאו יורשין עולתה דקאמר שמואל והוא שהפרישתה מתיים ורב (אשי) [אסי] אמר אפילו שלא הפרישתה מתיים. והו"ל למימר הכא למ"ד שיעבודא [לאו] דאורייתא שאין שנוי קודש לאחר מיתה תרתי^ט מיהא דוקא. ויש לומר דנפקא מינה אם הפריש שתי שלמים או שתי עולות לאחריות ופירש שאם אחת מתה או אצודה השניה תהיה קריבה עולה כדין הראשונה ואם קרבה הראשונה כתקונה השניה תהיה חולין, וכי מתו צעלים ועשה יורש אחת שלא לשמה הרי היא כאלו נאצדה^ט וקרבה שניה תחתיה^ט, ואם עשה הראשונה כתיקנה אז השניה חולין^ט. אצל אם לא פירש כלום אלא סתם הפריש שתיים לאחריות, אז אפילו נעשית הראשונה

פירוש ארזי הלבנון

דוקא, ואכתי איכא הא דישנו צארבע עבודות וישנו תודת שלמיו (לשם זצח. תוספת קדושה) מפשטא דקרא מוכח דתודה קרויה שלמים מדכתצ

(ח) פירוש דמה שפירש "אצודה" הוא לאו דוקא, אלא כל דבר שיופסלנה מהקרבה כהלכתה הרי היא אצודה מלהקרב. וראיתי במשאלת משה (חצרוני) שפירש כוונתם דקרצן שנשחט שלא לשמו כיון שאינו עולה לשם חוצה הו"ל כמי שאין לו צעלים ואינו קרב לכפרת הצעלים, ואי"כ לגזי הצעלים הרי היא מונש כאצודה, ועע"ש באורך.

יח) ויש לדקדק צוה דעל כרחק לא הקדיש את השניה מיד [א"ה] שא"כ אם קרבה הראשונה אמאי שניה חולין] אלא אמר אם תמות הראשונה אז תקדש השניה. וכיון שמת ונפלו צרעות היורש לכאורה תו לא חל ההקדש על השניה. ויש לומר דהכא מייירי דאמר שאם תמות הראשונה תקדש השניה מעששו (קרי"א).

יט) החו"א (סי' א') הקשה על דצריהם דהא צכה"ג שהתנה שאם ימות אחד מהם יקרב השני עולה, אי"כ מה שהשני קרב עולה אין זה מכה הקרצן הראשון, אלא מכה תנאו, והרי השני קדוש למפרע. ונראה כוונתו דאי"כ אין זה נפ"מ צשינוי קודש לאחר מיתה כלל, דלא מוחמת פסולא דשינוי קודש הוא מקריב את השני, אלא רק מוחמת התנאי שהתנה שאם יפסל הראשון יקדש השני למפרע, ואי"כ יכולים היו התוס' לתרץ דנפ"מ אם התנה כל תנאי שצעולם הוא יקרב הקרצן כהלכתו יבא התנאי קיים ואם לאו יבא צעל.

עו) לכאורה קשה דהא נפ"מ בכשרות הקרצן. וי"ל דכל שאין צו נפ"מ למעשה לא חשיב חומרא. וצפ"א הקשה עוד דלכאורה יש נפ"מ היכא דחישב הכהן שלא לשמה צמיז דחייב להביא קרצן אחר כדקיי"ל כהנים שפיגלו צמיז חייבים, וצדאי ה"ה צשלא לשמה אע"ג דהמשל"מ (חובל ומזיק פ"ז ה"ז) נסתפק צוה [דשמא] הואיל והקרצן כשר רק דלא עלה לשם חוצה מש"ה אינו חייב לשלם שהרי הביא דורין]. וכתב ליישב דכיון שמתו הצעלים אפשר דהכהן פטור, כיון דמתו הצעלים והיורשין אין עליהם חויב ולמאי ישלמו. עוד ראיתי מקשים לפי המצואר לקמן (ה' ע"ג) דיוורש מתכפר בקרצן צצוי אי"כ נפ"מ אם נתכפר או לאו. ולזה י"ל דלמאי דקיי"ל דאין צעלים אחר מיתה לא מכפרין היורשים רק מקופיא, ומסתמא לריכים להביא עולה אחרת לשם כפרת מקיבעא וא"כ שוב אין נפ"מ צמה שמתכפרים [שוב ראיתי לקמן (ו' ע"א) צפנ"מ שכתב דאינס לריכין להביא קרצן אחר, אצל צמראה כהן (שס) וצפ"א (דף ה' ע"ג) ולקועי הלכות שם משמע שריכים להביא אחר]. ובקרא"ח כתב עוד נפ"מ צתודה הצאה לאחר מיתה דאם עשאה צשינוי קודש אינה עעונה לחס וצשינוי צעלים עעונה לחס, וע"ש שנסתפק שמה צתודה הצאה לאחר מיתה לעולם אינה עעונה לחס.

עז) ה"ק גרים "חדא מיהא דוקא", והמפרשים כתבו שהוא עעות, דהא זהו צכלל הא דישנו לאחר מיתה לאו

כתיקנה הוי שניה רועה^ב ודמיה קרבי עולה כה^ב ^ב, כמו גזי מפריש שתי חטאות לאחריות כדאיתא

פירוש ארזי הלבנון

עלמה, אין זה אלא מדרבנן גזירה אחר כפרה אטו לפני כפרה, דלפני כפרה קרבן יחיד הוא ואסור להקריבו בתורת קרבן ליצור, ולכן גזרו גם אחר כפרה שלא יקריבנה היא עלמה, אבל מדאורייתא צאמת היא קריבה עולה [וכ"כ הקר"א עלמנו לקמן (ט' ע"א) בתוד"ה דילמא], וא"כ אם לא היו החוס' מעמידין בסתמא שלא פירש, שוב לא היה נפ"מ מדאורייתא דבין לשמה וצין שלא לשמה קרב השני עולה מן התורה.

כצ' מש"כ החוס' דבהפריש שמים לאחריות צלי תנאי, אם קרבה הראשונה דמיה קרבי עולה ולא היא עלמה וכדון מותר חטאת דקרב לעולת נדבת ליצור. אינו מוזן דלכאורה כל הטעם שמוחר חטאת אינו קרב עלמנו עולה, משמע להדיא מדברי החוס' לקמן (דף ה' ע"ב ד"ה מיעט) משום דחטאת נקבה ועולה זכר, ועל כן אי אפשר להקריבה עלמה עולה ומש"ה תרעה עד שתסתאב ויצואו דמיה עולה, אבל היבא דהמותר ראוי להיקרב בעלמנו אין צריך רעיה כלל וקרב הוא עלמנו ולא דמיו, ולכן כתבו החוס' שם דנשיא שהפריש שתי חטאות לאחריות מותרו קרב לעולה בעלמנו כיון שהוא זכר, וכן איתא להדיא לקמן צס"פ השוחט והמעלה (ק"יג ע"א). וכן צפרק התודה (מנחות פ' ע"א) במפריש שתי תודות לאחריות תרווייכו קרבי אלא דהשנייה אינה עוונה להם ע"ש. כן הקשו המפרשים. ומציאים צסס הגר"י ז"ל שכתב ליישב עפ"י מש"כ החוס' צפסחים (י"ז ע"ב) ותורף דבריו דצאמת הא דמותר חטאת אינו קרב חטאת אין זה משום דאינו ראוי, אלא הלל"מ היא דכל שהוא בתורת אחריות לקרבן הנקרב יש עליו דין מותרות שאינו קרב בעלמנו אלא מציא עולת נדבת ליצור דמיו, וחו דין מיוחד די ש דין הפרשה וקדושה מיוחדת לאחריות. וכן כתב בקי"ור צחי' הגר"י צתמורה (ט"ו ע"א). אמנם לא הצנתי אף יתייבצ לפ"ז הא דשעיר קרב עלמנו עולה ותודה עלמה קריבה תודה כדלעיל. וע"ע צמנחת אברהם שהאריך צזה.

ועי' עולת שלמה (הוצא בקי"ור צאות כ"א) שכתב דמש"כ החוס' דדמיה קרבים ולא היא בעלמה, זהו מדרבנן משום גזירה אחר כפרה אטו לפני כפרה, כיון שקודם כפרה אסור להקריב קרבן יחיד בתורת קרבן ליצור, ע"ש דצבריו. ועי' לקמן (ה' ע"ב) תוד"ה הגבה ניתק צשיעת ר"ת גזי אשם שניתן לרעיה דמה"ת ראוי להקריבו גופו לעולה, ועי' לקמן (ק"יב ע"א) צגמ' דילפיין מאשם מותר חטאת דקרב עולה.

אמנם נראה דמש"כ החוס' "ופירש שאם אחת מתה או אצודה תהיה קריבה עולה וכו'" צאמת אין זה תנאי בעלמא, אלא כוונתם שמקדישה בתורת אחריות וכמו שכתבו להדיא "או שתי עולות לאחריות ופירש וכו'" [וראה אות כ"ב צסס הגר"י ז"ל דאיכא דין הקדש כזה שמקדישו לאחריות]. וכל עיקר קושיית החוס' היה דלמ"ד שיעצודה לאו דאורייתא, לא שייך לומר יש שינוי קודם לאחר מיתה שהרי אין היורשין חיצים כלל להציא אחר. ותירצו דמשכחת לה צבהפריש שנים לאחריות דצכה"ג שפיר משכחת לה שינוי קודם לאחר מיתה, דאם נשחט הראשון שלא לשמו, חייבים היורשין להציא את השני מחמת פסולו של הראשון [ממש כמו למ"ד שיעצודה דאורייתא]. אלא שעכ"פ הוקשה להם קושיא אחריתו, דאי מיירי צבהפריש שנים לאחריות הרי גם אם לא נפסל הראשון כלל חייבים להקריב השני בתורת מותר עולה דקרב לנדבת ליצור כדון כל המותרות, וא"כ שוב אין נפ"מ צשינוי קודם לאחר מיתה שהרי אפילו אם שחטו כהלכתו לשמו קרב השני עולה. על זה תירצו החוס' דאיכא נפ"מ היבא דעשה תנאי שאם לא נפסל הראשון יא' השני לחולין. אבל לעולם כל שנפסל הראשון הרי השני קרב לא מחמת תנאי בעלמא, אלא מחמת שעשהו מותר עולה וחילוף לראשון וצא מחמת הראשון והוי שינוי קודם לאחר מיתה ממש כמו למ"ד שיעצודה דאורייתא. והשתא אתי שפיר, דאם היו מתרלים החוס' שעשה תנאי בעלמא שאם יפסל הראשון יהא תנאי קיים ואם לאו יהא צעל, אין זה נפ"מ צשינוי קודם אלא תנאי בעלמא, משא"כ צמפריש שמים לאחריות שהשני קרב בתורת מותרו של ראשון שפיר מיקרי שינוי קודם לאחר מיתה.

כ החוס' צפסחים (י"ז ע"ב) הקשו צמפריש שתי חטאות לאחריות, וקרבה הראשונה כדניה, אמאי שניה תרעה והא לא הוקדשה אלא לאחריות אם תאצד הראשונה, אבל אם לא נאצדה לא נתקדשה. ותירצו צסס ר"י דכל כי האי גוונא הלכתא גמירי לה דרועה. וס"ל להחוס' דידן דההלכה נאמרה גם צשאר קרבנות ולאו דוקא צחטאת. וע"ע מש"כ אות כ"ב צסס הגר"י ז"ל.

כא' ולא הצנתי, דא"כ מניין לאוקמי אפילו צבהפריש סתם לאחריות דאם נעשית ראשונה כתיקנה השניה רועה, ואם עשאה לראשונה צשינוי קודם השניה תקרב, ולמה כתבו דדוקא פירש (קר"א ועוד). ועי' עולת שלמה שתיקן משום דצבלא תנאי אט"ג דדמיה קרבים ולא היא

לקמן (דף יא): מותר הטאת קרב עולה, והכי נמי הוי בהפריש שתי שלמים^(ב) או שתי עולות לאחריות. ועוד יש לומר דלאחר מיתה הוי [איסור] צשינוי קודש כשמשנהו, אבל ליכא איסורא צשינוי צעלים כיון דליכא צעלים. מיהו אכתי לא ידע דרשא דמולא שפתיך דמינה נפקא איסור לשינוי קודש^(ג) מדמייתי לה בסמוך^(ד). הגה"ה:

וישנן בציבור. משא"כ צשינוי צעלים דאס שחט (לשמו התמיד) [לשם היחיד]^(ה) הרי הוא צעליו^(ו) צעליו^(ז). ואפילו לשם עוצד כוכבים לא מיפסיל דצעינן חזירו דומיא דידיה מחוייב כפרה

פירוש ארזי הלבנון

אבל לעולם קרבן נדבה כזו שאין שם צעלים עליו י"ל שאין איסור אם שינה צו. ולשון התוס' צפסחים מורה כפירוש זה ממה שכתבו שם, אי נמי שינוי קודש אסור לשנות אחר מיתה דאמר צריש זכחים ונדבה מי שרי לשינוי זה עכ"ל. עכת"ד עה"ק עיי"ש צאוקך. וצקר"א רמז לכל זה צקילור נמרץ. וע"ע צאות שאח"ז.

כה) צ"ק פירש דצריהם דמש"כ לתרץ דלאחר מיתה יש איסור צשינוי קודש, כוונתם דנפקא לן איסורא מקרא דמולא שפתיך, אבל צשינוי צעלים ליכא איסורא לשנות דקרא דמולא שפתיך לא משמע שינוי צעלים כמו שכתבו התוס' בסמוך (ע"ב ד"ה אימא). והשתא לפי"ז קשיא להו דא"כ היכי קאמר לקמן (ע"ג) דלרצ פנחס צריה דרצ מרי דס"ל יש צעלים לאחר מיתה וצעי לאיתויי עולה אחריתי תרתי מיהא איכא, הו אפילו לרצ פנחס תלתא איכא, דצשינוי קודש איכא איסורא וצשינוי צעלים ליכא איסורא. על זה כתבו התוס' לתרץ דאכתי לא ידע דרשא דמולא שפתיך דמינה נפקא איסורא לשינוי קודש דוקא ולא לשינוי צעלים, ומש"ה קאמר תרתי מיהא איכא.

ודצרי ה"ק סתומים, דא"כ גם איסור שינוי קודש לא ידעינן השתא, והדרא קשיא לדוכתא. ועוד קשה דהו דלאי איכא איסור עשה צשינוי צעלים דילפינן מכל הנך קראי דלקמן דלריך שיעשה כל העבודות לשם צעלים (וכמ"ש הבה"ז צאות שלפני"ז), ומש"כ התוס' דצשינוי צעלים ליכא איסור זהו דוקא צשמתו הצעלים וכמו שכתבו בפירוש "אבל ליכא איסורא צשינוי צעלים כיון דליכא צעלים". וכבר תמכו המפרשים על דבריו.

כו) ע"י שפ"א צפסחים (ס"א ע"א) שצשוחע קרבן ליצור לשם היחיד לא הוי שינוי צעלים משום דאינו מחוייב כפרה כמותו. ומדצרי התוס' כאן נראה דלא סבירא להו הכי דוקא צגוי כתבו צסמוך טעמא דאינו מחוייב כפרה כמותו.

כז) לכאורה משכחת לה צפשיעות צאומר הריני שוחט שלא לשם הליצור. ונראה מכאן דשינוי לא הוי אלא דוקא צעוקר צבדיא לשם צזה אחר או צעלים אחרים,

כג) מדצריהם נראה דגם צמפריש צ' שלמים יקרב המותר לעולה, וקשה דהו תנן צבדיא צמסכת שקלים (פ"ג מ"ה) מותר עולה לעולה מותר שלמים לשלמים (מפרשים). וראה לעיל אות כ"צ מש"ה צשם הגרי"ז ז"ל דכך הוה הלכה למשה מסיני צמותרות.

כד) המפרשים וצראשם צה"ז הקשו על דצרי התוס' דהו צלא קרא דמולא שפתיך איכא איסורא לשנות כדנפקא לן מהכי קראי דלעיל שיכיו כל העבודות לשמן, ומקרא דמולא שפתיך נפקא לן דלא מיפסילי כדלקמן (ע"ג) אבל לאיסורא לא איצטריך קרא דמולא שפתיך. וכתב הבה"ז שהוא הגכה מתלמיד עועה.

ותירץ צעברת הקודש, ותורף דצריי דודאי דמקראי דלעיל ידעינן איסור לשנות, אלא שעכ"פ מנלן דקרצן שאין לו צעלים ג"כ אסור לשנות. ולא הביאו דעיקר הלימוד לענין זה הוה ממולא שפתיך, וכדאמרין ריש מכילתין עולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה, ויליף לה ממולא שפתיך וכו' אם כמה שגדרת עשית יהא נדר ואם לאו נדבה יהא, והרי שם אין מקיימים הצעלים מלאה כלל בהקצבת נדבה זו, שהרי לא התנדבו אותה מרצונם והגדר שגדרו חייבים להביא אחר עכשיו תחתיו, ואפ"ה אמרינן שאסור לשנות צשאר העבודות, והרי זה ממש כמו קרבן שאין לו צעלים כלל ואעפ"כ אסור לשנות. ולא הביאו התוס' ראיה מהתם שגם לאחר מיתה אסור לשנות שהרי גם שם הוה כמו קרבן שאין לו צעלים כלל. וכוה דילפינן מקרא דמולא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת נדבה, אם כמה שגדרת עשית יהא נדר ואם לאו נדבה יהא, דהיינו יהא כמו נדבה גמורה דאסור לשנות צה ממש כמו נדבה גמורה שיש לה צעלים. ואע"ג דאיכא שם תרי לישיני וחד לישינא יליף לה מסצרה כיון דשני צה כל הני לישיני צה וגיזיל, מזה אין שום ראיה לנדון דידן שמתו הצעלים, שהרי לפי כך לישינא אין מוכח כלל שנתהווה מקרבן זה נדבה, ד"ל ששם נדר עדיין עליו ומש"ה לריך לעשות שאר עבודותיו לשמו, רק שצריך להביא אחר משום דנפגס ע"י המחשבה שלא לשמו,

כמותו (ל) (ב). ברו"ך:

פירוש ארזי הלבנון

צספר הלכה למושה דאכתי משכחת לה ששחט לשם גר שנתגייר אחר שהופרש לקרבן דלא היו צעלים דידיה ומ"מ הו"ל מחויב כפרה. וי"ל דהו"ל כמו נשים דאע"ג שלא שקל מ"מ זכי להו רחמנא כפרה בקרבן ליצור. וצספר גבורות שמונים הקשה לפי המצואר בכריתות (ו' ע"א) דהמצטע בכפרה היינו שאין רולה צה, אין מתכפר, ופשוט לכאורה דה"ה יחיד המצטע בקרבן ליצור שאין לו חלק בכפרתו ואין הקרבן מכפר עליו רק על שאר ישראל, וא"כ הו"ל משכחת שפיר שינוי צעלים גם בקרבן ליצור בשוחטו לשם מי שמצטע בכפרה דאין מתכפר בקרבן ואינו צעליו, ואילו מחוייב כפרה כמותו הרי הוא, דהא הוא ישראל ומחוייב בכפרת הקרבן שפיר, רק שאין לו חלק בו מפאת הציטוט. ותיירך דכיון דמחשבת שינוי צעלים הוא רק על הזריקה בשוחט או מקבל או מוליך על מנת לזרוק דמו שלא לשם צעלים, לא הוי שינוי צעלים צכה"ג משום דחזקת רשעות לא שייך כלל, עכ"ד ור"ל דאין זה נחשב זריקה לשם מצטע דמסתמא יחזור צו עד זריקת הדם. זה חידוש גדול שהרי בשוחט או מקבל בשינוי צעלים נפסל מיד ומה לי אם נפסל במחשבה על השחיטה או במחשבה על הזריקה, וי"צ. וכמדומה שדברי הזכר ילחק דלעיל גצי מומר ראויים ליחזור נמי במצטע בכפרה.

(ג) הקשו המפרשים דהא גויס נדריס נדריס ונדבות כישראל, א"כ אמאי לא הוי מחוייב כפרה כמותו. ובחזו"א תירך דמ"מ קרבנן חלוק קדושתו מקרבן ישראל. ובקב"ו (ס"ו ז' אות ב') תירך דאע"פ שהם בתורת הקרבה, מ"מ אינם בתורת כפרה וריאוי. וכן ראיתי מצואים צבס הגרי"ז ז"ל. ולא הבנתי אמאי לא חילקו בפשיטות דשאני כפרה של קרבן ליצור דלעכו"ס צודאי אין חלק בכפרה כזו, דאפילו נימא דמציא נדריס ונדבות ממש כמו ישראל וקרבנו צה בתורת כפרה וריאוי, מ"מ בקרבן ליצור הרי ודאי אין לו חלק וכפרה ולא הוי מחוייב כפרה כמותו. וי"ע. ועי' לעיל אות כ"ו שהצאנו צבס השפ"א דאפילו לשם ישראל יחיד לא השיב מחוייב כפרה כמותו כלפי קרבן ליצור. ועי' לקמן (ו' ע"א) עולה ששחטה על מי שאינו מחוייב כלום פסולה שאין לך אדם צישראל שאינו מחוייב עשה [כך הוא לגירסת התוס' שם וכ"ה להדיא צלשון הרמב"ם (פסה"מ פט"ו ה"ד)]. משמע דוקא משום דאין לך אדם וכו', אצל צל"ה לא הוי מחוייב כפרה כמותו אע"ג שיכול להתדב עולה. וי"ע.

אצל כל שלא עקר צהדיא, אפילו עומד וזוה הרינו שוחט שלא לשמו, אינו חשיב שינוי צכך. וכ"כ צקוב"ש (ח"צ ס"י כ"צ אות ד') ובחזו"א (קמ"א ס"י מ"צ אות ג'). מיהו ע"ש שכתב דהוי כשוחט לשם חולין ולפ"ז אם שחט שלא לשם הליצור שפיר משכחת לה שינוי צעלים צליצור לענין שלא עליו, ויש לומר דאכתי איכא למיפרך מה לשינוי קודש דפסול לגמרי צליצור משא"כ שינוי צעלים כשר אלא שלא עלה [וכ"כ הקר"א ליישב דעת הרמב"ם דס"ל דבשוחט לשאינו מחוייב כפרה כמותו אינו עולה לשם חובה]. ויותר נראה דבחזו"א אמר דהוי כלשם חולין דוקא בשינוי קודש ולא בשינוי צעלים וי"ע. ועי"ע בתורת אבז (ס"י א') אריכות צענין זה.

כח) פ"י אע"ג דאינו כל הצעלים, מ"מ כיון שהוא אחד מן הצעלים סגי. וה"ה לפי"ז בשותפין ושחט לשם אחד מהם סגי, משום דהעיקר הוא שלא ישחט לשם אחד שאינו מצעלי הקרבן (אילת השחר).

כט) הקרן אורה והמקדש דוד ועוד הרבה מפרשים הקשו דאכתי מצינו שינוי צעלים צליצור צפר הצה לצבט דאם שחטו לשם צבט אחר לכאורה מייפסול בשינוי צעלים. ותיירך בקר"א דו"ל דזה הוי כמו קרבן יחיד [א"ה נראה דר"ל דכלפי קרבן ליצור ממש חשיב כקרבן יחיד ואמנם עי' לקמן בתוס' (ח' ע"ב) ד"ה הנך כולוהו דמצואר מדצריהם דהוי קרבן ליצור ממש וע"ש אות מ"ג]. וצלפנט פענח כתב על זה צכמה מקומות דאין ההקרבה לפרטי השצט אלא לחואר השצט ומטעם זה לא שייך צו שינוי צעלים.

ובזכר ילחק (ס"י ב') הביא ראייה מכאן דמומר יש לו חלק וכפרה בקרבן ליצור, שהרי אם נאמר דאינו מתכפר, א"כ אינו צעליו ומשכחת ליה שינוי צעלים צליצור. אלא ע"כ דיש לו כפרה וצעליו הוא, דלא הקפידה תורה אלא על קרבנו צעלמו, עיי"ש. עוד כתב שם להביא ראייה מכאן דנשים נמי יש להם חלק בקרבן ליצור ודלא כהאחרונים שכתבו דנשים פעורות מתפילת המוספין משום שאינן שוקלות, ולצריהם הרי משכחת לה שינוי צעלים צבשה, אלא ע"כ אף שהדין פשוט שאינן שוקלות מ"מ מתכפרות הן בקרבנות הליצור דרחמנא זכי להו כפרה צק"ל. וכן כתב צספר עמודי אור (ס"י ז') ובחזו"א (ס"י א') ועי"ע צקה"י (ס"י ד') שהאריך צזה. ועל דרך זו יש ליישב גם מה שהקשה

דף ד ע"ב

מחשבה בעלמא. ואפילו יהא לריך דיבור כיון דליכא מעשה הוי כמחשבה בעלמא^(ב). ויש תימא דהכא משוי^(ג) לכו וצפרק תמיד נשחט (פסחים סב:) משמע שיש חילוק דמפרש מה צין לשמן (שלח) [ושלח] לשמן לשמן לאוכליו ושלח לאוכליו^(ד) זה פסולו בגופו וזה אין פסולו בגופו^(ה). וי"ל דכיון דלא מיפסול אלא מפני שאין יכול לאכול כזית כגון לשם חולה וחקן חשיב עפי פסולו (צקודש)^(ו) מחמת דבר אחר, כיון דאם היה יכול לאכול היה כשר^(ז). וקשה דעל כרחין שלא למנוין ולערלים

פירוש ארזי הלבנון

הצעלים ומש"ה לא חשיב ליה פסולו בגופו, לאפוקי מלשמו ושלא לשמו דחשיב פסולו בגופו כיון דהמחשבה היא על גוף הקרבן. והרי זה סותר לסוגיא דידן דמשוי לכו אהדי.

והקשה ה"ק דאמאי לא תירצו התוס' כדקאמר רב אשי התם צפסחים דכיון דלאוכלין ושלח לאוכלין אפשר לצרר איסורו להכי לא חשיב פסולו בגופו, אבל בשמיני צעלים דהכא אי אפשר לצרר איסורו [כמ"ש התוס' שם] מש"ה חשיב ליה הכא פסולו בגופו. והניח צקושיא. והח"נ והקר"א ועוד מפרשים כתצו ליישב דזה אינו אלא לדעת רב אשי שם, אבל ר' יוחנן שם פליג וס"ל דפסולו בגופו ואי אפשר לצרר איסורו לאו חדא מילתא הו, ע"ש צסוגיא. ועי' לקמן אית מ"א מש"כ עוד צזה.

(ז) נמחק עפ"י ז"ק. אמנם צעה"ק כתב לקיים גירסת הספרים ע"ש.

(ח) לפום ריהעא נראה כוונת דצריהס דרק שם הזבח ושם הצעלים הם שחלים על גוף הקרבן, ולהכי אם משנה ושוחט לשם זבח אחר או לשם צעלים אחרים חשיב פסולו בגופו כיון דעוקר את שם הזבח או את שם הצעלים מנגוף הקרבן. אבל היכא שמלד שם הצעלים אין שום חסרון צעלם הצעלות, רק החסרון הוא מלד שאינם יכולים לאכול, הרי זה חשיב פסול מחמת דבר אחר ולא בגוף הקרבן כיון דשם הצעלים מיהא חל על הקרבן.

אמנם לפי זה לא יתיישב מה שמקשים התוס' צסמוך מערל ועמא, שהרי צערל ועמא נמי אין החסרון מלד הצעלות אלא רק מחמת דאסורים לאכול. ובאמת צספר עולת שלמה כתב דעיקר קושייתם צסמוך הוא משלח למנוייו דהוב כמו שמיני צעלים אבל לערלים ולעמאין הו"ל כמו שלח לאוכליו. וזה דוחק דלפי דצריי לאהא צורך הזכירו ערלין ועמאין כלל.

ונראה דשם צעלים צדאי' חל על גוף הקרבן כמו שכתבנו, והלכך אם שחט שלא לשם צעליו הרי זה פסולו בגופו, וה"נ היכא שהצעלים פסולים כמו ערל ועמא

(א) ראיתי בגזירות ארי ליומא (מ"ד ע"א) דאע"ג דאין שינוי צעלים פוסל צקרבן ליבור, מ"מ לריך מן התורה לעשות עבודותיו לכתחילה לשם צעלים דאין לחלק צזה צין ליבור ליחיד דמאי שנא.

(ב) הקשה הפ"מ (בגמ' צע"ב) דהא אכתי לא קמא לן הא דרב אשי דצעינן חצירו דומיא דדידה, וא"כ מהיכי ידעינן דשינוי צעלים אינו צליצור כביחיד, הא שפיר משכחת לה ששוחט לשם עכו"ם כיון דעדיין לא ידעינן דצעינן מחוייב כפרה כמותו. ע"ש שכתב דהגמרא הוב קים ליה דיש חיזו ילפותא לזה, עש"כ. וצספר מראה כהן כתב ליישב דמעכו"ם צלא"ה לא קשיא כיון דלאו צר מייניה לא מחריב ציה, כדאמרין לעיל לענין גט שכתבו לשם נכרית, וה"נ דכוותיה. וע"ע עה"ק שהאריך ליישב צדרך אחר.

(ג) ראיתי בחידושי הגרימ"פ וצשיעורי רמ"ד הלוי צדקדקו מדצרי התוס' אלו דאם היה חשיב כמעשה אז היה נחשב פסולו בגופו, עיי"ש דצצריהם מה שהקשו ע"י. ולכאורה התוס' לא נחתי לזה כלל, רק כוונתם לאפוקי דלא ינדוק מלשון הגמרא דמחשבת פסול צקדשים הוא צמחשבה גרידא ולא דציצור מדקרי ליה "מחשבה בעלמא", לכך דוחה תוס' דאפילו אם לריך דיבור קרי ליה מחשבה בעלמא משום דליכא מעשה. וק"ל.

(ד) מה שכתבו "דהכא משוי להו" ולא כתבו דהכא מסיק דתרווייהו חשיבי פסולן בגופן, היינו משום דלישנא דסוגיין אינו מוכרע אי חשיבי פסולן בגופן או לא. אמנם מסוגיא דפסחים שמציאים תוס' משמע דלמסקנא חשיבי תרווייהו פסולן בגופן כדמפרשי ואזלי.

(ה) פירוש, השוחט לשמו ושלא לשמו, דהיינו שחישב שתי מחשבות אלו, הרי זה פסול. ואילו המחשב לאוכליו ושלא לאוכליו, הרי זה כשר. ולהכי שואל מה צין זה לזה. ומשני זה פסולו בגופו וזה אין פסולו בגופו.

(ו) פירוש דצקושייתם הצינו התוס' דשלח לאוכליו הוי צשינוי צעלים דהמחשבה אינה על גוף הקרבן אלא על

ולעמאין לריק לומר דלא השיבי פסולן בגופו כי היכי דלא תיקשי לן נמי מה צין לשמן ושלא לשמן למנוין ושלא למנוין למולין ולערלים לעמאין ולטהורים^(ל). וי"ל דשינוי בעלים חשבינן פסולו בגופו משום דתלוי צזריקה [ועיקר כפרה צזריקה] [צכפרה] ושם בעלים [על הצריקה], אצל שלא לאוכלין ושלא למנויין תלוי צשחיטה ואין שם בעלים על השחיטה^(מ). אי נמי שלא לאוכלין [ושלא למנויין] יכול לקיים מחשבתו צהיתר [צזחותן] שיהיו מנויין עליו אם אינם חולים וקנים^(נ), אצל שלא לשמה אינו יכול לקיימו^(ז) לכך קרוי פסולו בגופו:

פירוש ארזי הלבנון

לשם בעלים הוא, היינו שיהיה לצורכן שהם יאכלו מפסח זה, אצל עצמיות של השחיטה אין לה שיתוף עם הבעלים ממש, עכ"ל.

(מא) לפי גירסא זו [צזחותן שיהיו וכו'] פירשו המפרשים דהתם צמחשצ לאוכלין ושלא לאוכלין או למנויין ושלא למנויין, שמעצצ צמחשצתו גם את אלו הראויים לשחוט עליהם, כיון דיכול לקיים מחשבתו צהיתר להאכילו למנויין ולאינם ערלים או חולים וקנים, להכי לא חשיב פסולו בגופו כיון דעכ"פ נשחט צהכשר. וכן פירושו לפי ה"ק דגרים "יכול לקיים מחשבתו צהיתר כיון שהיו מנויים עליו אינם חולים כו". [ולפי זה משמע דלעולם היכא דמחשצ שלא לאוכלין או שלא למנויין לצד חשיב פסולו בגופו ממש כמו צשינוי בעלים].

ובהקשה צקר"א דה"כ היינו תירווא דרצ אשי צפסחים שם דאמר פסולו בגופו ואפשר לצרר היסורו חדא מילתא היא, דמה טעם אמר פסולו בגופו, משום דאי אפשר לצרר היסורו. ועי' פירש"י שם צפירוש השני שכתצ דאפשר לצרר היסורו היינו דאפשר לצרר מחשצתו אם אין צה ממש, כגון יאכילנו לראויים ונמלאת מחשצתו צעלה למפרע, ולשאנים מנויין יחזיר דמיהן, עכ"ל. וה"כ קשה דלכאורה כל קשוייתם היתה מר' יוחנן דוקא דס"ל דפסולו בגופו ואפשר לצרר היסורו תרתי מילי הוו, כמ"ש לעיל אות ל"ו. ויש מתרצים דהתום לא ס"ל כרש"י צפירושא דאפשר לצרר היסורו אלא כהפירוש הראשון שפירש"י שם ע"ש.

ולולא דצריהם היה נ"ל דהתום צתירוואם זה האחרון ס"ל דו"ל דגם ר' יוחנן מודה לרצ אשי דכל שאפשר לצרר היסורו לא חשיב פסולו בגופו, והא דקאמר ר' יוחנן דהוו תרי מילי, היינו דוקא לגבי פסולא דשלא לשמו, דכיון דצמחשצת שלא לשמו המחשצה היא על גופו של קרבן, הרי זה חשיב פסולו בגופו גם צלא טעמא דאי אפשר לצרר היסורו. משא"כ לגבי שינוי בעלים דאין המחשצה על גוף הקרבן, לא היה מיקרי פסולו בגופו אי לאו טעמא דאי אפשר לצרר היסורו, וה"כ צלאוכלין ושלא לאוכלין וצלמנויו ושלא למנויין

דחסורים צאכילת הפסח, אם שחט לשמן הרי מחול שם בעלים פסולים על גוף הקרבן וחשיב נמי פסולו בגופו. משא"כ צמחשצ שלא לשם לאוכלין הא לא חשיב פסולו בגופו, לפי שמלד הצעלות אין שום חסרון שהרי נשחט לשם צעליו, וגם אין כאן שחיטה לשם בעלים פסולין, דמה שחולה וקון אינם יכולים לאכול הפסח אין זה מחמת פסול ואיסור אכילה, שהרי אדרבה יש עליהם מלצה לאכלו אלא שמחמת אונם אינם יכולים לאכול כזית, וה"כ מאי דפסול צשחט לשמן אין זה מחמת דמחול שם בעלים פסולים על הקרבן, רק הוא דין מיוחד צשחיטת קרבן פסח שצריך להשחט לשם לאוכלין, ולהכי אינו חשיב פסולו בגופו.

והשתא מקשים התום צסמוך שפיר דה"כ שלא למנויין או לערלים ולעמאין, כיון שאסורין צאכילת קרבן פסח ויש עליהם שם בעלים פסולים, ה"כ השוחט לשמן נמי יחשצ פסולן צגוף הקרבן כמו צשינוי בעלים כיון דמחיל על גוף הקרבן שם בעלים פסולין.

(לב) פירוש דכל הגך כשרים לשמן ושלא לשמן אע"ג דדמו לשינוי בעלים שאין המחשצה צגוף הקרבן, וחשיבי פסולן צגופן כיון דלא שייך צהו טעמא שחורו התום [כמ"ש צזחות שלפניו], וה"כ אמאי לא פריך הגמרא שם מאי צין לשמן ושלא לשמן דפסול לצין כל הגך דכשרים.

(מ) פירוש כיון דשם הצעלים שייך צכפרה וכפרה הוא צזריקה לכן חל שם הצעלים על הצריקה ומש"ה חשיב פסול צגוף הקרבן. משא"כ צשלא לאוכלין כיון דאינו פוסל אלא צשחיטה כדילפינן מתכוסו, ושם בעלים לא שייך לחול על השחיטה שהרי אין כפרת הצעלים צשחיטה רק צזריקה, הרי אין פסול זה שייך צגוף הקרבן אלא הוא רק דין מדיני השחיטה שצריך להיות השחיטה לשם בעלים ולשם לאוכלין (עפ"י מפרשים).

וצעה"ק כתצ כן צסגנון אחר וי"ל, פירוש דעצמיות הצריקה שצה הכפרה, שורה עליה שם הצעלים, וכדכתבי קרא ואני נתתיה לכם על המצצה לכפר, וכשמשנה לחשוב שם אחר, הוא מתפוס ג"כ צגוף הקרבן בעלים אחרים, אצל שלא לאוכליו נהי דשחיטה

חגה"ה ה"ג צמגילה (דף ה.) מאי [משמע] אמר רב יחזק בר אבדימי (א):

רב אשי (אמר) מונרצה לו קאמר. תימנה למה לי קרא לשינוי צעלים צזריקה, הא אפילו שאר עצודות לא מיפסלי חלה צשוחט על מנת לזרוק, כל שכן זורק עצמו [שלא] לשם * צעלים (א):

פירוש ארזי הלבנון

לגירסא דהתם דגרס מאי משמע דמפרש מהיכן משמע לי לר"ש למיודרש כן, ניחא דמייטינן לי הכא אמאי דבעי למיודרש מעליו עליו ולא על חצית דר"ש דריש מעליו הך דחייב צאחריותו דוקא צאומר עליו. ועיי' צס' טהרת הקודש שהעריך צזה.

(מד) ולא זכיתי להצין, דהא דבעינן צשוחט ע"מ לזרוק דוקא, צבר פירש"י לעיל (ע"א ד"ה וישנו) דצשוחט שלא לשם צעליו חין זו מחשבה, דשנוי צעלים לא שייך צקרצן חלה להחכפר צו וכפרה צזריקה היא ע"ש, וח"כ איכא למימר שפיר דדוקא צשחיטה פסול שנוי צעלים שכן פוסל שלא לשם חובלין צפסח משא"כ צזריקה, וכי היכי דצפסח חמור שחיטה מצריקה ה"ג לענין שנוי צעלים דשאר קדשים, וחע"ג דלר"ך לשוחט ע"מ לזרוק שלא לשם צעלים היינו משום דצלה"ה לא שייך שנוי צעלים כפירש"י (הלכה למשה). ונראה דצחמת חין כוונת התוס' להקשות מדין ק"ו, דצודאי איכא למיפרך דשחיטה חמירה. רק כוונתם דלא יתכן שיהא עפל חמור מן העיקר, ומאחר דצשאר עצודות חינו נפסל רק צמחשצ ע"מ לזרוק משום דעיקר שם צעלים חינו חל חלה על הזריקה, לא יתכן צצזריקה עצמה שעיקר שם צעלים עליה יהא כשר צשינוי צעלים.

ועיי' צשיעמ"ק שכתב ליישב קושיית התוס' דהו"א דגזירת הכתוב הוא דבעינן זורק על מנת להקטיר או על מנת לשפוך שיריים, דלעולם צעינן שחי עצודות צעינן זה, כמו צשחיטה וקצלה דלא מהניא צבו כי חס צעל מנת, ודכוותיה אשכחן צפיגול דלא מפגל כי חס צמחשצ מעצודה לעצודה, עכ"ד. והקשו עליו דמהיכי תיתי פסול שנוי צעלים צמחשצ על ההקטרה או על שפיכת שירים, והא שנוי צעלים חינו שייך חלה צכפרה שהיא צזריקה ע"ש. ונראה דלא קשיא כל כך, כיון דעכ"פ הוא מחשצ על הצעלים צזמן עצודת הזריקה ח"כ שפיר שפיר שייך שנוי צעלים עצודתו חע"ג דמחשצ על ההקטרה. וכי היכי דצשחיטה ושאר עצודות דלא שייך שנוי צעלים עצודות עצמן ומ"מ מהני צבו מחשצתו שחושצ על הזריקה, ה"ה כחן רק צהיפך, כיון שהעצודה גופא שייך צה שנוי צעלים, להכי לא חכפת לן שמחשצ על ההקטרה דלא שייך צה שנוי צעלים. וע"ע צשפ"א שתמה על דצרי התוס' דשפיר יש לומר דשינוי צעלים פוסל רק צשחיטה כיון דמתכוין שיהיה

שפיר מודה ר' יוחנן לרב אשי דהואיל ואפשר לזרר איבורו לא חשיב פסולו צגיפו.

וצצב"ז גורס צתוס' "חס יהיו מנויים עליו חינו חולים חקנים" ופירש צעה"ק כוונתם לפ"ז דמאחר שגם לאחר שנמנו על הפסח חלו החגשים לצדס אפילו הכי מותר להס להוסיף ולשתף אחרים עמהם, ח"כ על כרחק חין התפסת שס צעלים על כולו דוקא, ולכן גם כשנמנו עליו חולים חקנים ו"ל דחינו נגרע ונפסד צזה כותן של הראשונים מאחר שגם צתחילה חין שמן על כולו דוקא [וכל שכן היכא דנמנו יחד רחויין ושחיין רחויין]. וח"כ מאחר שהתורה התירה צפירוש מקצת חובלין כדילפינן מקרח התם, רק שאנו רולים ללמוד ממנו גם על לשמו ושלא לשמו, שפיר אמרינן התם דחין רחיה, דשאני לשמו ושלא לשמו דמאחר שהקדישוהו לשם קרבן זה, נתפס השם על כולו דוקא, ואי אפשר להשתתף שס קרבן אחר עמו ולכן נקרא פסול הגוף, וכמו כן כחן צשינוי צעלים שאפילו צקרצנות הצחים צשוחפות מ"מ לאחר שהפריש זה לצדו את הקרבן שצז חינו יכול להשתתף עמו אחר, ולכן כשחיטש ח"כ לשם צעלים אחרים נקרא פסול הגוף צקרצן. וחוה דקדקו התוס' וכתבו חס יהיו מנויים עליו כו', פירוש שגם אחר שלא היה נקרא על הפסח רק שמן של חלו הצעלים, חפ"ה היו יכולים למנות עליו ח"כ אחרים והיה היתר גמור חס לא היו חולים חקנים שהס חינוס רחויים חצל הכשרן של הראשונים לא נגרע על ידן משום שאינו נקרא פסול הגוף כנ"ל, ולכן קאמר התם דחי אפשר ללמוד ממנו לשמו ושלא לשמו, עכ"ל.

(מצ) וה"ג שלא לשם צעלים חי אפשר לקיימו צהיתר, עיי' צאות שלפ"ז.

(נג) ולא גרסוין ח"כ "מאי עעמא" וכן ליתא צדפוס ונזיה וכ"ה צמגילה שס. צספר תוספת קדושה פירש כוונתם דלפי הגירסא שלפנינו דגרסו מאי עעמא משמע דרב יחזק בר אבדימי מפרש עעס הדצר להכי צאומר הרי עלי חייב צאחריותו דכיון דאמר עלי כמאן דעעין אכפתיה דמי, ועעס זה ניחא מסצרה צלא דרשא דקרא, וח"כ לא הוי מקשה הכא מידי. וחע"ג דיש לפרש דעעמא דקרא קמפרש דחליצא דר"ש קאי דדריש מעמא דקרא מ"מ לא הוה לי להש"ס לחתויי הכא הך דר"י צר אבדימי דלא חילעריך לקושיא דכחן. חצל

שכן עבודה וחייבים. פירוש עצודה שחייבין עליה בחוק (מ):

שקולים הם ויבאו שניהם. אע"ג דהכא תרתי והכא חדא חשיב להו שקולין (מ) (מ). והקשה הרב רבי חיים דהשתא משמע דהיכא דלא ידע הי מנייהו לרצויו מרצו תרוויהו, וכן צריש צ"ק (ק) ה

פירוש ארזי הלבנון

וע"ע ריש פ"ק צאות ד' שהבאנו מספר גזרות שמונים שכתב ליישב דצרי המשל"מ, וכתב שם דחלות מחשבת הפסול חל רק בגמר העבודה, והלכך צשחיעה והולכה כשמחשב צשחיעה ע"מ לזרוק שלא לשם צעלים שפיר חייל הפסול בגמר העבודה, משא"כ צזריקה שהיא עצודה אחרונה, וכשצאה המחשבה לחול דהיינו בגמר הזריקה הרי אז כבר נגמרה הכפרה ופסקו הצעלים מלהיות צעלים עוד, דכל ענין הצעלים הוא רק מפאת הכפרה שלהם בקרבן. וא"כ לפי"ז שפיר יש דל לומר דליכא מחשבת צעלים צזריקה עלמה, דכשצאה המחשבה לחול דהיינו בגמר הזריקה, כבר שלמה הכפרה ואינם צעלים עוד עש"ז. וא"כ לפי"ז שפיר אלעריך קרא לפסול לשם צעלים צזריקה עלמה לאפוקי מהבבבא זז.

הזריקה שלא לשם צעלים, אבל אחר שנשחט צכוונה שז אין מחשבה פוסלת צו, דהרי פיגול נמי הכי הוא צצחישב להקטיר אחר זמנו פיגול הוא אע"ג דגוף ההקטרה לא מעכבת.

ובפנים מאירות כתב לישב קושיית התוס' דממשמעותה דהך קרא גופא דוגרלה לו לכפר עליו הוא דידיעין דשינוי צעלים אינו שייך אלל צכפרה שהיא צזריקה, וממילא ילפינן צזריקה גופיה פסולה צשינוי צעלים, אבל אז לאו האי קרא הו"א דצזיחה לצד נמי פסול צשינוי צעלים כמו צשינוי קודש. וכע"ז כתב צצ"ק ע"ש. וכ"כ צקר"א והוסוף דלפי"ז למאי דמסקינן דילפינן כל העצודות מכלל ופרט ולא ילפינן צריקה מוגרלה לו לכפר עליו, א"כ אין לנו מקור שיהא שינוי צעלים רק צע"מ לזרוק, ובאמת לפי הך מסקנא י"ל דשינוי צעלים הוי גם צחושב על השחיעה עלמה, ע"ש שכתב ליישב צזה דעת הרמב"ם דס"ל הכי. אמנם כבר הקשה על דצרי עלמנו מדפריך הגמ' לעיל מה לשינוי קודש שישנו צד' עצודות משא"כ שינוי צעלים דאינו צמחשב אלל ע"מ לזרוק, אלמא סתמא דגמרא ס"ל דשינוי צעלים הוא דוקא צמחשב ע"מ לזרוק אע"ג דאכתיו לא קמא ליה ילפותא דרב אשי, וא"כ משמע כמ"ש רש"י לעיל דצבבא הוא דשינוי צעלים לא שייך צקרצן אלל להתכפר צו וכפרה צזריקה היא, או שהיה קיס ליה הך דינא ממקום אחר ולא מקרא דרב אשי. וכן הקשה השפ"א על פירוש ה"ק והפני"מ.

מה) גירסת התוס' בגמרא "שכן עבודה וחייבין". וכ"ה הגירסה בגמרא וצריש"י בכל דפוסים הישנים [ודלא כהגירסה שלפנינו "שחייבין"]. וזה מפרשים התוס' דאין לומר דחשיב שני דברים עבודה וחייבין, שהרי קבלה והולכה נמי עצודות הן, ועוד דאי תרתי קאמר א"כ שחיעה נמי לאו עצודה היא כדאיתא לקמן (י"ד ע"ג). אלל הכי פירושו עצודה שחייבין. וזה גם כיוונו התוס' לקמן צדיצור הסמוך צמש"כ דהכא תרתי והכא חדא.

עוד כתבו הפני"מ ועוד מפרשים לפי שיטת התוס' צפסחים (ס"א ע"א ד"ה שחטו) שכתבו דשוחט פסח ע"מ שיתכפרו צו ערלים או שאינם אוכלים פסול, ואילו הזורק את הדם לשמן כשר דאין מחשבת אוכלין צזריקה. וא"כ ה"ג שפיר קס"ד דיעיקר קפידא הוי על הצזיחה צשינוי צעלים שיתכפרו צזריקה, אבל אם נשחט כהוגן וזרק שלא לשם צעלים כשר, ולהכי איצטריך קרא. ובח"ג ועב"ק וקר"א דחו דלא דמי דתס גצי פסח שאני דכיון דאם חישב צשחיעה שלא לאוכלין פסול, להכי שוחט ע"מ לזרוק פסול אע"ג צזריקה עלמה אינה פוסלת כיון דעומד צשחיעה. משא"כ הכא צשינוי צעלים דמחשבת שינוי צעלים צשחיעה עלמה אינה פוסלת עד שיחשוב על הזריקה, כל שכן אם חישב צשעת צריקה שתפסול.

מז) פירוש דצקבלה איכא תרתי דדמי לפרעא, ישנו צחטאות הפנימיות ועעון לפון, ואילו צזריקה ליכא אלל חדא שחייבין עליו צחוק, ומ"מ חשיב להו שקולין. והקשו המפרשים, דצקבלה נמי ליכא אלל חדא, דהא על כרחך הולכה מרצין לה מדאיתא בכלל קבלה, וא"כ איכא רק מעלה אחת שישנו צחטאות הפנימיות אבל עעון לפון ליכא, דהולכה אינה עעונה לפון ע"י לעיל [וע"י צבהרות הצ"ח]. והגרעק"א הניח צצ"ע. וע"י עב"ק מש"כ לתרן. ויש מן המפרשים שכתבו דהכא תרתי היינו קבלה והולכה והכא חדא צריקה לחוד, וכבר דחה צקר"א דאין נראה כן צכוונת התוס'.

מז) אפשר לומר דלהכי חשיב להו שקולין משום דתרתי דעעון לפון וישנו צחטאות הפנימיות שניהם אינם לדדים חשונים דהאי קרא גצי שלמים כתיב דלא צעו לפון וליכא צפנימיות וכן אמרינן לקמן (י ע"א) דאיכא

ג) דמרצי מושלח שן ורגל משום דשקולין הן^(מ), וכן צפ"ק דערכין (דף טז:) גבי נפשות^(נ), ואילו צפרק כל האסורים (תמורה דף כה) ופרק שור שנגח ארבעה וחמישה (צ"ק דף קמ:) דרשין מן הצבחה להוליא את הרובע ומן הלחן להוליא את הנוגח, וקאמר מפני שיש צרובע מה שאין צנוגה ויש צנוגה מה שאין צרובע הולרך לומר רובע והולרך לומר נוגח^(ו). ותירך דהיכא דהיכא משמעות צריצוי מרצין כל השקולים כי הכא, דזבח משמע לרצויי כעין זביחה כל שהיא עבודה, וכן ושלח יש צמשמע רגל ושן, ונפשות נמי משמע הכל, אצל מן לא משמע למעוטי שניהם^(ז):

אימא היבא דשחיט שלא לשמן ליפסלו. תימא הו צכל דוכתא צעיין צקדשים [שיניה] לעכב והכא לא שיניה^(ח). וי"ל דפריך משינוי קודש דהיכא תרי קראי ואמרינן לעיל אס אינו ענין לשינוי קודש תנכו ענין לשינוי צעלים, ופריך דהשתא אימר תרוייהו צשינוי קודש ולעכב^(ט). וקשה מאי משני

פירוש ארזי הלבנון

מרצין כל דבר דאתי מאוחה המשמעות. ועיי' רש"י גיטין (ט"ו ע"ב ד"ה אלה).

צ) צש"ת חת"ס (ח"מ בהשמות סי' ר"ד) הביא תירוק הגר"ד דייטש ז"ל לקושיה תוס' כאן, לפמ"ש הרמב"ם דכל המחשב מחשבה שאינה נכונה צקדשים עובר צל"ת, ואי ניימא דיש בכלל זה מחשבת שלא לשמה [א"ה ע"י רש"י לעיל (ב' ע"ב) ד"ה ונדבח] א"כ לא קשויא מידי קושיה תוס' לפמ"ש הריעצ"א ציומא דכל היכא דאזכר רחמנא צלא תעשה לא צעי שיניה עליו הכתוב לעכב. עט"ש צחת"ס צארוך מש"כ ליישב. וכן עמד על זה צצית הלוי (סי' ל' אות ט"ו) ע"ש, ועיי' צקה"י סי' ה' שהאריך צזה.

ובצאן האזל (מע"ה ק פ"ד אות י') כתב ליישב קושיה תוס', דהא דצעיין צכל מקום צקדשים שנה עליו הכתוב לעכב זהו דוקא צמלות שיש צדוין הקרבן כמו סמיכה וצלילה וכה"ג, אצל צעיקר עבודת הקרבן הו לא מצינו שהצריכו שנה לעכב, ולכן היכא שחשב שלא לשמה דהוי עיקרה מעיקר הקרבן וכן צלשם צעלים שעוקר הקרבן מצעלים זה לאחר, מנסתצרא לנמרה שלא צריך שנה לעכב דזהו עיקר עבודת הקרבן, ולכן פריך שפיר דליפסלו, ועל זה ילפינן ממונא שפתין דאינו פסול אלא דלא עלה לשם חובה. וכע"ז כתב צחזון יחזקאל כאן. ושמא לכעין זה נתכוון רש"י צד"ה ליפסלו וכן צשעמ"ק שכתב דכיון דשיניה צלשמן כאילו חיבר העבודה ששיניה צה דמי ע"ש. ועיי' עוד מש"כ הגר"צ ז"ל צמרומי שדה על המשנה ריש מסכתין ליישב זה צדרך אחר.

מאן דלא פריך להך פירכה משום דהשתא מיהת צשלמים קיימוין ע"ש, וא"כ י"ל דאפילו מאן דפריך לא חשיב להכי תרתי אלא כחד דא חשבו (תוס' קדושה).

מח) דשן יש הנאה להזיקו משא"כ צרגל, ואילו רגל דרכה לילך ולהזיק משא"כ צשן, וקאמר התם מכדי שקולין הם ויצאו שניהם דהי מניייהו מפקת.

מט) דמקרא דצערך "נפשות" מרצין דבר שהגשמה תלויה צו, ואחד שהעריך מאה, ואשה שהעריכה, וקאמר התם משום דשקולין הם ויצאו כולם.

ס) פי' הולרך לומר צ' מיטועים חד לרובע וחד לנוגח, ולא אמרינן דצחדא מיטועא נרצי תרוייהו כיון ששקולין הן.

נח) אפשר דכוונתם דכשנאמר מן למעט הרי אפילו נמעט רובע, מ"מ אין צמשמעות של מן למעט רובע או נוגח, אלא דכיון שזה צה למעט משהו ממעטין אחד, ולכן כששקולין לא ממעטין שניהם. אצל צמשמעות דזבח הרי משמע כל כעין זביחה, וכיון ששניהם אפשר לומר דהוו כעין זביחה ושניהם שקולין, על כרחך שניהם נכללים צזביחה. וכן צקרא דושלח דזה שייך צשן ורגל, כיון דשקולין הן מפרשין המשמעות על שניהם, וכן צנפשות. משא"כ צביצת מן דאין משמעות לא על נוגח ולא על רובע רק מיטוע על משהו, לכן כשאין אנו יודעים מה צה למעט, כיון דשקולין הן לא נמעט כלל (אילת השחר).

ונראה להוסיף עוד צסצרת הדצב, דהיכא דלא פירשה התורה הריצוי ממשמעות אלא מייחור תיבב צלצב, א"כ אין לנו לצבות יותר מדצב אחד, שהרי כשריצונו דצב אחד, כצב אין התיבב יתירה עוד ומיהיבא תייתי לצבות שני דצרים או יותר. משא"כ כשהריצוי הוה ממשמעות ולא מייחור גרידא, שפיר

ג) הח"כ והפנ"מ ועוד מפרשים, פירשו כוונת תוס' לקרא דאיירינן ציה השתא גצי איל מזר דכתיב ואת האזל יעשה זבח שלמים דילפינן מייניה שינוי צעלים צכל ד' עבודות [מכלל ופרע וכלל] צאס אינו ענין לשינוי קודש תנכו ענין לשינוי צעלים, ומפרשים תוס' דעל זה

אמר קרא מולא שפתיך, דלמא הוה קרא אתא לשינוי צעלים ללא אשכחן שנינה זבן הכתוב⁽⁷⁾. ולא קשה מידי דמולא שפתיך לא משמע שינוי צעלים⁽⁸⁾. [הג"ה] ונראה דפריך מכא סברה כעין קושיא דריש לקיש דלקמיה (דף ה.) דאימא דליפסלו כיון דאמרת ללא עלו לשם חובה, או נימא דיעלו, דאם כשרין הן ירצו ואם אין מרצין למא צאין. [ומיהו] לא דמי דריש לקיש פריך יהו כשרין גמורין כמו שאר

פירוש ארזי הלבנון

שפתיך אחי לשינוי צעלים צזריקה, ולאז למימרא ללא מיפסל דלמא לא איזעריך כיון דלא שנה עליו הכתוב אלא לאשמעינן דאינו מרצה, דמקרא דונרצה הו"א דאינו אלא למולא צעלמא.

ולפי הפירוש השני שהצאנו לעיל, כוונת דצריכה כך, כיון דלענין שינוי קודש אית לן קרא יתירא לעכב, ואילו צשינוי צעלים לית לן קראי אלא למולא צלצד, א"כ אי לאו קרא דמולא שפתיך היינו פוסלים צשינוי קודש לגמרי דאיכא קרא לעכב, וצשינוי צעלים מכשירים לגמרי כיון דליכא קרא לעכב. ולזה מקשים תוס' דא"כ מאי משני אמר קרא מולא שפתיך וכו', והלא כיון דקרא דמולא שפתיך אחי להכשיר למחלה ולומר דכשר אצל לא עלה לצעלים, א"כ אימא דלעולם צשינוי קודש פסול לגמרי משום דאיכא קרא לעכב, וקרא דמולא שפתיך נוקי צשינוי צעלים דליכא קרא לעכב אלא רק למולא, ונימא דחתי ללמד ללא עלו לשם חובה ולא תימא כשר לגמרי.

לפירוש הראשון דלעיל כוונתם "דמולא שפתיך לא משמע שינוי צעלים", דכל ללא ידעינן עדיין ככל שינוי צעלים מקראי, לא שמעינן להו ממולא שפתיך (קרא שפ"א ועוד). ולפירוש השני הכי פירוש, "דמולא שפתיך לא משמע שינוי צעלים" משום דקרא משמע הכי, מולא שפתיך תשמור כאשר נדרת, אם העלת לשם העלת ואם עולה לשם עולה, דהיינו אופן הנדר היאך הוא, ולא לשינוי צעלים (כ"כ צקדשו דוד ועוד). אי נמי הכי קאמרי דמולא שפתיך לא משמע שינוי צעלים דוקא אלא סתמא משמע צין שינוי צעלים צין שינוי קודש והכל בכלל (שערי ציון, שערי עזרא).

והקשה הפנ"מ על דצריכה דאי קרא דמולא שפתיך לא משמע שינוי צעלים א"כ מנא לן צחמת דשינוי צעלים אינו מרצה לגמרי. אמנם הקר"א כתב לפי שיעחו שהצאנו צחות שלפנ"ז דצחמת אחר דילפינן שינוי צעלים מקראי, שפיר משמע ממולא שפתיך גס שינוי צעלים. גס לפי מה שכתבו השערים שהצאנו לעיל שם ניחא, דמולא שפתיך סתמא כתיב ולעולם משמע צין שינוי קודש צין שינוי צעלים. והפנ"מ וכה"ק כתבו דכיון דלפי מסקנת הגמרא לא ילפינן שינוי צעלים אלא מאם אינו ענין לשינוי קודש, א"כ איכא למימר מדאפקיה רחמנא לשינוי

פריך הגמרא דאימא הך קרא לעיכובא צשינוי קודש, ולית לך למיילף שינוי צעלים כלל. ולפי זה קנת קשה אהא דפריך הגמרא "אימא היכא דשחיט שלא לשמן ליפסלו" דאמאי פריך משחיטה דוקא ולא מכל ד' עבודות. עוד קשה לפירוש זה דאמאי כתבו תוס' "ואמרינן לעיל", דהא השתא צבך ילפותא גופא קיימינן והו"ל למימר ואמרינן כהא. עוד קשה אמאי פריך הגמרא דליילף עיכובא צשינוי קודש, והלא כתבו תוס' לקמן (ח' ע"א ד"ה ועשה) דכל ללא אשכחנא מולא צשינוי צעלים אית לן לאוקמי קרא יתירא צשינוי צעלים קודש שנעמידכו צשינוי קודש לעיכובא ע"ש [שב ראייתי צחז"ה (ס"ו א סק"ג) שתיירן קושיא זו]. עוד קשה על פירוש זה מהמשך דצרי תוס' כמו שיתבאר צחות שאח"ז.

ובצ"נ הציא צסס ספר עומר מן שפירש דכוונתם לריש הסוגיא (צע"ה) דילוף מקרא דצח תודת שלמיו שתהא שחיטה לשם תודה, אם אינו ענין לשינוי קודש דנפקא לן מהתם תגבו ענין לשינוי צעלים. ולפי"ז קושית הגמרא מתפרשת כך, דמאחר שלמדנו שינוי צעלים צכל ד' עבודות מקרא דחא האיל יעשה צצח שלמים מכלל ופרע וכלל, א"כ אייתר לן קרא דלעיל דצח תודת שלמיו ללא מוצרכין ליה תו לשינוי צעלים, וא"כ יילף מיניה לענין שינוי קודש לעיכובא. ולפי"ז ניחא לשון הגמרא דפריך אימא היכא "דשחיט" שלא לשמן ליפסלו, דפריך דוקא אשחיטה שתעכב משום דהך קרא דצח תודת שלמיו איירי צשחיטה. וגם ניחא מש"כ תוס' "ואמרינן לעיל", וגם ניחא הך דצבי למיילף עיכובא אחר שידענו צכר שינוי צעלים מקרא אחריתא.

נד לפי הפירוש הראשון שהצאנו צחות שלפנ"ז דפירכת הגמרא קאי אקרא דשלמי חזר דמיניה ילפינן שינוי צעלים צכל ד' עבודות, א"כ קשה מאי האי דקמקשו תוס' לוקמיה צשינוי צעלים **ללא שנה עליו הכתוב לעכב**, וכה צלאו הוה קרא לא ידעינן שינוי צעלים כלל אף למולא. וצקרא"ה דחק דמש"כ **ללא שנה וכו'** הוא לאו דוקא אלא רגום לומר דשינוי צעלים לא ידעינן כלל. וע"ע צחות שאח"ז. וצשפ"א (לעיל צגמ" ד"ה אימא) פירש כוונתם דכיון דאכתי איכא למיילף צריקה צשינוי צעלים מקרא דרב אשי דונרצה לו לכפר, א"כ דילמא מולא

קדשים דלא שנה לעכב, או* ליפסלו, והכא לא הוה ליה למיפרך שלא לשמה ליפסלו אלא הוה ליה למימר וליתכשרו ויעלו לחוצה כשאר קדשים שלא לעכב כל כמה דאכתי לא ידע קרא דמולא שפתיך^ב, ואי פריך ליפסלו דנגמר מחעלת [ופסח], (בהיקישה דזאת התורה כדפרישית צסמוך) אי צמה מצינו איכא למיפרך שכן כרת, ואי בהיקישה דזאת התורה א"כ ליכתוב חדא או לחעלת גרידה או פסח גרידה [כדפרישית צסמוך]^ב. ואי נאמר דצכל דוכתא דמלרכיון שנה לעכב היינו מהכא מדאילטריך*^ב מולא שפתיך וגו' א"כ אתי שפיר הא דפריך וליפסלו כו'^א. ע"כ הג"ה:

פירוש ארזי הלבנון

סא) כן פירשו לקמן (ה' ע"א) גד"ה הא. ור"ל דליכא למילף עיבוצא בשאר קדשים מחעלת ופסח מהיקשה דזאת התורה, דא"כ אמאי איגערין קרא למיכתב עיבוצא צתרווייכו לכתוב צדד ולילף אידך מנייה צהיקשא דזאת התורה, אלא ע"כ ליכא למילף מהאי היקשא לפסול בשאר קדשים, דחעלת ופסח כו"ל כעין שני כתובים הצאים כחד דאין מלמדן.

ב) כן הגירסא בכל דפוסים הישנים, וכ"ג השעמ"ק והצ"ק, וצירור דצריהס דלפי מסקנת הסוגיא דלקמן (ה' ע"א) ילפינן דכל הקדשים כשרים שלא לשמן מקרא דכתיב גצי חעלת "אותה" אותה לשמה פסולה הא שאר קדשים שלא לשמן כשרין, ומקרא דמולא שפתיך דרשין דעכ"פ אין מרזין. ועל זה כתבו התוס' דמכאן יש ללמוד דצעלמא צעינן שנה עליו הכתוב לעכב, דאי תימא דמחד קרא נמי שמעינן עיבוצא א"כ אמאי צריך קרא דמולא שפתיך, הא צלאו קרא פשיטא שאין מרזין כיון שאמר הכתוב דצריך לשוחטן לשמן ומשמע לעיבוצא. אלא ע"כ מדאילטריך קרא ללמוד שאין מרזין ש"מ דצעלמא ליכא עיבוצא היכא דלא שנה לעכב. ולפי"ז שפיר פריך הכא דליפסלו כיון דאכתי לא ידע קרא דמולא שפתיך וקס"ד דמחד קרא נמי שמעינן עיבוצא. כך פירש הח"ג וכפי הגרסה לכך גם תכונן הל"ק ע"ש.

וצקר"א הקשה על פירוש זה ע"ש, והוא גורס בתוס' [כפי שמוגה צדפוס וילנא] "מדכתיב מולא שפתיך" ומפרש כוונתו דאי לאו דצעינן צקדשים שניה לעכב א"כ סתרי קראי אהדדי, דמזאת התורה משמע ליפסל [דהוקשו כל הקרצנות לשלמים דכתיב צבו עבודות לשמן] ומקרא דמולא שפתיך משמע להכשיר. אלא ע"כ לא צא קרא דמולא שפתיך לסתור אלא ללמד דאינו אלא למנוה, ומכאן ילפינן לכל מקום צקדשים דצחד קרא אינו אלא למנוה. והסתח א"ש דפריך ליפסלו. זהו תוכן דצריין. וצעניותי לא זכיתי להצין דצעלמא אי הוה ילפינן מקרא דמולא שפתיך להכשיר לגמרי וללמד דאינו אלא למנוה ולא לעיבוצא, אזי שפיר היינו יכולים ללמוד

צעלים צלשון שינוי קודש ש"מ דלא תפקיה לדון שינוי צעלים מדיון שינוי קודש, וכי היכי דשינוי קודש אינו מרצה כך שינוי צעלים אינו מרצה, וכה"ג קאמר הש"ס לעיל מדאפקיה רחמנא לקצלה צלשון הולכה למימרה דהולכה לא תפקה מכלל קצלה. ע"כ. וקנת קשה לדצריהס, דא"כ לעיל דצעי למילף שינוי צעלים מקרא דצח תודת שלמיו צאס אינו ענין לשינוי קודש תנהו ענין לשינוי צעלים, וצעי למילף שאר עבודות צמה מצינו משינוי קודש ופריך מה לשינוי קודש שכן פסולה צגופה וישנו גד' עבודות וכו', אמאי לא משני דמדאפקא רחמנא לשינוי צעלים צלשון שינוי קודש למימרה דלא תפקה משינוי קודש מה שינוי קודש גד' עבודות אף שינוי צעלים גד' עבודות, וכן הקשה הרש"ש שם על דצרי הגמ'. אלא על כרחק דלא אמרינן הכי אלא דוקא צכגון קצלה והולכה דלעיל ששניהס נאמרו צזאתה הלשון ממש "והקריב" אצל היכא דילפינן צאס אינו ענין לא שייך למימר הכי. וצ"ע.

ג) דצעלמא לריש לקיש שפתח קושייתו צהכשירא, דאס כשרים הס ירצו, א"כ שפיר אפשר לפרש דמקשה מסצרה, דכיון דליכא קרא לעכב א"כ יכו כשרים לגמרי דלא מסצרה שיהו כשרים ואינם מרצים, אלא או כשרים לגמרי או פסולין לגמרי.

משא"כ הכא דפתח המוקשן צפסולה דאימא ליפסלו לגמרי, מה סצרה היא זו, והא ליכא שום קרא לעכב ומאיכא תיתי להקשות מסצרה דיהיו פסולין לגמרי. ועיי' קר"א שכתב ליישצ דליכא למימר דהמוקשן לא קאי על דרשות הפסוקים כלל, אלא קאי אמתיניתין דקתני שלא עלו לשם חוצה, דעל זה שפיר איכא לאקשווי דכיון שלא עלו יכו פסולין לגמרי, שלא מצינו צשום מקום כשרים ואין מרצים.

ד) דפסח נמי מזכר צהך היקישא דזאת התורה דחיתא לקמן (ו' ע"ג) דכולהו איתקש מסיפא דקרא ציום נוותו להקריב את קרצניהס (ח"ג).

דף ה ע"א

הג"ה מצינו בבאין לאחר מיתה שבשרין ואין מרצין. וה"ת מי דמי בני לא עלו, אבל צאין לאחר מיתה עלו לגמרי לשם חובה^א דלמ"ד שיעבודא דאורייתא אם היה הקרבן נפסל היו היורשין זקוקין להביא אחר, ואפילו למ"ד לאו דאורייתא אם הפריש שניהם לאחרייתא אם נפסל הראשון חייבין להקריב את השני, נמלא דצאין לאחר מיתה מרצין לענין שעולין לשם חובה משא"כ צשינוי קודש. יש לומר דמכל מקום דמיה קלת להדדי לענין דאין מרצין ריזוי גמור דאין כפרה למת ולאו צר חיוב הצאה הוא אלא שנתחייב הקרבן* מחיים^ב וצשינוי קודש ובעלים גמרי אין ריזוי גמור. וה"ת ומה ראייה מייתי מצאין לאחר מיתה, אטו מי ילפינן מינה בכל מקום שלא שנה הכתוב דאינו אלא למאור דנימא כשרין ולא עלו^ג. וי"ל דדוקא שינוי קודש ושינוי בעלים (דוקא) מדמי דהוי [כ]צאין לאחר מיתה שאין

פירוש ארזי הלבנון

לאחר מיתה דשיך עולה בלא כפרה, דאע"ג דלא דמי ממש זה לזה מ"מ מוכח דשיך קרבן עולה בלא כפרה. [וכן משמע מפרש"י דמפרש כן]. אבל לשיעת התוס' דקושיא דריש לקיש היה דלא מצינו קרבן פסול מלעולת לשם חובה שיהא קרב, א"כ לענין זה לא שמעינן כלום מהא דצאים לאחר מיתה, דהתם הקרבן כשר לגמרי ועולה לחובת הגדר ומש"ה קרב.

ב) ומתראים תוס' דמ"מ שפיר הביא לו ראייה מצאין לאחר מיתה, דהתם גמרי קרבן הקרבן בלא ריזוי גמור, צין ריזוי של כפרה צין ריזוי של יציאת חובת גדרו. דכפרה ודאי ליכא דהא מת אין לו כפרה, וגם לענין יציאת הבעלים חובת גדרם ליכא, שהרי ידי גדרו לא ילא כיון דלא הקריבו מחיים והשתא שמת שוב אינו צר חיוב כלל, רק הקרבן קרב משום שכבר נתחייב ונשתעבד הקרבן מחיים להקדש, אבל אין כאן יציאת חובת גדרו. וה"כ שפיר מדמי לכו ר"א אהדדי, דכי היכי דצלאחר מיתה קרב אע"ג דאין צו ריזוי גמור לא לענין כפרה ולא לענין יציאת גדרו, ה"כ צשינוי קודש וצשינוי בעלים שפיר קרב אע"ג דאין צו ריזוי גמור לא לענין כפרה ולא לענין חובת גדרו [ויש להסתפק צכוונתם שכתבו "וצשינוי קודש ובעלים גמרי אין ריזוי גמור", דלכאורה לאו דוקא "ריזוי גמור" אלא אין לו צהם ריזוי כלל. וי"ל]. כנלע"ד ציאור דצריהם.

ג) פירוש, אע"ג דהוכיח ר' אלעזר דמצינו קרבנות קרבים בלא ריזוי, מ"מ אכתי קושיא דריש לקיש צמקומה עומדת, שהרי עיקר קושיא היה דיכו כשרים לגמרי מפני דלא מצינו דשנה עליו הכתוב לעכב, ועל זה אין שום הוכחה מקרבנות הצאים לאחר מיתה, דמה ענין זה אלל זה, וכי בכל שאר דינים דלא שנה הכתוב לעכב וכגון סמיכה או כגון שוחט שלא לשם אישים לשם ריח לשם ניחוח וכו', נימא דלא עלו לבעלים כדמצינו צקרבן שמתו בעליו שקרב בלא ריזוי. אלא ודאי כי היכי

דבעלמא גמרי כל שלא שנה עליו הכתוב אינו לשיכובא. אבל צאמת אינו כן אלא מקרא דמונח שפתיך ילפינן דאינו עולה לבעלים, וא"כ יולף מזה דכל שלא שנה עליו הכתוב אע"ג דאינו פסול לגמרי מ"מ אינו עולה לבעלים. שו"ר צטה"ק וצטוד מפרשים שהקשו כן על דצרי התוס', ע"ש צטה"ק מה שחירן.

סג) צאתון דאורייתא (כלל י"ב) חוקר מנח לן הכ כלל צבעינן צקדשים שנה עליו הכתוב לעכב, אי מהלכה למשה לסיני הוא או מקרא, ע"ש שהחריך וצתוך דצרוי הקשה על דצרי התוס' דידן שכתבו דמקרא ילפינן ליה, וקשה דא"כ מאי עעמא לא ילפינן מיניה לכל התורה כולה, דצשלמא אי הלכה למשה מסיני היא צקדשים ניחא דאין דיני מהלכה, אבל אי מקרא ילפינן ליה א"כ קשה כנ"ל. ואין לומר דחולין מקדשים לא ילפינן, דה אינו דהו רק משום דקדשים חמיירי אבל קולא אדרבה נוכל ללמוד מק"א. ועי"ש שחירן דאיכא דרשא אחרייתי דצחד קרא סגי לעכב וע"כ מוקמינן ליה צחולין. עש"ב.

ד) דעת התוס' כצ נצחאר צדיצור הקודם דקושיא דריש לקיש הוי מלד הסצרה דלא יתכן קרבן שאינו עולה לשם חובה ואעפ"כ כשר ליקרב, דממה נפשך או ליסתכר לגמרי או ליפסל לגמרי. ולזה מקשים השתא על תשובת ר"א דלכאורה לא דמי כלל שהרי הכ "אין מרצין" דאמר ריש לקיש (אם אין מרצין למה צאין) אין פירושו אין מכפרין, אלא פירושו אין עולין לחובת הגדר, דקשיא ליה לר"ל דאם נפסל מלעולת לחובת הגדר הו"ל ליפסל לגמרי. אבל צהא דהשיב לו ר"א מצינו צצאים לאחר מיתה שהן כשרין ואין מרצין, התם פירושה דאין מרצין היינו אין מכפרין, אבל לענין כשרות הקרבן הרי אלו כשרים לגמרי ועולים לשם חובת הגדר וכדמפרשים התוס' דאין לריכין היורשין להביא אחר. וצשלמא אם קושיא דר"ל היה האין שיך להקריב קרבן בלא כפרה, א"כ שפיר היה מוכיח ר"א מצאים

לו צעלים וכמו שלשם כשר ואינו מרלה כמו כן כאן ששינה אותו מצעליו והוי כאין לו צעלים⁽⁷⁾:

עולתה ומתה לא יביאו יורשין חטאתה. משמע אזל אס היתה [חיה] יכולה להציא חטאתה אחר עולתה [1]עלתה לה עולתה לשם (עולה) [חוצה]. וכן משמע צתורת כהנים צפרשת אשה כי תזריע (פ"ד ה"ג) שאם הביאה עולתה תחילה תציא חטאתה ממין עולתה⁽⁸⁾ וכן צמסכת קויים (פ"ג). ותימה דצפרק תמיד נשחט (פסחים דף נט.) אמרינן זה צנין אז שכל חטאות קודמות לעולות* (העוף) אפילו חטאת העוף לעולת בהמה, ואפילו דיעבד קאמר דפסול מדמשני שאני עולת מזורע דרחמנא אמר והעלה שהעלה כבר⁽⁹⁾, והיינו דיעבד דלכתחילה חטאת קודמת כדכתיב צהדיא צקרא⁽¹⁰⁾ ש"מ דצעלמא דיעבד לא. ותימן ה"ר חיים דהוא הדין דצעלמא כשר דיעבד, והא דצעי קרא צמזורע משום

פירוש ארזי הלבנון

(1) פירוש, צסוגיא דפסחים שם איתה דר' ישמעאל צנו של ר"י צן צרוקה ס"ל דמזורע מחוסר כיפורים שרי להקריב קרבנו אחר תמיד של צין הערבים. ואע"ג דאיכא עשה דהשלמה דאסור להקריב שום קרבן אחר תמיד של צין הערבים, מוקי לה התם צמזורע עני שמיציא חטאת העוף שאין צה הקטרה, ועשה דהשלמה דדוקא צהקטרה הוא דכתיב. ופריך הגמרא והא מזורע צעי נמי עולת העוף דאית צה הקטרה וא"כ אכתי איך ידחה הקרבנו עשה דהשלמה, וכי תימא דמייירי שצבר הביא העולה קודם התמיד וקודם שהביא החטאת, והא קיי"ל והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה תלמוד לומר כו' אלא זה צנה אז לכל החטאות שיהיו קודמות לכל עולות הצאות עמהם. ומתקן הגמרא אמר רצא, שאני עולת מזורע דרחמנא אמר והעלה הכהן את העולה, ומדהוה ליה למכתב ואת העולה יעלה וכתיב והעלה, משמע אפילו הביא העולה קודם לחטאת יכפר. ע"כ הסוגיא ועי' צאות שאח"ז.

(2) דכתיב "ועשה הכהן את החטאת וכפר על המעבד מעוממאתו ואחר ישחט את העולה". ומאחר דכתיב להדיא דלכתחילה צריך להקריב את החטאת ראשונה, על כרחק הא דמשני שאני עולת מזורע דכתיב ציה והעלה, היינו לענין דיעבד, וללמד שאם עבר והקריב את העולה ראשונה ילא.

ודע שהתוס' צפסחים שם הוכיחו דהוי דיעבד, דאי לכתחילה קאמר הו"ל לשנויי צפשיעות דמייירי צשקרבא העולה כבר דכשר דיעבד.

(3) צחי"מ מצימראן לפסחים וצספר משמרות כהונה, הקשו לפירוש הר"ר חיים דכיון דעיכוצא משמע מדכתיב "תהיה", א"כ אמאי פריך הגמרא שם מהא דזה צנה אז שיהו כל החטאות קודמות לעולות, תקשי צפשיעות מדכתיב צמזורע צהדיא "ואחר ישחט את העולה" וכתיב תהיה לעיכוצא. ותיירו דדוקא

דצכל הנך מקומות כשר לגמרי משום דלא שנה הכתיב לעכב, ה"נ צשינוי קודש ושינוי צעלים נימא דיהיו כשרים לגמרי.

(4) ומתנאים תוס' דשפיר מדמינן וילפינן שינוי קודש ושינוי צעלים מצאים לאחר מיתה, דכי היכי דצצאים לאחר מיתה כיון דאינתיק שם הצעלים מן הקרבן הרי זה כשר צלא ריזוי. הוא הדין צשינוי צעלים צעלמא כיון דעוקר ומנתק שם צעליו ממנו הרי זה דומה כמו שאין לו צעלים ויהא כשר צלא ריזוי.

ולכאורה אכתי יש להקשות דהא צצאים לאחר מיתה אין זו הלכה או דין שאין מרלין, אלא כיון שמתו הצעלים שוב אין על מי לרלות. ואיך נלמד מכאן דצשינוי צעלים אינו מרלה, דילמא כיון דאיכא צעלים שפיר מרלים. ונראה דזהו שכתבו התוס' דצשינוי צעלים הו"ל כמו שאין לו צעלים, והיינו דכיון שעוקר שם הצעלים מן הקרבן הו"ל כמו שאין לו צעלים והרי זה קרבן הצא לאחר מיתה שאין לו צעלים ואין לו על מי לרלות.

ולענין שינוי קודש לא פירשו התוס' היאך אנו למדים מצאים לאחר מיתה. וכתיב השעמו"ק דה"נ נילף משנויי צעלים. ונראה כונתו דנילף צמה מצינו כמו דצעי הגמרא למילף לעיל (ד' ע"א) שינוי צעלים משנויי קודש. וככה ליכא למיפרך כל הכי פירכות דהתם, דאדרבה שינוי קודש משנויי צעלים ודאי איכא למילף דחמיר טפי. וצ"ל ועוד מפרשים כתבו דשינוי קודש הו"ל נמי כאין לו צעלים, וכגון אס שחט עולה לשם שלמים ה"ז כמו שאין לו צעלים דכרי אינו חייב שלמים והו"ל כמו שאין להם צעלים להאי שלמים.

(5) פירוש שאין צריכה להציא עולה אחרת אע"פ שהקריבתה קודם חטאתה, אלא תציא חטאת מאותו המין שהביאה העולה תור או צן יונה, ששניהם צריכים להיות מאותו המין וסגי צק.

דכתיב ציה הווייה זאת תהיה צהווייתו יהא דמשמע עיכוזא (ט) (י) כדאמר פ"ק דמנחות (דף טו.). וגראה לי דילפינן חטאת ועולה של יולדת מחטאת ועולה של מזורע דגילה הכתוב דאם עשה עולה תחלה כשירה מוהעלה כדאיתא צפרק תמיד נשחט (שס), ואי לא קרא דוהעלה דמכשר היה פוסל בכל מקום (י) מטעם דיש מחוסר זמן לבו ציוס (מנחות דף טו.) שאמר הכתוב להקריב חטאת קודם לעולה אפילו צעלמא דליכא תהיה דמשמע עיכוזא. תדע דתניא צפ"ק דמנחות (דף טו.) הקדים חטאתו לאשמו

פירוש ארזי הלבנון

מפרשינן נמי הא דכתיב גבי מזורע עני "את האחד חטאת ואת האחד עולה", דדוקא נקט קרא כסדר הזה וכו"ל כמאן דכתיב צפרשת מזורע צהדיא.

יא) מש"כ "היה פוסל בכל מקום", נראה דהוא לאו דוקא, דהא מלינו מקומות דלא פסל סדר ההקרבה כגון צמקריב קודם תמיד של שחר דלינו פוסל דיעבד כמו שכתבו התוס' בצמה מקומות, וכגון פסח שמלותו אחר תמיד של צין הערבים ואם שחטו קודם לכן אינו נפסל צכך. וכן כל הנך הקדמות דלא כתיב צהו עיכוזא ציוה"כ דאינס מעכבות. אלא כוונתם נראה כמ"ש צשיעמ"ק (מנחות ה' ע"א) דהא דאמרין יש מחוסר זמן לבו ציוס אינו אלא צדצר הצא להתיר או להכשיר, דעדיין לא הגיע זמנו שיועיל דבר זה להכשירו או להתירו, ולכך אצטריך נמי גבי יולדת למילף ממזורע דאינו לעיכוזא כיון דלהכשיר היא צאה. אצל צדצר שצא לכפר וכן שאר קרצנות שאינן מתירין ולא מכשירין, אינן צהס פסול מחוסר זמן לבו ציוס.

ולשיעת ר' חיים דוקא צמזורע הוא דאמרין יש מחוסר זמן לבו ציוס, וכמו שכתבו התוס' שם (ד' ע"ב) וז"ל ואע"ג דמסקינן יש מחוסר זמן לבו ציוס, אינן לפסול צעלמא מטעם זה, דלא הוי אלא צסדר מזורע כמו שאפרש לקמן. וכונתו למ"ש התוס' שם (ה' ע"א) אהא דמסקינן יש מחוסר זמן לבו ציוס, וז"ל תימה צדיומא (ס' ע"ב) מלריך חוקה שלא ישנה את הסדר, ויכבא דלא כתיב חוקה לא חיישינן אס משנה. וז"ל דוקא צהא דמזורע חשיב מחוסר זמן צמה שעדיין לא הגיע זמן עהרתו. אצל סדר עצודת יוס הכיפורים דלכפרה לא חשיב מחוסר זמן עכ"ל. ולשיעתו ל"ב מאי שנא צין קרצנות דמזורע צדאים להכשיר לצין קרצנות דיוולדת דנמי להכשיר הס צאים. ואולי ס"ל דעולת יולדת אינה צאה להכשיר אלא לכפר ול"ב. ועי' צאות י"ד צתירוק השפ"א ובהגר"ח.

יב) צחטאת ואשם מזורע קאי, צדעי להקריב האשם צראשונה, ואם הקדים לשחוט ולקבל את דס החטאת, לא יהא אחר ממרס צדמו שלא יקרוש עד שישחוט ויחרוק את דס האשם צתחילה, אלא חטאתו פסולה ותלא לצית השריפה.

צמזורע עשיר הוא דכתיב ואחר ישחט את העולה, אצל סוגיין איירי צמזורע עני שמציא חטאת ועולת העוף דלא כתיב ציה אלא "והיה אחד חטאת ואחד עולה" דלא משמע צדעי חטאת ראשונה, ולהכי פריך הגמרא מהא דכל החטאות קודמות לעולות.

וגראה להוסוף קלת ציאר, שהרי הגמ' ע"כ ס"ל דליכא חילוק צין עני ועשיר, שהרי הא דמתוך שאני עולת מזורע דכתיב והעלה, הך קרא נמי מיירי צמזורע עשיר דוקא, וע"כ דס"ל להגמרא דכיון דגלי צעשיר הוא הדין צעני, וא"כ הכי נמי לענין סדר ההקרבה לא שנא צין עשיר לעני דצשניהס חטאת קודמת. אלא נראה כוונתם כך, דלשיעת ה"ר חיים יש לומר דכיון דשניה לטון הכתוב צין קרצנות דעני ודעשיר, צדעשיר כתב להדיא סדר ההקרבה "ואחר ישחט את העולה" ואילו גבי עני לא כתיב אלא "אחד לחטאת ואחד לעולה" לכן היה ס"ד דצדעי לא קפיד קרא על סדר ההקרבה ולא נילף עני מעשיר לענין זה. להכי פריך הגמרא שפיר דוקא מהך צנין אצ דמינייה ילפינן על כרחך דגס צמזורע עני לריך להקריב את החטאת ראשונה. ומהשתא כיון דילפינן מכה הצנין אצ דאין הפרש צין עני לעשיר דצשניהס לריך להקריב את החטאת ראשונה, ממיילא מדכתיב והעלה צמזורע עשיר ילפינן דקאי גס אקרצנות דעני דצדיעבד כשר. ועי"ע צמהרש"א פסחים שם שכתב ליישב צאופן אחר.

ט) ולפי' ה"ר חיים הא דקאמר הגמרא שאני עולת מזורע וכו', דמשמע שאני עולת מזורע מכל העולות דהוו לעיכוזא, ל"ל דהכי קאמר שאני עולת מזורע מכל קרצנות מזורע האמורים על הסדר, דעיכוזא איכא צהו מתהיה, אצל צעולת מזורע ליכא עיכוזא מדכתיב והעלה (תוספת קדושה צקוטר).

י) ואע"ג דגבי מזורע עני לא כתיב קדימת חטאת לעולה כלל, רק דילפינן לה מצנין אצ, וכמ"ש צאות ח', ולכאורה הא דכתיב תהיה לעיכוזא לא קאי אלא אמדי דכתיב להדיא צאותה הפרשה, כמו שכתבו התוס' צמנחות (שם ד"ה שחיתה). נראה ליישב עפ"י מה שכתב צחי' ה"ר"מ מצימרמן צפסחים (שם) דמאחר דילפינן מצנין אצ דצכל מקום חטאת קודמת לעולה, מש"כ

לא יכה אחד ממרס בדמו^(ז) אלא תלה לצית השריפה, וקאמר הא דמפיסיל לאו משום תהיה דהא לא קאי אשחיטה משום דלאו עבודה היא^(ח) אלא מטעם דיש מחוסר זמן לבו ציוס שאמר הכתוב להקדים אשם תחילה, וזה הטעם למה לא יהיה גזי העלאת ועולה בעלמא^(ט), ולכך אינצריך והעלה צמאורע להכשיר וגמרינן מיניה בעלמא (פסחים נט.) להכשיר אם הקדים עולה להעלאת, אבל לא גמרינן מיניה בהעלאת ואשם כי אם קרצנות כמותם^(י). צרוך:

לא יביאו יורשין השאתה. הגירסא משושנת צת"כ ופירשתי צמנחות צפ"ק^(י) (דף ד: ד"ה לא יביאו):
אשם דלא אתא לאחר מיתה מנא לן. תימא כיון דעולה ושלמים ניחא ליה נילף אשם מינייהו בהיקשה דזאת התורה^(י) ולמה לי מולא שפתיך^(יא). וי"ל דאדרבה הוה אמינא איפכא דנילף שאר קדשים מאשם^(יב) דלא חתו כלל^(יג):

פירוש ארזי הלבנון

עו) כונתם ליישב הויה דמנחות דאם הקדים העלאת לאשם פסול אפילו צדיעצד.

עו) ז"ל התוס' שם, הגירסא משושנת צת"כ כו' "ומנין שאם הביא עולתו ומת שיביאו יורשין העלאתו ת"ל אחד להעלאת ואחד לעולה". וכך יש להיות הגירסא "יכול שאם הביא עולתו ומת שיביאו יורשין העלאתו ת"ל אחד להעלאת", פי' דהעלאת קודמת לעולה, ואםמכתא בעלמא הוה דמהילכתא הוה דנפקא לן דהעלאת שמתו בעליה למיתה אזלה עכ"ל. ובש"מ שם כתב ליישב גירסת הת"כ דלא אמרינן חמש העלות מתות אלא בצבחה אבל בעוף לא, ובצו"כ בעוף איירי. וא"ת והלא הבא בעוף איירי וקאמר לא יביאו יורשין העלאת, וי"ל דהיינו דוקא הבא משום דהעלאת מכשיר גזי יולדת והכשירה עיקר, דכפרה לא שייך בה שהרי לא העלאת עכ"ד ועט"ש.

יז) ז"ע צתמיהתם דכיון דלענין צאים לאחר מיתה אשם והעלאת לא דמו לשאר קדשים, ממיילא לענין שלא לשמה נמי לא שייך לאקושינהו כיון דאשם צלי ריגוי לא מיייתין (שפ"א). וכן העיר בקר"ה דלא שייך למילף בהיקשה אשם מעולה ושלמים שיבוא צלא ריגוי כיון דיש חילוק צייניהו בעלמא דהיינו לאחר מיתה דעולה ושלמים שצאים צנדר ובנדבה צאים גם לאחר מיתה ואשם דאתי לכפרה אינו צא לאחר מיתה דהיינו צלא בעלים, וה"ה הבא אם אין מרצה אין ראוי לצוא כלל. עכ"ל.

ולכאורה ז"צ דאע"ג דלא דמו על כרחך הקושן הכתוב ואין משיצים על הדיקש. ואולי כוונתם דהואיל ובשלמים לא כתיב צהדיא דכשרים ולא עלו, אלא רק מדמדמינן לצאים לאחר מיתה, הלכך כיון דהך סברה לא שייכא באשם, כל כה"ג לא שייך ללמוד בהיקש. וכ"כ הפנ"י בפסחים (מ"ג ע"ב) ח"ל לעולם לא שייך למילף בהיקשה או צג"ש אלא היכא שמפורש צאחד מהם

יג) פי' הא דכתיב תהיה גזי מזורע דמשמע דכל סדר העבודות לעיכובא, זהו דוקא בעבודות אבל שחיטה לאו עבודה היא וכיון שכן אם הקדים שחיטת העלאת לשחיטת האשם אמאי מפיסיל. אלא ע"כ משום דיש מחוסר זמן לבו ציוס, כך מסיק בגמרא שם. ואע"ג דמייירי שכבר קיבל את הדם וקצלת הדם עבודה היא, כבר תירצו התוס' שם דתהיה לא קאי אלא אמודי דכתיב צאותה הפרשה וקבלה לא כתיבא התם.

יד) בקר"ה תמה על הוכחת התוס' דעד כאן לא אמרינן גזי העלאת מזורע דהוי מחוסר זמן, היינו משום דכל עבודותיו פסולות אם הקדים העלאת לאשם, כדנפקא לן מתהיה, ולכתי אפילו שחיטה נמי פסול משום דהוי מחוסר זמן. אבל בשאר קדימות אי לא כתיבא צהן עיכוב אינן אלא למזאה צלצד. שהרי אם עשה העולה בכל עבודתה קודם להעלאת ג"כ כשירה ולא שייך צזה מחוסר זמן. וכמו דחזינן צפסח שהקריבו קודם התמיד צדיעצד כשר.

וכן בשפ"א כתב לדחות ראיית התוס' דאינו מוכרת, דשאני התם בהעלאת ובאשם שאינם צאים צנדבה להכי מיקרי מחוסר זמן, דעדיין לא חייב צזה. אבל עולה דצאה לעולם צנדבה לא שייך צה מחוסר זמן. וכן כתב צחי' הגר"ה צתוספת ציאור, דבהקדים עולה להעלאת הרי לא חל שום חלות פסול של מחוסר זמן בעלם הקרבת הקרבן כיון דהקרבן כשר לנדבה ואינו גוגע הדין דהעלאת קודמות אלא לענין לעלות לחוצת הצעלים, משו"ה אמרינן כיון דעלם הקרבן כשר הוה עולה נמי לשם חובה, אבל גזי דין דהקדים העלאת קודם לאשם כיון דהעלאת לא חזי לנדבה הרי חל פסול של מחוסר זמן בעלם הקרבת הקרבן, ומשו"ה אינו עולה לחוצתו כיון דקרבן פסול הוה, עכ"ד ועט"ש. ובספרי זמננו הרחיבו והאריכו צביאורי השיעות צזה.

פירוש ארזי הלבנון

להכשיר ולא לפסול חלה כל חדה תיקו צדוכתיה. ולהכי מוקמינן קרא דמולא שפתיך להכשירא דאשם, דלעולה ושלמים לא איצטריך דיעינן להו מסצרה.

אבל אם נפרש דצרי התום' כפשטיה דאיצטריך קרא דמולא שפתיך ללמד על עולה ושלמים דכשרים כי היכי דלא יולף להו צהיקישה מאשם לפסול לגמרי, א"כ מהו שמקשים דציבור שאח"ז תימה הא לא איצטריך מולא שפתיך כלל חלה לאשם דלשאר קדשים אהו מסצרה, הא לפירוש זה איצטריך מולא שפתיך לעולה ושלמים ולא לאשם. והמפרשים כאן האריכו צוה ולא מלאתי דצריהם יישבו מרווח. ויש כאן עוד פירוש אחר צטיקר קושיית התום' וגם בצירולם, ויש לו עיקר וסמך בצספר עהרת הקודש ככתוב כל זה בצאות שאח"ז.

כא) כבר כתבתי למעלה את הפירושים ואת הקושיות והתיורולים שראיתי צמפרשים על דצרי התום' כאן. אמנם אחר כל זאת לא נתישצה דעתי ועדיין דצרי התום' קשים צעיני כמו שאפרש צסמוך. ואכן בצספר עהרת הקודש האריך צסוגיא זו וראיתי שכבר נגע בכל הנקודות הקשות, חלה שכל דצריו צעינן זה נפלאו ממני וככל שערחתי צבם לא זכיתי לרדת לעומקם. אמנם לאחר שערחתי וכתבתי צעלמי מה שגראה לעניות דעתי צפירוש דצרי התום', ומתוך הכתיבה נעשו הדברים צרורים ומאירים יותר, אמרתי שצו לערוח דצצרי קדשו אולי הפעם יאירו לי פנים. ולגודל פליאתי ראיתי שזכיתי לבון ולפרש ממש כדצריו ז"ל, אמנם צסגנון וצדרך אחר ואולי גם נעיתי צאחה מקום מפירוש, אבל צעלם הענין הוא אחד. והיות שערחתי מאד להגיש את הדברים צפשטות וצצהירות, לכן השארתים צכתוב לתועלת מיי שיתקשה צמוני צבהצנת דצצרי עהרת הקודש צמקורם.

זה החלי צע"ה. הנה צמש"כ התום' דילף אשם משלמים צהיקישה דזאת התורה ז"ע, דכוליה סוגיא משמע דלא קמא ליה הכ היקישה עד לצסוף דמסיק חלה אמר רבא זאת התורה וכו', וא"כ איך הקשו התום' צפשטות דילוף צהיקישה דזאת התורה להכשיר. ואע"ג דודאי כבר ידעינן להיקישה דזאת התורה לענין עצודות לשמן, דאלי"ה לא הוה ידעינן כלל עצודות לשמן צשאר קרצנות. מ"מ לענין הכשירה דקרצן אכתי לא קים לן הכ היקישה עד לצסוף כדמוכחא הסוגיא.

עוד קשה מאי קמקשו ר' זירא ור"י צר אצא אשם לא ליתי כלל, הא לפירוש התום' ממחר דגלי לן קרא להכשיר עולה ושלמים ומאחר דכבר ידעינן להיקישה דזאת התורה, אמאי לא יולף מייניחו להכשורי אשם

צפירוש, משא"כ היכא דלא ידעינן לחד מייניחו חלה מסצרה או מכללה תו לא שייך למילף איך מייניה כיון דלא שייך האי סצרה וכללה צאיך קרא א"כ כל חדה תיקו אדוכתיה כו' והוכחתי כן צראיות צרות עכ"ד. ועי' מהרש"ם (ח"א סי' י"ד) שכתב דמדצרי התום' צפסחים שם מוכח דלא נחתי לסצרה זו, וה"ה דהו"מ לחתויי מתום' דיקן.

ית) בצספר תוספת קדושה וכן צרש"ש ועוד מפרשים הקשו על דצרי התום' דמאי חזית דאקשת אשם לשלמים להכשירא, אקיש לחעאת לפסולה וכדאמר הש"ס לקמן, דהשתא הרי עדיין לא חסיק דעתיה מיעועא דזאתה עד לצסוף. ותריך התו"ק דע"כ השתא ס"ל לריש לקיש דלא מקשינן אשם לחעאת דא"כ עולה ושלמים נמי הוה לן להקיש לחעאת לפסולה כל זמן דלא ידעינן מיעועא דזאתה, ואע"ג דמסצרה אמרינן דכשרין ואין מרזין מ"מ הו"ל להיקשה לאפקוי מהך סצרה. חלה ע"כ לא ס"ל לר"ל להקיש לחעאת מאחה עעם שיהיה, וא"כ שפיר הקשו התום' דנקיש אשם לשלמים להכשירא.

גם בצספר פנים מאירות כתב דקושיית התום' אזלה כפי מאי דקס"ד השתא [דלא סצרה לן השתא פירכה דמאי חזית], אבל למסקנת הגמרה כי צעינן למילף אשם צהיקשה משלמים צאמת פרכינן מאי חזית דאקשת לשלמים אקיש לחעאת ומכה זה מסקינן דהכשירא נפקא לן מאזתה, וקרא דמולא שפתיך איצטריך ללמד דלא עלו לשם חובה. וא"כ למסקנא ודאי לא תיקשי תו למאי איצטריך היקשה דמולא שפתיך.

יע) צקרא"ה וצס' דס צצחים הקשו היכי ס"ד למילף שלמים מאשם, הא ודאי יותר מסצרה למילף אשם משלמים כיון דעיקר פסולה דשלא לשמו לא כתיב גצי אשם כלל חלה משלמים הוא דילפינן. ובספר יד דוד הקשה עוד דודאי מסצרה דשאר הקרצנות כשרים מדחתו לאחר מיתה וא"כ מהיכי חיתי לאקושינהו לאשם לפסול. ופירש כוונת התום' דמסצרה ליה לריש לקיש לפסול צאשם לגמרי [מדללא חתי לאחר מיתה]. ומש"ה כתבו דקס"ד דנקיש כל הקרצנות לאשם, דמאי חזית דנקיש אשם לשלמים להכשיר נגד הסצרה, נקיש כל הקרצנות לאשם לפסול אף שהוא נגד הסצרה, דהא צע"כ ז"ל דההיקשה חתי כנגד הסצרה צשום דא או צאשם או צשאר קרצנות.

כ) בצספר פני"מ וכן בצספר מייס עמוקים פירשו כוונת תירוח התום' דכיון דאיכא נמי לאקושי איפכא ולפסול כל הקרצנות, מש"ה לא ילפינן מהיקשה כלל לא

אשם לא ליתי בלל. תימנה הא לא אינטעריק מוולא שפתיק כלל אלא לאשם כ"א*) לנשאר קדשים אהו מסצרה כדאמרין דלא לריכי קרא דהא אהו לאחר מיתה, וי"ל דהשתא הדר ציה מהבוא טעמא כ"ב דאע"ג דאמר ליה מודינא לך צעולה לא היה אומר כן אלא מתוך דוחק כ"ג):

פירוש ארזי הלבנון

הכל ממש כהמסקנא, רק במקום ללמוד עולה ושלמים ממוולא שפתיק, ילפינן לכו מסצרה. ומתרגים תוס' דאי לאו קרא דמוולא שפתיק לא הוה ריש לקיש מני להקיש אשם לעולה ושלמים להכשירה, דהו"א איפכה דאדרבה נקיש עולה ושלמים לאשם לפסולא, דכמו דעולה ושלמים מסצרה כשרים ולא עולים, כך אשם מסצרה פסול לגמרי, וא"כ מאי חזית דהקשת אשם לשלמים לקולה, אקיש שלמים לאשם לחומרה. ומש"כ הור"ך ללמוד דינא דעולה ושלמים מקרא דמוולא שפתיק אע"ג דאהו נמי מסצרה. וכל זה הקשו תוס' לריש לקיש אליבא דאמת וכפי מסקנת הסוגיא דכבר ידעינן להיקישה חזאת התורה. אבל ר' זירא ור' ינחק בר אבא דשקלו וערו דצבריו אכתי לא חסכו אדעתייהו הכ היקישה עד סוף הסוגיא דמוסיק אלא אמר רבא זאת התורה. ומש"כ מקשו שפיר דנוקמיה לקרא צנדר וגדצה דוקא אבל אשם לא ליתי כלל. ובכך מתיישבות כל התמיהות דלעיל, דוק ותשכח. ואע"ג דהתוס' דדיבור שאח"כ כתבו דר"ל צאמת הדר ציה מהביא סצרה דעולה ושלמים, וא"כ לפי המסקנא צאמת לא קשיא מידי. כבר עמד ע"ז צעה"ק וביאר צעוצ טעם עמ"ש צאות כ"ג.

כ"א*) פי' אע"ג דקרא איירי צנדר וגדצה, נימא צאם אינו ענין לשאר קדשים דלא לריכי תנחו ענין לאשם (צ"ק, טה"ק וכ"כ צש"טמ"ק). ובספר יד דוד פירש דשפיר איבא לאוקי קרא צאם נמי, דכשאומר צמה זו לאשם הרי זה נדר ואם לא עשה כמו שנדר דהיינו שלא עשאו לשם אשם יהיה נדצה ולא ילא ידי אשם שחייב. וצביקר קושיית תוס' דלכאורה סותרים דצריהם שכתבו דדיבור שלפניו שכתבו דאינטעריק מוולא שפתיק לעולה ושלמים דלא נילף מאשם לאפסולי. עי' מש"כ צאות כ'.

כג) לכאורה תמוה דמנא לכו לרי' זירא ור' ינחק בר אבא דריש לקיש הדר ציה, דילמא לא הדר ציה ושפיר מיייתי הכ קרא ללמד על אשם כיון דלשאר קדשים לא אינטעריק קרא כמ"ש תוס'. ותירלו המפרשים דמלישנא דריש לקיש דאמר אפתח אגא פיתחה לנפשאי משמע לכו דהדר ציה לגמרי. וכן משמע לישנא ד"אלא אמר ריש לקיש" שחזר ולמד לימוד אחר (כ"ב מלו"ט ועוד מפרשים).

בהיקשא. גם קושיית תוס' ורש"ש שהצאנו לעיל אות י"ה דמאי חזית דהקשת לשלמים אקיש להעאת, קשיא עוצב. ע"ש מה שתירלו בדוחק.

גם סתירת דצריהם שכתבו דדיבור שאח"כ דלא אינטעריק מוולא שפתיק כלל אלא לאשם כמ"ש צאות כ'. ותירון הפנ"מ גם הוא בדוחק.

ובצאמת כל עיקר קושיית תוס' לא נהירה, דצאמת לריש לקיש לא קשיא מידי. דאיכו צאמת מעולם לא הוה צעי למילף הכשירה דאשם מקרא דמוולא שפתיק, אלא ממיעוטא דאותה הוה דילף הכשירה כמסקנת הסוגיא, ורק אמוראי דלקמן ר' זירא ור' ינחק בר אבא לא ירדו לסוף דבריו ומעיקרה סברי דילף מהך קרא להכשירה, ופירש להם אצוי צדך שקלא ועריא דריש לקיש פתח מואתה וכו' כל המשך הסוגיא עד למסקנא. אבל כאמור ריש לקיש עצמו דילף ממוולא שפתיק וגו', איכו צודאי מעיקרה כבר נתכוון למסקנא דמסקינן צסיפא. וא"כ מאי מקשו תוס' דילף הכשירה דאשם מהיקשא דזאת התורה ולמה לי מוולא שפתיק.

ומכל זה נראה לי ציחור חדש פשוט ונפלא מאד דצבריו תוס', דצאמת קושייתם אילא כפי המסקנא דוקא. דלמסקנת הגמרה אחר כל השקלא ועריא ריש לקיש ילף הכשירה מואתה דכתיב צבי העאת. והא דלא עלו לצעלים ילף מקרא דמוולא שפתיק דאיירי צנדר ובגדצה. ואשם ילף מיינייהו צהיקישה חזאת התורה. כך היה מסקנת הסוגיא, חבו מאי דקאמר ריש לקיש אפתח אגא פתחה לנפשאי מוולא שפתיק וגו'.

והשתא מקשים תוס' דממש כפי המסקנא הנ"ל, כך יש לנו ללמוד גם צלא קרא דמוולא שפתיק. דהא להמסקנא הנ"ל לא ילפינן ממוולא שפתיק אלא עולה ושלמים דצאים צנדר ובגדצה, ואילו אשם ילף מיינייהו בהיקשא דזאת התורה. וא"כ כיון דמוודה ריש לקיש דמסצרה כבר ידעינן דעולה ושלמים כשרים ואין עולין, א"כ נימא כך גם למסקנא דכשרים ולא עולים ידעינן מסצרה, ואשם ילף מיינייהו צהיקישה חזאת התורה, כמו דילפינן צאמת צמסקנא. ולכשתיקשו מאי חזית דהקשת לשלמים אקיש להעאת, ע"ז נתן הא מיעט רחמנא אותה. דהא גם למאי דילף לפי הצאמת מקרא דמוולא שפתיק וילף אשם מיינייהו בהיקשא, פריך עלה מאי חזית וכו' ומשני דמיעט רחמנא אותה. והרי לפי"ז

הא שאר כל הקדשים אפילו שלא לשמן בשיריין. ואם תאמר ל"ל אותה, הוה מדלריכי קראי לעכב צפסה וחטאת מכלל דשאר קדשים כשריין כ"י. וכי תימא נילף מינייהו כ"י מה להנך שכן נד כרת, וצביקישא דזאת התורה נמי לא אתו דא"כ לא ליכתוב עיכוזא חלל בחד צפסה או צחטאת ואידך ליתו מהיקשא כ"י:

פירוש ארזי הלבנון

כ"ה קושייתא ז"ל היא רק למאי דמשמע דממייעטא דאותה פתח ר"ל לכל הקדשים דכשרים שלא לשמן ואי לאו אותה הוה אמינא דכולן פסולין, וע"ז הקשו הוה שמיטין לה דכל הקדשים כשרים מדאילעריך קראי לעכב צפסה וחטאת, וצמא מנינו ותיקש ליכא למילף מינייהו. והן הן הדברים שכתבו ג"כ צבג"ה לעיל צד"ה אימא. אצל למסקנא דצעולה ושלמים כתיב קרא דמואלא שפתיך דכשרים שלא לשמה, ודאי דאילעריך מייעטא דאותה למעוטי אשם דאינו צא צמר ונדצה דהו"א דלא ליתי כלל, דאין למעט אשם מדאילעריך עיכוזא צחטאת ופסה דהשתא אילעריך למיכתב צתרווייהו דאי לא כתב חלל צדחא צחטאת או צפסה הו"א דנילף אידך מעולה ושלמים דכשרים, וכיון דתרווייהו לריכי שפיר הוי ילפין אשם מינייהו דפסול הוא, להכי אילעריך מייעטא דאותה. וכ"כ הצרכת הצב ז"ל (ק"א).

ואמנם הקרא עלמנו הקשה על זה דעכ"פ גם למסקנא דכתיב תיקשי דלא לכתוב חלל צדחא צפסה או צחטאת, והוה ילפין מיניה דכל שאינו צא צמר ונדצה פסולין כמו פסה או חטאת, וצבג"ה נמי הוה מקשינן לחומרא לחטאת או לפסה, ע"ש דצבריו. וגרר"ה ליישב דאכתי איכא נמי שלמי ליצור דאינס צאים נדצה וכן צבור ומעשר, ואם כן אי הוה כתב חטאת או פסה לחודה הו"א דנקיש לכו נמי כל הנהו קרצנות חובה לפוסלן שלא לשמן, להכי לריך למיכתב תרווייהו. כן למדתי מדברי החזו"א שצסמוך אות כ"ז, וכעו"ז כתב צספר לשם צבח.

כ"ו פירוש משום דפסה וחטאת לא הוו צ' כתובים הצאים כחד, דמלרך לריכי דאי כתב רחמנא צחטאת לא יליף פסה מיניה דמה לחטאת שכן צבא לכפר, ואי כתב רחמנא צפסה לא חתי חטאת מיניה דמה לפסה שפסול שלא לשם חובלין, וא"כ נילף לכל הקדשים מינייהו (מפרשים).

כ"ז מיכה לר' אליעזר דאמר אף האשם פסול שלא לשמו, ליכא לאקשוויי למה לי קרא צפסה וצחטאת, לא לכתוב כלל ואנא אמינא דהצב צמר ונדצה ליתיה ולא ליראי ושאינו צא נדצה לא ליתיה כלל. ד"ל דאיכא שלמי

וצעורה הקודש פירש דמש"כ התוס' דהשתא דהר ציה מההוא עעמא, היינו דוקא השתא דקס"ד דריש לקיש יליף הכשירה דאשם מקרא דמואלא שפתיך. דפשיטא לכו לר' זירא ור' ילחק דלא יתכן לאוקמי קרא דמואלא שפתיך צאשם לחודיה ולא צמר ונדצה. דהא פשטיה דקרא צמר ונדצה איירי. ואם כן היכי יליף ר"ל אשם מהאי קרא. חלל ודאי ס"ל לר"ל דקרא איירי צעולה ושלמים, ואשם יליף מינייהו צחטה לימוד או דס"ל דגם אשם צכלל הפסוק. [וא"כ מוכח דהדר ציה ר"ל מההוא סצרה, דאי לא הדר ציה לא הוה לריך קרא להכשיר שאר קרצנות].

וצוה מיושב דלא תיקשי אמא שנתפרש לעיל אות כ"א דקושייתא התוס' דציבור הקודם הוה לפי המסקנא, והשתא לפי מה שכתבו כאן דר"ל הדר ציה מסצרה קמייתא ח"כ למסקנא לא קשיא מידי. אך כאמור כוונת התוס' דהשתא דוקא הוה דהדר ציה, אצל למסקנא דלא יליף ר"ל הכשירה דאשם מהך קרא, שוב ח"ל לומר דהדר ציה מסצרה קמייתא.

כ"ד יש להקשות אי הדר ציה מההוא עעמא, ח"כ מהיכי תיתי לפסול אשם, הוה כתבו התוס' לעיל דקושיא דריש לקיש הוי דיהוי כשרים לגמרי כיון דלא שנה צהם הכתוב. וגם לפי מה שתיירא שם דמואלא שפתיך ילפין צכל מקום דצעי שנה עליו הכתוב לעכב, ח"כ הכא דצבר ילפין ממואלא שפתיך, אמאי פריך דליפסול אשם לגמרי כיון דלא שנה עליו הכתוב לעכב. וגרר"ה לומר דמה שכתבו התוס' דהשתא הדר ציה מההוא עעמא, ראונו לומר דהדר ציה מהילפותא דיליף עולה ושלמים מצאים לאחר מיתה, דהיה לו דוחק ללמוד זה מזה כיון דצצאים לאחר מיתה דקרצים אע"פ שאין מרצים, זהו מחמת שאין להם צעלים ואין להם על מי לרצות. משא"כ צשינוי קודש דיש להם על מי לרצות ליראו לגמרי. משא"כ מכה דאין אשם צא לאחר מיתה, התם ודאי יש לנו ללמוד דה"ה צצוחע שלא לשמו יהא פסול לגמרי כיון דלא שייך אשם צלי ריצוי. ואע"ג דלא דמי דהתם צמתו צעלים אין לו על מי לרצות, הוה מכל שכן הוה דיותר סצרה יש שיקרב לאחר מיתה צלי ריצוי ממה שיקרב צשינוי קודש וצעלים צלא שיעלה לשם חובה, ודו"ק. וע"י מש"כ צראש הסוגיא צאות א'.

מה לשלמים שבן מעונין נסכים. לא גרסינן סמיכה דאשם נמי עטון סמיכה^כ כדאמר לקמן בפירקין (דף יא.). וה"ר חיים פירש דמשום אשם מנורע מלי למינקט סמיכה למ"ד צריש כל הפסוליס (לקמן דף לג.) (סמיכה) [סמיכת אשם מנורע] לאו דאורייתא^כ:

תודה יוביא^כ. אע"ג דאשכחן עולה שצאה בנדבת ליצור שמקיימין^כ צבן את המזבח^כ, תודה ושלמים לא אתו בנדבת ליצור דהא ממעטין להו צתורת כהנים צפרשת ואם מן הלחן קרבנו לצבא שלמים^כ (ויקרא נדב פק ט"ז ה"ה):

פירוש ארזי הלבנון

ליצור דאינן צאים בנדבה ומודה צבו ר"א דכשירין, והלכך צעינן קרא לחטאת ופסח. אבל השתא צסוגיין דאמר אשם לא ליתיה כלל הוא הדין שלמי ליצור וכל הנך דלה אתו בנדבה לא ליתיה, ולפיכך קשיא להתוס' א"כ לא לכתוב חטאת ופסח (חזון אשם).

כח ע"י צגליון הש"ס שהקשה דגם מנסכים קשיא שהרי עולה נמי עטונה נסכים, ואי ר"ל עולת העוף תוכיה, א"כ מאי קאמר מה להכך שכן ישנן צליצור והכל עולת העוף ליתא צליצור, ואי ר"ל דשם עוף איתא צליצור, א"כ הכי נמי נימא דשם עולה עטונה נסכים. וצשמ"ק כבר כתב ליישב כל זה דצאמת מעולת העוף פריך והא דקאמר מה להלך השווה שצבס שכן ישנו צליצור, היינו משם עולה שיטנו צליצור, דעל מה מלינו אף פירכא כל דהו פרכין. והיינו כדאיתא צחולין (קט"ו ע"ג) דפירכא דפרכין על מה הלך, אין לריך שיהא צב חומרא וקולא דוקא אלא כגו צפירכא כל דהו, דהיינו כל דצר שהמלמדו אינן שוין צו לדבר הלמד מהם. משא"כ כשצאים ללמוד חדא מחדא מקל וחומר, אזי דוקא חומרא וקולא פרכין ולא כגו צפירכא כל דהו. ע"ש צסוגיא ופרש"י. ומש"ה כשצאנו ללמוד אשם משלמים דהיינו חדא מחדא, וקאמר עולה תוכיה, התם אין לפרש דמשם עולה קפריך, שהרי אין זה חומרא וקולא רק פירכא כל דהו. משא"כ כשצאנו ללמוד הלך השווה שצבס שכן ישנן צליצור, שפיר פריך משם עולה דכל מה הלך פרכין כל דהו.

ל) צדפוס ורשא הליין של תחילת הדיבור הוא "שכן ישנן צליצור".

לא) יש מדקדקים דמדצרי התוס' משמע דלא משכחת עולת נדבת ליצור אלא צקין המצבא. והעירו דכבר פלוגי צזה רש"י והרמב"ן (ויקרא א, ג) דרש"י פירש "תקריבו את קרבנכם" מלמד שעולה צאה בנדבת ליצור היא עולת קין המצבא. וכתב עלה הרמב"ן דכוונת רש"י לומר דדוקא קין המצבא חשיב קרבן ליצור, אבל אם יתגדבו רבים להצוא עולה, עולת השותפין היא ולא עולת ליצור, דמה צין שנים המשתתפין צקרבן וצין עשרה ואלף שנשתתפו צה. ונפ"מ לענין סמיכה דלריך שיוסמכו צה כולן כדין עולת שותפין וכן הנסכים קרבין משלהם ולא משל ליצור. אבל הרמב"ן ע"מנו שם כתב דאם רוב ליצור רצו להפריש לנדבה הכי צו נדבת ליצור ואין צב סמיכה כלל, ע"ש.

צב) צאו לישב דלכאורה היה נראה דמאי דפשיעא להגמי דתודה ליתא צליצור, היינו משום דאין תודה צאה חובה אלא רק צנדר ונדבה, וצליצור לא משכחת אלא קרבנות חובה. משא"כ עולה ושלמים צאין חובה וצאין נדבה ומשכחת לה צליצור שצאין חובה. וע"ז כתבו

ובספר עולת שלמה וצמוד ספרים תירצו קושיות הגרעק"א דצאמת מלינו עולת העוף קריבה צליצור לקין המצבא לפמש"כ התוס' צצצועות (י"ג ע"ג ד"ה אין) וציומא (מ"א ע"ג ד"ה והא) דהא דאין מקילין צעולת העוף וזה דוקא לכתחילה אבל אי אתרמי ממילא מקילין. וע"ע צרש"ש שתירן צאופן אחר.

דף ה ע"ב

חמאת נמי מיקרב קרבה מותרת. ואפילו הכי פסולה שלא לשמה כיון דאינה צריכה לאחר מיתה לשם חמאת כי אם לשם עולה, אשם נמי כיון דאינו קרב להדיא^ל לשם אשם אלא לשם עולה לא דמי לשאר קדשים:

חמאת אע"ג דקרב מותרת מיעט רחמנא הוא. למסקנא זו משמע שעומד מוקשה דלימא ליה רבי אלעזר* אשם נמי כו' ^ל. [ו]נ"ל דגרסינן וחמאת צו"ו וכל זה מדברי רב ששת, והכי פירושו וחמאת אע"ג דקרב מותרת מיעט רחמנא הוא שלא תכשירנה מדאיתא^ל לאחר מיתה כמו מחיים, ומשום הכי אינעריק לריש לקיש לעיל אותה^ל. והא דפריך אשם נמי כתיב ציה הוא, לאו לסתור דבריו של רב ששת קאתי, אלא הכי קאמר היכי ממועטת ליה מפסול שלא לשמן מאותה הא כתיב צה הוא לפוסלן:

פירוש ארזי הלבנון

להכשיר מדקרב מותרו לאחר מיתה, ואמאי לא השיב לו ר"א הכי.

לפי הגירסא "מדאיתא" ה"פ, כיון דגלי לן קרא ד"הוא" למופסל חמאת אע"ג דאיתא וקריבה למותרת לאחר מיתה כי היכי דקרבנה מחיים, א"כ ה"ה אשם ליפסל מאותו העטם, כיון דגלי לן קרא דמעלה זו שקריבה למותרת לא מהכי להכשירה.

וגי' ל"ק והרש"ש **מדלל איתא**, ור"ל דמש"ה מיעט רחמנא "הוא" גבי חמאת לפסולא, משום דלא איתא לאחר מיתה כמו מחיים, דמחיים קריבה חמאת ואילו לאחר מיתה קריבה עולה, וא"כ מה"ע אשם נמי ליפסל אע"ג דצה לאחר מיתה, כיון דלא איתא לאחר מיתה כמו מחיים, ולא אינעריק לר"ל קרא דאותה להכשיר אשם.

ל) הנה לשתי הגירסאות ולשני הפירושים כוונת רב ששת מתפרשה צלותו ענין ממש. דכיון דחמאת קרבה לאחר מיתה למותרת, ואפ"ה פסולה לשלה לשמה. מזה חזיק דמה שקרב למותרו אינו עטם מספיק להכשיר בשלה לשמו, ומש"ה לא השיב ר"א לריש לקיש דאשם נמי קרב לאחר מיתה, ומש"ה נמי אינעריק לר"ל למילף ליה ממויעטא דאותה. רק בהפרש צין הגירסאות, דלהגירסא הראשונה רב ששת מוכיח בן רק מעטס הדין דחמאת שלא לשמה פסולה, ולהגירסא השנייה מוסיף רב ששת את מקור הדין מדכתיב "חמאת הוא" דילפינן מיידיה דחמאת שלא לשמה פסולה.

ובקרא"ה ועב"ק הקשו לפירוש זה, דלמה הולך רב ששת לאתוויי הך מיעוטא דהוא, הא בלאו הך מיעוטא נמי היו אתי שפיר דמאחר דתנינן צמתני דחמאת פסולה שלא לשמה ולא מהני מה שקרב לאחר מיתה למותרו, ה"ה צאשם לא יכני. ואע"ג דאמת הוא

דאע"ג דאשכחן נמי נדצה בצבור דהיינו נדצה דקין המצבה וא"כ כיון דאיכה נדצה בצבור מנ"ל דתודה ליתא בצבור. וע"ז כתבו דאין נדצת צבור אלא עולה בצלצד דמומעטין צת"כ דאין שלמים צאין נדצת צבור וה"ה לתודה, חה פשוט (מלאכת יו"ט).

לג) אע"פ דצתו"כ שם איירי בשלמים דוקא ולא בתודה, מ"מ תודה נמי הוי בכלל שלמים ודין אחד להם (מפרשים). וצ"ל ק מוחק תיבת "תודה" שצתוס'.

ובעיקר מ"ש בגמרא דתודה ליתא צליצור, ראה צספרי זמננו שמוציאים קושית הגרמ"מ מפשטין ז"ל ממתני' דשצועות (י"ד ע"א) דכשמוסיפין על העיר והעזרות היו מציאין שתי תודות, וצשטמ"ק צערכין (י"א ע"ג) מצואר דהך תודות חשיבי קרבן ליצור, וא"כ משכחת לה קרבן תודה צליצור. ע"ש.

לג*) נראה שהתוס' לא כתבו בן אלא לפי פירושם בצד"ה ניתק אין כו', שהעלו שם דמן התורה ליכה רעהי צאשם אלא קרב עולה. אבל לפי פירש"י קושית הש"ס צפשיעות דמאחר שאי אפשר להקריבו אפילו לשם עולה כי אם כשניתק א"כ אין ראייה כלל. ולשון מותרו לפי פירוש התוס' פירושו לאותו קרבן שעומד לכך כשנתותר והיינו שם אחר ולא לשמו הראשון. אבל לפירש"י לשון למותרו כפשוטו שאינו יכול להקריבו כי אם אחר שנתותר דהיינו צניתק משא"כ שאר קרבנות אתיין לאחר מיתה בלא ניתק כלל וק"ל (טה"ק).

לד) דמה שהשיב להם רב ששת חמאת נמי קרבה למותרת, על זה פרכי ליה שפיר דגבי חמאת שאני דמויעט רחמנא "הוא" לפסולא וגזירת הכתוב הוא גבי חמאת, משא"כ צאשם דליכה מיעוטא לפסולא יש לנו

מיעט רחמנא היא ^(ב). זכמה מקומות משמע מדמכתיב היא זחעלח נפקא לן עיכוזא, דלקמן זגמרה (דף י:) דרבי אליעזר אומר אף האשם א"ל ר' יהושע העלת נאמר זה היא זשחיעה [וכו'], וצ"ק דמנחות (דף ז.) העלת טעמא מאי דכתיב זה היא. ותימה דלקמן צפירקין (דף ז:) (גמרא) [אמר] חוץ מן הפסח והזחעלח ויליף לה מקראי אחריו. וה"ר חיים מפרש דלריכי תרי קראי חד לחעלת ששחטה לשם עולה וחד לחעלת חלב ששחטה לשם העלת זזיר ומזורע, אע"ג דכולן שמן העלת מ"מ פסולה [ד] כיון דאינן צאיין לכפר דינן כמו עולות כדאמרין לקמן (דף ט:), ולא דמי לחעלת חלב ששחטה לשם העלת [דס] דכשרה (ס:). וקלת קשה מהא דפריך זריש מנחות (דף ג:) גבי העלת חלב לשם העלת זזיר ומזורע ליתכפר דכתיב זאת תורת, ומאי פירכא והלא גלי קרא דכתיב זה היא ^(ב). ונראה דאילטריך היא גבי העלת לגלויי אמנחת חוטא ואמנחת קנאות (ואשמא) דכתב (זה) [זה] היא ^(ב) ^(ט), וכמו צפסח (והיינו) דאמר לקמן (דף ז:) גבי פסח אלה הוא למא לי לכדתניא כל מקום שנאמר זו הוא

פירוש ארזי הלבנון

והו"ל כשוחט העלת לשם עולה, א"כ שפיר פריך דנילף מקרא דזאת תורת לאפקוי מזו הסדרה. אצל אי מקרא ד"הוא" יליף לה, א"כ מאי פריך.

(ט) היינו מדכתיב גבי העלת "הוא" יתירא ילפינן דכל מקום דכתיב זיה "הוא" הוא לעיכוזא, ולאחויי מנחת חוטא ומנחת קנאות דמעבדי. וכן איתא להדיא זגמרה דמנחות (ד' ע"א) אלה מנחת חוטא ומנחת קנאות דפסולין שלא לשמה מנלן, העלת טעמא מאי משום דכתיב זה היא, ה"נ הא כתיב זהו היא עכ"ל. וז"ע דמלשון הגמ' שם משמע להדיא דלאו מהיא דכתיב גבי העלת זכהמא ילפינן ליה, אלה מהיא דכתיב זה גופיה. ועי' צע"ק וצק"א מש"כ זזה.

והתוס' זמנחות שם כתבו שם תירוק נוסף וז"ל, ועוד י"ל דהוא דהעלת אלה לגלויי אהוא דאשם דלא מעבד כו'. והצ"ק הגיה דברי התוס' דידן כלשון התוס' זמנחות דהם שני תירוטים. ויש מגיחים זתוס' דידן תחת תיבת "ואשמא" דז"ל "ואשם" וכוונת התוס' לשני התירוטים זחדה מחתה דמהוא ילפינן לפסול זמנחות ולהכשיר זאשם וכדאיתא לקמן (ו' ע"ג) גבי "הוא" דפסח.

(ז) ולכאורה קשה לתירוק זזה, דמאחר דעיקר עיכוזא זחעלח נפקא לן מקרא אחריה, א"כ הכא צסוגיין דזעי לאיתויי עיכוזא דהעלת אמאי מיייתי קרא ד"הוא". וזמנחת כפרה תירין דנקט הכ קרא משום דזעי למיפרך צסמוך אשם נמי כתיב זיה הוא. ועי' צע"ק שכתב דהו דוקא להפירוש הראשון זתוס' הקודם אצל לפירוש השני ליכא לפרש הכי, וע"ש מה שתירין לפי דרכו. ועוד נראה ליישב על דרך שכתבו התוס' לקמן (ט' ע"א ד"ה ושלמים) שכן הוא רגילות דמזיח פסוק הפשוט יותר אע"ג דמקרא אחריה

דטעמא דמתניתין הוי משום דכתיב "הוא", מ"מ תירוצא דרב ששת היה עולה כהוגן גם זלה הפסוק. ואפילו הוה אהי שפיר עפי דאי פסול לה תנא זלאו קרא, ע"כ ש"מ דטעמא הוי משום דאינו זא לאחר מיתה אלה למוותרו. ועי' זעברת הקודש שכתב ליישב זע על פי דרכו.

והנה מדברי התוס' משמע דרב ששת פשיטא ליה דמה שפסל הכתוב העלת שלא לשמה, אין זה גזה"כ זלה טעם, אלה התורה גילתה לנו דמה שקרב למוותרו אחר מיתה אין זו סברה מספקת להכשיר, ומזה יש לנו ללמוד דגם זאשם אינו סיבה להכשיר. וזה צ"ז דדילמא גזה"כ היא נגד הסדרה כמו שמלוינו זעברת מקומות גזה"כ זלה טעם.

וכן הקשה הקר"א וכי משום דזה"כ זחעלח לפסול ינימא דגם אשם יהיה פסול, והיכי נילף אשם מייניה, אי זמה מלינו איכא למפרך שכן כרת ואי זהיקישה דזאת התורה א"כ תיקשי נמי מעולה ושלמים דנילף לפסול זהיקש מחעלת. ע"ש. ולולא דמסתפינא אמיינא דאי לאו אותה הו"א למיפסל אשם מהיקשה דחעלח כאשם, וכדרי אליעזר לקמן (י' ע"ג) דפוסל אשם שלא לשמו מהך היקשא. וזאמת מזוחר שם טעמא דרבין דלה ילפי מהך היקשה משום מיעטא דאותה, וכמסקנת הסוגיא דלעיל, ע"ש.

(ח) תיבת היא ע"ס וז"ל הוא (דק"ס). וכז"ל בכל המשך הדיבור.

(ח) דזשלמא אי העלת חלב לשם העלת זזיר ומזורע פסלינן משום סברה וכדמשמע זגמרה לקמן (ו' ע"ג) דכיון דאינו זאים על חטא הכי הן כעולות זעלמא

כו' ^(מ), ורצונו ש"י ^(נ) מוחקו משום דליתיה בצרייתא דלקמן, וצחנס מחק דשמא היא צרייתא בתוספתא. ומיחו קלת תימא אמאי לריך תרי קראי חד לחטאת וחד לפסח ^(ס). וה"ר יצחק מפרש חד לחטאת נקצה דלא אתי מותרה גופה עולה אלא תרעה עד שתסתאצ ויציא צדמיה עולה ולהכי פסולה בשנוי קודש, וחד בשעיר נשיא דהוי זכר ומותרו גופיה הוי עולה כי הפריש שמים לאחרות ואימא דלא ליפסול בשלח לשמן ^(מ). ויש שום לריכותא דלא מלינן למילף חד מחצריה ^(נ) דאי הוי כתיב צנשיא צדידיה סגי ^(מ), ול"ע:

הגה"ה ניתק אין לא ניתק לא אמר קרא הוא בהוייתו יהא. משמע הכא דניתוק* לרעייה דאורייתא. ותימא דצפסחים צסוף חלו דברים (דף עג.) משמע דהוי דרבנן דמפרש התם דוקא שחטו סתם דיעצד חבל לכתחילה לא גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה, ולא קאמר גזירה לאחר ניתוק אטו קודם ניתוק ^(מ). ויש לומר דה"פ בהוייתו יהא קודם כפרה הלכך (איכה) [לאחר] כפרה נמי צעי ניתוק גזירה אטו לפני כפרה ^(מ). ורצונו תם לא גרים כאן ניתק אין לא ניתק לא ^(מ) וכן צפ"ק דמנחות (דף ד.)

פירוש ארזי הלבנון

נפקא, ע"ש כמה דוגמאות לזה. וה"נ תפס הגמרא הלימוד הפשוט והקלר יותר.

(מח) כל מקום שנאמר זו הוא בזבחה אינו אלא לעכב. כך היה הגירסא בגמ' לקמן.

(מב) ר"ת שלמה יצחקי (מסה"ש). והוא לקמן (ו' ע"ב) צרש"י ד"ה הכי גרסינן.

(מג) לשון התוס' צמנחות שם, ושמה אי לא כתב אלא צפסח לא הוי דרשין הכי. ועי' טה"ק שכתב לצאר הלריכותא.

(מד) ולפירוש זה אתי שפיר מאי דנקט בגמרא הכך קרא דחטאת הוא, דמזה מוכח אפילו היכא דקרב הוא עלמנו לאחר מיתה פסול שלא לשמה.

(מה) פירוש דהוקשה להו ליכותא הוא בשעיר נשיא ולינף שאר חטאות צק"ו משעיר נשיא דהוא גופא קרב עולה למותרו ואפ"ה פסול, מכל שכן שאר חטאות. מש"ה כתבו דיש שום לריכותא דלא מלינו למילף משעיר נשיא. ועי' צמנחות שם דכתבו יחיד מנשיא לא ילפינן, ועי' צמסכת כריתות (נ"ו ע"א) דעבד לריכותא (ז"ק). וע"ע פנ"מ חצחי אפרים.

(מו) יש להקשות למה כתבו דרך ספק אם יש לריכותא, הלא מפורש יולא מכה דלקמן (מ"ה ע"א) דמעיכותא דכתבו גבי שעיר נשיא לענין דעטון לפון אין ללמוד ממנו שאר חטאת ע"ש. וה"נ כאן לענין שלא לשמה דמאי נשא, וכעת ל"ע (טה"ק).

(מז) הנה לפי גירסת הגמרא שלפנינו צפסחים שם קשה להלום את דברי התוס'. וכתבו המפרשים דהתוס' כאן גרסו כגירסת הרשב"ם שהוצא צתוס' מנחות (ד' ע"ב)

דכ"ג אמר רב הונא אמר רב אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר לעולה, אלמא קבצר לא צעי עקירה [שיעקרנו משם אשם וישחטנו לשם עולה, דהא צסתם נמי כשר]. אי הכי לכתחילה נמי [ואמאי נקט "ושחטו סתם" דמשמע דיעצד דוקא. ומנצי] גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה. ע"כ. ומזה מוכיח התוס' דניתוק לרעייה דרבנן, דאי דאורייתא הול"ל גזירה אחר ניתוק אטו קודם ניתוק. וקלת יש לתמוה דצאמת כל עלמה של גירסת הרשב"ם צאה ליישב דניתוק הוי מדאורייתא כמבואר שם צתוס', והתוס' שם הקשו עליו דדוחק הוא שמגיה הספרים. ואמנם גם לגירסתו הקשו דאכתי מוכח דניתוק דרבנן דאי לאו הכי הוה ליה לשנויי גזירה אחר ניתוק אטו לפני ניתוק וכדכתבו הכא. ופלא שלא העירו המפרשים מזה. שוב מאלתי שכבר עע"ז צאצן האל (פסה"מ פ"ד ט"ו), וע"ש מה שכתב לדחות ראיית התוס' כאן.

(מח) כוונתם דלעולם ניתוק אינו אלא מדרבנן, והכא צסוגיין דקאמר ניתק אין לא ניתק לא וכו' אין ר"ל דילפינן ליה מקרא, אלא רק מפרש טעמא דגזירת ניתוק, דמש"ה תיקו רבנן ניתוק לרעייה, משום דאמר קרא הוא בהוייתו יהא, דהיינו בהויית אשם יהא קודם כפרה, דהיינו קודם שנתכפר צאחר, ואם ישחטנו לשם עולה פסול כיון דהוייתו אשם, הלכך גם לאחר שכבר נתכפר צאחר והווייתו עולה, מ"מ צעי ניתוק לרעייה גזירה שמה יקריצו לעולה קודם כפרה.

וצשפ"א כאן הקשה על דצריהס, דלשם מה אילעריך קרא לפסלו קודם כפרה, ומאי ס"ד דאשם יהיה כשר לעולה קודם כפרה. אמנם צתוס' דמנחות שם מצורר יותר וז"ל, ועוד יש לפרש דגרסינן הכא שפיר ניתק אין

ולקמן ליתיה צפרק פרת חטאת (דף קטו); ולא צתמורה פרק ואלו קדשים^ט (דף יח), ובה לפרש עטם למה הוא כשר כיון דגמיירי דזאשם רועה^{יב}, ומפרש משום דכתיב הוא דמשמע צהווייתו יהא, פירוש צהווייתו מה שסופו להיות דהיינו עולה שסופו עומד לכך כשיסתאז ויפלו דמיו לנדבה. ואין לחוש אי קאי קרא אהלכתא^{יג} דכי האי גוונא אשכחן צפרק הלוקה עובר פרתו (צטרות דף טו). דלילטריך קרא ואלילטריך הלכתא. והשתא הא דנקט בכל דוכתא כל שצחטאת מתה זאשם רועה, לא נקט רעיה אלא לפי שתיקנה חכמים, וכי גמיירי הכי גמיירי כל שצחטאת מתה זאשם קרב עולה^{יד}, דרעיה דרבנן

פירוש ארוי הלבנון

והגרע"א ז"ל לין לתוס' צמיר שכתבו דהינו מסתבר דקאי קרא אהלכתא ע"ש. וצתשובת חזון נתום (סי' כ"ו) כתב דהדבר תלוי בצלוגתא דר"י ור"מ צמכות (י"א ע"א) גבי ספר שפתרו בפשתן דחד אמר פסול דליתקש כל התורה לתפילין דהלמ"מ רריך לחופרו צגידין, ואידך כי איתקש למותר צפיד להלכותיו לא איתקש. וע"ע דצר אברהם (סי' כ"ו).

נד) ואע"ג דהלכה נקצלה שקרב עולה, מיהו אי לא קרא הו"א דהינו קרב הוא עלמו אלא דוקא ע"י ניתוק לרעיה עד שיפול צו מום ויקריב צדמיו עולה, ולא אתא קרא ללמד דהוא עלמו קרב עולה. ומ"מ רריך נמי להלכתא דקרב עולה, דאי לאו אהלכתא לא הוה ידעינן לפרושי קרא דהוא צהווייתו, דעל אחי הוויי קאי, להכי אתא אהלכתא דקרב עולה. כן משמע מלשון התוס' כאן (ע"י לעיל אות מ"ח). וצתוס' מנחות (ד' ע"ג) וצתמורה (י"ח ע"א). אונס השיעמ"ק צמנחות שם כתב לשיעת ר"ת דאי לאו קרא הו"א מתוך ההלכה דצעי עקירה שיעקרהו צפה מאשם ורריך שישחטנו לשם עולה ואי שחטו סתם פסול, להכי כתיב הוא צהווייתו יהא לאשמועינן דלא צעי עקירה, וה"כ הו"א אם לא היתה נשנית ההלכה, להכי ריבי תרווייהו לאשמועינן דלא צעי עקירה וסתמא כשר. וכע"ז כתב הרמב"ן בצצועות ח"ל, ואיכא למידק לפי פירוש ר"ת למה לי למכתב הוא צהווייתו יהא לאשחרויי אשם שמתו בעליה ושנתקפרו צאחרת, הא הלכתא גמיירי לה. ואיכא למימר דאי לאו קרא הוה אמינא צעי עקירה קמ"ל, ואי מקרא הו"א כל שלא נתעקר צהוויית אשם הוא קמ"ל גמרא פירושא דקרא, עכ"ל. וע"ע צתוס' פסחים שם שכתבו עוד שני דרכים צזה.

נה) המהרש"א צפסחים הקשה, כיון דמקרא ילפינן דהוא קרב גופו לעולה א"כ אימעיט ליה מלהקריבו לדמיו, וא"כ היכי תנן ירעה ודמיו יפלו לנדבה. וסירן דמה דאימעיט מדמיו היינו קודם שיסתאז אצל לאחר שיסתאז שפיר דמיו. [א"ה והיינו כדן עולה בעלמא דאם נפל צה מום מציא צדמיה עולה אחרת].

לא ניתק לא כו', ויכח דאצד אחד והפריש אחר ונמלא הראשון, והרי שניהם עומדים, דפליגי צפרק שני שעירי דרב אמר מלוא צראשון ור' יוחנן אמר מלוא צשני, לא אמרינן שיהא צצירו קרב מיד עולה, דצהוויית אשם יהא קודם כפרה, הלכך ניתק אין לא ניתק לא משום דגרינן אעו לפני כפרה. עכ"ל. וא"כ לפי"ז יש מקום לומר דכיון דיש מלוא צאחד מהם, ממילא קס"ד דהשני יהיה ניתק ממילא ויוכשר לעולה אף קודם כפרה כיון שעומד לכך.

עוד הקשה השפ"א צמנחות על תירוק זה של התוס', דא"כ לא היתה הגמרא ריכה לתוויי הכ דרב הוגא כלל, דהא עיקר קרא ד"הוא" אתא למיסר קודם כפרה, רק ממילא דגרינן לרב הוגא גם אחר כפרה, והו"ל למימר "הוא" אתא למיסר קודם כפרה, ולמה לי דרב הוגא הכא, וז"ע. עכ"ל.

נט) אלא ה"ג, אשם שניתק לרעיה ושחטו סתמא כשר לעולה דאמר קרא הוא צהווייתו יהא (תוס' תמורה י"ח ע"א).

ס) התוס' צצועות הוסיפו לדעת רבינו תם, דאפילו גרסינן ליה, מ"מ לא קאי אדרשא דקרא לפרש עטמא דלא ניתק לא, אלא אתא לפרש מאי עטמא כשר כששחטו סתם צלא עקירה, אמר קרא הוא צהווייתו יהא וכו'.

נא) פירוש, לפי הס"ד קודם דנחית להאי לימודא דהוא צהווייתו, דהא היה סבור דהא דאמר זאשם רועה היינו דכך הלכתא, אצל לפי האמת דכתיב "הוא", ע"כ הכי גמיירי דזאשם קרב עולה ורעיה הוא מדרבנן כמו שכתבו לצבוף (מיס קדושים).

נב) היינו דהא דסופו להיות עולה לא ידעינן אלא מהלכתא דכל שצחטאת מתה זאשם רועה עד שיפול צה מום ויפלו דמיו לנדבה ליצור. וא"כ קרא ד"הוא" דדרשינן מיניה צהווייתו יהא, קאי אהלכתא זו ובה ללמד על אותה ההלכה דצאותה הווייה שסופו להיות דהיינו עולה, צאותה הווייה יהא כצר מתחילה. ולא כתבו התוס' דאין לחוש אי קאי קרא אהלכתא.

היא יב):

נפש אמר רחמנא. ומשמע דמנפש קדריש, וכן צסוף המנחות והנסכים (מנחות קד): קתני הכל צה צותפות חוץ ממנחה דכתיב נפש. ותימה דתורת כהנים דריש נפש ולא ליצור קרבנו ולא שותפין^(ז). ונראה דרישא דקרא מייתי בכל מקום^(ח):

ולא קניא להו והאמר רבי יוחנן. דרבי יוחנן אדרבי יוחנן הוי מלי לאקשווי^(ט):

דף ו ע"א

אחד מימר ואין שנים ממירין. משמע דלרבי יוחנן יורש מימר. ותימה דצפרק מי שהוליאורו (שירזין מו): קאמר רבי יוחנן רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה, וצריש תמורה (דף ג). וערכין (דף ג). פליגי זה רבי מאיר ורבי יהודה וקאמר רבי יהודה יורש חינו מימר. וי"ל משום דר' יוחנן אית ליה הלכה כסתם משנה (שבת מו. וש"ס) וצריש תמורה וערכין אומר הכל ממירין לאתווי יורש^(י):

מתכפר עושה תמורה. והא דתניא צפרק קמא דתמורה (דף ט). לא יחליפנו צל אחרים^(י), הא מפרש

פירוש ארזי הלבנון

(א) ה"ל"ק הקשה על דצריבס, דהא צמשנה ריש ערכין וריש תמורה לא מפרוש צהדיא דיוורש מימר, אלא רק מריצויה דהכל ממירין, ולמה לא צהיאו התוס' מתני' דמנחות (י"ב ע"א) דתנן צהדיא והיורש סומך ומימר, ע"ש. ועי' שיעמ"ק צערכין (ה' ע"א) שהקשה למה ליה למיתני הכל סומכין לאתווי יורש כיון דתני ליה צההיא דמנחות צהדיא, ואומר ר"י דהכל סומכין עיקר, ואידי דתני צמנחות דיני יורש דשאר מילי דמציא נסכים ומימר, תני והיורש סומך, עכ"ל. א"כ הכל ממירין עיקר ולכך מציא תוספות מהכל ממירין דזו היא עיקר ופשוט (עפ"י אמרי לרופא).

(נו) אין לדקדק דהא התם צמנחות קאמר מאי עעמא חילימא משום דכתיב תקריב לשון יחיד עולה גמי כתיב יקריב, לפי"ז יש לומר דמש"ה לא דריש הכא מקרבנו ודריש מנפש. ויש ליישב דהא דדריש צתורת כהנים מקרבנו לאו משום דכתיב צלשון יחיד, אלא דתיבת קרבנו מיותר דצרישא דקרא כבר כתיב ונפש כי תקריב וגו' נ"ל. וכן מלאתי צספר קרבן אהרן דמיתורה דרש וק"ל (י"ק).

(ז) פירוש, וסומך חסיפא (מזבח כפרה).

(צ) קשיא להתוס' מדאמרינן התם לא יחליפנו צל אחרים, היינו דאסור להמיר גם צקרבן של אדם אחר ואם המיר תמורתו תמורה, אלמא דתמורה שייכא צכל אדם ולאו דוקא צמתכפר.

(נח) יש ליישב דר"י אדר"י לא הו"ל לאקשווי דצאמת ר' יוחנן ס"ל דקניא להו ומש"ה אין ממירין משום שותפין, אצל גבי מנחה אין שנים מתנדצין מנחה תנן וכאן דנדצה אחד והצרישה מחיים, היורשים מחוייבים להקריב לכ"ע חפילו למי"ד שיעצודא לאו דאורייתא, ואע"ג דקניא להו היינו לענין זה שמכפר גם עלייהו, אצל עכ"פ מחוייבים להקריב, והא דקאמר אין צו שותפין אין צו דין שותפין שלא להקריבו קאמר. אצל השתא פריך שפיר דמוכח דקניא להו ס"ל (י"ק). ולריך להכוסף, דהו כמובן דוקא לצצרת המקשן דפריך ולא קניא להו וכו', אצל מעיקרא דפריך למימרא דקניא להו והתניא הניח מנחה לשני צניו, ודאי ס"ל להך מקשן דמהא מוכח דלא קניא להו. וע"ע צשפ"א שכתב ליישב קושית התוס' צע"א. ועי' יתר הצו.

(ג) ומתריס תוס' דצל"ה היה קשה להגמרא שם היכי מלי מימר צקרבן צצירו וכי יכול אדם להתפס צדצר שאינו שלו, ומשני התם דמייירי צאומר כל הרוצה להמיר צצבמתו יצוא וימיר. וא"כ ממילא לא תיקשי גמי מהא דמתכפר עושה תמורה, דכיון דנתן רשות להמיר והוי על דעת המתכפר צכה"ג שפיר חלה תמורה צכל אדם. וכתצו הרצה מן האחרונים דחינו מעטס שליחות, דגבי תמורה לא שייך שליחות מכמה עעמים, אלא העעס הוא משום דצגילוי דעת ותינתן רשות סגי, ומקרא הוא דילפינן לה התם.

התם כגון דאמר מריה דבהמה דהקדש כל הרולה להמיר צבהמתו ימיר^(א):

מקופיא מבפרא. תימח דצפרק קמא דתמורה (דף י.) ילפינן דמתכפר עושה תמורה ממיר^(ב), והביא כפרה קצועה היא. וי"ל דלא יליף ממיר אלא דמפריש אינו מימר, אבל מתכפר עושה תמורה אפילו מקופיא^(ג). וא"ת [דהכא אמרינן] דיורש צקופיא גרידא קרי מתכפר ומימר, וכי הוו שנים יורשים מיקרו שותפין ולא ממירין^(ד), והא ציומא פרק הוליאוו לו (דף י:) קצעי צפר כהן גדול

פירוש ארזי הלבנון

זוה"כ דאם המר ימיר לרבות את היורש, אחד ממיר ואין שנים ממירין. וכ"ה להדיא צפירש"י. וא"כ לא קשיא קושייתם מסוגיא דיומא, דלעולם ע"י מה שמתכפרין מקופיא לא חשיבי שותפין ומש"ה צפרו של כה"ג אע"ג דאחיו הכהנים מתכפרי מקופיא לא חשיבי שותפין ומלי כהן גדול ממיר. ועוד דעל כרחק הא דמתכפרי מקופיא לא משוי להו שותפין, דא"כ אמאי צבינה מנחה לשני בניו ומת, קריצה ואין צה משום שותפת.

ובלח"מ (פי"ד ממש"ק ה"ג) כתב דהרמב"ם וכן התוס' הכה ס"ל דלמסקנא דמסקין דיורש ממיר משום דמיתכפר מקופיא, שזב אין לריך לעטס זה שאמרנו דזוה"כ היא גבי יורש, אלא כיון דמתכפרי מקופיא הרי הם שותפין במקלת ואינם שותפין לגמרי. וע"ש שמבאר לפי"ז החילוק בין תמורה דאימטיע מלשון אם המר ימיר, לבין מנחה דאימטיע מלשון נפש. וצענויותי דצריי שם קשים לי להצנח, ועיי' בצצן האזל (ה"ל תמורה שם) מש"כ לבאר כוונתו.

ובצ"ה"ק כתב ליבצ דאע"ג דמטיקרא אמרינן דגזירת הכתוב הוא, מ"מ למסקנא דמסקין דמקופיא מתכפרין, א"כ מנח לן לעשות דין זה לגזירת הכתוב בלא עטס, דלמא היינו עעמא דקרא משום דמה שהיורש מימר היינו מחמת שהוא מתכפר צו מקופיא, ומאחר דמה שיש לו כח לעשות תמורה אינו צא אלא מחמת שהוא מתכפר [וכדאמרינן "מתכפר עושה תמורה"] אס כן מיקרי קרבן שותפין לעשות תמורה אע"ג דלא קימא להו ממש. והא דרשאין להקריב מנחה שהינה להם אציהם, היינו משום דהתם קרבן שותפין צקנין תליא מלתא ולא בצפרה, ומאחר שאין להם קנין צמנחה זו לכך מותרין להקריבה, משא"כ לענין תמורה דצפרה תליא מילתא, מאחר ששניהם יש להם יד צו מיקרו שותפין לענין זה.

וקלת ראיח לדצרי התוס' עפ"י מה שראיתי בצפרים, דאי נימא דלמסקנא נמי סצירא לן דהוי גזירת הכתוב בעלמא דיורש אחד מימר ואין שנים ממירין, א"כ כד פריך רב אשי "אלא אי אמרת לא קימא להו היכי מימר והאמר רבי אצבו א"ר יוחנן וכי

ד קלת ל"ע צמאי דאמרי דמתכפר עושה תמורה ילפינן ממיר, והכי לא קיימא התם צמסקנא הכי שהרי דחי הש"ס לילפותא דמיר. אח"כ ראיתי שב"כ גם הר"ן נדרים (ל"ז ע"ב) דצתמורה יליף לה מקראי וצגליון הוגה דל"ע. [א"ה ויש מציאים דכ"נ גם מדצרי הרמב"ם (פ"א מה"ל תמורה) שכתב דין זה צקרבנות דמיר ולא כתבו צשאר קרבנות]. וי"ל דס"ל דלצחר דפשעיה התם מדלר"א אר"י מסצרה דה"ע דר' יוחנן משום דיליף ממיר ולית ליה להבוא דיחויא, ול"ע (דצ אצרהס ח"א סס"ד). וכ"כ השפ"א כהן צקיור ועע"ש.

ה) וקשה לי מנלן הכי, דילמא צאמת דוקא מתכפר ממש כמו צמיר. אלא נראה דזה נפקא להו מדיורש ממיר, ש"מ אפילו כשהוא מתכפר מקופיא, והא דיורש ממיר הוא מדרשה דקרא (מרומי שדה). וצספר תוספת קדושה פירש צענין אחר ח"ל, נראה מדצריהם דהא דמתכפר עושה תמורה לא איצטריך למילף ממיר, דמסצרה ידעינן ולא איצטריך למילף ממיר אלא למקדיש אינו מימר. אבל אחר העיין צסוגיין דתמורה שם לא נראה כן. ונראה לומר דכוונתם דהא צבה תליא דלא קא מצעי לן התם אלא מי הוי צעלים דהאי קרבן, דעל כרחק חד מנייביהו צעלים הוי ועושה תמורה אלא דלא ידעינן מי הם צעליו לענין תמורה, ואי הוי פשיעא לן דמקדיש לא הוי צעליו לענין תמורה ממילא דמתכפר עושה תמורה, וכן איפכא. ומבשחא יש לומר דכיון דאיפשע ממיר דאין המקדיש עושה תמורה ממילא דמתכפר הוי צעליו ועושה תמורה, ולא איצטריך למילף הכ מילתא ממיר כלל, ומש"ה נמי אפילו מקופיא נמי הוי צעליו, כיון דאיפשע דלאו צמקדיש תליא תמורה ממילא למאן דקניא ליה לכפרה אפילו לכפרה כל דהו תליא ציה תמורה, ודו"ק. עכ"ל צקיור קלת.

ו) משמע מדצרי התוספות דיורשין אין ממירין משום שותפות, וכן נקט הרמב"ם (פ"א מה"ל תמורה ה"ה) דיורשין לא מלו להמיר קרבן אציהם משום דהו"ל שותפין. והקשו המפרשים (בלח"מ, הגרעק"א, קר"א, פנ"מ ועוד) דהא צגמרא לעיל מסקינן דלעולם לא קימא להו, ולאו משום שותפות הוא דאין ממירין, אלא משום

ש'אחיו הכהנים מתכפרים אי צקציעותא מתכפרין והוו שותפין ולא מלי ממיר או מקופיא מתכפרין וכולו של כהן גדול ומלי מימר דיחיד הוא, אלמא לא חשיב מתכפר כשהוא מקופיא מדכה גדול מימר, ולא מיקרו שותפין מה ש'אחיו מתכפרין צו צקופיא. וי"ל דצשמעתין (שניהם) [שני] היורשין הוו מקופיא לכך מיקרו שותפין ולא ממירין, אבל התם כיון דאיכא השתא צבאי קרבן כפרת כהן גדול דקציעא, לא חשיבי לגציה אחיו כמו שותפין על ידי כפרת קופיא":

דאי ס"ד ביפרו שני למה הוא בא. תימא כמה קרצנות אדם מתנדב ומציא זה אחר זה מיד אט"פ שכיפר הראשון שנעשה לשמו. וי"ל דפריך שני למה חייב להציא ^(א) ^(ב). ואם תאמר מאי קאמר שני

פירוש ארזי הלבנון

צעלים המתכפר כלל. ונפ"מ לשיעת הרמז"ס דשותפין אין ממירין ואין עושין חלות תמורה, אבל מעשה תמורה הוי וחייבים מלקות, וי"ע (הגרמ"ש שפירא ישרון י"ח). וצפ"א כאן כתב צפשיעות דאינס שותפין כלל לענין הכפרה.

(ח) הקשו המפרשים דמאי קושיא, הא כיון דאמר קרא שאינו עולה לשם נדרו אלא רק צתורת נדבה, א"כ מש"ה חייב להציא אחר לשם חוצתו. ולכאורה ל"ק דצחמת אין כאן תמיכה למה חייב להציא אחר, אלא רק היא הוכחה, דמח שחייבה התורה להציא אחר, מזה ראינו דהראשון לא כיפר, דאם הראשון כיפר למה תחייב התורה להציא אחר צלא שום עטס. ועי' שטמ"ק.

(ט) לכאורה אינו מובן, דלכתי תיקשי אותה קושיא עלמה אהא דפריך בגמרא צסמוך אלא מאי לא כיפרו למה הוא קרב, דמשמע כל עיקר הקושיא היא משום דאין לך קרבן קרב צלא ריטוי, וא"כ תיקשי הלא כמה קרצנות אדם מתנדב ומציא צזה אחר זה וכו'. והבא ליכא לתרן כמו שחירזו התוס' דמקשה למה הוא חייב להציא, שהרי מיירי שכבר נשחט. ותירן צטה"ק דצחמת אין כוונת התוס' כאן להקשות דמלינו קרבן קרב צלא ריטוי כלל, רק כוונתם להקשות דאט"ג דעל ריטוי די צקרבן אחד מ"מ הרשות צידו אס רואה להציא דורון יותר חשיב על ציעול עשה וכדומה צקרצנות הצאים צנדר וצנדבה, דיכול להציא כמה קרצנות וכולן מרלין ומתקבלים לאותו דורון צעלמו, ואותה פעולה עלמה שעושה קרבן אחד, פעולה זו צעלמה עושין הרבה קרצנות צחשיבות גדול יותר מקרבן אחד. והו שהקשו דאפילו אי לא שייך קרבן צלא ריטוי, שפיר יכול להציא כמה וכמה קרצנות לריטוי. ולזה תירזו דהכי פריך שני למה חייב להציא. אבל צסמוך דמקשה אי לא מרלה למה הוא צא, מקשה שפיר דלהציא קרבן שלא יהיה צו שום ריטוי זהו ליתא צעולם.

ומתכפר עושה תמורה", היה לו לתרן דהוי גזה"כ ציורש דממיר אט"ג דאינו מתכפר, וכמו שהיה צבור צתחילה. ומלחא משני הכי אלא משני מקופיא מיכפרא, משמע הדודה לו צהך כללח וס"ל דלא הוי גזה"כ מיוחדת גצי יורש, אלא רק דגלי לן קרא "אם המר ימיר" דאפילו יורש מלי מימר כיון דמתכפר מקופיא ומתורת כפרת קופיא זו הוא נחשב צעלים לענין תמורה. וא"כ כד אחית להכי ממילא הא נמי דאין שנים ממירין, שצ אין לריך לומר דהוי גזה"כ מיוחדת צלא עטס, אלא עעמא נמי משום דחשיבי כשותפין דשניהם יש להם כפרה מקופיא צקרבן ושניהם צעלים על הקרבן לענין תמורה. והיינו דוקא לענין תמורה דגלי לן קרא דיוורש הוי צעלים לענין זה צכפרת מקופיא שלו, אבל צבהיה מנחה לצניו לא מיקרי שותפין צכפרת מקופיא כיון דאינו תלוי צכפרה אלא צקנין וכמ"ש הטה"ק שהוצא לעיל.

וצקה"ו (סו"ו) כתב ליישב החילוק צין תמורה למנחה, דיש לומר דמנחה אינה מכפרת כלל דאין צה אלא אזכרה לעוזה ונחת רוח אבל לא כפרה [לצד ממנחת חוטא דמסתברא דאינה קריצה לאחר מיתה כלל]. והלכך דוקא גצי צחמים דשייך צהו כפרה מקופיא חכות כפרה מקופיא שפיר משוויו להו ליורשין כצעלים ומיקרי שותפין, אבל צמנחות דלית צהו דל כפרה אין היורשים צעלים כלל, דגוף הקרבן אינו ממון אציהם להורישו לצניו אלא רק זכות הכפרה מוריש להו. עכ"ד עט"ש צאורך. ועי' צספר שמן המור למהר"ס רוצייו ז"ל (ח"מ ס"י ט"ז) שרלה לומר ג"כ כצצרת הקה"י, אך דחה דהרי צקרצנות נמי איכא שאינס צאים לכפר כלל כגון מעשר צהמה וכיואל דמסתמא עוהג צהם נמי הך דינא דהניח צהמה לשני צניו דאינס עושים תמורה. וכ"כ צספר יד דוד ע"ש.

(ז) יש לעיין אס הא דאין אחיו הכהנים ממירין הוא מדין שותפין [א"ה], רק דאין מעכצין את הכה"ג מלהמיר], או משום דצמקום מתכפר קצוע אין להם דין

למה הוא צא, דלמא קאתי לכפר אמתשה דשלא לשמן דחשיב עשה^א לאחר שחיעה^ב כמו סמיכה דצסמוך, ומיהו [צזה] יש לומר דמתשה תלויה בעובד וקרצן לא מכפר אלא על צעליה. ונראה דמחשם קדייק שאינו צא מדצה^ג:

פירוש ארזי הלבנון

עולה על עצירת עשה, ורק מרזונו הוא מציאה נזדר או נדצה. ונראה ליישב דהא פשיעה דגזירת הכתיב הוא דחייב להביא אחר לזאת ידי חובת נדרו, אלא דהגמרא צעי להוכיח דמזה שחייבה התורה להביא אחר ש"מ דהראשון לא כיפר, שאם היה מכפר התורה לא היתה מחייבת להביא קרצן אחר ללא שום עעס וללא שום כפרה. ולא מקשים התוס' שפיר, דילמא הא דחייבה התורה להביא אחר, הוא משום כפרה על מחשבתו שחישב שלא לשמה, והע"ג דבעלמא אין חייב להביא קרצן על עצירת עשה, מ"מ הכא חייביה רחמנא להביא. וממילא אזיל לה הוכחת הגמרא דראשון לא כיפר, דלעולם אימא לך דכיפר, ולא תיקשי היאך תחייב התורה להביא קרצן נוסף על חייס ללא שום כפרה, דה"ג שפיר איכא כפרה על מחשבת שלא לשמו שחישב. שוב ראיתי שעד"ז פירש בצספר מים חיים.

וראיתי צעה"ק שכתב ליישב דהע"ג דבעלמא אינו חייב להביא עולה מ"מ צכה"ג שמדר עולה שכתפר על כל העשין שצידו עד שעת הקרבה, ומאחר שאירע לו עכשיו ציעול עשה כזו שאין קרצנו הראשון יכול לכפר, שפיר הוא חייב להביא קרצן לכפר מאחר שקיבל ע"ע שיצא קרצן לכפר על כל עשין שזו עד שעת הקרבה. עע"ש. ולא הצנתי, דהא זה הוי עשה דלאחר שחיעה כמ"ש התוס' בצסמוך, וצכה"ג אמר רצא להלן דודאי לא מכפר הקרצן, וה"כ איך נאמר שכשנדר את קרצנו הראשון נתחייב להתכפר גם על עצירת עשה זו דלאחר שחיעה. ולריך לי תלמוד.

יצ' צל"ק וצכה"ז כתבו דתירוק זה קאי על קושייתם הראשונה. ומסידור דצריכה נראה דקאי גם על קושייתם השניה שהקשו דלמא דשני צא לרזות על מחשבת שלא לשמה, ותירונו דמחשם קדייק דאינו צא לכפר על חייבי עשה. ונראה דה"ה דהוי יכולים לתרן על קושיא השניה דמקרבן שלמים קדייק, דאם איתא דעל מחשבה דשלא לשמן הוא דמציא קרצן השני א"כ היה לו להביא עולה אס שחע שלמים שלא לשמן ולא שלמים. והתוס' דנקטו אשם היינו משום שצז מיושב גם קושיא הראשונה (טה"ק צקיאור ועע"ש).

ובצספר אמרי לרופה, כתב דלא צאו כלל לתרן קושיא הראשונה, שכבר תירוצה שפיר, רק צאו לתרן קושיא השניה, משום דמה שכתבו דמחשבה תלויה בעובד, תינה למ"ד צעלים אינם מפגלים, אצל לר"ה דאמר

ז"ע הא איכא צזה לאו דלא יחשב, כמ"ש הרמב"ם (ריש פ"ח מפסוה"מ) דמחשב מחשבה שאינה נכונה עובר בלאו, ועל לאו אין עולה מכפרת, ואף דהוי לאו שאין בו מעשה הא גם על זה אין עולה מכפרת רק על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה כמ"ש תוס' יומא (ל"ו ע"א) וע"ג. וצ"ה תלמודי הרב החריף מו"ה אהרן ליב שטערינקלאר העירני דיש לומר דסצרת תוס' הכא דשלא לשמה היינו צמחשבה גרידא ולא לריך דיבור ועולה מכפרת על הרהור הלצ כדאיתא צמד"ש רצה פרשת לו וצירושלמי יומא פ"ח ה"ו (על חורה. וכן הקשה ותירן נחלת יהושע דרוש צ').

והנה מאי דפשיעה לכו דצמחשבת שלא לשמה איכא לאו דלא יחשב, עי' צחת"ס (חומ"ס סי' ר"ד) שדייק מלשון הרמב"ם דדוקא צמחשבת פיגול הוא עובר צזה הלאו כיון שפוסל הקרצן צמחשבתו, אצל צמחשבת שלא לשמה אינו עובר על לאו רק על עשה כיון דמ"מ הקרצן כשר, וכן כתבו הרב מפרשים. ועי' רש"י ריש מכילתין (צ' ע"ב) ד"ה ונדצה שכתב דעובר בלאו דלא יחשב, ואילו צריש מנחות (צ' ע"ב) ד"ה ונדצה משמע דס"ל דאינו אלא עשה. והדצריס ארוכים ואכ"מ.

אלא שצעיקר קושייתו לא זכיתי להצין עדיין, דאפילו תיתי דצמחשב שלא לשמו איכא נמי לאו דלא יחשב, מ"מ הא עצירת עשה נמי איכא לדעת התוס' וה"כ שפיר מקשו דילמא מיייתי הקרצן לכפר על הק עצירת עשה, ול"ע. וכפי הנראה ס"ל דלא שייך צמחשבת של"ש איסור עשה כלל אלא רק ל"ת. ועי' צקה"י (סי' ה') שדן צזה. אלא שא"כ היה לו להקשות על עיקר דצריכה שכתבו דהוי עשה. ול"ל לדצרו דאין כוונתם עשה ממש, אלא ר"ל דהו"ל כמו עשה דלאחר שחיעה, ודוחק. עוד שמעינן מדצרו, דהא דעולה מכפרת על הרהור הלצ, היינו נמי צעצירת לאו גמורה היא צמחשבה. ולולא דצרו היה אפשר לומר דדוקא על מחשבה רעה ובגון חישב לאכול צשר חזיר ועלה צידו צשר עלה הוא דעולה מכפרת, אצל היכא דעצר אלאו דאורייתא ע"י מחשבתו אינו צכפרת עולה כיון דאינה מכפרת אאיסור לאו. ולריך תלמוד צזה.

יא) לכאורה דצריכה אינם מוצנים, דלפי מה שפירשו קושיית הגמרא דלמה הוא חייב להביא, א"כ היכי הוה מצי לשנויי דחייב להביא ע"מ לכפר אמתשה דשלא לשמן, הא לא מצינו צצום מקום חייב מן התורה להביא

אלא מאי לא ביפרו למה הוא קרב. ל"ע דהיינו קשיא דריש לקיש (לעיל ה:) דאם כשירין הם ירצו ואם חינו מרצין למה הן זבחין (י) (ט):

או דלמא לא דמיא לחטאת. תימנה דנפשוט ממתני' דפ"ק דשזועות (דף טז:) דאפילו לרי' שמעון דלית ליה (שם יא:) לב בית דין מתנה עליהן שעיר שלא קרב (עליו) צרגל זה יקרב צרגל אחר אע"פ שמרגל (שעצרו) [שעצר] נתכפרו כבר אעומאת מקדש וקדשיו דקודם הפרשה (דקאתי) [וקאתי] האי שעיר מכפר אעומאה שאחר כך (ט). ויש לומר כיון שאצד וקרב אחר תחתיו, איגלאי מילתא שלא היתה הפרשתן הפרשה עד רגל אחר דשחטי ליה (ט):

פירוש ארזי הלבנון

(יד) ועי' רש"י שכתב דנפ"מ שלא ידאג מן היסורים, וכתב הל"ק דכוונתו ליישב קושיא התוס' דהיינו קושיא דריש לקיש, ולכך כתב דלא מייצעי ליה הכא אי מכפר כפרה גמורה, דודאי לא מכפר כפרה גמורה כדילפינן מקרא דמולא שפתוך ואם לאו יהא נדבה, אלא מייצעי ליה הכא אם הראשון מגין מן היסורין עד שיקרב השני ע"ש. ומה אעשה אם אינו מצין דצרו ז"ל, דא"כ אין כאן קושיא לא על הראשון למה הוא קרב ולא על השני למה הוא צא. ומאי קאמר רב שישא דאם כיפרו שני למה הוא צא, הא ראשון אינו מכפר אלא להגן צינתיים ושני צא לכפר כפרה גמורה. אלא ודאי כיפרו על מה שצאו משמע כפרה גמורה, וכוונת רש"י פשוט הוא דמאי נפ"מ צבעיא זו דצין כך וצין כך יתכפר או צראשון או צשני, לזה כתב דנפ"מ שלא ידאג וכו'. אלא דבאמת קשה היכי ס"ד דצראשון נתכפר, הא קרא לא משמע הכי דואם לאו יהא נדבה משמע שהשני חוצה ובראשון אינו אלא נדבה. ולזה י"ל דקרי לראשון נדבה מפני שלא ילא צו ידי חוצתו וצריך להציא שני אצל מ"מ יש לומר דנתכפר צראשון (קרא).

צעלים מפגלים (לקמן מ"ז ע"א) מאי איכא למימר. ובספר מראה כהן דחה דצרו דהא ר"א דאמר צעלים מפגלים לא מומעט את העווד אלא דאף הצעלים מפגלים קאמר, וא"כ שני למה הוא צא כשהעווד מפגל, דזה דוחק לומר דשני לא יצא אלא כשהצעלים מפגלים, ועע"ש.

ועי' צקרא"ה שהקשה לדצריהס דדוקא מאשם קדייך אצל מעולה ושלמים ליכא למויפשט הכך צעיא דיש לומר דהראשון כיפר, א"כ צאשם נמי מנלן כיון דאשם לא שמענו אלא מהקישא דשלמים. ולא הצנתי קושייתו, דהא כיון דילפינן אשם מעולה ושלמים דאינו עולה לשם חוצה ולריך להקריב אחר לחוצתו, וצאשם על כרחך מוכח דהראשון אינו מכפר, דאל"כ שני למה הוא צא, א"כ שפיר ידעינן דה"ה נמי צעולה ובשלמים הראשון אינו מכפר דמאי שנה [אלא הוי ילפותא מאשם אלא גילוי מילתא צעלמא הוא]. וצלא"ה לא קשה לפי מש"כ המפרשים דמש"כ התוס' דמאשם קדייך הוא לאו דוקא, אלא ה"ה דמזוי למידק נמי מכל קרצנות חוצה, כגון עולת חוצה ושלמי ציבור, א"כ מעולה ושלמים גופייהו נמי מזוי דייק דראשון אינו מכפר.

יג) הטה"ק והגרעק"א ז"ל ועוד מפרשים הקשו דלכאורה לא דמי כלל לקושיא דר"ל, דהא ר"ל תמה על גוף הדין דאם לא כיפר למה הוא קרב, ועל זה מסיק דגז"כ היא דילפינן ממולא שפתוך. אצל הכא כל השקלא ועריא הוא לבתר דכבר קמה לן דרשא דמולא שפתוך ולא צא להקשות על גוף הדין כלל אלא רק צא לדחות הוכחת רב שישא דלא כיפרו דאי ס"ד כיפרו שני למה הוא צא, היינו דס"ל לרב שישא דלא שייך לצא צלא כפרה, ולזה פריך מה נפשך גם אם תאמר דלא כיפר הראשון אכתי יקשה למה הוא קרב, ועל כרחך יש לך לומר דצא צלא כפרה מגזירת הכתוב דמולא שפתוך, ה"נ דילמא השני צא צלא כפרה. ועי' זכה תודה שכתב דלפמ"ש התוס' דציבור הקודם דמאשם קפריך א"כ ינחא הל"ע של התוס'.

טו) ה"ה והגרעק"א ז"ל תמוכו אמאי לא הקשו התוס' מחטאת גופיה, דהכא צסוגיין פשיעה להגמרא דחטאת אינה מכפרת על עשה דלאחר הפרשה, ואילו התם צשזועות צחטאת איירי.

ולע"ג מדוע נתעוררו להקשות כן דוקא על דצרי התוס' ולא הקשו כן על הגמרא גופא (צ"ג) דמיייתי ראייה משעירי עלרת. ובאמת כבר עמד על קושיא זו צשיעמ"ק שם צגמרא צשם תוס' הר"פ, ותירך דלענין נדון דידן שעירי הרגלים דמי לעולה ולא לחטאת, דעעמא מאי מספקא לן צעולה משום דמכפרת על עשה עוצא, א"כ שעירי הרגלים נמי מכפרים על כמה חטאים של ציבור שארעו צין רגל זה לרגל שעצר. והא דקאמר הגמרא הכא על "עשה דלאחר הפרשה", לאו דוקא עשה אלא כלומר כמו עשה דעולה. וכן תירך ה"ה צצלמו.

והלא אין כפרה אלא בדם. צפרק תמיד נשחט (פסחים נט): אמרינן כל כמה דלא חכלי כהנים צפר לא מלי מכפר דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שהכהנים אוכלין צפר ובעלים מתכפרים, אבל מכל מקום עיקר כפרה אינה אלא צדס (י):

לאחר שחיטה לא קא מיבעיא לן. צסוף הסוגיא (לקמן ז). צעי רבי ירמיה אפילו לאחר שחיטה (י):

דף ו ע"ב

לא ביפר מתנות הראש. פירש צקונטרס ויציא לוג אחר ויתן מתנות הראש, ולרבי עקיבא לריך להתחיל בצבונות. ותימה צצסוף הוליאחו לו (יומא דף סא). משמע דלכולי עלמא אין מתנות הראש מעכבות ואפילו נשפך הלוג, דפליגי התם ר' אלעזר ור"ש ורצין צנתן מקלח מתנות שצבונות ונשפך הלוג, וקתני סיפא גמר מתנות שצבונות ונשפך הלוג דצרי הכל מתנות שצראש חין מעכבות כלל,

פירוש ארזי הלבנון

חטאת הליצור ואח"כ לקוצעו לאחה ר"ה שיראה. וצ' קריאות שם הם. אח"כ כשנאצד ועצר הר"ה, כיון שאינו ראוי עוד על ר"ה שהופרש, נעקרה הפרשתו, אבל נעקר ממנו רק הקציעות לר"ה זה אבל שם חטאת הליצור אינו נעקר דעדין הוא ראוי לזה ויכול לשנותו לר"ה אחר. עכ"ד. ונראה כוונתו דענין קריאת השם של ר"ה זה או ר"ה אחר, אינו ענין הקדש ממש, רק הו"ל כעין ייחוד דמייחדו למלוותו ולכבי פקע ייחודו כשאינו ראוי עוד למלוותו, אבל גוף ההקדש לא פקע כיון דאכתי ראוי הוא.

ז) והתם גופא מוכח דלא מעכב אלא כי איתא לצפר אבל כי איתא לצפר לא מעכב כפרה כלל, אפילו למ"ד אם אין צפר אין דם בני מיילי קודם זריקה אבל לאחר זריקה ודאי אין עיכוב, ואפילו קודם זריקה מודה כשהחלצ צלצד קיים זורק את הדם אח"כ דליכא צפר לאכילת כהנים. ואין כוונתם צכאן אלא לדקדק על לשון הש"ס דקאמרינן אין כפרה אלא צדס דמשמע דאין שום דבר צקרצן שיהא לכפרה אלא הדם צלצד, והא אכילת צפר של כהנים נמי הוי ציה כפרה לצעלים וכי איתיה מכפרת, וע"ז כתבו דמ"מ עיקר כפרה דצעלים צדס הוא דהוי ושיך לומר אין עיקר הכפרה אלא צדס, ועל כרחק לא קאי ונראה לו לכפר אסמיכה כיון דעדיין לא היה צו זריקה שהיא עיקר הכפרה, ודוק (תוספת קדושה).

זח) כוונתם צזה ליישב הא דפריך רב הוגא צר יהודה לרבא אימא כיפר גצרה לא כיפר קמי שמיא, ומאי קושיא הא כיון דקושעא דמילתא דאינו יכול לכפר על עשה דלאחר שחיטה, אח"כ שפיר משני רצא אפילו לדעת המקשה. ולהכי כתבו דלקמן צעי ר' ירמיה אפילו לאחר שחיטה, ולהכי שפיר מקשה ר' הוגא צר יהודה לרבא

עז) לשון התוס' צצצועות (י ע"א), וי"ל דהכא כיון דנאצד נעקר הפרשתו, והאחר שהופרש צמקומו כיפר על עצירות שהיה לו לזה לכפר, וכשיצוא ר"ה תחול עליו הפרשה לעצירות שצברו קודם לכן. עכ"ל. ודבר זה אי"צ הידך נעקר ההפרשה לאחר שנאצד אח"כ והקריב אחר צמקומו. ואין כוונת התוס' כלל מטעם לצ צ"ד מתנה, דהא אליבא דר"ש קיימין דלית ליה לצ צ"ד מתנה. וגם אח"ל דזה שהוצרך שלא הולרך לו הוא טעם לצעל הפרשתו למפרע אח"כ גם צתמידין שלא הולרכו לליצור וצמותר הקטורת נהי דלית ליה לר"ש לצ צ"ד מתנה מ"מ תפקע ההפרשה למפרע מה"ע שנתצבר שלא הולרכו לו ונתכפרו צאחה. והנראה צכוונת התוס' דמטעם הקדש צצועות איתין עלה דחילו ידע שלצסוף יאצד ולא יצוא לכלל הקרבה לא היה מקדישו או שהיה עושה תנאי צהקדשו שצאם לא יצוא להקרבה אדעתא דהכי אינו מקדישו. וממילא אחי שפיר הא לגבי תמידין שלא הולרכו לליצור וגצי מותר קטורת לית ליה לר"ש לצ צ"ד מתנה דהתם לא שייך כלל לומר דאדעתא שיתותר לא היה מקדיש, שהרי מתחילה ידע צצירור שיתותרו ששה עלאים כל שנה וכן שיתותר קטורת כל שנה שני מניס וחלי. ורק מטעם לצ צ"ד מתנה היה מקום לומר שלא הוקדשו ולר"ש לית ליה לצ צ"ד מתנה ומש"ה צקדושתן קיימי אח"פ שניתותרו (קה"י צצועות סי' ז). מיהו אכתי לריך להצין, דא"כ שהיה זה הקדש טעות אח"כ ליפקו לחולין לגמרי. ועי' צמרומי שדה שהקשה כן על דברי התוס' כאן.

ובמקדש דוד (סי' כ"ד אות ג') כתב צצירור דצריכהם דצקרצנות ליצור איכה צי עניינים של קריאת השם, וכגון שעיר של ראש חודש, שיש עליו קריאת שם לחטאת של ליצור ויש ג"כ עליו קציעות שיהיה לראש חודש זה. ויכול לעשות כצ' קציעות צזה אחר זה, לקרות עליו שם

דאין לריך להציה אחר, דצענין אחר אי אפשר לפרש^(ט). וזהו דלא כתנאי דהכא^(ז). וז"ל דלרי יוחנן בן נורי נמי אין מעבדות כלל ואין לריך לעשותן^(ח), ומעיקרא ס"ד לא כיפר קמי שמיא אפילו מה שעשה כזר כגון מתנות צהונות עלמן אע"פ שנתן אין זהן רלווי גמור לפי שחיסר מתנות הראש אע"ג דלא מעבזי, כמו שאמר לעיל שקרבן שעשה לא כיפר קמי שמיא צשציל סמיכה שלא עשה אע"ג דלא מעבזת, והדר מסיק (ומתן) [דמתן] צהונות שכזר עשה כיפר לגמרי שיש זהן רלווי גמור, אצל מתנות הראש לא כיפר קמי שמיא^(ט) ואין לריך לעשותן דכתיב והגותר וגוי, וכן הקרבן כשר וכיפר על כל עשה שקודם לכן^(ט), אצל סמיכה לא כיפר דהויה לאחר הפרשה^(ט) עד שיצא קרבן אחר. אצל קשה על זה דלא הוי ליה לתרן רק התם כתיב והגותר וגזי סמיכה לא כתיב והגותר^(ט). וז"ל דהתם הכי

פירוש ארזי הלבנון

(א) וסוגיא דהתם אזלא אליצא דר"י בן נורי, אצל כר"ע ודחי לא אתיא, דאיכו צפירוש אמר דמעבז (מפרשים).

דעפי הו"ל לדחויי דאפילו לאחר שחיטה לא מליט למפשט (עפ"י טה"ק).

(ב) וזה ילפינן מקרא דכתיב לכפר עליו, דמשמע אם לא נתן לא כיפר קמי שמיא על מתנות הראש. וק"ל קשה אמאי לריך קרא לזה, וכי ס"ד דיכפר על מתנות הראש אע"פ שלא עשאן. ויש לומר דאי לאו קרא הו"ל כיון דקרא כתיב "והגותר" הרי שאם לא עשאן אין צדך כלום אלא שלא עשה נחת רוח ליוגרו, קמ"ל דמ"מ עצירה היא צידו. ודוחק.

(ג) דאי נפרש כפירש"י הכא ונימא דמתנות הראש אין מעבזין מתן צהונות, דהיינו שאין לריך לחזור וליתן על הצהונות, א"כ מאי קאמר דברי הכל מתנות הראש לא מעבזי, הו"ל אפילו מעבזי נמי אין לריך לחזור וליתן על הצהונות, וכמו צשנשך הדס אחר שגמר מתנות שצביכל דאין לריך ולחזור ליתן כנגד הדיכל כדאיתא התם דכל עצודה שנגמרה כזר שזב אין לריך לעשותה שנית אליצא דכו"ע.

(ד) ולפי פי' זה ו"ל דלר"ע נמי דאמר אם לא נתן לא כיפר היינו דאם לא נתן מתנות הראש מעבזא כפרה ולריך להציה לוג וליתן מתנות הראש אצל אינו מוכרח שיחזור ויתן על הצהונות, אלא צבה פלוגי דלר"ע מתנות הראש מעבזא כפרה וכיון דלא נתן מתנות הראש הוי כאלו לא כיפר כלל, ולריצ"נ כיפר מתן צהונות ונגמרה עיקר הכפרה אלא שלא כיפר מתנות הראש היינו שלא קיים מצוה זו, ודלא כרש"י שפירש דלר"ע לריך לחזור וליתן מתן צהונות (קרא וע"ש).

(ה) והכ"מ צשם מהר"י קורקוס וכן בקריית ספר הקשו כעין זה על דברי הרמז"ם דכתב (פ"ד מהלי מחו"כ ה"ד) שאם לא נתן מתנות הראש לא כיפר והיינו כר"ע דהכא, והא"כ (שם פ"ה ה"ה) כתב דצשנשך הלוג מתנות הראש אינן לעיבוצא ובההיא סוגיא דיומא. וכתבו לתרן דלדעת הרמז"ם הו"ל דאמר ר"ע אם לא נתן לא כיפר, היינו כשלא נשפך השמן, והתם צמסכת יומא דאמרין דברי הכל לא מעבזי היינו כשנשפך. והוסיף צקרי"ם שם דאע"ג דצשלא נשפך הוה משמע עפי דלא יעבזו כדאמרין בכל דוכתי כל הראוי לצילה אין צילה מעבזת זו, הכא שאני דכתיב צהדיא והגותר צשמן אשר על קף הכהן יתן על ראש המיטעה, דמשמע כשיש שמן שלא נשפך יתן אותו על ראש המיטעה ואם לאו לא כיפר כדכתיב יתן על ראש המיטעה וכיפר, דמשמע אם לא נתן לא כיפר.

(ז) לכאורה הוה להם לומר משום דהו"ל עשה דלאחר שחיטה, דהו"ל לשיעת רצא קיימינן דדחי ליה הכי לעיל.

ובקרא"ה ושפ"ה הקשו על תירוח זה וכתבו ליישב דס"ל להרמז"ם דהך דפלוגי תנאי הכא מיירי כשלא נשאר שמן צעין כלל, אצל הך דיומא מיירי צנשאר שמן צבף הכהן ונשפך שאר השמן שצכלי, דצזה לכו"ע דוקא צמתנות הצהונות מעבז דלריך שיהיה הלוג קיים צשעת מתן שמן, אצל צמתנות הראש אינו מעבז, ע"ש צצצריהס. וכ"כ החו"ה (נגעים סי' י"ב סק"יז). וע"ע צמפרשים כאן שהאריכו צזה.

(ח) נראה כוונת התוס' כיון דלר"י בן נורי מתנות הראש לא מעבזי ואין לריך לחזור ולעשותן, שאינם אלא שירי מצוה כדכתיב והגותר, א"כ על כרחך ז"ל דסצרת המקשן היתה דמש"ה לא שייך לפרש "לא כיפר" על מתנות הראש, שהרי אינו מצוה עשה אלא שירי צעלמא, ומה שייך לומר צזה "לא כיפר", וכן לריך לומר לפירש"י דסצרת המקשן היתה דכיון דשיירי מצוה הן ולא מעבזי להכי לא שייך לומר צזה "לא כיפר", אלא שלפי פירש"י התרן משני דלעולם מתנות הראש מעבזי ולהכי שפיר שייך לומר צזה "לא כיפר". אצל לפי פירוש התוס' דגם לדעת התרן מתנות הראש לא מעבזי א"כ קשה מאי משני לא כיפר מתנות הראש. ולא מפרש

פירוש² מתנות הראש לא מעכבי דכיון שקיבל מדם האשס ומן השמן על הצהונות אינו קרוי עוד מחוסר כפורים אלא מותר לאכול בקדשים וליכנס למקדש, דמתן שמן נמי קרוי קרבן כדאמר פרק צית שמאי (קמן מד): לכל קרבנס לרצות לוג שמן של מזורע³, ולכן לכל הפחות רריך ליתן על הצהונות⁴ קודם שיבא מותר בקדשים⁵ . ברוך:

פירוש ארזי הלבנון

כיפורים, אכתי רריך להביא לוג אחר לקיים מלות מתנות הראש וכדפירש"י. (וצל"ק הגיה לשון התוס' וכתב צעה"ק שאינו ללורך).

ורחיתי מקשים דאמאי רריך שיתן לכה"פ גם על הצהונות, הא אע"ג דהלוג שמן נקרא קרבן, מ"מ יבא סגי צמתן ז' שכבר נתן כנגד ההיכל, וכשם דמתנות הראש לא מעכבי אע"ג דאקרי קרבן ה"ה מתן צהונות לא יעכב. ולא הצנתי מאי קושיא, הא ודאי הוא דדוקא צמתנות הראש איבא למוימר דאינו מעכב משום דכתיב והותר דאינו אלא שירי מזבח וכמו דשירי דס הקרבנות אינו מעכב, אבל מתנות הצהונות דהוי מעיקר קרבן הלוג שמן ודאי הוי לעיובצא כל שלא השלים הקרבנות הקרבן.

ומכאן נראה לי גם מזורר מה שראיתי שמתחפיקים צבא דצמתן צהונות תו לא מיקרי מחוסר כפרה, אם זהו דוקא לרי' יוחנן בן גורי או דילמא גם ר"ע מודה צבא. וממ"ש לעיל נראה ברור דהוא דוקא לריב"ג דס"ל דמתנות הראש הוי שיריים ולא מעכבי הכשר המזורע, אבל לר"ע דס"ל דמתנות הראש מעכבי הכשר, א"כ הו"ל נמי מעיקר קרבן הלוג שמן, ומאיכתי תייתי דיהא סגי צמתן צהונות להכשירו בקדשים, והלא אכתי לא נגמר הקרבנות הקרבן, וק"ל. וצל"ה נמי פשיעא דחסור בקדשים לר"ע צלא מתנות הראש כיון דאכתי לא הוכשר ולא נעבר מעומאתו והיאך יבא מותר בקדשים.

כע) אין זה חידוש דחסור לאכול בקדשים קודם מתן צהונות, דהא פשיעא שחסור כל שלא נעבר מלרעתו. אלא עיקר החידוש הוא דמתנות הראש לא מעכבי. ופשוט.

ג) כתבו התוס' בשם רבינו ברוך לישב פירש"י דהא דאמרינן התם דלא מעכבא היינו דלא הוי עוד מחוסר כפרה אבל רריך להביא לוג לקיים מתנות הראש. אבל לא משמע הכי שם ציומא דאמרינן גמר מתן צהונות ונשפך הלוג דצרי הכל מתנות הראש לא מעכבי, ואי אחי לאשמעינן דלא מעכבא כפרה לאכול בקדשים א"כ למאי קאמר ונשפך הלוג, הא הכ רצותא הוי מזי לאשמעינן אפילו לא נשפך, דמיד אחר מתן צהונות

תוס' דמ"מ שפיר השיב לו התרנן דאע"ג שאינם אלא שירים מ"מ שפיר שייך לומר צבו "לא כיפר", כיון שעכ"פ לא קיים מלות שירים, ואע"ג דלא מעכבי הכפרה דגזרזא כלל מ"מ לא יבא חוצתו כלפי שמיא שחיסר מזבח. ועל זה מקשה התוס' דכיון דלפי דעת המקשן כל ההכרח לפרש הכ דר' יוחנן בן גורי דכיפר ולא כיפר, הוא משום דאינם אלא שיריים ולא מעכבי כדכתיב והותר, ולכן רבה לומר דה"ה גצי סמיכה דלא מעכבא נימא הכי. א"כ הוי להתרנן לתרץ בפשיעות דהכא גצי מזורע שאני דכתיב והותר, וא"כ על כרחך לפרש כדקאמרת ד"לא כיפר" קאי על מתן צהונות כיון דאי אפשר לפרש צענין אחר, משא"כ צבהיא דסמיכה כיון דסמיכה מלות עשה היא ולא שירי מזבח, א"כ עפי יש לך לפרש כפשוטו דלא כיפר על ציעול עשה דסמיכה. כנלע"ד ביאור דצריכה ועי' במפרשים.

כו) חזרים לפרש כפירש"י דגם לרי' יוחנן בן גורי רריך לחזור וליתן מתנות הראש, רק התם צסוגיא דיומא דקאמר דלכו"ע לא מעכבי איירי לענין שאינו קרוי עוד מחוסר כיפורים.

כז) והנראה נלמד מדברי התוס' אלו דהא דמזורע קודם מתן צהונות חסור לאכול בקדשים ונקרא מחו"כ הוא לאו משום דחסר לו עלם מעשה הכשר של מתן צהונות, דלאו צבכי תלי דין מחוסר כפרה, דיסוד דין מחו"כ תלוי רק צהצאת הקרבן ולא צמעשה הכשר אלא דכל זמן שלא נתן מהלוג על הצהונות הרי חסר לו עדיין עיקר הקרבן של הלוג ומשום זה הוא דנקרא מחו"כ, וזהו שהביאו דמתן שמן נמי קרוי קרבן וכו' ומשו"ה גם הלוג מעכב צהיתרו לאכול בקדשים וליכנס למקדש אבל לא משום מעשה הכשר של מתן צהונות (רי"ז הלוי עמ"ס יומא סס).

כח) כוונתם לפרש אמאי מתנות השמן מעכבי ונחשב מחוסר כיפורים, דלכאורה דין מחוסר כפרה תלוי רק צהצאת הקרבן (עי' צאות שלפנ"ז) ולא מפרשים דמתן השמן נמי קרוי קרבן, ולהכי כל זמן שלא נתן השמן לכה"פ על הצהונות אכתי מיקרי מחוסר כיפורים. ומ"מ אע"ג דצמתן צהונות שוב לא מיקרי מחוסר

וליקו ולימא ליה לקרא דבי בתיבא בזה אחר זה בתיבא^ל. הא לא פריך דלימא ליה לקרא שלא חייב להציה שנים אלא כשהפריש בזה אחר זה אבל הפריש שנים בצת אחת [אינו חייב אלא אחד]^ב, שזו אינו קושיא דאפילו הפריש שנים בצת אחת נהי כשקרב האחד לא מהני השני שהופרש עמו מכל מקום יכול להפריש [אחר] אחר כך* ולהקריב ומועיל, דלעולם חייבה תורה להציה שנים. אלא הכי פריך דאעו מי לימא ליה לקרא דכי משתעי [שנריך להקריב שנים, דוקא כשמפריש בזה אחר זה]^ג. וקשה ליפרוך נמי דאעו מי לימא ליה לקרא דכי משתעי^ל ע"י לב ב"ד. וגרסא דצלאו קרא

פירוש ארזי הלבנון

הכתוב שנים. ולזה דוחים התוס' דזו אינה קושיא, דהא יש לדחות דלעולם הנריכה תורה להציה שנים, והלכך נריך להפרישם בזה אחר זה, והא"ג אס יפרישם בצ"א לא יקרב השני שהפריש אלא יעטרך להפריש קרבן אחר אח"כ ולהקריבו, דלעולם הנריכה התורה להקריב שנים. וכן פ"י הבה"ז.

וזה לשון הקר"א, בנזק דמאי דמשמע מרש"י ז"ל ותוס' ז"ל דאס הפרישן בצת אחת מופסיל השני אי נימא דאינו מכפר על עשה דאחר הפרשה, ל"ע דהא כל מוספי המועדים חוצת היום הם ולא באו לכפרה מיוחדת, אלא דילפינן מקראי (שזועות ט' ע"א) דמכפרי על עומאת מקדש וקדשיו, ואי מתרמי שני שעירי חוצה כהחת ובאחד יכופרו וכי צשציל זה לא יקרב השני. והכי משמע לישיגה דר' ירמיה קיבל דמן צב' כוסות שני למה הוא צא משמע דפשיעה ליה דצא הוא ואינו נפסל אלא דלמה הוא צא לר"ש דאמר דשניהם צאין לכפר, והא דלא אשכח ר"ש אלא צ' שעירי עזרת לעעמיה אזיל דס"ל שם (צ' ע"א) דלרגלים וראשי חדשים לאו כפרה אחת להם, אבל לר"מ ור"י שם דק"ל כוותיה דר"ה ורגלים כפרה אחת להם כמ"ש הרמב"ם ז"ל (פרק י"א מהל' שגגות ה"ט) צראש השנה דאיכא צ' שעירים ל"ל ג"כ דצא השני לכפר צון זה לזה. ועו' תוס' שזועות (ח' ע"ב) דצ"ה ויכפר כתבו ז"ל דלא מסתבר לומר דצא רק על עומאה שצון זה לזה והכא אמר רבי שמעון כן, עכ"ל.

ג) ומפרש תוס' דקושיא הגמרא היא דלא מסתבר דמה שאמרה תורה דלריך להקריב שנים, היינו שנריך להפרישם דוקא בזה אחר זה. דהתורה אמרה שנים סתמא דמשמע אפילו אס מפרישם בצת אחת. ועל זה מקשה התוס' דאכתי גס לפי' זה לא אתי שפיר תירוק הגמרא דמייירי ע"י לב ב"ד מתנה, דא"כ אכתי תוקשי דהא סתמא דקרא משמע דצעינן שנים בכל ענין ואפילו צדליבא ב"ד מתנה.

לד) הך הגהה שצסוגריים היא עפ"י צה"ז וז"ק. אמנם הפנ"מ והח"ג כתבו לפרש דצרי התוס' צלא הגהה זו וגרסי "אלא הכי פריך דאעו מי לימא ליה לקרא דכי

מותר לאכול בקדשים, דהא בנשפק ליכא נפ"מ כיון דלריך להציה לוג אחר לקיים המצוה. ועוד דמאי קאמר דצרי הכל מתנות הראש לא מעבצה ומאי ענין זה למחלוקתם כיון דלוג אחר נריך להציה אלא דקמ"ל דמתנות הראש לא מעבצה כפרה. ואי תימא דקמ"ל דאין נריך לחזור וליתן בהנות, הא אפילו אי מתנות הראש מעבצה כפרה נמי אין נריך לחזור וליתן בהנות כמו אס נשפק צמתן בהנות דאין נריך לחזור וליתן בהיכל. הן אמת דלר"ע דאמר אס לא נתן לא כיפר כתבו התוס' ז"ל ציומא שם (ס"א ע"א) דצ"ה דצרי דלריך להציה לוג ולחזור וליתן מתן בהנות וכ"כ רש"י ז"ל כאן, ומשמע לכו הכי מדאמרין דלריב"ג כיפר מתן בהנות משמע דלר"ע לא כיפר גס מתן בהנות, אבל טעמא צעי מאי שגא דהזאות שצפנים ומתן בהנות כל חד הוי כפרה צפנ"ע ואס הציא לוג יתחיל צמתן בהנות אע"ג דכתבו ומותר השמן כו', ומאי שגא דמתן בהנות ומתנות הראש חדה כפרה היא (קר"א).

לא) ע"י פנ"י (ר"ה ח' ע"ב) שהקשה על גוף הצרייתא, דמשיקרא מאי קשיא ליה אעו עעמא דקרא ניקו ויידרוש צמספר כל הקרצנות. ועוד דמאי קאמר על עומאה שאירע צון זה לזה, ואעו שעות מי כתיבי בקדשים, וא"כ נקריב שעיר אחד קודם זמן התמיד של צון הערצים ויכפר על כל העומאות עד אותו זמן ואכתי למה מקריצין שנים. אלא על כרחך דשני שעירי עזרת קריצין מנזירת הכתוב. ומסיק הפנ"י דעיקר קושיית הצרייתא צמה שנקררוין שעירי העזת ואין העזת אלא מה שמכפר כפרה גמורה ולא אשכחן העזת שמכפר להלצין וא"כ השעיר השני למה נקרא העזת ולאזהר כפרה צא כיון שכבר נתכפר צראשן דנקרא ג"כ העזת. ועל זה משני דעכ"פ מכפר על עומאה שאירעה צון זה לזה ומש"ה שניהם קרויים העזת, עע"ש ועי' עה"ק מש"כ ע"ז.

צ) נראה כוונתם לאפוקי מפירש"י דקושיא הגמרא היא וכי קרא דאמר להקריב שנים לא איירי אלא צשהפרישם בזה אחר זה, ואילו יפרישם שניהם כאחת לא יעטרך להקריב אלא אחד, והכל בכל שנה הנריך

הוא קשיא ליה משעירי עלרת שעושין כל שנה, שדוחק הוא להעמידם ולומר שהיו מפרישין אותן צזה אחר זה (ל) :

סבין מושבתן למה שהן. צסוף פרק קמא דשבוטות (דף יג:) אמרינן דשמואל סבר להא דר' יוחנן דהתם וצסמוך מיייתי לה אמר רבי יוחנן תמידין שלא הולרכו ללצור לדברי ר"ש אין נפדין תמימים, פירוש אלא מקילין בגופן את המזבח כדקאמר התם לר' שמעון, ופירש שם צקונטרס דשמואל סבר לה להא דאמר רבי יוחנן לדברי ר"ש אין נפדין תמימים ומקילין בהן את המזבח דאמר שמואל סבין מושבתן למה שהן, פירוש סבין השוחטין סתם מושבתן לקרבן שהופרשו מתחילה כגון עולת תמיד לעולת קין אע"פ שאין זה אותו קרבן (ל) כיון דמעיקרא עולה והשתא עולה. והשתא קשה (ל) מאי מיייתי התם תניא נמי הכי מצרייתא, הלא ממתני' דהתם הוה ליה לאיתויי (ל), ועוד דצבדיא מוכח צשמעתין דמילתיה דשמואל דוקא כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון דאית להו לצ בית דין מתנה עליהן. ויש פירושים צרש"י שמוגה בהן נראה צעיני דלא גרסין הא דשמואל הכא דהא צפרק קמא דשבוטות מוקמינן לה אליצא דמאן דלית ליה לצ בית דין מתנה עליהן. וזהו דוחק למחוק כל מילתיה דשמואל מן הספרים. ועוד נראה שדברי הקונטרס סותרים זה את זה שפירש סבין מושבתן למה שהן ראויין ועומדין כגון תמידין שלא הולרכו ללצור שנקחו מתרומה ישנה והגיע אחד צניסן מקילין בהן את המזבח ואף על גב דלשם תמידין נלקחו ולא לשם עולות נצבת לצור הוהיל ולא חזו תו לליצור קרבי למאי דחזו משום דלצ בית דין מתנה עליהן אס הולרכו הולרכו ואס לאו יקילו בהן, אלמא לפירושו לא מהני תנאי צית דין למיקרב תו לתמידין, ואחר כך פירש לדברי חכמים נפדין תמימים דאית להו לצ

פירוש ארזי הלבנון

(ל) פירוש שזו עולת חובה חו עולת נצבה.

(ל) דצריהס מגומגמים קלת דלישנא "והשתא קשה" משמע דלפי פירוש התוס' אתי שפיר תניא נמי הכי, וצאמח לתירוח תוס' לא גרסין ליה כדמפרשי צסמוך. ולשון התוס' דשבוטות מדוקדק יותר שהקשו שם אהאי גירסא דגרסינן תניא נמי הכי ולא תליא צפירוש רש"י ע"ש (מיס קדושים).

(לח) פירוש, דהגמרא מיייתי התם סיעתא לשמואל מצרייתא דתניא ומודה ר"ש צשעיר הרגל שאס לא קרב צרגל יקרב צר"ח וכו', שמתחילתו לא צא לכפר אלא על מצח החילון. אלמא אהא הוא דקפדין שיקרב על מצח החילון לכפר מקלת דבר שהוקדש לו, חטאת דעומאת מקדש תקרב לעומאת מקדש אע"פ שאין כפרתן שווה, ה"נ צתמידין שהוקדשו לעולת התמיד, יקרבו לעולת קין המצח (כ"פ רש"י שם).

ועל זה מקשים תוס' דאמאי לא מיייתי הגמרא הך סייעתא ממתניתין דריש צבוטות דתנן התם הוה ר"ש אומר שעירי ראשי חדשים מכפרים על העבור שאכל את העמא, ושל רגלים מכפרים על שאין צה ידיעה לא צתחילה ולא צסוף כו', אמרו לו מהו שיקרבו זה צזה, אמר להס יקרבו וכו' כולס צאין לכפר על עומאת מקדש וקדשו, ע"כ. אלמא ס"ל לר"ש דקרב של זה צזה כיון דיש עכ"פ מקלת דבר לכפר על מה שהוקדש.

משמעו ע"י לצ צ"ד", וה"פ דכיון דחינו מפורש צתורה אי מכפרי אעשה דאחר הפרשה אף כצבה תורה סתם וסמכה על לצ צית דין שיפרישו צזה אחר זה, דילמא יפרישו יחד ויקרבו שניהם, ואחד הוא שלא לצורך כפרה כלל. והצ"ז והצ"ק צבינו דזה קאי על לצ צית דין מתנה ולכך הגיבו צענין אחר. עכ"ד ועט"ש.

(לה) ומפרשים תוס' דאע"ג דצגמרא נקט הקושיא מקרא, אין לדקדק צכך, דצאמנת צלאו קרא נמי קשיא ליה דלא מכתצרה שהיו עושים כן צשעירים שמקריבין צכל שנה שהיו מפרישים אותם צזה אחר זה, דלא מלינו רמז לזה צמסנה או צצרייתא. ולזה משני הגמרא דצאמנת לא היו מפרישים אותם צזה אחר זה רק צבת אחת היו מפרישים, אלא דעכ"פ איכא תנאי צ"ד דלא תהא הפרשת האחרון הפרשה עד איזה זמן לאחר הפרשת הראשון.

ולריך להצין דאכתי תיקשו דלא מכתצר נמי שיהיה תנאי צ"ד צזה, שלא מלינו רמז לזה צשום מקוס. ויש ליישב עפ"י מה דדיוק הריעצ"א (צבוטות י"א ע"א) דלישנא ד"לצ צית דין מתנה" משמע שאין לריך תנאי מפורש וכדמפורש דמיו וצצרים כאלו צלצ כל אדם והו דצרים, דמסתמא כל מה שיכולין צ"ד לתקן יתקנו, ע"כ. ונראה מדבריו דתנאי צ"ד אין לריך שיתנו הצ"ד צפירוש אלא סתמא דמילתא הוא כן.

צית דין מתנה עליהן להכשירן לתמיד שנה הצאה שאם לא הולרכו יהיו לדמיהן שיפדו אותן ממשות חולין בלא מוס ויוציאום לחולין ויפלו דמיהן למותר תרומה ואחר כך יקחו אותן מתרומה חדשה ויוכשרו לתמידים^(ט). ונראה כפירוש הערוך (ערך משך) זה לשונו סכין מושכתן למה שכן, פירוש למה שכן הם תמידין הם מוספין סכין מושכתן להיות כן, אבל ערס שמושכתן הסכין אין לומר אחי תמיד ואחיה מוספין אלא תלויין ועומדין בתנאי לב צית דין, שכך מתנה עליהן לב צית דין אף על פי שאמרו שהן תמידין הם ירצו להקריבן לשם זבח אחר^(י) רשאין, לפי שבזמן שמשך הסכין לשחיעת התמיד הרי הוא תמיד ובזמן שמשך זה הסכין לשל מוסף הרי הוא מוסף, וזה סייעתא לר' יוחנן [דאמר] שאם לא הולרכו להן [אליבא דרבנן] נפדין תמימים שלא משכתן סכין (לעולם) [מעולם]^(יב). והשתא להאי

פירוש ארזי הלבנון

(ז) מש"כ החוס' "אם ירצו להקריבן לשם זבח אחר" נראה דאין כונתם לעולת ליצור כמו עולת מוסף, דלזה לא אלצריך תנאי צ"ד דאף לר' שמעון דלית ליה לב צ"ד מתנה אמר התם דתמידין שלא הולרכו לייצור מקילין בהן את המזבח דמעיקרא עולה והשתא עולה. ואין לומר דהתם נמי העטס דהכי גמירי לה דמותר תמיד לקיץ המזבח כדכתבו החוס' בסמוך לר"ש צמותר חע"ת, ליתא דה"כ בתמידין נמי לגזור לא הולרכו אטו הולרכו כדגורין התם בחע"ת לאחר כפרה אטו לפני כפרה, אלא ע"כ דאף בהולרכו מותר לשנות מתמיד לקיץ המזבח דכולהו עולות נינהו. לכך נראה דכוונת החוס' הם ירצו להקריבן לשם שלמי ליצור כגון כצשי עלת, דאי לאו משום תנאי צ"ד היה אסור דמעיקרא עולה והשתא שלמים (עולת שלמה). ועיי' צחות שאח"ז הצאנו שכ"כ צחות' הרא"ש דיכול לשנותם לכל דבר מעולה לחע"ת ומחע"ת לעולה וכו' ע"ש.

וצחות' הרא"ש (שצוותא ס) כתב ליישב קושייתם, דמתנאי לא מצי לסייעי, דמתנאי תליא עעמא צמאי דכפרתן שויה על עומאת מקדש וקדשו, אבל הכא תלוקין בכפרה דתמיד מכפר על כל עצירות כדאמרין לא לן אדם צירושלים ועצירה צידו, תמיד של שחר מכפר על עצירות הלילה, ותמיד של ערב מכפר על עצירות היום, ועולת קין אינה מכפרת. אבל מצרייתא מייתי שפיר דתליא עעמא צמאי דצאין על מזבח החיטון ועולת קין נמי זריקתה על מזבח החיטון. והאי דאמר לכפר לאו דוקא אלא ההקדבה מיקריא כפרה, ע"כ.

(ט) כתב הבה"ז דלפי הפירושים שמוגה בהם נראה צעיני וכו', לא קשיא, דצאמת משום הכי חזר צו רש"י. אמנם מלשון רש"י לא משמע דמש"ה חזר צו, רק חזר צו משום דשצוותא מוקמינן להא דשמואל אליבא דמאן דלית ליה לב צ"ד, ומשמע דצ"ה שפיר איבא לאוקמי למילתיה דשמואל אליבא דמאן דאית ליה לב צ"ד מתנה. ובשע"מ"ק כתב צ"ש רשב"א [וצחות' הרא"ש שצוותא הוא צ"ש רי"צ"ה] ליישב סתירת דברי רש"י, דצאמת גס לר"ש ס"ל לב צ"ד מתנה, אלא דבהא פליגי דלר"ש לא מהני לב צ"ד אלא שיבו כשרים לקיץ המזבח בגופן, אע"ג דלשם תמידין נלקחו, כיון דמעיקרא עולה והשתא עולה, אבל לא מהני תנאי צ"ד לפדות תמימים ולמקרב לתמידין, ולרבנן מהני לב צ"ד אפילו לפדות תמימין. מש"ה פירש"י כאן לר"פ אליבא דר"ש דלא מהני תנאי צ"ד למיקרב לתמידין, ואח"כ פירש לדברי חכמים דמהני תנאי צ"ד אפילו למיקרב לתמידין. ועל זה פריך הגמרא מי אית ליה לר"ש לב צ"ד מתנה עליהם כל כך לבעל ההפרכה ולהוציאן לחולין, והאמר ר"י לדברי ר"ש אין נפדין תמימין, דנהי דאית ליה לר"ש לב צ"ד מתנה עליהן לשנות מחוצה לדבה, מ"מ לפדותן תמימין ולהוציאן לחולין לית ליה לב צ"ד מתנה עליהם. ע"כ. וכ"כ ה"ק.

(מא) כתב צחז"ה (מנחות ס"ו כ"ה סק"ז) דלכאורה לפי המצואר צדדים (כ"ט ע"ה) דקדושת הגוף לא פקעה צדדי, אי אפשר לפרש הכא שהצ"ד מתניס דמה שיתותר תפקע קדושתיה, דהא זה ח"ה להיות, דקדושת הגוף לא פקעה צדדי, ולריך לפרש שתנאי צ"ד הוא על מה שיתותר שלא יתקדש מתחילה [ואין זה שייך לצריכה ע"ש צחז"ה]. אך לפי זה קשה עובא היאך חזרין ולוקחין את הקטורת מתרומה חדשה, דקטורת צעינין שיתקדש קדושת הגוף בשעת פיעומו וא"כ האי מותר שמחמת תנאי דלצ צ"ד הוצרר שלא הוקדש מעולם בקדושת הגוף דקטורת והיכי מתכשר כשחזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה. ולידד מרן הצחז"ה לומר דהתנאי צ"ד אינו על למפרע שלא יוקדש המותר מתחילה, אלא לב צ"ד מתנה דכשיבא מותר תיפקע קדושתו מכאן ולהבא, ואע"פ שקדושת הגוף לא פקעה צדדי זהו כשעדיין ראוי למזותו אבל כשאינו ראוי למזותו שפיר מצינו צ"ד לאתגווי (לשון קה"י שצוותא ס"ו ח' ע"ש). ועע"ש בהמשך דבריו שהציא ראייה מהתוס' צמנחות דס"ל

פירושא לא גרסינן תניא נמי הכי, דמילתא דשמואל כרצקן^(צ), אלא גרסינן תניא מודה רבי שמעון כו'^(צ) ועממא משום דצאין לכפר על [עוממת] מקדש וקדשיו כמתניתין דהתם, וצצרייתא חידש טפי ממתניתין (והא) [צבה] דקתני שתחילתו לא צא אלא לכפר על מזבח החילון לאפוקי שיער הפנימי^(צ), דצעינן תרתי עוממת מקדש ומזבח החילון, ואף על גב דמשמע התם דאי לאו משום גזירה [אטעו לפני כפרה] הוי מקילין בגופן אפילו צמותר העולות הפנימיות^(צ) היינו משום דהכי גמירי דמותר העולות לצור לעולה^(צ). ורצינו חננאל מפרש כפירוש הערוך וגריס התם תניא נמי הכי, וקאי אמילתא דרבי (יוחנן) [שמואל צ"ר ילחק] [שצעות יב]. דאמר דלרבי שמעון [דוקא תמידין] מקילין צהן בגופן הואיל ומעיקרא עולה והשתא עולה אצל לא צמותר העולות כו'^(צ). ותימא אמאי נטר עד לסוף, דלעיל הוה ליה לאתויי^(צ):

פירוש ארזי הלבנון

לאכשורינהו לעולה קודם כפרה נמי. אלמא דמלד הדין לא צעינן חרתי ואפילו שיער הפנימי ראוי מן הדין לקיין בגופו, וא"כ ה"נ אס אצד יהא ראוי ליקרב צרגל אחר דצוה לא שייך גזירה אטו לפני כפרה דהא שתיבן העולות.

והמתרצים תוס' דהתם היינו עממא משום דהכי גמירי דמותר העולות לעולה הוי, פירוש דוקא לשנות מחטאת לעולה יכולים להקריב, משום דכך היא הלכה למה שמיני, אצל לא משעיר ראש חדש לשעיר רגל היינו מחטאת לחטאת, דצוה צעינן דוקא שיהיו שניהם שוים בתרתי.

מז' פירוש דהתם (צ"א) קאמר רב שמואל בר רב ילחק אע"ג דאמר ר"ש דתמידין שנתרו משה זו מקריבין אותם גופן לקין המזבח, זהו דוקא בתמידין שכן עולה וקין המזבח נמי עולה הוא וליכא למיגזר מידי. אצל מודה ר"ש ששעירי העולות שניתותרו מתרומה ישנה, שאין מקילין בגופן אלא צדמיהן, ואע"ג דהלכה למשה מסיני דמותר העולות ליצור יהא עולה, מ"מ גזרינן אחר כפרה אטו לפני כפרה. ומפרשים תוס' דלח מיייתי הגמרא הך צרייתא, לסויעי לר' שמואל צ"ר ילחק. והתוס' כאן קילרו, אמנם צחוס' שצעות שם פירשו היאך משמע הכי מצרייתא ו"ל, ויש מפרשים "תניא נמי הכי" אדרש שמואל בר רב ילחק דאמר מודה ר"ש צשעירי העולות שאין מקילין בגופן, דקתני אס לא קרב צרגל, כלומר צפסה, יקרב צראש חודש כו', ואס לא קרב צויה"כ יקרב צרגל, פירוש צסוכות, ואס לא קרב צרגל זה של סוכות יקרב צרגל אחר, דהיינו צשמיני עלתת שבוה רגל צפני"ע, אצל טפי מרגל אחר דהיינו צפסה הצא לא מזי לאקרובי לגופיה דה"ל תרומה ישנה ולא להקין בגופו, לפי שמתחילתו לא הוקדש אלא לכפר על מזבח החילון, כלומר לכפר בעולות וא"א

דעינן לב צ"ד מתנה הוא שלמפרע לא תחול הקדושה. וכן מלאתי צחוס' הרא"ש שצצעות שכתב (צשיטת בעל הערוך) ו"ל, קרבנות ליצור סכין מושכתן למה שהן ואין שם הקרבן נקבע עליו עד שעת שחיטת הסכין, שאם קראו תמיד יכול לשנותו למוסף ומעולה לחטאת ומחטאת לעולה, שתנאי צ"ד הוא שלא יחול עליו שם הקרבן עד שעת שחיטת הלכך נפדין תמימים שלא קדשו קדושת בגוף, עכ"ל.

מצ' עיין לעיל אות ל"ז.

מג' מודה ר"ש צשעיר שאס לא קרב צרגל יקרב צראש חודש ואס לא קרב צרי"ח יקרב צויה"כ וכו'.

מד' פירוש דלפי גירסא זו, הך צרייתא קאי אמתני' דהתם דקתני שיכולים לשנות מרגל לרגל, רק צמתני' מפרש טעמא דר"ש משום דכולן צאין לכפר על עוממת מקדש וקדשיו, משמע נמי שיער הפנימי של יוה"כ אס לא קרב צוה קרב צוה, דהא נמי צא לכפר על עוממת מקדש וקדשיו, ולזה חידש טפי צצרייתא דצעינן נמי שצא לכפר על מזבח החילון, דמשמע לאפוקי שיער הפנימי (עפ"י צ"ק).

מה' פי' דתנינן התם פר ושעיר של יוה"כ [דהיינו פר ושעיר הפנימיים] שאצדו והפריש אחרים תחתיהם [ונתכפר צהם ואח"כ נמלאו הראשונים], כולן ימותו [בדין חטאת יחיד דלמיתה אזלה מהילכתא]. ר"א ור"ש אומרים ירעו עד שיכתאצו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה [לעולת קין המזבח], שאין חטאת ליצור מתה [דהלכה למשה מסיני דחמש העולות המתות דוקא בעולות יחיד נאמרה ולא צליצור]. ומקשוין א"כ אמאי ירעו עד שיכתאצו, וקריבס עלמן לקין המזבח. ומשני גזירה קודם כפרה אטו לפני כפרה [פירוש, אי מכשרת חטאת ליצור ליקרב עולה לאחר שנתכפרו ליצור צאחר, אטו

דלמא אם תימצא לומר קאמר. ורבי זירא נמי שהשיב (נמי) לרבי ירמיה על עומאה שאירעה צין זו לזו, כמו כן אם תימצא לומר קאמר^א. וקושיא ראשונה ומי אית ליה לרבי שמעון לז צית דין מתנה לא חש לתרן, דאיכא למימר דאפרשינכו בזה אחר זה ואינו חושש בקושיא דליקו ולימא ליה לקרא כו', ועוד דאיכא דלית ליה תקנתא (ברעייה) [צקין המוצח] אית ליה לרבי שמעון לז צית דין מתנה^ב (כדמוכח צמנחות פרק התודה). ומיהו הא מוכח [צמנחות פרק התודה (דף עט:)] דאיכא דלית ליה תקנתא ברעייה לית ליה לז צית דין מתנה וכאן אית ליה תקנתא ברעייה:

תודה ששחטה לשם תורת חברו בשרה. ועולה לשם חובה, [ו]משום שנוי צעלים לא מיפסלה דאין שינוי צעלים אלא (א"כ) צזריקה^א. **ורב חסדא אמר פסולה.** פירוש לא עלתה לשם חובה

פירוש ארזי הלבנון

לשנותן צדקה. אלמא אין מקיימין צגופן אלא צדמיהן. ולפ"ז צתודה שזרקה לשם תודה חצירו לכר"ע פסולה משום שינוי צעלים. ודוחק דהא פשיעה דצרייתא דקאמר תודה ששחטה לשם שלמים וכן צשלמים ששחטן לשם תודה לאו דוקא צשחטה דה"ה צכל ד' עצודות, וממילא כד דייקוין הא תודה לשם תודה כשירה ג"כ צכל ד' עצודות הוא, והאיך צשי הגמרה לומר מאי לאו דחצירה. ולולא דצרייהס הייתי אומר דשם שינוי צעלים לא הונח כי אם כשמצויר להדיא שם הצעלים אחרים על הכפרה דהיינו שאמר ששחטה ע"מ שזרקנה לשם פלוני או שיתכפר צה פלוני, אבל כשאמר שעושה העצודות לשם קרבן של חצירו אף שחשב זה גם צזריקה לא מיקרי זה שינוי צעלים לכר"ע.

מח) פי' דאחר דמיייתי התם מילתא דר"ש צ"ר ילחק שקול וערי הגמרה צבעיניים אחרים, ורק אח"כ (צע"כ) חזר ומצוה לו סיעתא מצרייתא, וזה תימא להך פירושא למה הפסוק כל כך ולא מיייתי ליה להך סיעתא לעיל לאלתר.

דשם שינוי צעלים לא הונח כי אם כשמצויר להדיא שם הצעלים אחרים על הכפרה דהיינו שאמר ששחטה ע"מ שזרקנה לשם פלוני או שיתכפר צה פלוני, אבל כשאמר שעושה העצודות לשם קרבן של חצירו אף שחשב זה גם צזריקה לא מיקרי זה שינוי צעלים לכר"ע. והטעם בזה דאף דהועיל צמחשצה זו שחטשה כקרבן חצירו אבל עכ"פ לריך לחשב שיתכפר צה חצירו, ודומיא דאם היה עושה כדן צודאי מצויר לחשב לשם זוצה וכדתן צמתניתין כן, ה"ה צמתכוין לשם אחר לריך שזכיר צהדיא שם הצעלים עליו, [וכעין מה דאמרין לעיל עליו ולא על חצירו חצירו דומיא דידיה וכו'] והכא הרי לא הזכיר צהעצודות כי אם שיהיה לשם קרבן של חצירו ולא הזכיר שיהיה לשם חצירו והוי כאילו אמר הכהן הריני שוחט חורק קרבנו דמיה אינו מוכח שיהיה לשמו, ואף דאם שוחט לשם צעליו קיי"ל דסתמא נמי כשר, שם הטעם משום דסתמא לשם צעליו קאי שיהי הקדישהו, אבל הכא הרי הצעלים אלו לא הקדישהו וכל זמן שאינו אומר צהדיא שעושה העצודות לשמו אין שמו עליהן מסתמא ולכך לא קרוי שינוי צעלים. נמצא לפי דצרינו דשינוי צעלים לא שייך כאן כלל אפילו אם חשב זה צזריקה. ולפי דעת התוספות דצבאר קרבנות לא פליגי וגם רב חסדא מודה לרצה דאינו פסול משום שינוי קודש, משום שינוי צעלים ג"כ אין כאן אפילו צזריקה וכנ"ל. ונראה שכל דצרינו נכלל צרש"י ד"ה תודה ששחטה ע"ש. והרב צעל צרכת

א) וה"ק על עומאה שאירעה צין הפרשתו של זה להפרשתו של זה, והת"ל דמכפר גם על דלאחר הפרשה א"כ על עומאה שאירעה צין זריקתו של זה לזריקתו של זה. ודלא כרש"י שפירש דר' זירא ודאי פליג. וצאמת ל"ב מה דחק רש"י לפרש כן. ואע"פ דמלשנו נראה דגרס צמילתיה דר' זירא על עומאה שאירעה צין זריקה של זה לזה, ודלא כהתוס' דגרסו צין זה לזה, מ"מ גם לגירסתו לכאורה שפיר איכא לפרש דר' זירא השיב על הת"ל דצעי מנייה ר' ירמיה, ול"ב. ועי' שעמ"ק.

ב) כוונתם לחלק דאיכא למימר דוקא גצי תמידין הוא דלא ס"ל לר"ש לז צ"ד מתנה כיון דאיכא תקנתא צקין המוצח, משא"כ צשעירים, דלא תיקנו קין המוצח אלא דוקא צתמידין. ועל זה דחו דמיהו צמנחות מוכח דגם איכא דאיכא תקנתא צרעיה לית ליה לר"ש לז צ"ד מתנה וא"כ גם צשעירים שהפריש צצת אחת איכא תקנתא צרעיה [לר"ש דס"ל חטאת ליצור אינה מתה] ולית ליה לז צ"ד מתנה, וא"כ על כרחך תירון ראשון עיקר דלא חש בקושיא דליקו ולימא ליה לקרא וכו'. כן הגיחו ופירשו צלאן קדשים וצחידושי רעק"א וכן הסכימו הח"י והק"ר, ע"ש צח"ג צאורך. אמנם צבה"ק הגיח הגירסא הישנה ומפרש צענין אחר ע"ש. וע"ע צפג"מ.

משום דהוי שינוי קודש כש'אמר תודת פלוני לשם תודה אחרת' של פלוני^(א), אבל אמר תודה זו לשם פלוני כשרה גמורה לפי שהוא שינוי צעלים בשחיטה דכשירה גמורה:

הגה"ה רב חסדא אמר פסולת. נראה דוקא בתודה פליגי^(ב) משום דכתיב צהן קרה שלמיו. וצקונערס פירש דהוא הדין בשאר קרבנות:

פירוש ארזי הלבנון

מיהו פשטות לשון הגמרא משמע דאיירי בשוחט תודה חצירו בכל גוונא ואפילו באותו הכס ממש, ומלשון רש"י ותוס' אין שום הכרח לפרש צענין אחר.

(ה) ר"ל לשם תודה אחרת של פלוני אחר. ודוקא בתודה של אחר, אבל אם שוחט תודה של עצמו לשם תודה אחרת של עצמו וכגון תודה של ים לשם תודה של בית האסורים, זהא ודאי לא הוי שינוי קודש וכד'אמרין צסמוך מאי לאו דחצריה לא דידיה. וצפירש"י מצוהר דמיירי דוקא באופן שהיה לחצירו תודה אחרת, וכן משמע בלשון תוס', והקשו הקר"ה והשפ"ה אמאי הולרכו לזה, דאפילו לא היה לחצירו תודה מ"מ כיון דשחט לשם תודת חצירו הוי שינוי קודש, דהא צשינוי קודש לא צעינן מחוייב כפרה כמותו. ותיורו המפרשים כולם צסגנון אחד, דצשלמא צשינוי קודש שמשחצ לשם קרבן אחר כגון עולה או שלמים, שפיר חשיב שינוי כיון דאיכא חלות קדושה כזו צעלם אפילו אם ליכא עכשיו קרבן כזה צעולם כלל, ומש"ה סגי צשם הקרבן גרידא כדי להתפסו עליו צמחשצתו, מש"כ צתודת ראוצן דאינה קדושה צעלם אלא שחידשה התורה ששם צעליו עליו הוא שמשחיבו לקדושת קרבן אחר, אם כן כל שלא הפרישה עדיין הרי אין חלות קדושה כזו צעולם ועל מה יחול מחשצת שינוי קודש שחשצ.

(ו) מאי דמשמע לכו הכי היינו משום דלא אשכחן צשום דוכתי בשאר קרבנות דין זה צגמרה (טה"ק). וצקר"ה הקשה, לא צבנתי מאיזה עעם נראה לכו הכי ותיבן מלינו חומר צשלמים ותודה צפסול מחשצה משאר קרבנות, ועיין לאן קדשים, עכ"ל. ולכאורה תימה על תמיכתו דהא כתבו תוס' צפירוש עצמא דמילתא משום דכתיב צהן שלמיו. אלא נראה כוונתו להקשות דאמאי לא ילפינן מנייה שאר קדשים צביקשא דזאת התורה. וזהו צסויים ועי' ל"ק. ועי' צזאת שאח"ז.

(ז) אפשר ליישב פירוש רש"י משום דגבי שלמים נמי כתיב המקריב את צזה שלמיו, דמשמע נמי לשם שלמים דידיה. ושאר צזחים לענין שינוי קודש ושינוי צעלים ילפינן נמי מהיקשא דשלמים מצאת התורה וגו', מש"ה פירש"י ה"ה לשאר צזחים כ"ל (ק).

הצח השיא את דברי רש"י לכוונה אחרת וצדחק גדול עי"ש (צזה תודה).

ועי' גם צקר"ה צצחוק דצרו כתצ דלא מיקרי שינוי צעלים כיון דלא חיבצ צמפורש לשם צעלים אחרים. ולכאורה דמי כן מילתא להא שהערנו לעיל ריש פירקון גבי שוחט עולה לשם שלמים, דכיון דשחטה לשם שלמים א"כ צכלל מחשצתו יש גם שיאכל צשרו עד צ' ימים ואמאי לא הוי פיגול, ע"ש (צ' ע"ה) אות ג'. וה"כ אי מיירי שחצ שביא תודת חצירו א"כ יש צכלל פנימיות מחשצתו גם שיתכפר זה חצרו. ולריך תלמוד.

(ד) יש שרואים לדקדק מלשון תוס' שכתבו "תודה אחרת" דר"ל דגם בשוחט תודת פלוני אינו חשיב שינוי קודש אלא דוקא בשוחט לשם תודה אחרת דהיינו כגון תודה של ים לשם תודה של בית האסורים. ועי' צזה"ז וח"י שפירשו בלשון רש"י דמיירי שחשצ לשם נס של חצירו, אבל השחיטה היתה לשם צעליו ממש, ורק החליף הכס. ומ"מ צתודת עצמו צזה"ג כשר אע"ג דהחליף הכס. וכן פירש הסוגיא מעצמו צספר אורים גדולים פרשת לו, ע"ש שר"ה ללמוד מזה דהמצרך הגומל על נס שאירע לו אינו יכול להוליא צצרכתו את חצירו שאירע לו גם אחר, והציאו הגרעק"ה צשו"ע (או"ח סי' רי"ע סעי' ה'). ומיהו מלצד מה שקשה ליישב לשון רש"י צכך כמו שכתב צספר צזחי אפרים ע"ש, עכ"פ בלשון תוס' ודאי ליכא למימר הכי שהרי כתבו דלא הוי שינוי צעלים דאין שינוי צעלים אלא צזריקה, משמע להדיא דאי הוי שינוי צעלים צשחיטה הו"ל שינוי צעלים, ומשמע עוד מצצריהם גם אליבא דאמת דאם יחשבו כן צזריקה עצמה הוי שינוי צעלים כמ"ש צזאת שלפני"ז, אלמא דמיירי ששחט לשם תודת חצירו ממש ולא לשם צעליו. וצזאת צספר יד דוד כתב דמה שהכריחו להאורים גדולים לפרש כן, הוא משום דמה דתני צצרייתא תודה ששחטה לשם וכו' מסתמא איירי צכל העצדות גם צזריקה וא"כ אמאי לא הוי שינוי צעלים, ולהכי הוכרח לפרש דמיירי ששוחט לשם צעליו ממש רק צחילוף הכס של חצירו, אבל בשאר עצדות א"כ ודאי מלין לפרש ששוחט לשם תודת חצירו ממש.

אמר רבא חמאת ששחמה לשם חמאת בשרה. פירש רבינו חס דרבה* כרז חסדא סצירא ליה דהא דרבה אידחי^(ט), ועעמא דתודה משום שלמיו*. משמע דר"ל דאיירי ששחמה לשם חמאת חצירו^(ט). ונראה דלאו צבכי מיירי מדלא קאמר צבדיא חצירו^(ט), אלא מיירי צחמאת חלצ לשם חמאת

פירוש ארזי הלבנון

ולכאורה אם שחט שלמים לשם חצירו גם התוס' מודים לרש"י דפסול לרצ חסדא, דתודה ושלמים שווים הם. ויש לדחות קצת דכיון דאין שלמים קרוין תודה לא נוכל ללמוד דינם מתודה והרי הם כשאר קרבנות לענין זה. אבל צעיקר דצריהם יש לעיין הרבה דהרי אמרינן לעיל (ד' ע"ג) דהוקשו כל הקרבנות לשלמים וממילא הוקשו לתודה דהוא נמו ככלל שלמים דתודה קרויה שלמים וכי היכי דתודה גילתה התורה דחשיב זה שינוי קודש ה"ה צשאר כל הקרבנות. אח"כ מלאתי שהקשו כן המפרשים (צח תודה).
וצספר אילת השחר כתב לצאר דמתיצת "שלמיו" יליף רצ חסדא דקרבן תודה של חצירו נקרא קרבן אחר, וכמו עולה ושלמים כך קרבן ראובן וקרבן שמעון הו"ל כצ' מיני קרבנות. ולפי"ז נראה דמוכח היקשא דזאת התורה איכא למילף דכלל הקרבנות פוסל שינוי קודש ושינוי בעלים, אבל ללמוד דקרבן חצירו מיקרי שינוי קודש, לענין זה לא הוקשו. וכעין מה דילפינן מקרא דתודה נקראת שלמים, וכי שייך להקיש דכל הקרבנות יקראו שלמים. וה"נ צתודה שלמיו גילתה התורה דתודה של אדם אחר הו"ל קרבן אחר וממילא הו"ל שינוי קודש, ולכן אף דשינוי קודש פוסל בכל הקרבנות מיהו לא נילף דכלל הקרבנות יש דין דקרבן חצירו הו"ל כשם קרבן אחר, עכ"ד צקולור קלת.

וע"ע צספר צבחי אפרים שכתב דאם נאמר דהתוס' ס"ל דשינוי קודש צתודת חצירו הוי דוקא צתודה שהופרשה לשם נס אחר (וכמו שהצאנו יש מפרשים לעיל אות ד'), א"כ לפי"ז לא קשיא, דהא דוקא צתודה הוי דאיכא ד' גווני תודה, משא"כ בעולה ושלמים אי אפשר לפרש שכל אחד הביא שלמיו או ועלתו על דברים משונים דצשלמים פשיעה דלא שייך לפרש כן ובעולה נמי דהלא על כל עצירות עשה שעצר מביא עולה אחת. ועע"ש צאורך דצרינו.

ולריך להצין, הרי דצרי רצה צאמת לא נדחו (וכן הקשה הקר"א ע"י צאות שאח"י), רק הרחיה שהביא מן הצרייתא נדחית, וא"כ מאי אכפת ליה לר"ת אי ס"ל לרצא כרצה ולא כרצ חסדא. וז"ל דר"ת ס"ל דצעלמא אית לן הלכה כרצ חסדא דהוא גדול מרצה, וכמו שכתב הר"ש צפרק הפרה (צ"ק סוף ס"ה). וא"כ צשלמא אי הוי רחיה דרצה קיימת היה אחי שפיר דפסק כרצה, אבל מאחר ורחייתו מן הצרייתא נדחתה, א"כ היה לו לפסוק כרצ חסדא דקו"ל כוותיה. שצחי ורחייתו צליקועי הלכות שכתב ח"ל, וקו"ל הלכתא כרצ חסדא דהוא גדול מרצה, וכן מוכח מדצרי רבינו חס צתוד"ה אמר רבא.

וע"י צרכת הזנה ולאן קדשים מה שפירשו כפי הנוסחה אשר לפנינו דרצא כרצ חסדא ס"ל צתודה דפסול אבל צחמאת כשרה דצתודה גזה"כ הוי ע"ש. ודצריהם ז"ל נפלאים, דהא דהיכן מצינו דהא דרצה אידחי, אדרצה רצה מייתי סייעתא מצרייתא. ועוד דלמה ליה לרבינו חס למימר דכרצ חסדא ס"ל ומאי קשיא ליה אי כרצה ס"ל. [ע"י צאות שלפני"ז שתיראנו צ' קושיות אלו]. ואי כשיעתם לעיל דצשאר קרבנות כו"ע מודים ומדלא אשמע לן צתודה ש"מ דכרצ חסדא ס"ל, גם זה אינו, דאשמע לן לחפוקי מרצ אחא דפוסל לקמן (ט' ע"ג) צחמאת מקרא דאותה לחמאת. והצאמת יורה דרבו דכן לריך לומר **דרצ כרצה ס"ל דצתודה כשרה** וה"ה **צחמאת, דהא דרצ חסדא אידחי מדיוקא דעעמא דשלמים לשם תודה כו' הא תודה כו'.** וצכוליה שמעתא נראה דגרסין רצ כדאייתמר לעיל צריש מכילתין (ג' ע"ג) ולקמן (ט' ע"ג), אע"ג דמאויך מיימרא משמע דגרסין רצא. וכונת ר"ת פשוט דלרצ חסדא כי היכי דפסול צתודה ה"ה צחמאת וכי' דמשמע דמפרש צחמאת חצירו, אבל נראה להו דמיירי לשם חמאת דס וצדידיה גופא וצתיא אפילו כרצ חסדא. ולפי מה שכתבתי צדעת רש"י ז"ל דחמאת חלצ לשם חמאת דס אפילו צדידיה פסול לרצ חסדא כיון דצא על חמא מיוחד י"ל דרצ חסדא נמו הכי ס"ל ועל כרחק רצ כרצה סצירא ליה (קצן אורה).

(ז) נראה דאין כונת התוס' דהיה לו לרצא לנקוע אותו הלשון דנקעינן לעיל גבי תודה. דהא גם לדצריהם דמיירי צחמאת של חלצ לשם חמאת של דס לא נקע

(ח) היינו ר"ת משמע ליה דהא דקאמר רצה חמאת ששחמה לשם חמאת כשרה, היינו לשם חמאת חצירו דומיא דתודה ששחמה לשם תודת חצירו, וקשה ליה לפי"ז דרצה לא אחי כרצ חסדא אלא כרצה, ורצה אידחי. לכך מפרש ר"ת דרצ חסדא לא פליג ארצה אלא אחודה משום גזירת הכתוב דכתוב "שלמיו", אבל צחמאת מודה דלא צעי חמאת דידיה (חק נתן).

דס כדאמר רבא לקמן בפירוקן (דף טו:) העטאת הלז ששחטה לשם העטאת דס לשם העטאת עצודת כוכבים כשרה י"ב, לשם העטאת זויר לשם העטאת מזורע פסולה הני עולות נינהו. ואס תאמר ותרת דרבא* למה לי, ויש לומר דהך דהכא נקט לאשמועינן דשינוי קודש איפכא משינוי בעלים י"ג, אט"ג דרבא לא פירש הפסוקים (כדצרינו) [כדצרינו] י"א מדאמר צריש פירוקן (לעיל דף ג:) דרב יוסף צר אמני רמני שינוי קודש [אשינוי בעלים] ומשני. [ובהא] דלקמן נקט לחלק צהעטאות י"ז וגם משום צעיא דלחר כך דצעיי רבא העטאת הלז ששחטה לשם העטאת דטומאת מקדש וקדשיו מהו:

חמאת ששחטה על מי שמחוייב עולה בשרה. וכגון שלא הפרישה עדיין י"ט, דאי הפרישה הוה ליה כעל מי שאינו מחוייב כלום י"א אס תימני לומר דלא מכפרה אעשה דלחר הפרשה י"ב

פירוש ארזי הלבנון

על מי שאינו מחוייב כלום שפיר הוי צת מינה משום דאין לך אדם שאינו מחוייב עשה. ובסמוך מפרשים התוס' החילוק בזה דכיון דמחוייב עולה היינו יודע שעבר בזדאי על חיוצ עשה, וא"כ מסתמא יציא עולה ויכפר על כל עשה שעבר הלכך כל כפרת חיוצי העשה שלו נמשכת אחר העולה שיציא ואין לחטאת מה לכפר עוד. משא"כ צמי שאינו מחוייב כלום, בזה לא אמרינן דמסתמא יציא עולה, שברי אינו יודע בזדאי שעבר על עשה, וא"כ שפיר שייך צה כפרת העטאת דמכפרה נמי על חיוצי עשה.

ועל יסוד חילוק זה מפרשים התוס' כאן דעל כרחק לריכים לפרש הך דשוחט העטאת על מי שמחוייב עולה כשרה, דמיירי דוקא בשלא הפריש עולתו עדיין, אבל אס כבר הפרישה חיישין דילמא לחר בהפרשה עבר על עשה והוא אינו יודע שעבר, ואס תימני לומר דאינה מכפרת על עשה דלחר הפרשה [כדמספקא לן לעיל], א"כ הרי זה כשוחט לשם מי שאינו מחוייב כלום דפסולה. אבל חת"ל דמכפרת אעשה דלחר הפרשה, א"כ שפיר מיירי גס צהפרישה כבר, דכיון דמכפרת על כל חיוצי עשה שיש לו, תו לא שייך ציה כפרת העטאת וכשרה, דלא הוי מחוייב כפרה כמותו.

(ח) התוס' כאן אזלי כמותן לפי הגירסא שלפנינו העטאת ששחטה על מי שאינו מחוייב כלום. ודלא כהגירסא דמייחתו התוס' בסמוך צד"ה על מי.

(יח) הקשה הפנ"מ דלכאורה שפיר משכחת לה צשכבר הפרישה, וכגון שהפרישה לחר שהפריש את החטאת, או כגון שהפרישן צבת אחת, דהא כי היכי דעולה אינה מכפרת על עשה דלחר הפרשה ה"ה העטאת אינה מכפרת על עשה דלחר הפרשה, וא"כ צכה"ג לא שייכי עשה גצי העטאת כלל ולא הוי מחוייב כפרה כמותו. וצת"ק ובספר לשם זצח פירשו דצחמת גס צהפריש העולה לחר שהפריש החטאת שפיר חשיב מחוייב כפרה כמותו על כל עשה שיעבור לחר הפרשה

הכא צחותו הלשון דנקט התוס'. רק כוונתם משום דלישנא ד"העטאת לשם העטאת" צפשוטו משמע דאיירי צצ' מיני העטאות ולא צמין העטאת אחד של צ' בני אדם, והלכך אי כוונת רבא לצ' העטאות של שני בני אדם, הוה לו לומר צהדיא לשם העטאת צחירו. וק"ל.

(יא) וכן פירש"י וכתב כשרה ועלתה לו, וצה"ז גורם ולא עלתה לו. עיי' ל"ק קר"א ושאר מפרשים שהאריכו.

(יב) פירוש הך תרי מימרי דרבא דהכא, גצי שינוי קודש העטאת ששחטה לשם העטאת כשרה לשם עולה פסולה, ואידך מימרה דגצי שינוי בעלים הוי איפכא העטאת ששחטה על מי שמחוייב העטאת פסולה על מי שמחוייב עולה כשרה.

(יג) אט"ג דמפרש מ"ע ושחט אותה להעטאת וכו' ובמימרה השניה מ"ע וכפר עליו ולא על הצרו, אין זה מדצרי רבא אלא סתמא דהש"ס הוא דקמפרש לטעמיה. ור"הי לזה מדאמר צריש פירוקן דרב יוסף צר אמני רמני הך תרי מימרי דרבא דשינוי קודש ושינוי בעלים אהדי ומשני, ואי ס"ד רבא עלמנו קאמר להך טעמי א"כ מעיקרא מאי מקשי ומשני העעמים שרבא צעלמו אמרס. אלא על כרחק שאין זה מדצרי רבא, ומ"מ אט"פ שרבא לא פירש טעמא דמילתא [דאי הוי מפרש טעמא הוי אחי שפיר עפי תירוץ התוס' דרבא צא לפרש מילתא צטעמא], אט"כ שמעין חידוש זה צדצרי דשינוי קודש הוי איפכא משינוי בעלים (מפרשים).

(יד) פירוש לחלק צהעטאות גופייהו דלשם העטאת זויר וחטאת מזורע פסולה, וגם נקט הך דלקמן משום צעיא דלח"כ (ק"ה).

(טו) ציאור דצריהס, דלכאורה קשה מאי שנא שוחט העטאת לשם מי שמחוייב עולה דהוי אינו מחוייב כפרה כמותו וכשר, אט"ג דעולה צאה על חיוצי עשה, אלמא דעשה לאו צת מינה דחטאת היא, ואילו השוחט העטאת

דמסתמא עולה יציא^ב ויכפר על הכל^א (ב). א"נ דאמר הרי עלי עולה^ב דכשפרישנה יכפר על כל עשה שעבר (ב):

פירוש ארזי הלבנון

כ) מש"כ "דמסתמא עולה יציא" קאי אמש"כ לעיל "ובגון שלא הפרישה עדיין", והיינו כיון שיודע שעבר על עשה, ומסתמא יציא עולה ויכפר על הכל. ועי' רש"י. ובספר יד דוד הקשה דמה צריך דמסתמא יציא עולה, הא עכ"פ לא הפרישה עדיין וצשעת הקרבת החטאת ליכא כאן עולה, וא"כ חטאת מכפרת על העשה. ובקרא"א הקשה עוד על דצריהס שכתבו דמסתמא יציא עולה ויתכפר, דא"כ אמאי צשוחע חטאת על מי שמחוייב חטאת פסולה, נימא נמי דודאי יציא זה חטאתו ויתכפר. ועוד מאי פריך הגמרא לקמן למימרא דצת מיניה היא והאמר רצח שחטה על מי שמחוייב עולה כשרה, ומאי קשיא התם טעמא אחרינא הוא משום דמסתמא יציא עולתו. ע"ש דמחמת כן כתב להגיה דצריהס.

אמנם צטה"ק [על הגמרא] ציאר היעצ דעת החוס' דהא שכתבו דאירי צשלא הפריש וכו', כל עיקר סצרתס אינו אלא מחמת הטעם שמחלק הגמרא לקמן "מקופיא מכפרא מקיצעא לא מכפרא", והיינו דמאחר והחטאת חגיב מכפרת על עשה אלא מקופיא והעולה מכפרת מקיצעא, לכך כיון שצדואי יציא עולה, שוב אינו נמשך מכפרת עולה שהוא מוכן ועומד להתכפר צה מקיצעא, לכפרת חטאת שאינה מכפרת אלא מקופיא, ולהכי לא חשיצא החטאת צת מיניה דכפרת עשה צטה"ג. אבל כל כמה דלא אסקינן אדעתין הא מילתא והיה סבור דחטאת ג"כ יכולה לכפר מקיצעא, א"כ אין לחלק צכך כלל.

ולפי זה מיושצ היעצ כל קושיות הג"ל, דהא שהקשה ציד דוד דמה צכך שמסתמא יציא, הא כל זמן שלא הציא שפיר שייך ציה כפרת חטאת. ולפמשנ"ת כיון דעיקר כפרת עשה הוא צעולה דמכפרא מקיצעא, א"כ כל זמן דמתכוין להציא עולה על עשה שעבר, חו לא שייכא ציה כפרת חטאת ואפילו אס יקריב חטאת לא מתכפר צה על עשה שצידו, דכל הכפרת עשה נמשך ומישך לגצי עולה שציא שהיא עיקר הכפרה דחייבי עשה. ומה שהקשה הקרא"א דא"כ גס צחטאת נימא דמסתמא יציא זה חטאתו, התם שאני כיון דחטאת זו ששוחע מכפרא מקיצעא, א"כ אין כה יותר צחטאתו של האחר למשך אגיה כפרתו ולא עדיפא מחטאת זו ששוחע עכשיו לשמה. ומיושצ נמי מה שהקשה עוד מהא דפריך הגמרא למימרא דצת מיניה, דהא"נ לפי מאי דס"ד מעיקרא דחטאת נמי מכפרא מקיצעא על

העולה, ואין צריך שיוכל להתכפר צקרצן זה, דהא ודאי אינו יכול להתכפר צה כיון שאינו הצעלים, וכל מה דצעינן מחוייב כפרה כמותו היינו כי היכי דלהוי צר מיניה. ומשום הכי נמי צשוחע חטאת לשם מי שמחוייב חטאת לא מפלגינן אס אותו ששחע לשמו עבר צצירה קודם להפרשה שהפריש זה חטאתו חו אס עבר אחר שהפריש, והיינו מהאי טעמא משום דלעינן זה אין שייך כלל לחלק צכך מאחר שעכ"פ צר מיניה הוא שהוא ג"כ צריך כפרה.

וכ"כ ציד דוד דלעולם רואים את החטאת שהקריב לשם מתכפר אחר כאילו הפרישה האחר צאותו הזמן והקריצה תיכף, ואס יש עליו צאותו הזמן צצירה שאפשר לחטאת לכפר עליו אס היתה שלו פסולה דהרי הוא צר כפרה. וע"ש דמיושצ עפי"ז הא דשוחע חטאת על מי שאינו מחוייב כלום דפסולה משום דהו"ל מחוייב כפרה כמותו, וקשה דאטו מי לא עסקינן שהפריש זה חטאת והניחה, ואח"כ הפריש עולה והקריצה, וא"כ הרי החטאת ודאי אי אפשר לה לכפר על צעל העולה, מי נימא דכשר צטה"ג, חו ודאי לא משמע, אלא צכל עינן פסול. אבל לפי מה שנתצאר אחי שפיר, דנהי דלאחר הפרשת החטאת הקריב זה עולה, מ"מ צתר שעת הקרצת החטאת אזלינן, והלא אס הפרישו והקריצו זה ששחע לשמו, היה מכפר עליו. וא"כ שפיר כתבו החוס' דאי הוה מפריש העולה ואמרינן דאין עולה מכפרת על עשה דלאחר הפרשה, אט"פ ששניהס הפרישו כאחד זה חטאת חו עולה, חו אפילו זה הפריש חטאת קודם שהפריש זה עולה, נהי דלידידה לא מכפר על עצרות דלאחר הפרשה, מ"מ לעינן זה ששחע עליו רואין כל שאפשר לו להתכפר עליו דהיינו אס היה מפרישו אחר עולה שלו, הרי זו פסולה, עכ"ד. וצחמת שהפנ"מ עלמו צבר הצלוע צנעימה ציאור זה דצצרי החוס' צתוך דצריו צקיאר, ע"ש.

יע) ומשמע מדצריהס דאס הפרישה צבר, אפילו זמן מועט קודם השחיטה, החטאת פסולה משום עשה דלאחר הפרשה, דאין לך אדם שאינו מחוייב עולה. וחזינן דהחוס' ס"ל דאפילו צזמן מועט שצין ההפרשה לשחיטה אמרינן אין לך אדם. וצפנ"מ תמה דמי הכריחס לזה, דצצרי הש"ס דקאמר אין לך אדם כו' מיירי מסתמא צזמן רצ עיי"ש. ועי' אות כ"צ.

על מי שאינו מחוייב כלום פסולה. אית* דגרסי* זהא מימרא עולה כס) דגזי עולה נמי כתיב לכפר עליו כס), דאי גרסינן הכא חטאת ל"ל איך מילתא דרצא דחטאת מכפרת על חייבי עשה, מהכא שמעינן לה כס) כט):

פירוש ארזי הלבנון

דלכשיפרישנה יכפר על כל מה שעבר, והיינו משום דלא ניחא להו למימר דמסתמא יציא על מנת לכפר על כל מה שעבר כל דלא פירש כן להדיא צנדרו. ע"י צח"ג שס דך יולא מדצריי. והעולת שלמה פירש דמטיקרא מפרשים החוס' על מי שמחוייב עולה היינו כל חייבי עולות שלא צנדר כמו צמזמורע ויולדת דמסתמא יציאו עולה לכפרתן, וצאי נמי פירשו דחייב עולה היינו צנדר דודאי יפריש עולה לנדרו. וכ"כ צטה"ק שהיא הגירסה הנכונה.

כד) ואע"ג דחטא אחר שכבר התחייב עלמנו בעולה, פשיטא להגמרא דמכפר, שהרי אין עליו חיוב להציא עולה על עשה אלא דרון בעלמא אחר שעשה חטובה וכלקמיה, וע"כ מסתברא דהפרשתו מועיל על כל עשה שעבר קודם לזה, ואיצטעא להו רק צעשה שעבר לאחר שהפריש הקרבן על החטא שעבר (צח תודה).

כה) פי' דיש גורסים צהך מימרא דרצא "עולה ששחטה על מי שאינו מחוייב כלום פסולה", וכן נראה דהוא גירסת הרמב"ם, ע"י צמפרשים. וכתב צה"ז דלפי"ז פסולה דקאמר היינו פסולה דלא עלתה לשם חובה, דלא גרע משינוי צעלים ממש דבעולה כשרה ולא עלתה. והנה לפי גירסא זו לא נתבאר האיך הדין צשוחע חטאת לשם מי שאינו מחוייב כלום. דיש לומר דוקא עולה דמכפרה מקיזעה על חייבי עשה והוה צת מיניה ממש הוא דפסול, אצל חטאת דלא הוי מיניה דחייבי עשה דהרי לא מכפרה אלא מקופיא, ו"ל דלא חשיב מחוייב כפרה כמותו. והא דקפריך למימרא דצת מיניה היינו דוקא לפי מאי דס"ד דחטאת מכפרה מקיזעה על חייבי עשה. וע"י עה"ק שנסתפק צזה. וצקר"א כתב דלפי דך גירסא חטאת לשם מי שאינו מחוייב כלום אינו חשיב צת מיניה וכשרה. וכ"כ צצח תודה. ואמנס להגירסא דגרים חטאת ששחטה על מי שאינו מחוייב כלום פסולה, מכל שכן עולה ששחטה על מי שאינו מחוייב כלום דחשיב עפי צר מיניה ומחוייב כפרה כמותו (ג"י צצח תודה ס).

כו) עליו ולא על הצירו דמחוייב כפרה כמותו צעינן, כלעיל. וכתב צצח תודה, ודע עוד דמסוגיא דפסחים משמע דאף צפסה שאינו צא כלל על חטא דרשינן ג"כ

חייבי עשה, לפי"ז אע"פ דמסתמא יציא עולתו, מ"מ כיון דכפרת עולה וחטאת שוים דשניהם מקיזעה, אין נמשך כפרתו של זה לעולה עפי מלחטאת כיון דכפרת שניהם שווה והו"ל כמי צשוחע חטאת לשם מחוייב חטאת, ולהכי מקשה ספיר למימרא דצת מינה. ודצרי החוס' שכתבו דמסתמא יציא עולתו ולפיכך לא שייכא ציה תו כפרת חטאת, הוא דוקא למסקנא דחטאת אינה מכפרת על חייבי עשה אלא מקופיא.

כז) מה שכתבו "ויכפר על הכל", כוונתם דלכשיציא עולה על חטא הידוע לו, ממיילא יתכפר צה גם על אלו שאינם ידועים. משא"כ הו"כ שכבר הפריש עולה, כיון דאינה מכפרת על עשה שאחר הפרשה, כל זמן שלא עבר על עשה ידוע לאחר הפרשה, מסתמא לא יציא עולה, ושפיר שייך ציה כפרת חטאת.

כח) אמנס מדצרי רש"י לקמן (ע"ז ד"ה מקופיא) נראה דפליג על החוס' ואדרבה הוא מוקים להא דעל מי שמחוייב עולה כשרה, כשהפריש כבר עולה. ומה שהוכיחו החוס' דאיירי צשלא הפריש דאי אפריש כבר את העולה הו"ל כעל מי שאינו מחוייב כלום אה"ל דלא מכפרה אעשה דלאחר הפרשה, אפשר לומר דלא אמרינן על כל שעתא ושעתא אין לך אדם מישראל שאינו מחוייב עשה, והכי משמע מלשון הרמב"ם (פסוה"מ פט"ו ה"ד) ח"ל, שאין לך אדם מישראל שלא עבר מעולם על מלת עשה, ע"כ. וכך מסתבר לכאורה ול"ע (שיעורי הגרי"מ פ צקיור). אמנס דפוסים הישנים וצשעמ"ק כתוב צרש"י ריש ע"צ שס כיון "דנדר", והיינו כא"ג שכתבו כאן החוס'.

כט) פירוש דלעולם יש לומר גם צשלא הפרישה עדיין הוי צת מיניה ופסול, דלא אמרינן מסתמא יציא עולה. והא דחטאת לשם מי שמחוייב עולה כשרה, היינו דוקא צצנדר כבר ואמר הרי עלי, דכיון צנדר צודאי יציא עולה ויתכפר לו על כל מה שיעבור עד שעת הפרשה. כן פירשו רוב המפרשים. אצל החק נתן פירש דגס צריש דצריהס צודאי איירי החוס' שכבר נדר אלא שעדיין לא הפריש. דפשיטא דאס לא נדר לא שייכי עשה ידידיה לצבי עולה. והשתא שכתבו אי נמי דאמר הרי עלי עולה, עיקר כוונתם להמשיך דצריהס שכתבו דכשיפרישנה יכפר וכו', וכוונתם דך פירש הנודר צהדיא

על חייבי עשה לא כל שכן. מהאי קל וחומר הוה לן למימר דאפילו מקיזעה מכפרה^ג, אלא דאינה מכפרה הואיל ועיקרה למילתא אחריתי קאתיא^ב ואהני קל וחומר לקופיא:

דף ז ע"ב

עולה דורון היא. אע"ג דאעשה מכפרת יותר מהעלת דהא מכפרה מקיזעה^ג:

פירוש ארזי הלבנון

שמחויב עולה כשרה דהא איכא לשנויי דמיירי ששחטה על מי שמחויב עולה על עצירת מזיד. ועוד דהשפ"ח לקמן (בע"ז) מביא דברי הרמב"ן בחומש (ויקרא א, ד) שכתב דמה שעולה מכפרת על עשה היינו דוקא במזיד והשווג בעשה א"ל כפרה. ונראה לומר צוה דשפיר ילפינן ק"ו דעצירת כרת בשוגג חמירה עפי מעצירת עשה במזיד וכדאשכחן בזימא (פ"ו ע"א) דהחייב בעשה אף שעבר במזיד אס עשה תשובה מתכפר מיד אצל בחייבי כריתות אף בשוגג אינו מתכפר בתשובה לחודא, ועוד דאשכחן דהתורה חייבה קרבן על עצירת כרת בשוגג ואילו על עצירת עשה אף במזיד אינו מחויב בקרבן (חידושי הגרימ"פ).

וצאילת השחר תיבן קושיה השפ"ח דאפשר לומר דאס עשה תשובה כבר על העשה תו אינן עליו את חומר עצירת המזיד, דהא שז, ורק נשאר עליו עדיין מקללת חטא שלר"ך ע"ז כפרה והוי כשוגג ושפיר תכפר עליו החטאת.

ל) הקשה בשיעורי הגרימ"פ דגבי עולת יולדת משמע לעיל (ה' ע"ג) דמכפרה אעשה מקיזעה אע"ג דעיקרה לאו לכפרה אתיא אלא לחוצת היולדת. וכתב ליישב דמה שכתבו החוס' כאן דהואיל ולמילתא אחריתא קאתיא כוונתם דדבר שעיקרו צו לכפר על דבר אחר אינו יכול לכפר מקיזעה, וא"כ עולת יולדת שלא צאה לכפרה אחרת רק לחוצת היולדת לדורון בעלמא, שפיר מצי לכפר מקיזעה על חייבי עשה. עוד כתב ליישב דעולה שייכה לעשה וחויב כל עולה כאילו צו מתחילה על עשה אחרית.

ז) פ"ו ואפ"ה דורון הוא לגבי חטאת דמכפרת אחייבי לאוין וכריתות (פ"ק). ובעט"ק כתב, פ"ו ואפ"ה אותה כפרה מאי דאמרינן דעולה מכפרה אינו אלא לענין שיוכל לקבל פני המלך, כמ"ש רש"י ד"ה עולה דורון הוא, ועל אותה כפרה הוא דקאמרינן דחטאת אינו מכפר רק מקופיא, פ"ו דמקבל פני המלך אגב אותו קרבן שמחויב בלאו הכי, אצל עולה מכפר מקיזעה שאינו מביאה רק לכפר שיוכל לקבל פני המלך אצל לעולם דורון הוא, עכ"ל. והגר"ח פאלאגאי ז"ל בל"ב חיים (או"ח סי' לג) כתב לצאר כוונת דצריהס דאע"ג דעולה מכפרה מקיזעה על חייבי עשה מ"מ הואיל

שהיה חצירו דומיא דדידיה דוקא, וממילא דה"ה בשלמים וכן משמע לעיל (ד' ע"א) וע"ש בחוד"ה וישן.

כ) אצל רש"י ז"ל תיבן זה וכתב דהכל מיימרה אחת היא, ע"י ב"ד"ה שאינו וד"ה אמר רבא. וכן הוא בשיעה מקובלת. ואין לומר אכתי רבא גופיה למה אמר תרווייהו, זה אינו דבאיך מיימרה עממא דמלתא הוא דאתא לאשמעין מהיבן נפקא לן הו למידע דחטאת מכפרת על חייבי עשה וקאמר דמק"ו הוא דילפינן לה וק"ל (טה"ק).

כט) והנה לפי הגירסא דגרים חטאת, הא דפריך הגמרא למימרה דבת מינה היא, עיקר הקושיה היא דמאי שנא דלשם מי שמחויב עולה כשרה ואילו לשם מי שאינו מחויב כלום פסולה, ולזה משני מקופיא מכפרה מקיזעה לא מכפרה, והיינו דלעולם בת מינה היא, רק משום דאינה מכפרת אלא מקופיא לפיכך בשחט על מי שמחויב עולה [להתוס' שודע שעבר על עשה או שכבר נדר, או לפירש"י שכבר הפריש עולה], כל כפרת חייבי עשה שלו נמשכים אחר העולה דמכפרה מקיזעה ושזב אין לחטאת על מה לכפר.

אמנם להגירסא שהציאו החוס' דגרסינן עולה, א"כ הא דפריך למימרה דבת מינה היא, עיקר הקושיה היא דאיך אמר רבא חטאת מכפרת על חייבי עשה, והא אמר רבא על מי שמחויב עולה כשרה, ולזה משני מקופיא מכפרה מקיזעה לא מכפרה, והפירוש כפשוטו דלעולם לאו בת מינה היא, דחטאת אינה מכפרת אלא מקופיא, ומש"ה אמר רבא דשחט חטאת על מי שמחויב עולה כשרה, דלא הוי מחויב כפרה כמותו. ואין נפ"מ צוה צין נדר והפריש העולה על העשה או לא. ולפי גירסא זו אס שחט חטאת על מי שאינו מחויב כלום אין לפוסלה דאף דבדחאי עבר על עשה לאו בת מינה דחטאת היא. כן כתב בצוה תודה.

ל) בצופא דכתי ק"ו הקשה השפ"ח הא כל מה שחטאת מכפרת על חייבי כריתות הוא דוקא בשוגג, והיאך ילפינן לכפר על עשה גס במזיד. ועיין בליקוטי הלכות שכתב דכל מה שחטאת מכפרת על עשה הוא דוקא אס עבר בשוגג, אלא דהוא עלמנו נדחק בהמשך הגמ' דמקסינן אהא דאמר רבא חטאת ששחטה על מי

ריצה פרקליט. אע"ג דאיכא עולת ל^א וולדת ל^ב ומנורע ומזר דלא מיייתי קרבן אלא לאשתרוי צדקשים ל^ב כדאמר צפרק צתרא דכריתות (דף טו.) (ואפילו הס) [אפילו הכי] חטאת קודמת לעולה ל^א, דלא חלקה תורה ל^ב:

פירוש ארזי הלבנון

לד) הקשו המפרשים דמאי קשיא לכו מחטאת העוף של יולדת, והלא שנינו לקמן (י' ע"ג) כל החטאות שצתורה קודמות לאשמות חוץ מאשם מנורע שהוא צא על הכשר, ופירש רש"י ז"ל דחשיבות הוא לגביה שעתה תלויה צו ומש"ה קודם אפילו לחטאת, וא"כ ה"ה חטאת יולדת יש להקדים לעולה מפני שהוא מכשירה לאכילת קדשים. ועי' עה"ק מה שכתב ליישב.

ויש להסביר עוד דלכאורה מאי האי דמפרש ר"ש דחטאת קודמת לעולה משום דנכנס פרקליט וכו', הא צמתינתין לקמן (פ"ט ע"ה) איכא טעמא אחרונה, דתנן כל המקודש מחצירו קודם את חצירו, דס החטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מרצה, ע"ש. וא"כ אמאי הולך ר"ש לטעמא אחרונה. ויש מפרשים דצמית ר"ש פליג אהאי טעמא. אמנם הרבה מן המפרשים כתבו דהתם מייירי צדיני קדימה, כששניהם ראויים לעבודה, וכדפירש"י שם "אם שניהם שחועין ועומדין לחרק", ואפילו צמיתא ועולה של שני צ"ה נמי דינה הכי דלריך הכהן להקדים ולזרוק דם החטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מקודש עפי, אבל אם לא גשחטה החטאת עדיין, אינו לריך לשחטה ע"מ שיזרוק דמה קודם לדם העולה אלא זורק דם העולה ואח"כ שוחט את החטאת חורק דמה. משא"כ צמיתא דר"ש דאיירי בצדס אחד שחייב שניהם (וכמ"ש בצמוק אות ל"ו), התם אינו דין קדימה אלא הוא דין צסדר כפרת הצעלים שלריך להקריב החטאת ראשונה בכל ענין כי היכי דיכנס ויקרב הפרקליט צחילה. וצטעם זה לא סגי היכא דהוי הקרבות של שני צ"ה דצוה לא שידך לומר נכנס פרקליט ופשוט. וצוה מיושב גם הא דלעיל דאמאי לא ניחא להתוס' צטעמא דמכשיר קודם, והיינו משום דהתם מייירי דוקא צשניהם ראויים לעבודה ושניהם עומדים לזרוק, משא"כ טעמא דר"ש הוא דין צסדר הקרבת קרבות היולדת עלמה שחייבת בכל ענין להקריב את החטאת ראשונה, וק"ל. עוד ראיתי שכתבו ליישב דאינעריך לטעמא דר"ש צחטאת העוף דתיקדום לעולה צהמה, דמגד דין מקודש ליכא, שהרי העולה מקודשת יותר מפני שהיא מין זצה כדאיתא צפ' התדיר שס. ויש עוד אריכות דברים בכל ענייני קדימת חטאת לעולה ויתבאר אי"ה צמקומו צפרק כל התדיר שס.

ולאו חוצה היא ולא לעיכובא דהא מני פער נפשיה צתשובה לצד, לזה אמרין דדורון היא, משא"כ חטאת דמכפרת על חיוצ כרת ומצלעדיה ליכא כפרה כלל. וכתב שזכו גם כוונת צה"ז. ע"ש כל הענין צאריכות. וכהה המג"ה (סי"א סק"ח) כתב לפרש דצרי התוס' אלו דאע"ג דעולה מכפרת מקיבצט, מ"מ כשקרב חטאת ראשונה א"כ כצר כיפרה על חיוצי כריתות ועשה, וא"כ עולה דורון הוי, ע"כ. והקשו על דצרוי דהא כיון שכצר הפריש העולה א"כ הו"ל כשוחט חטאת על מני שמחוייב עולה דצכה"ג לא חשיב מחוייב כפרה כמותו כיון דהעולה מכפרת לצד וכדאיתא לעיל [לשיעת רש"י]. וגם על עצירות שלאחר הפרשה ליכא למימר, דהא חטאת נמי מסתמא אינה מכפרת על לאחר הפרשה כמ"ש הפנים מחירות לעיל אות ו"ה. ונראה דהמג"ה גרים כגירסת הרמב"ם והתוס' לעיל "עולה ששחטה על מני שאינו מחוייב כלום וכו'", דלפי גירסת זו חטאת לא חשיבא צת מייניה דמחוייב עשה כלל כיון דמקופיא מכפרת ולא מקיבצט וכמ"ש לעיל אות כ"ה וכ"ע, ועכ"פ כיון דמכפרת אעשה מקופיא לפיכך אם קרבה לפני העולה הרי כצר כיפרה על חיוצי עשה שלו וא"כ עולה דורון הוא, כנ"ל. ומשמע מזה דהיכא דחטאת מכפרת מקופיא תו לא לריך להציא עולה אחרת לכפרת העשה שלו. ואמנם צליקוטי הלכות כתב דכפרת מקופיא לא מהני ולריך להציא אח"כ עולה אחרת לכפרת מקיבצט. וכצר הצאלו לעיל (ד' ע"ה) אות ע"ו מחלוקת האחרונים צוה.

אמנם צעיקר מאי דמשמע מדצרי המג"ה דדוקא כשהחטאת צאה עם העולה הוא דהויא דורון אבל כשצאה לצדה אינה דורון אלא עיקר כפרה, עי' צמפרשים כאן וצחקרי לצ (א"ה ריש סי' א') וצלב חיים (שס) מה שתמכו עליו.

ודע עוד שהתוס' צפ' חזקת הצתים (צ"צ מ"ה ע"ה ד"ה יקריב) כתבו דעולה מכפרת מקופיא. ח"ל, והא דאמר צת"כ וצצחיס דעולה מכפרת על חיוצי עשה הא אמר צפ"ק דצצחיס דעולה דורון הוא ולא מכפרת, מקופיא מכפרת מקיבצט לא מכפרת, עכ"ל. ועי' צמפרשים שהאריכו ליישב דצריהם דלכאורה הס היפך סוגיין דהכא.

לג) נד"ל חטאת (צחני אפרים).

ואמרתם זבח פסח. האי קרא כתיב צרישא, ושומר את חודש האציב הוה ליה לאוקומי [צשינוי בעלים] צאם אינו ענין, אלא משום דכיוול צב כל עצודות דכתיב ועשית פסח (מסתמא) [דמשמע] כל עשיות הלכך מוקי ליה לשינוי קודש^ל:

וזבחת פסח. צסוף התודה (מנחות 39). דריש לה צמסנה לדבר שצחובה [שהיה צאה מן החולין], והתם צגמרא [דף פג:] גמי מיייתי דרשא דהכא:

ומאי ניהו שלמים. דעולה ליכא למימר, דאינה צאה מכל לאן וצקר כדפירש צקונטרס דאינה צאה נקצה^ל. ועוד איכא לקמן [דף ט.] תלתא קראי וההוא דאם כצש מוכה צהדיא דהוי שלמים. ועוד דדוחין קדשים קלים ולא אלל קדשי קדשים כדלקמן^ט (שס):

פירוש ארוי הלבנון

שעשה השובה נתכפר לו חטאו וכבר אין לעולה על מה לכפר, ועל זה מיייתי שיעתא מדברי ר"ש, אלמא דר"ש גמי לא איירי דוקא צמחויב שניהם על אותו החטא. ויש לדחות ול"ע.

לה) כלומר אע"ג דר"ש ס"ל וולדת חוטאת היא אפי"ה מודה דעיקר קרבן כי מיייתה לאשתרויי צקדשים והכי אמרינן צהדיא שם צכריתות לר"ש וע"ש וק"ל (מלאכת יו"ט). וע"ע מנפה איתן.

לו) מצורח מדבריהם משמע דר"ש דקאמר ריבא פרקליע וכו', לא איירי ציוולדת מנורע ומזר, אלא דעכ"פ גס צבני חטאתם קודמת משום דלא חילקה תורה. וכן רש"י צחומש (ויקרא ה, ח) הביא מילתא דר"ש גבי קרבן עולה ויורד שמיציה שתי צפורים אחת חטאת ואחת עולה על חטאו. מיהו צת"כ (מנורע סוף פרשתא ג') מיייתי לדברי ר"ש גבי חטאת ועולת מנורע, ומצורח דר"ש איירי צמנורע גמי ואפילו חטאת מנורע השיבא פרקליע. ואע"ג דמייירי התם לענין אצרי עולה קודמים לאצרי חטאת, מ"מ מצורח שם צכל המפרשים דפרקליע היינו חטאת דצאה לכפרה, ול"צ. (אמנם צחוספתא ריש פרה גמי מיייתי לדברי ר"ש ושם לא חכר על אחה פסוק קאי, אך לפי נוסחת הגר"א שם אכן קאי אקרא דעולה ויורד וכדפירש רש"י צחומש). והנה זה פשוט דמילתא דר' שמעון מייירי צאדם אחד המחווייב חטאת ועולה, וכן משמע לישהא דנכנס פרקליע וכו', דצשני צני אדם אחד מחווייב חטאת ואחד מחווייב עולה לא שייך לומר ריבא פרקליע ונכנס דרוקן אחריו. ולכאורה משמע דצאדם אחד גמי לא מייירי אלא דוקא צמחווייב שניהם על חטא אחד, כגון צקרבן עולה ויורד וכדפרש"י צחומש, א"כ צקרבנות ליצור, שהרי צמחווייב חטאת על חטא אחד ומלצד זה מציא עולה על עשה שעבר, לכאורה לא שייך ריבא פרקליע וכו', דהא לא שייכי אהדדי כלל דכל חד צא על חטא אחר. אמנם יש לדחות דמ"מ כיון דמציא עכשיו שני קרבנות חטאת ועולה, אמרינן דקודם יקריב החטאת שיש צו מעלת פרקליע ורק אח"כ יציא העולה דאינו אלא דרוקן. ולכאורה ע"כ ז"ל כן, דהא רצא דאמר עולה דרוקן היא, איירי צודאי גס צמי שמוחוייב עולה צלצד דהא עעמא קאמר דכיון

לו) פירש צשיעמ"ק דמשום דכיוול צו כל העצודות, משתמע עפי שינוי קודש דפוסל צכל העצודות, דשינוי בעלים אינו צד' עצודות כי אם על מנת לזרוק. וביאר הגרימ"פ דהגס דשינוי בעלים גמי איתא צד' עצודות, דיכול לשחוט ולקבל ולהוליך ע"מ לזרוק את הדם צשינוי בעלים, מ"מ קרא דכתיב דלריך עשיה לשמו קאי צמחשצ בעצודות הקרבן לשמו, ורק ילפינן מיינה לפסול צשלא לשמה, וצמחשצבה לשם הצעלים לא שייך לשמו צכל העצודות דרק הצריקה צריכה להיות לשמו.

לט) ולל"ע לפירוש זה דהא צקרא אין משמעות דאיירי צצא מן זכרים ומן נקבות. ולכאורה אין צורך לכך דהא חטאת ואשם אימנעו שהרי אין קרבים מן הצקר, דאשם חיל וחטאת כצצה או שעירה, וחטאת כהן משיח או של צ"ד הו"ל פר ואין צא מן האלא, ועולה דצא מן הצקר ומן האלא גמי אימנעו שהרי צא ג"כ מן העוף

וזבחת פסח לבדרב נחמן. צסיפרי פרשת עשר תעשר דריש כולוהו צשווי קודש, והכי איתא התם
וזבחת [פסח שתהא שחיטתו לשם פסח, שחטו שלא לשמו פסול], אין לי אלא זביחה שאר
עבודות מנין, ואשגויי [קודש] קאי, ת"ל ועשית, יכול אף הקטר חלבו^(א), ת"ל וזבחת. ואין זה (צסוגיא)
[כסוגיא] שלנו^(ב):

הוא לעבב בין הבא בין הבא. צשווי קודש צכל עבודות^(ג), צשווי צעלים צזביחה. אע"ג דהוא

פירוש ארזי הלבנון

שחיטה זריקה קבלה והולכה כדאמר לעיל (ד' ע"ג)
כללא קמא מרבי עשיות ותו לא וכו' וק"ל (לשם זבח,
ט"ה"ק).

(נג) יש לעיין כיון דמשלמים ילפינן דצין שגוי קודש צין
שגוי צעלים לא עלה לשם חובה, למה לי הכך קראי
לעיכוצה צפסח לפסול, חיפוק ליה גצי פסח כיון דלא
עלה לצעלים לשם חובה ולריכין הצעלים להצירא פסח
אחר, ממילא חיפסל האי פסח, דהא ליכא אוכלין להאי
פסח דצעלים לא מצי אכלו מיניה דאין אוכלין משני
פסחים, ואחר נמי לא מצי למיכל מיניה דאין פסח
נאכל אלא למנויו, וכיון דאין הצער ראוי לאכילה
ממילא חיפסל ליה, דצפסח היכא דאין הצער ראוי
לאכילה לכו"ע אין זורקין עליו את הדם ואפילו אם זרק
לא הורגה לרצן דפליגי ארי נתן צפסחים (ע"ה ע"ג)
וכ"ש היכא דצלא"ה אין זריקה מרגה לצעלים, ופסח
פסול הוא. ולא דמי לשאר זבחים דמשכחת צבו שפיר
דכשרין ואין מרגין, אצל צפסח לא משכחת לה כלל,
וכיון דע"כ ילפינן מהיקשא דשלמים דאינו מרגה
ממילא מיפסל ודו"ק (חוספת קדושה).

וצחמת כתבו כמה מן המפרשים עפ"י סברת זו
ליושב דעת הרמב"ם (פסו"מ פט"ו הי"א) שכתב לחלק
צין חטאת לפסח, דאע"ג דחטאת ששחטה לשם חולין
כשרה ולא עלתה לצעלים, מ"מ פסח שנשחט לשם חולין
פסול לגמרי, והקשו המפרשים דמג"ל הא. וכתבו ליושב
על פי סברת הג"ל דגצי פסח לא שייך לומר כשר ולא
עלה, דכיון שלא עלה א"כ אינו ראוי לאכילה ופסול,
וגם הו"ל כנשחט שלא לאוכליו או שלא למנויו. והנה
מסוגיין לא משמע הכי, דא"כ אמאי מנריך קרא לעכז
צפסח שלא לשמו. וצקרא"ה צפתיחה למסכתין כתב
דאולי י"ל דצחמת לענין שחיטה א"ל קרא לעכז כיון
דצלא"ה ידעינן דפסול כנשחט שלא למנויו ואמנם
מסוגיין מוכח דגם לענין זביחה צעינן קרא לעכז.

וצספר שלום רצ הביא משם מוהר"מ שפירא מלוצלין
ז"ל [והוא צספרו אור המאיר סי' ג' צקיור] לתרן
קשיא זו עפ"י מה שחידש המהרש"ה דפסח ששחטו
לשם שלמים נעקר שם הפסח ונעשה שלמים פסולים
וזמן נותר דידכו כמו נותר דשלמים לשני ימים ולילה,

וצקרא כתבו לאן וצקר. ולא משכחת דצח מן הלאן וגם
מן הצקר ולא מדצב אחר רק שלמים דקרא (הלכה למשה
וכ"כ הג"ה צ צמרומי שד). וצעולת שלמה כתב להקשות
דאכתי לוקמיה צתודה דצחה מצקרים ונקבות לאן וצקר
(לקמן ט' ע"א), ותירן עפ"י מה דאמרין לעיל (ע"ה) מי
איכא מידי דפסח לא צעי לחס ומוחרו צעי לחס.

(מ) ומהאי עממא אית לן לאפקוי כולוהו זבחים וכדשנינן
לקמן אכולוהו, ומיהו מ"מ איצטריך לאן וצקר דצלאו
הכי לא הוי דרשין להאי קרא למידי מהכי וק"ל
(מלאכת יו"ט).

(מא) מקשים העולם האיד ס"ד דהקטרה שלא לשמה
תפסול, והלא כיון שמרק הדם נתכפרו הצעלים, וכי
לאחר שהוכשר יחזור ויפסל, וכדאמרין לעיל (ה' ע"ג)
הוא עלמו שלא הוקטרו אימוריו כשר. ואין לומר דהתם
צספרי איירי לענין מלוא, דהא לענין מלוא ודאי צעינן
לשם זבח ולשם זבחה כמ"ש התוס' לעיל (ב' ע"א).
ותירנו המפרשים דהתם לענין פסול ההקטרה גופא
איירי דס"ד שאם הקטיר מקצת האימורים שלא לשמן
יפסלו שאר האימורים מהקטרה, קמ"ל דהקטרה
ליכא פסול מחשבה כלל.

וצסם הגרי"ז ז"ל מציאים ליושב דלמ"ד מחשצין
מעבודה לעבודה, אי נימא דהקטרה שייך פסולה
דשווי קודש, א"כ היכא ששחט על מנת להקטיר שלא
לשמה תיפסל השחיטה, דצח לא שייך לומר לאחר
שהוכשר יחזור ויפסל. להכי איצטריך קרא ללמד דלא
שייך שגוי קודש צהקטרה.

ומדברי הרמב"ם משמע דא"ל מחשצת לשמו
צהקטרה כלל, וכתב צצאי עזרי (מע"ה פ"ד ה"י) דו"ל
דהרמב"ם יפרש הכך דספרי לענין מחשבה לכתחילה,
דרק דומיא דזביחה צעינן לשמו דהיינו צעבודות הדם,
אצל צהקטרה לא צעינן לשם זבח ולא לשם זבחה, ומזה
נפקא להרמב"ם שיעתו שאין שום מלוא על מחשבה
צשעת הקטרה.

(מב) ר"ל דגמרה דינן ס"ל דלא איצטריך מיעוט להקטיר
חלבו ולא מוקים שום קרא להכי, והיינו משום דס"ל
דועשית אינו כולל אלא ארבע עבודות המיוחדות

צזיחה כתיב צפרשת זה אל פרעה וקרא דועשית צפרשת ראה הנכי, מכל מקום משמע הוא שהייתו כשהוא עשוי כמלואו כדפירש בקונטרס. והשתא הא דקאמר אשכחן צזיחה שאר עצודות מנא לן, אשינוי צעלים קאי. עוד יש לפרש דבין צשינוי קודש בין צשינוי צעלים קצעי מנא לן לעכב, דהוא קאי דוקא אזיחה, ומדאפקיה רחמנא לשינוי צעלים בלשון שינוי קודש^(מ) אית לן לאוקומי (הא) [הוא] דזיחה לעכב בין צשינוי צעלים בין צשינוי קודש^(נ). ושינויא דהואיל וגלי גלי לא ניחא להאי פירושא כמו לפירוש קמא^(ס):

מה שלמים בין בביחה בין בשאר עבודות לא חלקת בהן, ואם תאמר כיון דכתיב ועשית פסח לעכב צשינוי קודש בכל עשות, לשתוק קרא מצזיחה ותייתי משלמים, דמה שלמים לא חלקת בין צשינוי קודש לשינוי צעלים למאור אף לפסח לא תחלוק לעכב^(מ) ^(נ):

פירוש ארזי הלבנון

(ד' ע"א). ואע"ג דשינוי צעלים משינוי קודש נמי ליכא למילף, דאיכא נמי למיפרך שינוי ד' עצודות כדאמרין לעיל (פס) וא"כ לפירוש קמא נמי לא ניחא, אפשר לומר כיון ד"הוא" קאי צשינוי צעלים וילפינן מיניה עיכובא צשינוי קודש בכל עצודות וצשינוי צעלים צזיחה, אמרינן הואיל וגלי צשינוי קודש בכל עצודות ה"ה צשינוי צעלים משום דקאי צשינוי צעלים, ולאו משום דילפינן משינוי קודש, וכן הוא (י"ק, פ"מ, ט"ה"ק).

(מ) ולא נמא שום תירוך צספרינו על זה, וי"ל דאי לא גלי קרא צזיחה צשינוי צעלים, לא הוה ילפינן מהיקש כי אם צשינוי קודש לעכב, וצשינוי צעלים למאור כשלמים, ולא הוי אמרינן היקושא דלא חילקת. אבל כיון דגלי צזיחה לעכב צשינוי צעלים, על כרחך אמרינן היקושא אף צשאר עצודות, וכך משמע מפירש"י וק"ל (צ"ז). וכ"כ צספר קדשי דוד ציתר ציאור ח"ל, ועל קושיאם נלע"ד לתרץ כיון דהא דמוקמינן לקרא דועשית פסח לעכב הוא משום דלמאור ילפינן משלמים הא לא הכי הוה מוקמינן ליה למאור, הרי זה כאילו לימוד דלעכב גופיה יליף משלמים כיון דעל ידי שלמים הוא דמוקמינן ליה לעכב, וכיון שכן לא מלינן לומר מה שלמים לא חלקת בין שינוי קודש לשינוי צעלים למאור אף צפסח לא תחלק בין שינוי קודש לשינוי צעלים לעכב, דאימא דלא אחא הקינא דשלמים כי אם לשינוי קודש כדי למוקם ליה לעיכובא, ודו"ק. וכן הכריח הח"נ מהתוס' עמס לקמן (ח' ע"ג) צד"ה הלכך, וכ"כ צחור"א (ס"א א'). וע"ע צבאת שאח"ז.

וע"ש צרש"ש צשיאר טעמו כיון דקו"ל נמנין ומושבין ממנו עד שישהט לכן אם שחטו לשם שלמים הרי משך ידו ממנו ע"ש. וממילא ניחא דאי לאו הנך קראי לעיכובא צפסח, הוה אמרינן היכא שהצעלים שחטוהו לשם שלמים כשר לשם שלמים, ולא איצטריך הנך קראי ללמד דשלמים פסולין הן.

עוד נראה ליישב, דאי לאו קרא לעכב לא הוה ידענא אי כשר לגמרי אי פסול לגמרי, דעל כרחך ליכא למילף דלהוי כשלמים ממש דכשרים ולא עלו, דהא לא שייך זה צפסח כמשנ"ת. וא"כ ע"כ אמיינא או דכשר לגמרי או דפסול לגמרי, ומש"ה איצטריך קרא ללמד דפסול לגמרי. אחר כתיב רתיבי צקר"ה שכן כתב דאי לאו קרא לעיכובא הו"ה דכשר לגמרי, דלפוסלו אי אפשר דהא כתיב אותה צחטאת מיטעא, להכי איצטריך קרא צפסח גופיה.

(מ) וכהא דאמרין לעיל (ד' ע"א) ומדאפקיה רחמנא לקבלה בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תפקיה מכלל קבלה.

(מה) היינו לפירוש השני דהוא לא קאי אלא אזיחה, א"כ הא דקאמר הש"ס הוא **הוא לעכב בין הכא בין סכא**, היינו בין שינוי קודש בין שינוי צעלים, מילן צשינוי קודש לעיכובא אפילו צזיחה כיון דאוקומנא לקרא צאם אינו ענין לשינוי צעלים. ואהא מתרני מדאפקיה וכי' (רא"ט).

(נו) לפירושא קמא דאשכחן צשינוי קודש לעכב בכל עצודות וצשינוי צעלים צזיחה, אמרינן שפיר הואיל וגלי צשינוי קודש בכל עצודות ה"ה צשינוי צעלים בכל עצודות. אבל לאידך פירושא לא מלינו דגלי קרא בכל עצודות לעיכובא רק צזיחה בין צשינוי קודש בין צשינוי צעלים, וא"כ היאך שייך לומר הואיל וגלי גלי, דהא שאר עצודות מצזיחה ליכא למילף כדאמרין לעיל

(מח) צעיקר קושיית התוס' תמכו ה"ק והפנ"מ ושאר מפרשים דהא צגמרה צסמוך מקשה אלא הוה למה לי, ומשני דאיצטריך לגלויי אהוא דאשס, דהוא לא משמע לשמו אלא כשכתוב עם צזיחה או עם אחת משאר עצודות דאם ולאפקוי אשס דלא כתיב ציה הוא אלא לאחר הקערת ציאורין, וא"כ שפיר איצטריך למיכתב

אלא הוא למה לי. לקמן צפרק צית שמאי (דף לז:) וצפסחים פרק מי שהיה עומא (דף קז:) דריש הוא דפסח למעוטי תמורת פסח, ותרי הוא כתיבי (שמות יב, יא - יב, כז). וצפסחים צסוף תמיד נשחט (דף קכ:) דריש רבי אליעזר מהוא דפסח לא הוא כשר לשם אחרים ולא אחרים כשרין לשמו, ורבי אליעזר לטעמיה^(ט) דאית ליה עכוזא צאשם ולא מוקי ליה למימר אצל אשם לא נאמר צו הוא כו'.

בל מקום שנאמר הוא בוביחה. פירש צקונערס ולא גרסינן ליה משום דליתיה צצרייתא דלקמן. ואין למחוק צשזיל כך הספרים דאפשר שהיא צצרייתא צשום מקום צתוספתא^ז:

דף ח ע"א

זריקה מנלן מוכפר עליו הכהן מחטאתו. הרבה יש תימא דהני קראי דשחיטה וקצלה ושחט אותה לחטאת, ולקח הכהן, כתיבי צסתס חטאת כגון חטאת חלב צפרשת ויקרא (ד, גג-לה) גצי כשצה, והאי קרא דוכפר עליו הכהן מחטאתו כתיב צחטאת דשמיעת קול וציעווי שפתים (ויקרא ה, ו), אצל צחטאת חלב לא כתיב מחטאתו אלא על חטאתו כתיב. וצתורת כהנים צאותה פרשה עלמה דחטאת חלב דריש מקרא דמחטאתו אע"ג דלא כתיב צההיא פרשתא, וזכו תימא דצציק קרא דעל חטאתו דכתיב צההיא פרשתא. ושמה משום דעל חטאתו לאחר הקטרת אימורים הוא דכתיב^ז. אצל תימא דלקמן משמע דכל הני קראי דהכא צחטאת חלב כתיבי דקאמר אשכחנה חטאת חלב (אצל) חטאת דשמיעת קול וציעווי שפתים מנא לן. ויש לומר דהכי קאמר לקמן אשכחנה חטאת חלב עיכוזא [צ]שחיטה וקצלה צשנוי קדש^ז, ושאר עצודות^ז נילף כדאמר לעיל מה שלמים לא חלקת צין צציתה לשאר עצודות למזבח אף כאן לא תחלוק לעכצ, וקצלה נמי לא הולרך לכתיב^ז, אצל שמיעת קול מנא

פירוש ארזי הלבנון

מיינה, וכדאמרינן לעיל (ח' ע"ב) אצל אשם לא נאמר צו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין והוא עלמו שלא הוקטרו אימוריו כשר.

צ היינו דמשלמים ילפינן למזבח צכל העצודות מזאת התורה, ולעיוזא צשחיטה וקצלה ילפינן מושחט אותה לחטאת וגו' ולקח הכהן מדם החטאת.

ג שאר עצודות היינו זריקה, דהולכה לא לרך דצכלל קצלה היא כמ"ש רש"י צד"ה וכפר. והקשה הפנ"מ דא"כ היו יכולים לכתיב דילפינן לה מחטאת דשמיעת קול כמו שכתבו צסמוך לענין שינוי צעלים. ותירך הח"ג דה"ג אלא דניחא לן למילף מלא חילקת דהוי גילוי מילתא טפי מלמילף צמה מזינו. וצעולת שלמה וצחי אפרים כתבו דלרווחא דמילתא כתבו התוס' כן דאפילו אם לא היינו יכולים ללמוד משמיעת קול היינו יכולים ללמוד כן משחיטה.

ד פירוש דהוה ילפינן מצציתה דלא חלקת (צה"ז). וז"ל כמ"ש התוס' להלן ד"ה הלכך דצכה"ג זימנין דערה

וכתיב ליה קרא (ערת הקודש), אי נמי דאתא לשום דרשא אחרונה (ג"ז צתוס' סס). והוא הדין דלא אינעריך לקרא דזריקה מוכפר, דהא איתא נמי מהיקושא דלא חילקת מצציתה, אלא נקטיה משום שינוי צעלים דילפינן

צבה פסח הוא, ומאי מקשו התוס'. וצח"ג תירך דה"ג דלפי האמת דמסיק לקמן, לא הוי קשיא לכו כלל, אלא דקשיא לכו השתא דאכתי לא ידעינן דאית לגלווי על הוא דגצי אשם א"כ אמאי אינעריך צבה לעכצ צשנוי צעלים, תיתי משלמים. וכע"ז כתבו צצה"ק וצס' מעין גנים, דקושית התוס' הוא על המקשן דהקשה אלא הוא למה לי, דעדיפא הוה ליה לאקשווי דכוליה קרא דואמרתם צבה פסח הוא למה לי כיון דמזינן למילף משלמים כמ"ש התוס'. וע"ע טה"ק סס.

מע) קשה לגירסא האחרת שכתבו התוס' צדיבור שח"ז דהיינו כל מקום שנאמר הוא צצציתה וכו' והיינו לגלווי ומנחת חוטה ומנחת קנאות כמו שמתבאר מדברי התוס' לעיל (ה' ע"ב) צד"ה מיעט ע"ש, א"כ קשיא לר"א מנ"ל למידרש שתי דרשות, וי"ל דלר"א כיון דאשם מעכצ מהיקשא דחטאת כאשם, ילפינן מנחת חוטה ומנחת קנאות דמעכצו מצציתה (משמרות כהונה).

ו) ופירוש גירסא זו עיין לעיל (ה' ע"ב) צתוספות ד"ה מיעט (מליו"ט).

ח) דכתיב (ויקרא ד, לה) ואת כל חלצה יסיר כו' והקטיר הכהן אותם המזצחה על אשי ה' וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו. וכוננת התוס' משום צצסמוך ילפינן מהאי קרא לעיוזא, וא"כ ליכא למילף

לן, דאע"ג דכתיב ציה וכפר עליו מחטאתו ודרשינן לעיל לשם חטאת, היינו שנוי קדש צזריקה, ולא חלקת לא נימא צזריקה לפי שהיא עיקר כפרה^(א), ושנוי צעלים צחטאת חלצ נגמר משמיעת קול^(ב) דליכא פירכא^(ג). ויש מפרשים דמחטאתו דקאמר היינו צשעיר נשיא דכתיב ציה נמי מחטאתו

פירוש ארזי הלבנון

קודש כיון דמחשבה צשאר עצודות אין צה שום ענין למחשבת הכפרה, כיון דמחשב על העצודות עלמן ולא על הצריקה, לפיכך אין ללמוד שאר עצודות מעצודת הצריקה דחמירא עפי שהיא עיקר הכפרה, משא"כ צשינוי צעלים אין הפרש כ"כ צין מחשבת צריקה למחשבת שאר העצודות, דהא כל שאר העצודות הוו נמי על על מנת לצרוק שהיא עיקר הכפרה, לפיכך שפיר יש ללמוד צשינוי צעלים שאר עצודות מצריקה (למדתי מדברי העולת שלמה).

וצקר"א עלמו וכן צספר מראה כהן ועוד מפרשים, כתבו לחלק דעד כאן לא כתבו התוס' דלא אמרינן צזריקה הך סברא דלא חילקת, היינו דוקא צחטאת דשמיעת הקול, כיון דלא נאמר צה עיכוצא צין צשינוי קודש צין צשינוי צעלים אלא צזריקה בלבד. אבל חטאת חלצ דצשינוי קודש כבר שמיעין עיכוצא צכל העצודות וצשינוי צעלים שמיעין נמי עיכוצא צזריקה, צהא אמרינן שפיר דלא חילקת צין שינוי קודש לשינוי צעלים וצין צריקה לשאר עצודות. וא"כ קושית הגמרא מתפרשא הכי אשכחנא חטאת חלצ דכולהו לעיכוצא, אבל חטאת דשמיעת קול דלא נאמר צתרווייכו אלא צריקה, מנין שאר עצודות. וע"ע צצה"ק.

משמיעת קול ודו"ק (צה"י). והא דלא יליף שינוי צעלים נמי מהיקשא דלא חילקת, עי' צסמוך אות ע'.

(ה) כתב הצ"ח דמדברי רש"י (ד"ה אמר רב הונא) לא משמע קן, אלא משמע דגם מצריקה אמרינן היקשא דלא חילקת. וכתב ליישב דהתם צחטאת חלצ צשינוי צעלים עכ"פ כבר ילפינן צכל העצודות למזוה וא"כ ה"ה לעכב ילפינן מצריקה, משא"כ כאן צחטאת דשמיעת הקול דאכתי לא ידעינן שאר עצודות למזוה, עכ"ד. ותמהו עליו דהא גם צחטאת דשמיעת הקול כבר ידעינן צכולן למזוה מהיקשא דשלמים, כי היכי דילפינן צבי חטאת חלצ. וראה אות ח'.

(ו) ואע"ג דהאי לא חילקת היקש הוא ואין משיצין על ההיקש, מ"מ ו"ל דאדרבה נקיש שחיטה וקבלה דחטאת שמיעת הקול ממש לשלמים, מזה להלן כשרים דיעבד, אף כאן. והתוס' צסברתם לא צעו רק ליתן טעם לדבר למה נימא שמתצטר יותר לדרוש כך ההיקש (עיה"ק ע"ש צצורק). ועי' לקמן אות ל' שהצאנו ממש הח"ג דהך "לא חילקת" אינו היקושה רק ילפותא צעלמא דהואיל וגלי גלי.

(ז) קשה לי הא צריקה [צשינוי צעלים] צחטאת חלצ ילפינן צמה מזינו משמיעת הקול, וא"כ היכי ילפינן אח"כ כל עצודות צלא חלקת משלמים דהיקשא הוא, הא דבר הלמד צצנין צב איציעיא לן לקמן (נ"א ע"א) אי חזר ומלמד צהיקש. ונראה דילפינן משמיעת הקול צק"ו, דשמיעת הקול צלאו וחטאת חלצ צכרת, ולקמן (נ" ע"ג) אמרינן דדבר הלמד צק"ו חזר ומלמד צהיקש לרב פפא (עולת שלמה). ועי' לקמן אות ל' שהצאנו ממש הח"ג דהך "לא חילקת" אינו היקושה רק ילפותא צעלמא דהואיל וגלי גלי.

(ח) קשה דאכתי שינוי צעלים צשאר עצודות מנא לן, דהא מצריקה ליכא למילף מדלא חילקת כיון דהוי עיקר כפרה כמ"ש התוס'. וצ"ל וחי' כתבו דוקא שינוי קודש הוא דלא ילפינן שאר עצודות מצריקה, כיון דישנו דג' עצודות, אבל שינוי צעלים דלא שייך דג' עצודות כי אם על מנת לצרוק, שפיר ילפינן שאר עצודות מצריקה. וצקר"א הקשה דאדרבה איפכא מסתברא, דצשינוי צעלים עפי איכא למימר צזריקה עיקר הכפרה היא וליכא למילף מינה. ויש ליישב כוונת הצ"ק דצשינוי

(ט) מש"כ דילפינן שינוי צעלים צחטאת חלצ מחטאת דשמיעת הקול, ולא פירשו צפשיעות דגם שינוי צעלים ילפינן משלמים דלא חילקת צהם צין שינוי קודש לשינוי צעלים למזוה אף חטאת לא תחלוף לעכב. היינו משום דמסקנת הגמרא דלקמן מוכחא דליכא למימר הכי, דמוסקינן דחטאת דשמיעת קול ילפינן צמה הצד מחטאת חלצ וחטאת חזר ומצורע, וקשה דא"כ אמאי איצטריך כלל למיכתב וכיפר עליו צחטאת דשמיעת הקול, נילף לה נמי צמה מזינו. אלא ע"כ דלא ילפינן צחטאת חלצ עיכוצא צשינוי צעלים מהא דלא חילקת, אלא ילפינן לה משמיעת הקול צמה מזינו, ומש"ה איצטריך למכתביה צחטאת דשמיעת הקול צהדיא. ואם תאמר דהא גופא קשיא צאמת אמאי איצטריך למיכתב שינוי צעלים צשמיעת הקול, נילף חטאת חלצ משלמים דלא חילקת ומינה נילף לחטאת שמיעת הקול צמה הצד וכדילוף צמסקנא. וי"ל חדא כיון דשינוי קודש גופיה הוצרך ללמוד עיכוצא צכל עצודות משלמים דמה שלמים לא חילקת צין שחיטה לשאר עצודות למזוה אף חטאת לא תחלוף צה צין שחיטה לשאר עצודות לעכב, א"כ תו

וקאי גם החטאת חלב^(ב). וקשה דכתיב לאחר הקמרת אימורים^(ג). נראה לי זרוך. ועוד נ"ל דלא הוה מלי למדרש מוכפר על חטאתו אשר חטא דכתיב בחטאת חלב, משום דהכי קאמר, על פשעו אשר חטא, ולא (בשמייעת קול) מיירי בחטאת קרבנו, ולא משעיר נשיא דכתיב מחטאתו ונסלח לו והיינו מפשעו וחטאתו שלו ונסלח לו^(ד), אצל בשמייעת קול לא כתיב [לא] זה ולא זו^(ה) אלא מחטאתו היינו מקרבנו. זרוך:

וזריקה בשנוי בעלים בין למצוה בין לעבב. תימא דמהאי קרא [ד]וכפר עליו הכהן מחטאתו דרשינן תרווייהו זריקה בשנוי קדש ושנוי בעלים, ואם כן מחטאת חטאתו תיפוק ליה נמי עכוזה בשנוי קדש^(ו) כמו בשנוי בעלים, דאתרווייהו קאי^(ז):

פירוש ארזי הלבנון

דקרא איירי בשנוי בעלים באם אינו ענין, ומדאפקיה בלשון שנוי קודש שמע מינה דלתי לעכב בתרווייהו כמ"ש התוס' לעיל (י' ע"ג) בד"ה הוא ע"ש. דאי לא תימא הכי אלא לשנוי בעלים דוקא כדמשמע מחטאתו דהיינו חטאתו ולא חטאת חצירו א"כ הו"ל להש"ס להקשות [בני חטאת מזיר עפ"י הגירסא שבסוגריים] אשכחן לעכב בשנוי בעלים בשנוי קודש מנא לן, ומדלא פריך הכי שמע מינה כדאמרן ודו"ק (חק נהן, מים עמוקים, וחזו"א סי' א'). וכן פירש השיעמ"ק שם במילתיה דרב הונא. ובספר קדשי דוד כתב דאינו תלוי בשנוי הגירסאות, רק דס"ל להתוס' דכיון דבקרא כתיב שנוי קודש ושנוי בעלים בזריקה, ולכסוף כתיב עיכוזה דהוא, הו"ל כאילו שנה עליו הכתוב לעכב, והעיכוז קאי אכוליה קרא דהיינו שנוי קודש ושנוי בעלים. וע"ע עה"ק ועולת שלמה שתירצו באופן אחר.

(ט) ובאמת לריך להבין אמאי לא סגי בזילפותא דשנוי בעלים ויילף מינה שנוי קודש בק"ו, דהא שנוי בעלים קיל שאינו צד' עבודות ואינו צ'יצור כביחוד וכדלעיל (ד' ע"א). ובספר תוספת קדושה עמוד ע"ז וכתב ליישב משום דאיכה למיפרך אהאי ק"ו מה לשנוי בעלים שכן פסול צפסח אף שלא צומנו כדאיתא צפסחים, תאמר בשנוי קודש שאינו פסול צפסח אלא צומנו. ובחזו"א (סי' א') כתב דליכא למיילף עיכוזה בצביחה מק"ו משנוי בעלים, משום דהוי למד מן הלמד דשנוי בעלים גופא לא כתיב בחטאת חלב אלא ילפינן לה צומה מלינו מחטאת דשמייעת הקול כמ"ש התוס' לעיל. וכתב עוד ח"ל, עוד י"ל דכל דלא אשכחן עיכוז בשנוי קודש צום עבודה בחטאת, לית לן למיילף משנוי בעלים, דדילמא שנוי בעלים הוי שנוי עפי. ונראה דשאר עבודות הון מזריקה אין שייך כלל ללמוד שנוי קודש משנוי בעלים דהא אין שנוי בעלים פוסל בשאר עבודות אלא על מנת לזרוק, והכא בשנוי קודש צעין למיפסל בשאר עבודות אף במחשז בשחיטה עלמא, ומילתא דליתא בשנוי

ליכא למיילף שלא תחלוק אף בשנוי בעלים. כן פירש הפנ"מ. וכוונתו נראה כמ"ש לעיל (י' ע"ג) אות מ"ז ע"ש.

(י) אצל חטאת מזיר ומזרע ליכא למיילף משמייעת קול, דאיכה למיפרך מה לחטאת דשמייעת קול שכן מכפרת אצל הני לא אהו לכפר כלל ודו"ק (לשם צבח).

(יא) פירוש דשעיר נשיא היינו נמי חטאת חלב, אלא דיחיד מציב כשבה ונשיא מציב שעיר.

(יב) דגבי שעיר נשיא כתיב (ויקרא ד, טו) ואת כל חלבו יקעיר המוצחה כחלב צחה השלמים וכפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו. ועי' לקמן אות מ"ח מה שהצחנו משם העולת שלמה ליישב קשיית התוס' צבה.

(יג) ר"ל דגבי חטאת חלב דכתיב מחטאתו אשר חטא, וכן גבי שעיר נשיא דכתיב מחטאתו ונסלח לו, מוכחא מילתא דהוי פירושה דחטאתו היינו על חטא שלו. אצל בשמייעת קול דלא כתיב לא זה ולא זה, הוי פירוש על חטאתו על קרבן חטאת שלו (הרא"ט).

(יד) פירוש דלא כתיב אשר חטא ולא ונסלח לו (צח"ז).

(טו) ואינו מצין תמיה זו, בשלמא שנוי בעלים ילפינן שפיר מהאי קרא לעיכוזה דשנה עליו הכתוב לעכב, דעליו משמע עליו ולא על חצירו דהיינו שנוי בעלים, וחטאתו נמי משמע חטאתו ולא חטאת חצירו דהיינו שנוי בעלים, ומש"ה ילפינן מיניה עיכוזה בשנוי בעלים. אצל שנוי קודש ילפינן מתיבת חטאת יתירא דמשמע דוקא לשם חטאת, וצוה לא שנה הכתוב, ומש"ה לא ילפינן מיניה עיכוזה בשנוי קודש (ז"ק). ונ"ל ליישב דתמיהתם היא לפי יש ספרים [לקמן במילתיה דרב הונא וע"ש צחוס'] דגרסין אס אינו ענין לשנוי קודש תנהו ענין לשנוי בעלים, דמוי"ו יתירא דרשינן כאילו כתוב חטאת צ' פעמים, וא"כ שנה עליו לעכב, וילפינן צין לשנוי קודש צין לשנוי בעלים,

ועשה את המאתו שיהו כל עשיותיו לשם המאת, אשכחנא שנוי קדש שנוי בעלים מנא לן, אמר רב הונא בריה דרב יהושע המאת המאת. כך גירסת הקונטרס. ולגירסא זו מוקי זרישא לעכב שנוי קדש שנוי קודם שנעמיד למזבח שנוי בעלים ז'אס אינו ענין. ואינו משמע כן זכולי פירקה לעיל (ד' ג' ג' שלמים^א) ופסח (לעיל ז'): דקאמר אשכחנא שנוי קדש שנוי בעלים מנא לן ומוקי זרישא שנוי בעלים ז'אס אינו ענין קודם שיעמיד קרה לעכב. ומיהו י"ל דשאני הכא דכבר אשכחנא קרה לזריקה שנוי בעלים^ב). ואית ספרים דגרסי אם אינו ענין לשנוי קדש הנפקא ליה מהתם תניהו ענין לשנוי בעלים^ג) אשכחנא למצוה לעכב מנלן אמר רב הונא בריה דרב יהושע המאת המאת^ד). ולגירסא זו לא לריבין תו לקרה דלעיל ז'ריקה^ה (ב'^ה), וניהו נמי הא דגרסין לעיל כדאמר רב הונא זריה דרב יהושע

פירוש ארוי הלבנון

הגמרא שם לא הדרה מהלימוד דחטאת חזיר לענין מזבח שנוי בעלים, אלא רק מהילפותא דחטאת חטאתו דילפינן מינה עיכובא, ע"ש. שזב ראייתו פנ"מ (על הגמרא) שכתב דלגירסת התוס' ה"ג ג' מזורע מוקמינן קרה דועשה הכהן שנוי בעלים וכיפר על המטרה לעכב וכשלמים דלא חילקת ע"ש. ולדבריו ל"ל דה"ג ג' מזורע לא גרסין אשכחן שנוי קודש שנוי בעלים מנלן וכו' וכמ"ש ג' חטאת חזיר.

בעלים ליכא למיגף מיניה, עכ"ל. והא דלקמן (י' ע"א) דיליף רב אשי ק"ו משנוי בעלים לשנוי קודש לענין מחשבין מעבודה לעבודה, אחי שפיר לדברי החזו"א, דענין מחשבין מעבודה לעבודה היינו ממש כענין שנוי בעלים דמחשב ז'שחיטה על עבודה אחרת, והוי ממש דומה לדומה. אצל לתירוק התו"ק לעיל קשיא, וכבר העיר בעלמנו על זה ולא תירך כלום.

כ) ואין להקשות לפני גירסא זו אכתי עיכובא שנוי קודש מנא ידעינן, י"ל כיון דפשעא דקרה ד"ועשה את חטאתו" איירי שנוי קודש, וכדאמרין אס אינו ענין לשנוי קודש תניהו ענין לשנוי בעלים, ממילא ילפינן נמי עיכובא שנוי קודש, וכמו שכתבו התוס' לעיל (י' ע"ג ד"ה הוא) דמדאפקיה רחמנא לשנוי בעלים ז'שפן שנוי קודש אית לן לאוקמי עיכובא ז'ין שנוי בעלים ז'ין שנוי קודש (מפרשים).

ז) ואע"ג דג' שלמים ז'אמת ליכא עיכובא, מ"מ מוכח מהתם דדרשין שנוי בעלים קודם שגדרוש עיכובא, שאלי"כ היה לו לדרוש הפסוק השני ג' שלמים לענין עיכובא ולא לענין שנוי בעלים. ועי' עה"ק שהקשה דמאי ראייה היא משלמים דילמא הא דלא דריש עיכובא משום דכבר ידע דדרשן קרה דמזל"ה שפתיך דמיניה ילפינן דליכא עיכובא ע"ש. ועי' לעיל (ד' ע"ג) ז'ד"ה אימא דמשמע מדזריהס דאדרבה ז'שלמים מסתברא יותר לדרוש עיכובא ז'תחילה קודם שגדרוש שנוי בעלים, וכן העירו כאן הח"י והקר"א. ועי' אות כ"ג מש"כ ליישב.

ח) פירוש דתו לא ר'רף למיגף כלל ז'ריקה שנוי בעלים מקרה דוכיפר עליו מהחטאת דכתיבה ז'חטאת דשמיעת הקול, דהא מהחטאת חזיר ילפינן לכל העבודות שנוי בעלים הן למזבח והן לעיכובא.

י) פירוש וכיון דלא איזעריך למזבח שנוי בעלים אלא ז'שאר העבודות ולא ז'ריקה, מסתבר עפי דנוקי ליה לעכב שנוי קודש אכל העבודות, דלישנא דועשה משמע דקאי אכל העבודות. ועוד דאי מוקמינן ליה שנוי בעלים א"כ למה לי למוכתב ז'ריקה כלל שנוי בעלים פנ"מ עלמו, הא כבר נפקא לן הכל מועשה וגו'. או דשאר עבודות שנוי בעלים לא הוה סברא כל כך כמו שנוי קודש לעכב, אצל ז'ריקה שנוי בעלים למזבח מסתבר עפי מלעכב שנוי קודש, דהרי ז'אמת עיקר שנוי בעלים הוי ז'ריקה (לשם ז'ה ועוד מפרשים).

כ) ר"ל קרה דחטאת דשמיעת הקול דדרשין מיניה עליו ולא על חזירו וחטאת חטאתו [לענין שנוי בעלים ז'ריקה], אצל מ"מ איזעריך הך קרה לגופיה ללמוד מוכיפר עליו למזבח ז'ריקה שנוי קודש, דאי לא נכתב כלל הייתי מוקי ועשה אותו דכתיב ז'חטאת חזיר למזבח שנוי קודש, וחטאת חטאתו למזבח שנוי בעלים, דלגירסא זו מוקמינן ז'תחילה שנוי בעלים קודם עיכובא שנוי קודש, ושחיבה וקבלה דכתיבי ז'חטאת חזב הייתי מוקי לעכב, ושאר עבודות הייתי יליף משלמים דלא חילקת. אצל שנוי בעלים לא היה לנו לימוד לעכב. ואין לומר דהשתא נמי נאמר איפכה [היינו, דלפי האמת דדרשין ז'ריקה שנוי קודש למזבח מוכיפר עליו דכתיב ז'חטאת דשמיעת הקול, אכתי

י) ול"ג תיבות אשכחן שנוי קודש שנוי בעלים מנלן. והנה לפי גירסת התוס' קשה מהא דזעי למיגף ז'סמוך מהחטאת מזורע, דהתם נמי זעי למיגף עיכובא שנוי קודש קודם שילמד שנוי בעלים, וע"ז לא מלאנו גירסא אחרת. ועי' ז'שע"מ ק ששמד על זה וכתב דז'אמת

העלת העלתו, דמשמע דעיקר מילתא לא איתמר אהביא, והיינו משום דלצסוף לא קיימא⁶²:

מנחתם ונסכיהם בלילה מנחתם ונסכיהם אפילו למחר. לאו מהאי קרא [לחוד קדריש]⁶³:

הילבך מצוה משלמים והנדך קראי לעבב. ואם תאמר למה לי למכתב צבולכו, לכחוב (צבך) [צחד] ואינדך כולכו אתו מדכתיב זאת תורת העלאת תורה אחת לכל העלאת כדלקמן (דף ט):

פירוש ארזי הלבנון

דשמיעת הקול לזריקה צשנוי צעלים, שהרי אי לאו הכך ילפותא לא הוה דרשין וי"ו יתירא דכתיב צחעלת מיר לענין עיכובא צזריקה אלא רק לענין מלוה. וא"כ אמאי לא אמר רב הונא עיקר דרשתו התם גבי העלאת דשמיעת הקול.

ויש להקשות דהא ודאי גם לגירסת רש"י תו לא לריכין לוא"ו יתירא דכתיב צחעלת דשמיעת הקול, שהרי מעליו ולא על הצירו ידעין זריקה צשנוי צעלים למלוה, וא"כ וי"ו יתירא דכתיב צחעלת מיר אתי לעיכובא או איפכא. וצעה"ק ועולת שלמח תירלו דהא פשיטא להתוס' דלמסקנא הכך עליו ולא על הצירו לריכין לדרשא אחריתי דצירו דומיא דדידיה במחויב כפרה כמותו, וא"כ לא אייתר לדרשא אחרניא. ודוחק דכל כי האי הו"ל להתוס' לפרש, ומי"מ חיפשתי ולא מנאתי לעת עתה תירוך אחר מרווח יותר.

ולאחר העיון נראה עוד להסביר כוונת התוס', דצשלמא לפי פירושם לא אינטריך כלל להך דרשא דשינוי צעלים מקרא דהעלאת שמיעת הקול, לא למלוה ולא לעיכובא, כיון דילפינן הכל מועשה את העלאתו שיהו כל עשותיו לשם העלאת למלוה, ומי"ו יתירא ידעין עיכובא צכל העבודות. וא"כ אתי שפיר דלא קאמר רב הונא עיקר דרשתו אהעלאת דשמיעת הקול, דצחמת לא אינטריך הכך קרא לשינוי צעלים כלל. אצל לפי פירש"י דאכתי אינטריך והקריב עליו את העלאתו דשמיעת הקול לשינוי צעלים צצזיחה למלוה מדרשא דעליו ולא על הצירו, א"כ אמאי לא קאמר רב הונא לדרשתו אהתם דכתיב וי"ו יתירא למילף עיכובא צשינוי צעלים צזריקה כדמסיק הגמרא לעיל, ואמאי אמרה דוקא גבי העלאת מיר דכתיב צתריה. ואין לומר משום דצחעלת מיר כתיבי גם שאר עבודות צשינוי צעלים, דהא צחמת לא אינטריך שאר עבודות צשינוי צעלים כיון דכבר ידעין זריקה צין למלוה צין לעיכובא צשינוי צעלים א"כ יש לנו לומר מה שלמים לא חילקת צין שינוי קודש לשינוי צעלים צין צזיחה לשאר עבודות למלוה, אף העלאת לא תחלוך לעכב, וכמו שצחמת כתב רש"י כאן גבי העלאת מיר. ועיין עוד לעיל (ו' ע"ג) אות מ"ז.

כד) כוונתם דאפילו צבילא לא אתיא מהאי קרא, רק מקרא אחרניא דבר יוס ציומו מלמד צצתות ה', כמו

נאמר דועשה את העלאתו דגזי מלורע נוקי למלוה צשינוי קודש והעלאת העלאתו נוקי למלוה צשינוי צעלים, ושחיעה וקצלה צזריקה דכתיבי צחעלת חלב נוקי לעיכובא, ותו אין לנו ילפותא לעיכובא צשינוי צעלים, זה אינו דא"כ קשה נשתוק צזריקה ויילף מכה לא חילקת. [וצחמת מקצלה קשה דאמאי אינטריך, ניילף נמי מדלא חילקת, אצל זה קשה גם לפי החמת וכבר עמדו ע"ז תוס' לעיל ע"י אות ד']. ולכך אינטריך לגופיה לזריקה צשינוי קודש צחעלת חלב ומיניה ילפינן צחעלת מיר למלוה, ועל כרחק קרא דועשה את העלאתו דכתיב צמיר אתי למלוה צשינוי צעלים והעלאת העלאתו לעיכוב צין צשינוי קודש צין צשינוי צעלים, כמו דילפינן לעיל מהוא [ר"ל כמ"ש התוס' גבי פסח דכיון דאפקיה לקרא צלשון שינוי קודש אית לן לאוקמי עיכובא צין צשינוי צעלים צין צשינוי קודש], וא"כ לא אינטריך קרא דשמיעת הקול כלל למלוה ולעיכוב צשינוי צעלים. ואף דהאי קרא כתיב צחעלת דשמיעת קול ואינטריך לגלות צשינוי צעלים דלא יוכל זה ללמוד מהעלאת חלב ומיר דאין צאין צדלות, מי"מ השתא לא קמא ליה עדיין הכך פירכה (פני"מ צחוספת נופך).

כג) פירוש מדקאמר לעיל כדאמר רב הונא העלאת העלאתו [למילף עיכובא צשינוי צעלים צזריקה], משמע דעיקר דרשא דרב הונא לא איתאמרה אקרא דהעלאתו דשמיעת הקול [דא"כ הו"ל למימר אמר רב הונא], אלא אהעלאתו דכתיב צחעלת מיר דהכא. וא"כ צשלמא לפי גירסת התוס' דהשתא ילפינן מועשה את העלאתו דכתיב צמיר לענין כל העבודות למלוה צשינוי צעלים ומחעלאת העלאתו [וי"ו יתירא] דכתיב צמיר ילפינן עיכובא צכל העבודות צשינוי צעלים, א"כ לפי"ז תו לא לריכין כלל להך ילפותא דהעלאת העלאתו [וי"ו יתירא] דכתיב צחעלת דשמיעת הקול. ושפיר קאמר התם כדאמר רב הונא, כיון דצחמת רב הונא לא אמר למילתיה גבי העלאת דשמיעת הקול. משא"כ לפי גירסת רש"י דהשתא לא ילפינן מהעלאת העלאתו [וי"ו יתירא] רק לענין עיכובא צשינוי צעלים צזריקה ולמלוה צשאר העבודות [ועיכובא צשאר עבודות צשינוי צעלים ילפינן מהיקישה דלא חלקת צין זריקה לשאר עבודות כמ"ש רש"י], א"כ אכתי אינטריך לילפותא דהעלאת העלאתו דכתיבא

בשמעתה דמצוג. ויש לומר דצמסקנה לא קאי. ואע"ג דצפרק דס העלאת (לקמן דף 35) תנן תורה אחת לכל החטאות, היינו במילתא דכתיבה התם אשר זה מדמה על הצגד^(א). ומיבו איכא דאית ליה כך סברה לרבי שמעון צריש מסכת מנחות^(ב) (דף 21:). ואם תאמר למה לי למכתב צחטאת חלב עיכוזה בכל עבודות^(ג), לכתוב צהדה ונימא מה שלמים לא חלקת למנוח אף חטאת לא תחלוך [לעכב] דקדאמר לעיל^(ד) (דף 21:). ויש לומר דכי האי גוונא זמנין דערה וכתב ליה קרה^(ה), אי נמי אחי דרשא אחריונא. ואם תאמר מנא לן צחטאת מזיר עיכוזה בשנוי צעלים^(ו) (ל^ז), ויש לומר מחטאת חטאתו, אע"ג דלעיל לא קאי עיקר פירכא סמיך אותו^(ח) מי גמירי מהדדי:

פירוש ארזי הלבנון

דזריקה גס למסקנה, מדקאמר "וכך קראי לעכב" משמע דהיינו הכך קראי שהציה לעיל לענין חטאת חלב צקצלה וזריקה. וע"ש דצדריו שהאריך יותר.

(כט) קושייתס כאן הוא דלא כמו שפירשו לעיל דד"ה זריקה מנלן דצחמת הכי קאמר אשכחן חטאת חלב משום דלא חילקת כו' (קמן אורה).

(ל) אין להקשות כיון דאף עיכוזה נלמד משלמים צהיקשא א"כ איך נלמד שאר חטאות צמה הלא דבר הלמד צהיקש אינו חוזר ומלמד צצנין אב כמו שהקשו התוס' (ע"ב) דד"ה ה"ג. יש לומר דהיינו לומדים עיכוזה בעבודה אחת, ואח"כ היינו למדים חטאת דשמיעת הקול משלמים דלא חילקת וק"ל (פנינו). וצח"ג כתב ליישב דצחמת הכך ילפוחא דלא חילקת וכו' לא מיקרי היקישא אלא גילוי מילתא בעלמא הוא. חדע דהא לעיל צהאי סוגיא מקמי דיענין היקישא דזאת התורה הובא אמרינן לימוד זה דלא חילקת וכו' כמצבאר בפירש"י (ד"ה אמר רב הונא), וא"כ שמע מינה דגילוי מילתא הוא ודו"ק, עכ"ל.

(לא) דצרי התוס' יהיו מוצינים עם דצרי התוס' צשצועות (כ"ב ע"ב) ד"ה איצעית אימא וכו' שכתבו לתרץ למה לפעמים אמרינן סברה הוא למה לי קרה קרה ולפעמים אמרינן להיפך איצעית אימא קרה ואיצעית אימא סברה, דיש לחלק שיש דצרים שאין הסברה פשוטה כל כך וזריך הפסוק להשמיענו הסברה. מעתה מוצן מה שכתבו כאן זמנין דערה וכתב ליה קרה וכו' ודו"ק (פלי גולה). א"ה לא הצנתי מאי איריא דצרי התוס' כאן עפי מכל מקום דאיתא צש"ס מילתא דאתיא צק"ו ערה וכתב ליה קרה.

(לב) אין לומר דילפינן משלמים דמה שלמים לא חלקת צין ש"ק לש"צ למנוח אף חטאת מזיר לא תחלוך צין שנוי קודש לשנוי צעלים לעיכוזה, משום דלא אמרינן לא תחלוך א"כ גלי קרה צחד עבודה לעיכוזה ילפינן שאר עבודות מינה צלא תחלוך, אצל היכא דלא גלי קרה

שכתבו התוס' צמנחות (מ"ד ע"ב) ד"ה מנחתס. והאי קרה אחיא רק לאפילו למחר. והתוס' קולרו כאן וסמכו על מה שכתבו שס צמנחות ע"ש. ובספר ז"ק הצין פירוש זר צכוונתס. מיהו הא גופא קשיא כיון דגס צמזיר כתיב ומנחתס וסכיהס למה לי תו מנחתו וסכו. [וגם זה תירלו התוס' שס דצבור שאח"ז דמיתורה דקרה דריש ע"ש] (שפ"א וכ"כ צנו"ש). ודע שהתוס' צמנחות שס כתבו דהך דרשא דמנחתס וסכיהס דריש מקרה דכתיב גצוי עלרת ולדת רש"י מקרה דפרי החג דריש ליה, וכתב ה"ק כאן דהא דלוצעריך למילף כן גס צמזיר היינו משום דלא נימא דוקא צנסכי ליבור הוא ולא צמזיר דקרצן יחיד.

(כו) פירוש כיצום צגדים כתיב צהכיא פרשתא דזאת תורת החטאת, אצל שנינו קודש לא כתיב צחטאת כלל רק מיייתורה דקרה דריש. וע"י צמנחות (ג' ע"ב) תוס' ד"ה לר"ש כו' (צ"ק).

ולא הצנתי לשם מה לריך היה ה"ק לומר דמיייתורה דקרה קדריש, דאפילו אם היה כתוב צהדיא, כיון דלא כתוב להדיא צקרה דזאת תורת לא הובא דרשינן ליה. ואמנם לשון התוס' לקמן (ט' ע"ב) ד"ה איתיביה וכן לשון התוס' צריש מנחות משמע קלת כהל"ק דהעיקר תלוי אם נאמר צפירוש או לאו, אצל ע"ש אות כ"ט מש"כ הגרעק"א על דצרי התוס'.

(כז) ע"י דצצרי התוס' שס דד"ה לר"ש ה"ג.

(כח) לכאורה ז"ל דקושייתס היא רק אקצלה דלא לריך למכתב, דהא זריקה לא כתיבה צחטאת חלב כלל אלא צחטאת דשמיעת הקול, וא"כ אצעריך לגופיה דליכא למילף חטאת דשמיעת קול מחטאת חלב שכן כרת וכמ"ש צגמ" צסמוך (ריש ע"ב). ומש"כ התוס' לעיל צפשיעות דצחמת קצלה לא איצעריך למכתב י"ל דסמכו על תירוטס כאן דערה וכתב ליה קרה וכמ"ש לעיל אות ד'.

ובספר קדשי דוד כתב דהתוס' קא מקשו גס על זריקה משום דמסוגית הש"ס נראה דלריך לילפותא

דף ח ע"ב

חמאת דעבודת כוכבים אתיא מחמאת חלב שכן ברת כמותה. יש ספרים שכתוב בהן חמאת דעבודה כוכבים ועומאת מקדש וקדשיו. ואינו נראה. דאע"ג דכרת כמותה מכל מקום איכא למיפרך מה לחמאת חלב שכן אינה צאה גדלות, כדפרכין לעיל גבי חמאת מזורע י"ה:

שמיעת קול. ללא כתיב (לחמאתו) [על חמאתו] גבי עבודה מנלן עכובא, אצל כתיב (לחמאת) [על חמאתו] על דברים אחרים ל"ו ואין צדך כלום:

פירוש ארזי הלבנון

מזורע ותיחי מהבך מה להבך שכן אין צאין גדלות, לא הוי פירכה למסקנא, ועממא רבה דדבר, דלעיל דלא ידעינן מהיקשא דזאת התורה שפיר פרכינן מה להבך שכן אין צאין גדלות, ובנות הפירכה דאיכא למימר דבמזורע דחזינן דהתורה חסה על דל שאינו צריך להביא קרבן עשיר, יש לומר דהתורה חסה גם על עשיר צוח אס שחטו חמאתו שלא לשמה שתיבה כשרה ועולה לחובה, אע"פ שעל גוף הקרבן [שצריך להביא בהמה] לא הקילה התורה לעשיר כלל. אצל לפי מה דמסיק דלמזורע ידעינן לשמה צשינוי קודש וצשינוי צעלים מהיקשא דשלמים, וממילא ה"ה בחמאת מזורע, שהרי כל חמאות הוקשו צביקשא זו כמו שכתבו התוס' ד"ה והבך, ג"כ ידעינן מהאי היקשא שאינה עולה לצעליה לחובה. משו"ה אס היינו צאים ללמוד עתה חמאת מזורע משאר חמאות שפסולה שלא לשמה, אין אנו יכוילן לדחות כלל מה להבך שכן אין צאין גדלות, דמאי נפ"מ לו אס חמאתו שנעשתה שלא לשמה פסולה או שלא עלתה לו לחובה, הא צין כך וצין כך צריך להביא חמאת אחרת, ומאי חס רחמנא עליה איכא למימר צוח. ומש"ה פירכה זו שכן אין צאין גדלות ליתא. וממילא גירסת הספרים מיושבת, דחמאת דעומאת מקדש וקדשיו שפיר יש ללמוד מחמאת חלב שכן ברת כמותה, ומש"ה שפיר אמרה הגמרא והבך היינו חמאת דשמיעת קול וצטוי שפתים אחיין צמה הלא, היינו מחמאת חלב ומזיר, דאי פרכת מה לחמאת חלב דכרת חמאת מזיר תוכיה, מה לחמאת מזיר שכן יש עמה דמים אחרים חמאת חלב תוכיה, ולא שייך למיפרך מה להבך שכן אין צאין גדלות. אצל לגרסת ספרים דידן והבך כוליהו אחיין צמה הלא וע"כ דגם לחמאת דעומאת מקדש וקדשיו אין ללמוד חלא צמה הלא, דליכא למילף מחמאת חלב שכן אינה גדלות, וע"כ ס"ל להגי ספרים דגם למסקנא יש למיפרך פירכה זו, שפיר הקשה ר"ת ז"ל שא"כ אפילו צמה הלא ח"א ללמוד דמה להבך שכן אין צאים גדלי דלות (צחי אפרים, צקיור קתה).

לו) ר"ל קרא דוהביא את אשמו "על חמאתו" אשר חמא נקבה מן הלאן כשצב או שעירת עזים לחמאת

צחד עבודה לעיכובא לא אמרינן לא תחלוך, וכ"כ רש"י לעיל (ו' ע"ב) ד"ה וכשלמים (ו"ק). והפנ"מ כתב צכונת התוס' דאי ילפינן חמאת מזיר מדלא חילקת, ח"כ לישתוק גם במזורע קרא צשינוי צעלים. ונראה כוונתו כמ"ש ה"ק, רק שהביא ראה לזה, שאס נאמר דלא כה"ק חלא גם היכא דלא כתיב עיכובא צשינוי צעלים אמרינן לא תחלוך, ח"כ גם בחמאת מזורע היה לנו ללמוד מן ולמה כתב חס עיכובא, חלא ע"כ דכל שלא גלי קרא צחא עבודה לעיכובא לא ילפינן צלא תחלוך. ואמנם לעיל (ו' ע"ב) נראה דדעת התוס' דאפילו לא כתיב עיכובא צשינוי צעלים כלל ג"כ אמרינן לא תחלוך, וע"ש אות מ"ז.

לב) קשה לי לפמש"כ התוס' לעיל (ד"ה זריקה וכו') דמקרא דוכפר דכתיב צשמיעת הקול גמרינן שינוי צעלים בחמאת חלב צכל עבודות מדלא חלקת משלמים, ח"כ מזיר נמי נילף משמיעת הקול. ולפמש"כ שם [ראה לעיל אות ז'] דמק"ו ילף משמיעת הקול ניחא דדוקא חמאת חלב גמרינן צק"ו שכן ברת, אצל מזיר ליכא למגמר חלא צמה מלינו ותו לא גמרינן כל עבודות צמה לא חלקת משלמים צביקשא, דדבר הלמוד צצנין אצ מצעיו לן לקמן (י"א ע"ה) אי חזר ומלמד (עולה שלמה). וצספר מים קדושים כתב דקושייתם כאן היה להך יש מפרשים שהביאו התוס' לעיל (ד"ה זריקה) דמחמאתו דקאמר היינו חמאת דשעיר נשיא. מיהו לפי"ז לא הצנתי דח"כ כי היכי דילף מחמאתו דשעיר נשיא לענין שינוי קודש ושינוי צעלים צזריקה, ה"נ נילף מחמאתו דשמיעת הקול דמאי נחא, וקושיא צמקומה עומדת דנילף חמאת מזיר מחמאת דשמיעת הקול.

לד) ר"ל על פירכה דפריך "ותו מי גמירי מהדדו". וצחינס הגיבו (רש"ש ועוד).

לה) לדעתי גרסת ספרים חלו היה עיקרית ועל ידי גירסת זו ניללנו מקושיית ר"ת הגדולה (צחוד"ה ה"ג) דאין נוכל ללמוד הבך כוליהו צמה הלא דמה להבך שכן אין צאין גדלי דלות תאמר צבהך. ולענ"ד נראה דהפירכה דפרכין לעיל על לא לכתוב רחמנא בחמאת

ה"ג הנך בולחו אתיין במה הצד^ב. הקשה רבינו תם מה להנך שכן אין צאין גדלי דלות^ב תאמר כהנך^ב. ויתרין כיון גדלי דלות גופיה פסולה שלא לשמה היינו מנחת חוטה דפסולה שלא לשמה כדתנן בריש מנחות (דף ג.) ומפיק לן מדכתיב כי חטאת היא^ב, אין סברה שמה שצאין גדלי דלות יגרסו להם צעשירות להיות כשירין שלא לשמן כיון שהדלי דלות עזמן פסול. וקשה א"כ לעיל דפריך גבי מזורע מה להנך שכן אינו צאין גדלות תאמר צמורע, מאי קושיא והלא דלות [צמורע] היינו חטאת העוף וחטאת העוף פסולה שלא לשמה כדתנן צפרק קדשי קדשים (לקמן דף סד.) ומפיק ליה צתורת כהנים (פי"ח ה"ט) מחטאת היא, וכיון דפסולה גדלות היאך יש לה לגרוס צעשירות הכשר שלא לשמה (מ"א) (מ"ב) (מ"ג). ואם תאמר והא צחטאת חלצ למדה משלמים צביקש למורה, והיכי ילפינן שאר

פירוש ארזי הלבנון

אין לו פדיון ולא משתנה הקרבן, לכן מה דבחה גדלי דלות אין זה פירכה כלל לפסולא דשלא לשמו. ע"כ תוכן דבריו.

(מ) כוונתם מדמשה חטאת היא ילפינן פסולה דשלא לשמה צמנחת חטאת דשמיעת הקול צכל העצדות, אע"ג דכתי לך ידעינן פסול כל העצדות צחטאת צבמה דשמיעת הקול. והקשה החזו"א (פי"א) דהא ודאי לך עדיפה מנחה מחטאת צבמה דידיה, ואי שלא לשמה אינו פוסל צחטאת דשמיעת קול אלא צזריקה, ה"כ דאינו פוסל צמנחה אלא צבקערת קומן שהוא תחת זריקה. והניח צצ"ע.

(מא) הקשו ה"ק והפנ"מ, דלא היה להם להקשות מהא דלעיל, אלא מהא דהכא גופא, דלתירוק ר"ת אמאי איצטרין למילף צמה ה"ד מכלהו, לילף רק מחטאת חלצ ומזיר, דכי פרכת מה לה"ד השור שצבס שכן אין צאין גדלות, הלא אף גדלי דלות פסול שלא לשמו, ואין סברה שיגרסו צעשירות להיות כשרים. ואף אם נאמר דהאמת קן דלר"ת סגי צילפותא מחטאת חלצ ומזיר, מ"מ קשה דלמה לי למילף צמה ה"ד מכלהו, לילף מדלי דלות גופיה דהיינו ממנחת חוטה שהיא פסולה שלא לשמה ה"כ חטאת עשירות פסולה שלא לשמה. וצ"ק תירך דאיכא למימר דצבחים ממנחות לא ילפינן דאיכא למיפריך דליתא בריש מנחות, וה"כ חטאת צבמה מחטאת העוף לא ילפינן. והפנ"מ תירך דאי הוה אמרינן דצעשירות כשרין שלא לשמה, לא הוה דרשינן "חטאת היא" לפסולא דמנחת חוטה, אלא הוה דרשינן "חטאת היא" לומר "היא" גדלי דלות כמו צעשירות דכשרה שלא לשמה. ע"ש צדבריו כי קולרתוי (ויש שם ע"ס דצמקום "היה" צעשירות צ"ל "היא" צעשירות). וע"ע צעולת שלמה שדחה קושית ה"ק והפנ"מ דגבי שמיעת קול שפיר פרכינן שצאין גדלות, דשם מציא שני תורים לחטאת ולעולה תחת חטאת צבמה, ועולה כשרה שלא לשמה, וכיון דגדלות איכא קרבן שכשר שלא לשמו

וגו', לא קאי אעבודה אלא אכבחת חטאת, ואין צרך כלום (צ"ח, ז"ק). ואמנם סיפא דהך קרא גופיה דכתיב "וכפר עליו הכהן מחטאתו", משמע שפיר שינוי קודש צזריקה וכדאמר בגמ' לעיל (ע"א), אצל התוס' שם כבר כתבו ליישב זה דלא יקשה מסוגיא דהכא, ע"ש צדצריהס ד"ה זריקה מללן.

(ל) דלגירסת הסופרים [לעיל צתוד"כ חטאת] דגרסי חטאת ע"ז ועוממת מקדש וקדשיו חתיין מחטאת חלצ שכן כרת כמותה, לא גרסינן הכא אלא "הנך חתיין צמה ה"ד", כיון דליכא אלא תרתי שמיעת קול וציעוי שפתיים, וצתרתוי לא יתיישב מלת כולה, דמלת כל לא יתיישב אלא על לכה"פ שלשה וכמ"ש התוס' צכחוצות צבהיא דתצטור ליתשא. אצל לתוס' דידן דלא גרסי אלא חטאת ע"ז חתיא מחטאת חלצ א"ש הגירסא והנך כולה דהיינו שמיעת קול וציעוי שפתיים ועוממת מקדש וקדשיו, וק"ל (יתר הצו).

(לח) היינו גבי הנך חטאת דשמיעת הקול ציעוי שפתיים ועוממת מקדש וקדשיו, אם אין ידו משגת שתי צפורים דקרצן דלות, מציא מנחת חוטה דהיינו דלי דלות. משא"כ צמורע ליכא אלא קרבן דלות דהיינו שתי ציפורים, אצל מנחה ליכא.

(לט) האור שמה (פסהמ"ק פט"ו ה"ג) כתב ליישב דהא דאמרינן לעיל גבי חטאת מזורע מה להנך שכן אינו צאין גדלות, היינו משום סברה דכיון שהקרצן קצוע ואינו משתנה לסוג אחר, מסתברה גמ' לפוסלו צשינוי השם. משא"כ צמורע שאם העני מחלל קרבנו לכשיסתאצ ומציא מהדמים עוף וכמו דדריש מקרא דמחטאתו וכדתנן צשילחי כריתות, ואין הקרבן קצוע, לכן יש לומר דלא פסיל ציה שינוי השם. ולפי"ז חתי שפיר מה דלא פריך אשמיעת קול שכן צבחה גדלי דלות, דמשוף אינו מציא עשירות האופיה אף אם העני, דעוף

העלות צמה הלד, הא צעיה היא לקמן פרק איזהו מקומן (דף ג.) אי דצר הלמד צהיקש חוזר ומלמד

פירוש ארזי הלבנון

יתירה אחי ללמד דכל מקום שנאמר צו "הוא" פסול שלא לשמה כמו העלת חלב. וא"כ ה"ה צהעלת העוף, אע"ג דכתיב צה העלת היא, לא משמע מזה עיכובא אי לאו קרא יתירה דכתיב צהעלת חלב. וא"כ לא קשיא על ר"ת, שהרי צילפתא דלעיל דצעין למילף העלת חלב מהעלת מזורע והעלת מזורע מהעלת חלב, דאכתי לא הוה ידעינן פסול שלא לשמה צהעלת חלב ממקום אחר, א"כ "העלת הוא" לאו יתירה דמיצעי ליה לעכב צכל העבודות, וממילא לא שמעינן צהעלת העוף ומנחת חוטא דפסולין שלא לשמה. משא"כ צסוגין דהכא דכבר ידעינן עיכובא צהעלת חלב, א"כ "העלת הוא" יתירה הוא, וע"כ דאתי ללמד על מנחת חוטא והעלת העוף דפסולין. א"כ לפי מה שכתבו התוס' ריש מנחות דעבודות לשמן למזבח צהעלת העוף ילפינן מהיקישא דזאת התורה, ועיכובא מדכתיב היא. א"כ צסוגיא דלעיל דאכתי לא ס"ד למילף מהיקישא דזאת התורה, ממילא לא ידעינן נמי עיכובא צהעלת העוף, ולהכי פריך התם שפיר מה להבך שכן אינן צאין צדלות (עיי' קר"א, טה"ק, מראה כהן, שפ"א ועטרת אליהו).

וצעיקר קושיית התוס' על ר"ת מהא דהעלת העוף, כתב הקר"א דאינו קשה כ"כ, חדא דקרא דהעלת היא דכתיב צהעלת העוף נאמר צדלות דשמיעת הקול וליכא למילף מזורע מינה דאיכא למיפך שכן מכפרת, ועוד דשמיעת הקול גופא לא שמעינן אלא הזאה, ד"העלת הוא" כתיב גבי הזאה, וכמו שנאמר צהעלת צעשירות צזריקה פסול שלא לשמו לנוסחא דלין צגמרא דיליף מוכפר כו' מהעלתו, להכי פריך שפיר שכן אינן צדלות. אמנם למסקנא דילפינן כוליהו העלות צמה הלד, ה"ה דהעלת העוף פסולה צכל העבודות. וכן הקשה החזו"א (סי' א') וע"ע אות מ' דה"ג קשה על קושיית ר"ת גופיה ממנחת חוטא.

וצספר מים עמוקים כתב ליישב קושיית התוס' על

ר"ת, דהא דפריך לעיל ממזורע מה להבך שכן אינן צאין צדלות, לא פריך מכה דצבציל שצאה צדלות יגרוס ההכשר, אלא הכי קאמר דהעלת מזורע אינו קצוע כהעלת חלב, וביוון צדלות אינו מציא צהמה הלבך אינו חמור כל כך לפסול דהא לפעמים לא צאה כלל, וזה גורם ההכשר. אבל לצתר דמשני זאת תורת וכו', דצמזורע נמי פסולה אף דאינו קצוע, השתא ילפינן שפיר נמי כוליהו צמה הלד דאף דאינו קצוע פסולין, ואי

אף צעשירות יתכשר שלא לשמו, משא"כ צמזורע אינן העלת העוף צאה צדלות אלא תחת העלת צהמה וביוון דהעלת העוף פסולה שלא לשמה היאך יש להכשיר משום זה צעשירות, ע"כ. ולא הצנתי הא גם צשמיעת הקול אע"ג דליכא למיפדך מהעלת העוף ביוון דאיכא נמי עולת העוף דכשרה, מ"מ אכתי איכא לאותו צי ממנחה דדלי דלות, וכך מצוהר להדיא צלשון קושייתם שכתבו "הלא אף צדלי דלות פסול שלא לשמו".

מצ) צשטמ"ק תריך על קושייתם ח"ל, וי"ל דהואיל דאינן כל הקרבנות הצאין צדלות פסול צשלא לשמו דהא איכא עולת העוף, מש"כ פריך שפיר (תוס' ר"פ ותוס' טוה). והקשו המפרשים דלכאורה אינו מוזן, שהרי עולת העוף דמזורע עני אחי תחת עולת צהמה, ולהכי כמו דעולת צהמה שלא לשמה כשרה ולא עלתה לשם חוצה ה"ג עולת העוף כשרה, אבל העלת העוף דמזורע עני דאתי תחת העלת צהמה שלו לעולם פסולה, וזה שפיר הקשו התוס' דכיון דהעלת העוף פסולה היאך יש לה לגרוס צעשירות הכשר שלא לשמה להעלת צהמה שלו. וצמשמר הלוי האריך צזה, ותורף דצריו דלדעת השטמ"ק צאמת צמזורע עני גם עולת העוף שלו היא תחת העלת צהמה שלו [ולא תחת עולת צהמה שלו], וכמו שמלינו צקרצן עולה ויורד [דשמיעת קול וציעוי שפתיס ועוממת מקדש וקדשיו] שתחת העלת צהמה צעשירות מציא העלת ועולת העוף צעניות. ולזה כתב השטמ"ק דלכן אי אפשר ללמוד העלת צהמה דמזורע עשיר מקרצן דמזורע עני, כיון דע"פ עולתו כשרה, וכיון דגם העולה דעניות צאה תחת ההעלת דעשירות, א"כ שמא גם צעשירות תהיה ההעלת כשרה שלא לשמה. אבל התוס' ס"ל כפשועס של דצרים דדוקא העלת העוף היא שצאה תחת העלת צהמה, ואילו עולת העוף צאה תחת עולת הצהמה, וא"כ שפיר הקשו היאך יש לה לגרוס צעשירות הכשר. שכת"ד צקילור נמרץ עט"ש צדצריו המשמחים דמפרש מילתא צטעמא וצאורך ציאור.

מג) המפרשים כתבו ליישב קושיית התוס' על ר"ת, דצסוגיין דלעיל דאכתי לא ידעינן עיכובא צהעלת חלב, א"כ גם צהעלת העוף לא ידעינן עיכובא, דאע"ג דכתיב צה היא, לא משמע מזה עיכובא רק לאחר דידעינן דצהעלת חלב מעכב, וכמו שכתבו התוס' לעיל (ה' ע"ב) צד"ה מיעט דפסול שלא לשמה צמנחת חוטא ילפינן מדכתיב "העלת הוא" יתירה גבי העלת חלב (דהיינו צשעיר נשיא דהוא נמי העלת חלב), דקרא

צנין אב. לאו פירכה היא כלל, דכולהו חטאות נמי ילפינן למזבח משלמים (מ), ולעכב הוא דולפינן בשאר חטאות מהנך דכתיב עיכוזה בגופייהו. ואם תאמר וחטאות הלצור כגון שעירי ראשי חדשים ומועדות מנלן, הא לא אתו צמה הלד דמה להנך שכן שנוי צעלים פוסל בהן מה שאין כן בקרבן לצור, כדאמר לעיל (דף ד.) דשנוי צעלים ליתא בצצור כביחיד, אע"ג דלא שייך שנוי צעלים בצצור מ"מ פירכה עוצה היא כדאשכחן (י"ב) צ"ק דקדושין (דף ה:) מה לכסף שכן פודין זו הקדשות ומעשר שני תאמר

פירוש ארזי הלבנון

אחיך פירכי דפריך התם, והלכך אע"ג דלא חשיב פירכה כ"כ מ"מ נקיט לה בהדי אינך פירכי.

וצאילת השחר כתב ליישב בדולחי מה דבשינוי קודש ילוייר יותר מבשינוי צעלים זה גופא הוי פירכה, אצל אס צאנו לעשה פירכה דמה להנך שפוסל בהם שנוי צעלים ולא בקרבנות ליצור, דנמצא דהקולא היא מה שכשר בהם שנוי צעלים, ע"ז יש סברא לומר דאין זה פירכה כיון דלא ילוייר בהם שנוי צעלים ולא שייך לומר שכשר בהם שנוי צעלים, עכ"ל. ולא הבנתי, דה"נ בקרבן יחיד נימא דהחומר הוא מה שילוייר זו שנוי צעלים ולא מה שפוסל זו שנוי צעלים. וז"ע.

ונראה לצאר עפ"י דרכו. דיש להבדיל בין שני סוגי חומרות. יש חומרה שהיא מכה הגדון עלמו, כמו על דרך משל (לקמן ס"ג ע"א) מה לאשם שכן מיני דמים [תאמר במנחה שאינה מיני דמים], היינו דאשם מכה עלמו ומעלם הווייתו יש לו יתרון וחשיבות שהוא מיני דמים. אצל יש חומרה שאינה מכה הגדון עלמו אלא מחמת דמים שיש בו, כמו ע"ד משל (לקמן מ"ח ע"ב) מה לאשם שכן קדשי קדשים, או מה לאשם מזרע שכן יש עמו דמים אחרים. דהתם אין החומרה מכה עלמו, אלא מכה הדין שאמרה תורה שהוא קדש קדשים, או שיש עמו דמים אחרים.

ובהכ זה פשע כשאנו אומרים דאשם חמור ממנחה מפני שהוא מיני דמים, צזה לא שייך לומר דהוי פירכה דלא שייכה מאחר דמנחה לא שייך דמים. דהא זהו גופא מה דבעינן למימר דאשם שהוא מיני דמים חמור ממנחה שאינה מיני דמים. וה"נ בגדון דלעיל דפרכינן מה לשנוי קודש שכן ישנו בליצור, התם החומרה והקולא הם צמחשבה עלמה דמחשבת שנוי קודש שייכה גם בקרבן ליצור משא"כ שנוי צעלים, ומש"ה ליכא למימר דהוי פירכה דלא שייכה, דהרי זו היא גופא הפירכה דמחשבת שנוי קודש חמורה עפי משום דשייכה בין ביחיד בין בליצור.

אמנם זהו דוקא כשאנו דנים חומרה או קולא שמכה הגדון עלמו כדלעיל, משא"כ היכה דהחומרה והקולא הם מחמת דיני התורה, וכמו בגדון דהכא מה לקרבן יחיד שפוסל זו שנוי צעלים, דצזה אין החומרה מלד

פרכת דהנך קילי מחטאת שכן צאין גדלי דלות, לאו פירכה היא כיון גדלי דלות גופא פסולה אין סברא שיגרום ההכשר.

(מ) לא זכיתי להבין דלמאי זריכי לזה, הא אן ילפינן צמה הלד העיכוזה דהעיכוזה כתיבה בגופיה בחטאת, וכיון דלמדנו העיכוזה מכה צמה הלד, לענין מאי שייך ללמוד למזבח כיון דאפילו מעכצין (חי רעק"א). פי' כוונתו דלמאי הולכרו התוס' לומר דשאר חטאות נמי ילפינן למזבח משלמים, הא אפילו ליכא צבו מזבח מ"מ שפיר איכא למילף צבו עיכוזה מחטאת הלד חיר ומזרע דכתיבי צבו עיכוזה בגופיה.

ולכאורה יש ליישב צפשיעות דצממת צמטאת הלד לא כתיב צהדיא עיכוזה בגופיה, רק כתיב ושחט אותה וכו' לענין מזבח, אלא מאחר דלענין מזבח כבר ילפינן משלמים, על כרחך מפרשינן דמזבח יתירה דכתיבה צמטאת הלד גופיה לענין עיכוזה, והלכך אי לא הוה כתיב מזבח להדיא בשאר חטאות, לא הוי מלי למילף עיכוזה מחטאת הלד, כיון דבגופיה לא כתיב עיכוזה אלא מזבח. והגם דעל כרחין מפרשינן ליה לענין עיכוזה וכמאן דכתיב עיכוזה בגופייהו, זהו רק משום הילפותא משלמים, וא"כ סוף סוף על כרחך זריך אתה להיקשה דשלמים. ולכאורה דומה הדבר קצת לפלוגתא דתנאי לקמן (י"ז ע"א) אי הימנו ודבר אחר חשיב היקש, עיין שם, וזריך תלמוד.

וצאילת השחר כתב ליישב דכל זמן שלא נלמוד גם למזבח לא נוכל ללמוד לעכב, דמצינן למיפרך מה להנך שיש בהם גם מזבח. ובעלם הטענה דאם זה מעכב למאי נפ"מ ללמוד למזבח כיון שאפילו מעכצין, יש לעיין דהא שייך שיהיה רק עיכוזה ולא מזבח, והיינו דשייך שאם יחשוב שלא לשמה יפסל ומ"מ לא יהא מזבח לחשוב לשמה, וכמו שמתנו צפיגול וחון למקומו דמחשבה לאכול חון למקומו או חון לזנו פוסלת אע"פ שאין מזבח לחשוב שיאכל במקומו וצמנו, עכ"ל.

(מה) לכאורה לא היו זריכים לזה, דצלא"ה מוכה כן מהא שהביאו דפריך לעיל (ד' ע"א) מה לשנוי קודש שישנו בליצור כביחיד. וצספר עולת שלמה כתב דהתוס' לא הביאו מדלעיל משום דשם איכה למימר דסמיק

בחופה^(מ), וכן פרק החזבל (צ"ק דף פח.) מה לאשה שאינה צמיחה. ועוד קשה חטאות פנימיות לרצי שמעון דאמר (לקמן מג. וש"י) כל שאינו על מזבח החינוך אין זו משום פיגול, איכה למיפרך מה להגך שכן פיגול פוסל צכן תאמר בחטאות הפנימיות^(נ). ויש לומר דצפר העלם דבר של לצור כתיב חטאת הקהל היא ודריש מינה צת"כ (ספ"ו) שפסול שלא לשמו^(ס), אם כן אשכחן לצור^(ט) וגם פנימי (עכצ"ב), ולמלוא ילפינן משלמים:

פירוש ארזי הלבנון

(ט"ז ע"א) מה לצעל מוס שכן עשה צו קרב במקריצ תאמר צעומאה שליתה צקרב היינו צצהמה צחייה, ופירש"י ז"ל משום דצהמה צחייה איינה מקבלת עומאה, וחזינן מזה דגם מה שהוא נמנע המליאות צלצד [דזה שאין עומאה פוסל צקרבן היינו צצהמה הוא משום דלא מקבל עומאה כלל] נחשב פירכה. וק"ל יש לפלפל ולדחות דשאני התם דמניעת המליאות הוא ג"כ מלד הדין דמפני שהדין הוא שאין צע"ח מקי"ע ממילא הוא נמנע המליאות שיבה נפסל מחמת עומאה, ומפני שהדין הוא שצמה כשרה בכל מקום ממילא הוא נמנע המליאות של מחשבת חוץ למקומו. וקראתי, והמעניין יבחר (קהלות יעקב סי' מ"ה).

(מ) קושייתם היא למאן דסבר דר"ש נמי לא יליף תורה אחת לכל החטאות אבל למאן דאמר דר"ש יליף תורה אחת [דיליף כל החטאות זה מזה] שהציאו התוס' (לעיל ע"א) דר"ה הלכך, לא קשיא מידי (משמרות כהונה והלכה למשה).

ואע"ג דלקמן (י"ד ע"א) קאמר מודה היה לפסול, היינו צתר דקיי"ל פסול שלא לשמן ילפינן פיגול מק"ו כדאיתא התם (רש"י). ונראה דצל"ה אע"ג דמודה לענין פסול, מ"מ איכה למיפרך שכן מפגל צהם משא"כ הך דאינו אלא פוסל.

(מח) יש להקשות לפי מש"כ התוס' לעיל (ע"א) ד"ה זריקה דלכך לא דרשינן קרא דעל חטאתו משום דכתיב לאחר הקערת אימורין, וכן אמרו לעיל בגמרא (ו' ע"ב) גבי אשם משום שלא נאמר צו הוא אלא לאחר הקערת אימורין לכך אינו מעבב, א"כ כאן צפר העלם דבר האיד דרשו מנמו צת"כ עיכוצה, הלא גס זה לא נאמר צתורה אלא לאחר הקערת אימורין. והנה על הת"כ גופיה היינו יכולין לומר דלאסמכתא צעלמא הוא דדרש ליה התם כמו שיש צכמה דוכתי צת"כ דרשות כאלו שהם רק לאסמכתא, אבל עיקר דרשה מחטאת חלצ ילפינן, אבל לדברי התוס' שתפסו את זה לדרשה גמורה מחמת קושייתם א"כ קשה כנ"ל (טה"ק).

ובספר ראש המזבח תירך דלאו מתיבת "היא" דריש ליה, רק מדקריא רחמנא חטאת כדדריש צפרה אדומה

עלמו של קרבן, אלא רק מחמת דינו. א"כ צזה לכאורה היה מקום לדחות דהא לא חשיב חומרה, דמה שהתורה לא החמירה צדינו של קרבן ליצור לפסלו צשינוי צעלים, אין זה משום קולא דקרצן ליצור, אלא משום דלא שייך צו שינוי צעלים. ולזה הציאו התוס' דגם צכה"ג שייך למיפרך וכדאשכחן צקידושין דפריך מה לאשה שכן אינה צמילה וכו', היינו דאשה קילא מעבד כיון דמלינו צה קולא צדיניה דליתה צמילה, אע"ג דלא שייך צה מילה. ומה שהקשינו לעיל דה"ג גבי קרבן יחיד נימא דהחומרה הוא מלד מה שזווייר צו שינוי צעלים [דצכה"ג הוי חומרה מכה הקרבן עלמו ולא מחמת דינו], יש לומר דצחמת אין צכך שום חומרה, דהא כל זמן שלא אמרה תורה פסולא דשינוי צעלים, אין צכך [דהיינו צמה שזווייר צו שינוי צעלים] שום מעלה ויתרון. ורק משום דפסלה צו תורה שינוי צעלים אז הו"ל חומרה. נמלא דאין צו שום חומרה מחמת עלמו אלא רק מלד הדין שהתורה פסלה צו שינוי צעלים. כנ"ל לעת עתה ועדיין ק"ל רפיא צידי ולריך תלמוד.

(מ) לכאורה אפשר לחלק דגבי חופה אפילו אילו היה מליאות של אפשרות לפדות צו הקדש ומע"ש, נמי לא היה מועיל מלד הדין, שהרי אמרה תורה כסף זה אינו כסף, ונמלא דמלצד דחופה א"א צמליאות לפדות צו הוא ג"כ דהוי מתורת פדיון מלד הדין. וכן מילה צאשה שאפילו אילו היה צה מליאות של מילה היתה פעורה, שהרי אמרה תורה המול לכם כל זכר, ונמלא דגם מלד הדין היא דהוי ממלות מילה, וזה נחשב פירכה עוצבה. אבל הא דצצור ליכה שינוי צעלים אין צזה מקרא מפורש שדין שינוי צעלים אמור ציחיד ולא צליצור, רק אן ממילא ידעינן שאין שינוי צעלים צצור מפני שאי אפשר לעשות צו מחשבת שינוי צעלים לפי שכולם צעלי, ונמלא שרק מפני שהוא נמנע המליאות אינו דין שינוי צעלים, ואפשר שכה"ג אינו פירכה כ"כ.

אולם אשכחן לקמן (י"ד ע"א) מה לחון לזמנו וכו' שכן נובה צצמה, פי' אבל מחשבת חוץ למקומו ליתה צצמה שהרי כל מקום הוא מקומו, ולכאורה גס זה אינו נדחה מדין מחשבת חוץ למקומו אלא מפני שאין כאן מליאות חוץ למקומו ומ"מ עבדינן מזה פירכה. וכן אשכחן לקמן

הגה"ה בשאר ימות השנה לשמו פסול. היינו קודם הפסח דצעי עקירה^(כ) או כגון דנדחו צעלים לפסח שני, אבל אח"כ לא דפסח בשאר ימות השנה שלמים ושלמים לשם פסח קשהיט^(ל) ^(מ), כדאמר צפרק תמיד נשחט (פסחים דף 70.) וצפרק שני דחולין (דף 71.). ומיהו איכא למ"ד צסוף אלו דצרים (פסחים דף עג.): דצעי עקירה^(כ):

פירוש ארזי הלבנון

(ג) זהו דוקא לגירסת ר"ת שהביאו התוס' צפסחים (ס"ד ע"א דג"ה טעמא). אבל לגירסת רש"י שם משמע דגם לאחר הפסח אע"ג דלא צעי עקירה, אם שחטו לשם פסח פסול, ודוקא בשחטו סתמא כשר בלא עקירה (מפרשים). וכן מפורש במאירי שם (ס"ז ע"ב). ועי' קר"א שכתב דהוא מחלוקת אמוראים בירושלמי. וע"ע קר"א (סוף עמוד זה) שהקשה לשיעת התוס', דמאי שנא מעקירה דאשם שניתק לרעיה דמשמע צפסחים דדוקא אם שחטו סתם כשר לעולה, אבל שחטו לשם אשם פסול, ומאי שנא גבי מותר הפסח דכשר אפילו אם שחטו לשם פסח משום דהו"ל כשחטו שלמים לשם פסח. ומציאות משם הגרי"ז וכ"ה צחז"א וצקה"י ועוד, דשאני מותר אשם ממותר הפסח דאילו מותר אשם לית ציה שום קדושת קרבן אחר, רק הדין הוא דצעי לעיקרו לשם עולה ואז תפיס ציה קדושת עולה, או אפילו שחטו צסתמא כשר דסתמו לשם עולה הוא עומד והו"ל כשחטו לשם עולה. משא"כ קרבן פסח מתחילת הקדשו הוא קד, שהוא פסח צזמנו ושלמים בשאר ימות השנה ופתח ציה קדושת שלמים מתחילת הקדשו, והלכך כיון שעבר צזמנו או שנתו סליק מנייה קדושת פסח ותפיס ציה קדושת שלמים דפתח ציה מתחילה, ומש"ה אפילו שחטו לשם פסח הו"ל כשחטו שלמים לשם פסח דכשר.

(נד) צשאג"א (סי' מ"ג) כתב דעכ"פ איכא היסור לשחטו לשם פסח שלא צזמנו, שהרי כמה פעמים הזהיר הכתוב שלא לשחטו את הפסח שלא צזמן י"ד צין הערצים, והו"ל לאו הבא מכלל עשה דוקא צין הערצים ולא צזמן אחר. וגם לאו גמור איכא לשחטו את הפסח שלא צזמנו לשם פסח ולא לשם שלמים, כדאמרינן לקמן (כ"ט ע"א) מניין למחשב צקדשים שהוא לוקה ת"ל לא יחשב כו'. ע"ש.

(נה) פירוש אפילו אחר הפסח צעי עקירה. ולמ"ד זה מייירי הכא אף אחר הפסח, דכל כמה דלא עקר ליה משם פסח אכתי שם פסח עליו ופסול לשמו (מפרשים). ויש לדקדק למ"ד דפסח בשאר ימות השנה לא צעי עקירה ודוקא קודם פסח הוא דצעי עקירה, א"כ דילמא האי קרא דמרצי אפילו אי שחטיה לשם עולה או אחי קרבן הוי שלמים, לא קאי אלא בשאר ימות השנה

צספרי חטאת היא מגיד שאם נשחטה שלא לשמה פסולה.

ובעולת שלמה תירן דדוקא גבי אשם לא דרשינן הוא לעכב, משום דאפשר לומר דאתא לדרשא אחריינא כדאמר התם אלא הוא למה לי לכדרי"ה וכו', ומסתבר עפי לומר דאתא לדרשא זו כיון דכתיב לאחר הקטרת אימורים. אבל צחטאת הקהל דהוא מיותר לגמרי, ע"כ אתא לעכב אע"ג דכתיב לאחר שרפת הפרים. וציה מיושב נמי קושית התוס' לעיל (ע"א) ד"ה זריקה וכו' שהקשו איש מפרשים דפירשו דמחטאתו היינו צשעיר נשיא, הו כתיב לאחר הקטרת אימורים עי"ש, ולפמש"כ א"ש דהתם נמי מיותר לגמרי וע"כ אתא לעכב צשינו צעלים, עכ"ל.

(נז) הקשו המפרשים דלמ"ד כל שצט ושצט מציא פר, א"כ שייך שינוי צעלים צליצור איכא דמחשב לשם שצט אחר. ועי' לעיל (ד' ע"א) אות כ"ט שהבאנו משם הקרן אורה שתירן דחשיב כקרבן יחיד, אכן מדצרי התוס' כאן מציאת דחשיב קרבן ליצור. עי' אילת השחר, וע"ע משמר הלוי (סי' כ"ג אות ג') שהאריך קצת ציה. ועי' מש"כ לעיל שם אות כ"ע.

(ס) על כרחך לאו מפר העלם דבר לחודה אתיין כל קרבנות ליצור, דהא אכתי איכא למפרך כמו דפרכינן לעיל (ד' ע"ב) לענין דלא נוכל למילף משלמים משום שטעונין סמיכה, וה"ה פר העלם דבר טעון סמיכה, משא"כ כל קרבנות ליצור אין טעונין סמיכה כדאיתא צמנחות (צ"ב ע"א). אלא ע"כ דשאר קרבנות ליצור ילפינן מצניייהו דפר העלם דבר ופסח, דאי פרכת מה לפר העלם דבר שכן טעון סמיכה, אמרינן פסח יוכיח, ואי אמרת מה לפסח שכן שינוי צעלים פוסל צו פר העלם דבר יוכיח (טהרת הקודש).

(נח) וקשה לישתוק מחטאת חלב ויולף מצניייהו, ממזיר ומזורע ופר העלם. וצ"ל ערה וכתב ליה קרא או לדרשא אחרייתי כמ"ש תוס' לעיל (צד"ה הלכך) לגבי שאר עבודות (משמרות כהונה).

(נצ) פירוש לפי שעומד לפסח כשיצוא, או לפסח שני איכא שנדחו הצעלים (צ"ק).

לשמן פסול. כתוב בקונטרס דלא (חזו למילתייהו) [חזו למילתיה] (י"ג) (י"ב). ורבינו ש"י הגיה כדאמר בפסחים (דף ט"א). שחטו קודם חלות פסול שנאמר זין הערצים, וכמה פעמים שנה הכתוב בקביעות זמנו בארבעה עשר זין הערצים (י"ג), וסוגיא דהש"ס נמי משמע לקמן בגמרא (דף ט"א) הפסח ששחטו שחרית דמזין הערצים נפיק (י"ב), ואין לומר דנפיק מדדרשינן הכא לזבח שלמים שאריך

פירוש ארזי הלבנון

צבאר ימות השנה שקודם לכן. וי"ל כמ"ש למעלה צבאר ימות השנה פשיטא ולא לריך קרא.

וצבארת הקודש (להלן) וכן צמרומי שדה כתבו צבאמת לענין פסולה דקרצן פסח לא לריך שינוי לעבד כיון דהו"ל מחוסר זמן. אלא דקרא אינעריך ע"מ שלא נכשירנו לשם שלמים, דכיון שאם היה שוחטו לשם שלמים היה כשר קס"ד דגם צלא עקירה הוי שלמים, ואם כן גם צבשחטו לשם פסח כד"א שיהיה כשר, כמו שכתבו החוס' (צדיצור שלפ"י) צבשחטו לאחר זמנו לשם פסח דהו"ל כשוחט שלמים לשם פסח וכשר. ולזה כתב רש"י דמאחר ששינה עליו הכתוב בקביעות זמנו ע"כ לכך שינה עליו לומר דפסול לגמרי צבשחטו קודם זמנו לשמו, וע"כ אחא להורות דצעיין עקירה וגם לשלמים פסול כששחטו לשם פסח. וכ"מ צביעומ"ק ע"ש.

ויש מפרשים דשאני קרצן פסח משאר קרבנות הקבוע להם זמן, דהתם הזמן הוא הגורם והקבוע את שם וקדושת הקרצן דהא מוספוס של שצת וזג שלא צומנס לא שייך צהס שם מוסף כלל. משא"כ צפסח קס"ד דקרצן צפנ"ע הוא דשם קרצן פסח עליו מ"מ, ואי לאו דשנה הכתוב צ"ד זין הערצים הו"א דיבא כשר לשם קרצן פסח רק דלא עלה לצעלים לשם חוצת הפסח. וקלת צדמיון לזה כתב צפנים מאירות על דצרי רש"י ד"ה ה"ג, ע"י אות ס"ע. וע"ע צביעומ"ק.

ס) התם לא מוכח אלא דמזין הערצים נפקא לן דקודם חלות פסול, ולא הוצרכו שם ה' דשנה עליו הכתוב לעבד, וא"כ לכאורה אכתי י"ל ככתוב בקונטרס דכיון דקצב ליה זמן צ"ד זין הערצים לפיכך פסול לשמו קודם זמנו משום דהו"ל מחוסר זמן. ותירץ צבע"ק דהוכחת החוס' היא מהא דפריך התם [למ"ד דמוכשר היה צן צתירא צפסח ששחטו שחרית לשמו] והא כתיב זין הערצים, ומכאן קושיא זו מסיק דלעולם מודה צן צתירא דפסול צבשחטו שחרית לשמו ע"ש. והשתא אי נימא כפירוש הקונטרס דעעמא דפסול שלא צומנו לשמו הוא משום מחוסר זמן, א"כ אמאי לא דחי התם דלעולם מוכשר צ"צ צבשחטו שחרית צדיעצד דלא הוי מחוסר זמן ממש כיון דמקל"ת היום ראוי (וכדס"ל דך צבצא התם לענין שחטו שלא לשמו). אלא על כרחק י"ל

דלא צעי עקירה ומאליו הוא שלמים, מש"ה אפילו שחטו לזבח אחר כשר כמו שלמים, אצל קודם פסח דצעי עקירה וצלא עקירה שם פסח עליו דילמא צעיין דוקא שיעקרונו לשם שלמים דהוי כוותיה, אצל אם עקרו לשם זבח אחר מנגלן דהוי שלמים. וי"ל דעל כרחק לא אינעריך ריבויא לזבח דלכל דשחיט הוי שלמים אלא קודם הפסח דצעי עקירה, דלאחר הפסח דלא צעי עקירה ומאליו הוא שלמים פשיטא דלכל דשחיט הוי שלמים כיון דשם שלמים עליו והוי כשלמים ששחטן שלא לשמן. אלא ודחי אחי לקודם הפסח ואחי לאשמעין דאפילו עקרו לשם זבח אחר שלמים הוא דלא צעיין אלא עקירת שם פסח ממנו (קדן אורה).

נו) צרש"י לפנינו ליתא, אמנס צפסחים שם כתב רש"י ח"ל, פסח צבאר ימות השנה, כגון שהפרישו קודם לכן ימים רבים וק"ל דכשר לשלמים ואם שחטו לפסח פסול דלאו זמניה הוא. עכ"ל.

נז) פירוש ולא צעיין שינוי לעיכוב שחרי הוא מחוסר זמן וכל מחוסר זמן צכל מקום פסול צלא שינוי לעיכוב. ועיין צתוס' מנחות (ה' ע"א) ד"ה ואי אין מחוסר זמן ע"ש וק"ל (טהרת הקודש).

נט) לכאורה תמוה למאי לריך קרא לעבד, הא קודם זמנו לאו זמן פסח הוא והו"ל מחוסר זמן. וכי אם הקריב קרבנות מוסף שצת או חג שלא צומנס, או יולדת ומאורע שהציתו קרצן קודם זמן חיובס, אעו צעיין שינוי לעבד דפסול.

ופירשו המפרשים דצאמת לענין אם שחטו קודם י"ד לא צעיין קרא לעבד, רק לענין י"ד עלמו כיון דמקל"ת היום ראוי להקרבצת הפסח וקס"ד אין מחוסר זמן לצו ציום, א"כ כיון דכבר רמי עליה חיובא דפסח מ"ד שחרית ורק הוא דין צעצודת הפסח דאין הקרבצתו כשרה אלא לאחר חלות (וכדמשמע מלשון הרמב"ם), הלכך אינו חשיב מחוסר זמן והיה כשר צדיעצד אי לאו דשינה עליו הכתוב לעבד. וע"י צמפרשים על אתר שהאריכו צזה הרצה, וצמקדש דוד (קרצן פסח ס"ה סק"ה). ולפירוש זה ק"ק מה שכתבו החוס' צסוף צצריהם ואין לומר דנפיק מדדרשינן הכא לזבח שלמים וכי, וקשה דמהיכי תיתי דקרא קאי צ"ד דוקא ולא

שיעקרנו^{סא} לזבח שלמים^{סב}, דדילמא הני מילי למזבח^{סג} אכל לעכב לא:

ואם מן הצאן קרבנו. פירש בקונטרס לאו קרא יתירא אלא ממשמעות דקרא משמע ליה הכי. וזהו תימא דאי לא מיייתי קרא יתירא מנא ליה לאוקומי צפסח^{סד}. ונראה דמיייתורה דריש^{סה}

פירוש ארזי הלבנון

הערצים לעכב שלא יהא כשר אף לפסח, דקס"ד אין מחוסר זמן לבו זיוס. וז"ל דס"ל להתוס' דמשמעותה דקרא הכי הוא, ואם מן הצאן קרבנו [דמוקמיין ליה צפסח קודם זמנו], לזבח שלמים, דהיינו שכך דינו להתכשר, ע"י עקירה דוקא, ומכלל הן אתה שומע דכלא עקירה פסול.

ובצה"ק כתב ליישב עפ"י שיטתו (ע"י לעיל אות ג"ע) דמה שכתב רש"י דילפיין עיכובה מדשנה עליו הכתוב זין הערצים, אין כוונתו דכלא שניה הכתוב היה כשר לשם פסח, דלענין פסח פשיטא דפסול משום מחוסר זמן, רק דעכ"פ היה ס"ד דיהיה כשר לשלמים, ולהכי שנה עליו הכתוב דלשם שלמים נמי פסול. ולפי"ז שפיר כתבו התוס' כאן דלמא מקרא לזבח שלמים הוא דילפיין שרריך דוקא שיעקרנו לשם שלמים. ע"ש דדבריו וכן צמרומי שדה.

סג) אין כוונתם דיהיה מזוה לכתחילה לשחטו לשם שלמים, רק כוונתם דאם שחטו קודם זמנו מזוה לעקרו משם פסח. וראיתי למי שכתבו דמדברי התוס' משמע דס"ל דפסח קודם זמנו מותר לשנותו לכתחילה לשם שלמים, דאי אסור לכתחילה, א"כ מאי "למזבח" איכא יותר מששחטו לשם פסח כיון דלשם פסח נמי כשר דיעבד. אכל צאמת נראה שאינו ראיה כ"כ, שהרי לא כתבו התוס' כן רק על ה"ל דלשם פסח כשר דיעבד, וא"כ ע"כ לריבוי לפרש דמאי דכתבו דקרא "שלמים", היינו לכתחילה. אכל לפי האמת דלשם פסח פסול לגמרי ה"כ לשם שלמים יהיה אסור לכתחילה.

וכ"כ התוס' רי"ד בקידושין (י"ב ע"ג) דאע"ג דקיימא לן השוחט את הפסח קודם זמנו לשם שלמים כשר, מ"מ אסור לעשות כן לכתחילה אלא לריך לשומר לשם פסח. עכ"ד. והנה מלשנו נראה קצת דיש כאן איסור מחודש של שימור למה שהקדישו, מיהו אפשר לפרש טעם שימור זה משום איסור מחשבה צדקשים. ולריך תלמוד. ולענין לשחטו לשם פסח שלא צמנו ודאי איכא איסור כמו שכתב הש"א ע"י לעיל אות ג"ד.

סד) פירוש דכולה פרשה לא איירי אלא בשלמים והלכך איצטריך לכתוב דין שלמים כמו ואם מן הצאן (שטמ"ק).

סה) צפסח לשם זבח כתב ליישב טעמו של רש"י. משום דאי מיייתורה קדריש כפירוש התוס', א"כ מאי האי

דקיס ליה להגמרא דלאו משום מחוסר זמן גרידה הוא דפסול, אלא משום דשנה עליו הכתוב זין הערצים לעכב. ע"ש דצדכ"ו ציתר ביאור.

ובזה נמי מיושב מאי דקשיא לכאורה בהא שהצואה התוס' ראייה לפירוש"י מהגמרא דלקמן דמזין הערצים נפיק. ולכאורה תמוה, דהלא משנה מפורשת היא צפסחים (ס"א ע"ג) וכבר הצי"ח התוס' לעיל צסמוך, שחטו קודם הזבח פסול משום שנאמר זין הערצים. אמנם לפי דברי עה"ק הג"ל לא קשיא מידי, דממתני' דהתם ליכא ראייה דפסול מטעמא דשנה עליו הכתוב, דהא איכא למימר דפסול משום מחוסר זמן כמו שנתבאר (הערת ידי' הר"ב דצ"ל קי"י).

סא) משמע מדבריהם דמהך קרא הוא דילפיין דלריך עקירה. וכן משמע בגמ' דפריך אימא שלמים אין מידי אחרינא לא, ע"י פירוש"י. אמנם צעה"ק כתב שאין כוונתם לעקירה דוקא, דזה לא מוכח מקרא דלזבח שלמים, רק כוונתם דעכ"פ מוכח מהך קרא דאם שחטו לשם פסח פסול, וכמו שמפרשים הם לקמן צמסקנא דמריצה ומיעט וריצה יליף ליה, דשמעיין מינה מיהא מיעוטא דלשם פסח פסול, וכמו שכתב רש"י לענין כלל ופרט וכלל דמיעוטא אתא לשוחט לשמו. וכן כתב צשמ"ק דלמסקנא דיליף ליה בריצה ומיעט וריצה, ממשעיין לשמו.

והנה צסוף סוגיין מוסקין דתלתא קראי כתיבי להכשיר פסח שלא צמנו, חד לעברה שנתו ועבר זמנו חד לעברה שנתו ולא זמנו, וחד ללא עברה שנתו ולא זמנו. וא"כ כמו צעבר זמנו ילפיין דהוי שלמים אפילו בלא עקירה, ה"כ קודם זמנו נימא דהוי שלמים בלא עקירה. או נימא דגם לאחר זמנו ניצטי עקירה משם פסח כמו קודם זמנו. וצפשטות ז"ל דסברה היא דלעולם לריך עקירה דמשמע קרא לזבח שלמים, אלא משום דאחר שעבר זמנו או שנתו שז אינו ראוי לפסח, הרי הוא נעקר מאליו ואין לך עקירה גדולה מזו ומש"כ אין לריך עקירה אחריתו. אכל כל זמן שראוי לפסח כל דלא עקר ליה צהדיא אחריתו. אכל כל זמן שפסח עליו ולריך עקירה.

סב) והקשו המפרשים היכי ס"ד למוילף מזה דפסול לגמרי, הא לא שמעיין מהתם אלא דפסול לשלמים כל איכא דלא עקר ליה, ומ"מ אכתי אצטריך למכתב זין

דלג הוה לריק למכתב לזבח (ה)שלמים דאשלים קאוי. [ועיי"ל] דצמווך [דף טו.] דריש כשז לרבות פסח לחליה ופירש רבינו ש"י (גד"ה כשז) דמיותר מדכתביז צתר הכי בשלמים ואם (מן העז) [עז] קרצנו מכלל דעד השתא איירי בכשז. וה"כ י"ל מדכתביז לעיל אם מן הבקר (קרצנו) [הוא מקריצ] מכלל דהכא צלאן מיירי^{סו}, אם כן [מן] הלאן מיותר הוא^{סו} למותר פסח^{סו}. צרוך:

אי הוה כתב לזבח השלמים^{סו} בדקאמרת. הוה ליה למימר אי הוה כתב לזבח כדקאמרת, דשלמים לא לריק כלל^ט:

פירוש ארוי הלבנון

פסח דהוא דצר השוה בכל הלאן ואם כשז ואם עז נימא דאיצטריך לשום דרשא. ולעיקר קושית הרב המזכר י"ל דרצ חנא בגדתאה פריך שפיר, דאי אמרינן דקרא איירי בשלמים גרידי ניחא דהא דכתביז מן הלאן אינו יתור פשוט כל כך, דאורחיה דקרא הכי הוא דכיון דכתב למעלה מן הבקר כתב ה"כ מן הלאן, אבל אי אמרינן דמותר פסח איירי לא לריק קרא לומר אם עז דהא בגופיה כתביז כפרש"י, חה היתור פשוט הוא יותר, ודו"ק. עכ"ל.

סג) גראה ד"ל לזבח ושלמים, וכן הוא גירסת הגמרא בדפוסים הישנים. ורש"י שכתב ה"ג וכו' צא לאפוקי מגירסא זו. והטעם שמיאן צדק גירסא ע"י פ"מ.

ע) ע"י פ"מ שכתב ליישב דבאמת גם למאי דס"ד השתא דכל דשחיט ליה ליהוי כוותיה, מ"מ שפיר אלצטריך למיכתב שלמים, דאי לא כתב שלמים אלא רק זבח, הו"א שכשר שלא לשמו צשאר ימות השנה, אך דינו כפסח, כמו שאר קדשים דכשרים שלא לשמן. ולהכי איצטריך שלמים ללמוד דלכל מאי דשחיט ליה ליהוי כוותיה.

ובשיעורי הגרמ"ד כתב ליישב דאיצטריך למיכתב שלמים לבגון האי דאמרינן צסמווך דאף אם שחטיה לשם עוף או לשם מנחה הוי עקירה, דצזה ודאי אי אפשר ליה ליהוי כוותיה ממש, ולכאורה אם ישחטנו לשם עוף או לשם מנחה יהיה שלמים, וא"כ שפיר צעינן לתיבת שלמים למילף האי דינא דצאופן שאינו יכול להיות כאותו זבח ששחטו לשמו נעשה שלמים. עע"ש דצבריו. והדברים מיוסדים על דברי הגר"ז ז"ל המוצאים צסענסיל ח"ל, אלא לזבח ריבוי הוא. וז"צ כיון דלזבח ריבוי הוא ומרצה הכל, מה זה דנקט הקרא בשלמים. וצסמווך דאמר צגמי אימא כל דשחיט ליה להוי כוותיה אמר רצין וכו' ע"ש צגמרה, דלכאורה קשה כיון דיכול לעקור גם לשם צבור אבל לא לשם חטאת, א"כ כשעקר לשם חטאת אמאי הוי יותר שלמים מצבור, הלא צין לשלמים צין לצבור לריק עקירה. והנראה צזה דגם להס"ד דאפשר לעוקרו לשם צבור

דפריך הגמרא לקמן ומי מליית אמרת צמותר פסח כתביז והא מדכתביז אם כשז אם עז מכלל דלאו צמותר פסח כתביז. ובשלמא לפירוש רש"י דמפשטיה דקרא קדריש, א"כ שפיר פריך דעל כרחק פשטיה דקרא לא מלי איירי צפסח אלא בשלמים גרידה, אבל לפי התוס' דפשטיה דקרא בשלמים קאי ורק מייטורה קדריש, א"כ לכאורה לא קשיא מידי. ואכן צבר עמד על זה צשיעמ"ק שם ע"ש מש"כ ליישב שיטת התוס'.

סו) לכאורה אין הנדון דומה לראיה, דהתם פירש רש"י שפיר דכיון דכתביז אם מן הלאן קרצנו, תו לא לריק אם כשז. אבל הכא היכי הוה ליה לכתוב אי לא הוה מתחיל אם מן הלאן, ועל מה הוי קאי כל הפרשה. ואין לומר דאי הוה כתביז אם כשז צלחודה נמי הוה שפיר מלי למכתב כל הפרשה ולא איצטריך מן הלאן. אין לומר כן, דא"כ לא הוה מליין למידרש מיניה דרשא דלקמן מאם כשז, דהשתא לא הוה אם כשז מיותר דהא איצטריך לגופיה דאי לאו אם כשז היכי הוה מלי למיכתב כל הפרשה. וז"ע (לשם זבח, וכ"כ טה"ק ושפ"א).

סז) לא הצנתי מה הולרכו לזה. הא צלא"ה מן הלאן מיותר הוא, דהא כתביז אה"כ אם כשז אם עז, ואכן ידעין דהוא מן הלאן. וכך ראייתי שפירשו צשעמ"ק ובשפ"א. וז"ע. ועיי צאות שלפניו.

סח) אין לדקדק לפ"ז מאי פריך לקמן רצ חנא בגדתאה ומי מליית אמרת כו', והא מדכתביז אם כשז אם עז מכלל דלאו צמותר פסח כתביז דא"כ אם כשז אם עז מיותר, הא השתא דצשלמים כתביז נמי מיותר לזבח השלמים ומן הלאן. [וכן גם הקשה הפני"מ וכתב ויש ליישב]. ואפשר ליישב דתוס' ס"ל דהכי פריך דלמא צמותר אשם כתביז ולאו דוקא דצר השוה צכל הלאן קאמר. ורש"י דפירש לקמן דפריך דלמא בשלמים גרידה כתביז אזל לשיטתו דכתב כאן דלאו מיתורה קדריש (צ"ק). וכתב ע"ז צחי"ג, וק"ל איך אפשר לפרש כן דהשתא נמי קשה אם כשז אם עז, דהא אשם אינו צא מן העז, אלא מאי אית לך למימר אם כשז אם עז איצטריך לשום דרשא, א"כ אי הכי נוקי קרא צמותר

דלא ליבעי נסבים. הוה מלי למימר דלא ליבעי תנופת חזה ושוק^ו:

למאי נפקא מינה למילקא עליה בלא יגאל. תימא היכי לקי אחר שחיטה חלה יגאל, הא אמרין בצבורות צפרק כל פסולי המוקדשין (דף גז): דלאחר שחיטה מדרבנן^ז:

העשירי זה מעשר. אכתי דרשינן מינה (ב"מ דף ז). עשירי ודאי ולא עשירי ספק^ח:

פירוש ארזי הלבנון

מפרכסת כחיה, ע"ש. וא"כ לפי"ז אכתי יקשה קושיית התוס'.

והרשב"ש וכן בצספר ראש המוצה תירלו דסוגיין איירי למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף דלדידיה מתחילת שחיטה נעקר משם פסח אך כל זמן דלא גמרה השחיטה עדיין חשיבא כחיה לכל דבריה ואיתא בלא יגאל. ועי' מראה כהן.

והבב"ט (מ"ה ש"א) כתב ליישב דצחמת מחלוקת אמוראים היא בצבורות שם ורצא דוקא הוא דס"ל דלא עובר חלה יגאל אחר שחיטה, אבל לר' שמואל צ"ר יחזק התם אין לנו לימוד על זה ולדידיה עובר חלה יגאל אף לאחר שחיטה, וסוגיין דהכא כר' שמואל צ"ר יחזק. וכ"כ במרומי שדה ע"ע שם.

ובשפ"א כתב ליישב דהא דלא עבר חלה יגאל אחר שחיטה יליף לה רצא התם בצבורות מלא ימירנו כו' לא יגאל, כי היכי דתמורה מחיים כן לא יגאל רק מחיים ע"ש, והשתא י"ל דהמקשן שהקשה ואימא מעשר ואימא תמורה, הכל קושיא אחת, רק הגמרא מסדר זה צטר זה, והמקשן הקשה דאימא אי שחטו לשם מעשר יהיה מעשר ולשם תמורה יהיה תמורה, נמלא דצ"ד דיהיה תמורה כששחטו לשם תמורה, א"כ משכחת תמורה לאחר שחיטה, ושוצ גם לא יגאל יהיה אחר שחיטה, ורק למסקנא דדוקא שלמים נעשה ולא תמורה, א"כ לא מלינו תמורה רק מחיים, להכי ליכא חיסור דגאולה רק מחיים, משא"כ צ"ד דהכא, עכ"ד.

ובצספר חזון נחום כתב ליישב דהא דאמר ולמילקא עליה, היינו מכות מדרות, והציח צ"ש הליכות עולם דמלינו עוצב צ"ש דאמר לוקח והוה מכת מדרות ע"ש (יד דוד ועש"ט).

ובצספר קבלת יעקב אלגאזי (תוד"ר אות רס"ה) כתב ליישב עפ"י דעת הרמב"ם ורש"י דדוקא צעל מוס הוי מדרבנן לאחר שחיטה, משא"כ בתם דראוי להקריבה אף לאחר שחיטה הוי חיסור מכירתו דאורייתא עיי"ש. וכ"כ בחידושי מרן ר"י הלוי (סוף הלכות צבורות) דצעל מוס דוקא הוא דליכא חיסור מדאורייתא לאחר שחיטה כיון דע"י השחיטה איקלשא ליה קדושתיה דמשחתי לאכילת זרים. וע"ע בצספר על תורה מש"כ ליישב עפ"י"ז לשון הגמרא דצחמלה קאמר "למילקא" עליה בלא

צבור וכו', ומה זה הלשון נראה, וכי מה חידוש יש בצברי התוס' הללו, פשיטא מאי קמ"ל הלא פשיטא שצבור אינו נאכל לכל אדם וממילא לרבי אבין ליכא למיפרך מצבור, ומה חידשו כאן התוספות ומה צאו ללמדנו. ובי יאיר עיני, עכ"ל ע"ש.

ובצחילת השחר לגמרא דוחין קדשים הנאכלים לכל אדם וכו' כתב לצאר כוונת התוס' דאפשר שעיקר החילוק בין נאכלים לכל אדם לבין שאינם נאכלים, הוא לא צמה שנאכלים חלה צמה שהאכילה מוסיפה בצפרה [ובדאמרין] (פסחים ג"ט ע"ג) כהגיס אוכלים וצעלים מתכפרין], וחוה שכתבו התוס' "נראה" דאיכא צינייהו צבור, וכוונתם דע"ג צבור אינו נאכל לכל אדם, מיהו אין צו תוספת כפרה בצחילת הכהנים וא"כ שמה לא שייך צו הפירכה דאינו נאכל לכל אדם.

ג) לכאורה היו יכולים להקשות גם מסמיכה, וכמו שהקשו לקמן ד"ה אי נמי. עוד קשה דהו"ל למימר נפ"מ דשלמי פסח אינם נאכלים חלה ליום ולילה, כמ"ש התוס' לקמן דג"ה ושלמים, לאפקוי צבור ומעשר דנאכלים לשני ימים ולילה אחד. ועוד קשה דהו"ל נפ"מ דשלמים צזריקה ומעשר צשפוכה למ"ד הכי (מפרשים). וע"ע להלן אות ו' ואות ז'. ועוד קשה דהו"ל נפ"מ פשוטה לענין שם הקרבן, דאי עקרו לשם מעשר יהא לריך לעבוד שאר עצודותיו לשם מעשר ולא לשום קרבן אחר. ועי' מש"כ בזה להלן אות ע'.

ד) עי' שינומ"ק צ"ש ריב"א שתיק דמייירי דמפרכסת, דמכי שחיט ליה אהעקר משם פסח ועדיין הוא חי ואיתא בלא יגאל, ובדאמרין צחולין (ל' ע"א) שחט צה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה. וכ"כ ה"ק ועוד מפרשים. וכן כתבו התוס' צבורות (שם) צחירולס הראשון דמפרכסת חשיבא כחיה לענין תמורה ומכירה, ע"ש. ועי' חזו"א (שם סימן כ"ג ה') שתמה על זה.

והנה כבר העירו המפרשים דצחמת לתירוק השני צתוס' (צבורות שם), דוקא צשחיטה שאינה ראוייה הוא דחשיבא כחיה, ובגון ישראל צעמאה ונכרי צעהורה, אבל היכא דגמרה השחיטה כהלכתה שוצ לא חשיבא

אי נמי דליתביה לכהנים. הוה מלי למימר נמי דלא צעי סמיכה^(א), כדרשין צת"כ וסמך ידו על ראש קרבנו ולא זכור ומעשר ופסה (מנחות דף טז):

פירוש ארזי הלבנון

(א) יש לדקדק, הא משמע בגמרא דעקירת שמו צשחיעה תלויה כדאמר "שחיעה לשם זכור כו", ואם כן בלא"ה לא צעי סמיכה דאין סמיכה אלא מחיים. ואפילו שחיעה לשלמים לא צעי סמיכה למאי דס"ד השתא. ואם נאמר דלאו דוקא שחיעה דה"ה דעקר שמו צפה לחוד, ובראשו הדבר תלוי אם רוצה להקריבו לשם שלמים יעקרנו צפוי לשם שלמים וכן לשם זכור, והיינו דשייכה סמיכה גזיה, אחיה דצריכה שפיר, אלא דאם כן מאי הקשו לעיל דצ"ה למאי נפק"מ דהא ליכא לאו דלא יגאל אחר השחיעה, ולפי ה"ל אין כאן קושיא דלמילקא עליו בלא יגאל דקאמר היינו דעקריה צפה לשם מעשר. וכן נראה למאי דס"ד השתא דלאו דוקא צשחיעה מיעקרא, דאי דוקא צשחיעה אם כן לוצח אינו מיותר כלל דאיצטרך לאשמעינן דדוקא צצחיה לשלמים הוי שלמים ומגן דצמידי אחריתא נמי מיעקר. וכבר כתבתי לעיל גם כן צזה (ק"ה).

וראיתי מתרצים עפ"י מה שהבאנו לעיל (ה' ע"ב אות י"ג) יסוד הגר"ז והחזו"א והקב"י ועוד, דצקדושת פסה לעולם פתיכה ציה קדושת שלמים, וא"כ א"ע"ג דעקירה לא הוי אלא צשחיעה, מ"מ כיון דדעתו לשחטו ולעוקרו לשם שלמים שפיר מלי סמך עליו לפי שצטעם קדושתו אית ציה נמי קדושת שלמים וראוי לסמיכה. ועי' משנת ר' אהרן (סי' ה') בצ"ריכות.

והנה לעיל אות ד' הבאנו דברי השיעמ"ק לענין לאו דלא יגאל, דאפילו לאחר שחיעה שחיבה כחיה לכל דבריה ומש"ה שייך צה מלקות על המכירה. ולפי זה לכאורה יש לומר דה"ה לענין סמיכה, כל שעדיין מפרכסת מלי למועצד סמיכה. שוב ראיתי צספר מקור חכמה שנכתב צזה, והצי"ח ראייה מהגמרא לעיל (ו' ע"ה) אמר רצח עשה דסמיכה קאמרת שאני התם דכל כמה דלא שחיע צעמוד וסמוך קאי אימת קא הוי עשה לאחר שחיעה כו', ופירש"י צעמוד וסמוך קאי ואכתי כל כמה דלא שחיעה לא עבר עליה עכ"ל, ומצואר דסמיכה שייך רק קודם שחיעה ואם לא סמך קודם שחיעה שוב לא יוכל לסמוך ועבר על עשה דסמיכה. אמנם לפמש"כ הרש"ש דסוגיין אחיה למ"ד ישנה לשחיעה מתחילה ועד סוף, שפיר איכא לאוקמי שסמוך תיכף לתחילת השחיעה ערס גומרה. שו"ר צחי הגר"ם כן שמאריך קלת צזה, ע"ש.

וע"ע צצחי אפרים שהצי"ח משם הל"ה צפסחים (דף ס' ע"ה) דהסמיכה כשלעלמה הוי עקירה מעליה, דאין

יגאל, ואילו אח"כ גבי תמורה קאמר "למיקס" עליה בלא יגאל, והיינו משום דתמורת מעשר אינה קריבה והו"ל כמו צעל מוס, ע"ש.

(ה) כוונתם דכיה דהכ"ה דריש העשירי זה ולא אחר, מ"מ דרשין נמי עשירי ודאי ולא עשירי ספק, דאפילו לא כתיב רק עשירי משמעותו עשירי ודאי, והכ"ה דריש ה"ה יתורה, דהו"ל לכתוב עשירי יהיה קודש, וכתיב העשירי (ראש המזבח, ועט"ש צאורד).

ח"ל ס' מנחת יבודה, ולכאורה יש לומר דהא דעשירי ודאי ולא ספק לאו דרשא היא אלא דכך הוא משמעותא דקרא דהתורה דיצרה רק מודאי ולא מספק, כמו שכתב החוות דעת ז"ל (סי' ק"י) כה"ה דרצ גדל צסועה (דף ג"ט), וזהו טעמו של הרמב"ם ז"ל דכל הספיקות מדאורייתא לקולא עיי"ש. אבל זה אינו, דעל כרחק איכא אחיה דרשא צזה דעשירי ודאי ולא ספק, דאם רק משמעותא דקרא הוא א"כ אמאי לא החמירו חכמים צעשירי ספק כמו שהחמירו בכל הספיקות. ועל כרחק דכאן איכא יתורה דקרא דדרשין עשירי ודאי ולא ספק ולא החמירו חכמים, כמו שכתב הע"ז ז"ל (א"ה ס' תקפ"ח). ואע"ג דצבי ספק ממזר גזרו חכמים דילמא אזלא לגבייהו, לריך לומר דאין לדמות צזה גזירות חכמים, דלפעמים גזרו א"ע"ג דהתורה היתרה מיתורה דקרא. והא דצאמת הצריכה התורה להתיר עשירי ספק א"ע"ג דכל הספיקות מה"ת לקולא, אין לומר דלכך הצריכה התורה להתיר כדי שלא יוכלו חכמים לאסור, זה לא יעלה על הדעת, כמו שכתב הגו"צ שם (סי' ס"ג). ולריך לומר כמו שכתב החזו"ד ז"ל דהצריכה התורה להתיר ספק ממזר אפילו חד צחד, וכמו כן הצריכה התורה למעט עשירי ספק דלא נימא כל דפריש מרובא פריש כמו שכתב השיעמ"ק ז"ל (צ"מ דף ו' ע"ג), עכ"ל. וצספר פני אריה הצי"ח צשם אציו פירוש נחמד לדברי התוס' כאן עפ"י מה שכתבו לעיל דצ"ה דוחין ח"ל נראה דצין ר' יוסי צר' אצין ורצו אצין איכא ציונייהו זכור דלרצו אצין ליכא למיפרך מצבור וכו'. נמלא דלר' אצין אין לריך לימוד למעועי זכור, וא"כ אית ליה למילף להיפך מעשר מצבור צג"ש עברה עברה, ולמה ליה קרא העשירי קודש זה מעשר וכו'. ליה כתבו התוס' דצאמת אכתי דרשין מונייה העשירי ודאי וכו'. עכ"ד. וכ"כ צספר דרכי יוסר.

דילמא במותר אשם בתיב. תימנה הא כתיב הכא לזבח השלמים, וחילו מותר אשם קרב עולה^(א). וי"ל דהאי דכתיב לזבח השלמים לאו שיהיה לזבח השלמים אלא שיעקור שם אשם ממנו לשוחטו לשם שלמים^(ב) או לשם זבח אחר כדדרשינן ליה (לעיל דף ה) צכלל ופרט^(ג), ולעולם קרב עולה, ואתא קרא למימר דבעי עקירה^(ד):

פירוש ארזי הלבנון

שם קרבן פלוני, אצל כאן שמעולם לא קרא עליו שם שלמים מש"ה אין איסור לשחטו לשם קרבן אחר. ע"כ תורף דבריו ע"ש. ולכאורה כוונתו דכיון דילפינן ליה מקרא דמואלה שפתיך תשמור, א"כ דוקא כשהקדישו מעלמו הוא דאסור לשנות. אצל א"כ צאמת לא זכיתי להבין, דהא למסקנא ילפינן ליה מקרא דאש זבח שלמים קרבנו שחאה צביחה לשם שלמים, ובעי הגמרא ואימא לתיבוצא, ולזה מיייתי קרא דמואלה שפתיך תשמור וכו' ללמדנו שאינו מעכב ומדבה יהיה ע"ש. וא"כ כיון דמקרא דאש זבח שלמים הוא דילפינן ליה (ולא ממואלה שפתיך), מהיכי תיתי לחלק בין הקדישו מעלמו לבין קידשוהו שמים.

גם לשון הרמב"ם משמע שדונו כשלמים ממש, שכחצ פסח שעברה שנתו ושלמים הצאים מחמת פסח הרי הם כשלמים "לכל דבר" עכ"ל. וע"ז. ועיי' עוד צהילת השחר כאן בענין זה.

(א) המפרשים נתחצצו בדברי התוס' אלו, דהא הך כלל ופרט וכלל דלעיל לא קאי למסקנא. ועיי' צפני"מ ומראה כהן שכתבו להגיה. אמנם הח"י פירש לפי הנוסח שלפנינו ח"ל, ר"ל דלעיל דרשינן מה הפרט מפורש שלא לשמו והוא כשר אף כל וכו', דהיינו לענין עקירה לכל הזבחים. ולא שיהיה הוא עלמו בן דהא אינו קרב אלא צתורת שלמים כדאמרינן דוחין קדשים הנאכלים וכו', וה"ה הכא דאמרינן דילמא צמותר אשם כתיב הא דכתיב לזבח השלמים לא שיהיה לזבח השלמים דהא קי"ל מותר אשם קרב עולה, אלא שיעקור שם אשם ממנו, וה"ה דילפינן צריצוי ומיעוט, דאי לא הכי הא איבא למפרך אי מה הפרט מפורש דבר הצא צמר ומדבה אף כל וכו'. אצל ליבא למפרך אימא לכל דשחיע ליה ליבוי כוונתי, דהא קי"ל מותר אשם קרב עולה, ועוד דוחין קדשי קדשים אצל קדשי קדשים ואין דוחין קדשי קדשים אצל קדשים קלים ודו"ק, עכ"ל.

ובספר קדשי דוד מפרש כוונת התוס' לכלל ופרט וכלל דוקא. ח"ל, פירוש כיון דקי"ל דמותר אשם יקרב עולה אש כן קרא דאמר לזבח השלמים לאו לענין הקרבה קאמר אלא דבעי עקירה צמותר אשם לשם שלמים או לשם זבח אחר וילפינן צכלל ופרט וכלל כדאמרינן לעיל לה' חזר וכלל, וכך דרשינן מה הפרט

לך עקירה גדולה מזו. והיינו משום דעמיד צה מעשה ולא רק דיבור צעלמא. וא"כ לפי"ז שפיר כתבו התוס' דצוחט לשם שלמים אפילו קודם שחיעה יכול לסמוך, דזוכי גופא עקירתו. ועיי' שפ"ה וכן צחי' הגז"ס מה שכתבו ליישב, ובעניי לא זכיתי לרדת לעומק דצריחה. וע"ע צמרומי שדה וצעולת שלמה.

(ז) לא ידעתי אמאי השמיטו תנופת חזה ושוק דלא צעי רק צשלמי יחיד (חי' רעק"א). עוד הקשו המפרשים דהול"ל נפ"מ לענין שתי מתנות שכן ד', דצכור ומעשר ופסח אין טעונין אלא מתנה אחת, משא"כ שלמים דניתנין שתי מתנות שכן ארבע. וע"ע לעיל אות ג'.

(ח) עיי' צמרחה כהן שכתב דזה קאי לפיר"ת לעיל (ה) ע"כ ע"ש. ואין צו לורך דפשוט דגם לפירש"י מותר אשם קרב עולה מהלכה למשה מסיני, אלא דלפירש"י לאחר רעיה דוקא. ועיי' לעיל צזה והוא פשוט (תוספת קדושה). ועי' שטמ"ק.

(ט) יש להעיר קצת לפירוש זה, כיון דהדין הוא דמותר אשם קרב עולה, א"כ מדוע נקט קרא דין עקירתו לשם שלמים. ואף כי יהיה הדין אמת דכל קרבן שיעקרו לשמו חשיב עקירה והוי עולה, מ"מ לכאורה עיקר דין עקירה הו"ל לאשמועינן דיעקרו לשם עולה. וי"ל דאי הוה אשמיטין עולה, היה משמע דלכתחילה צעי לעוקרו לשם עולה דוקא, קמ"ל דלכתחילה יכול לעוקרו לאחרי קרבן שירצה. ואף כי זהו חידוש, מ"מ צהכרה משמע בן מהתוס' דלפי הך ס"ד דמוקמינן לקרא צבי אשם, לכתחילה יהא שרי לעוקרו לכל קרבן שירצה. ואמנם לפי המסקנא דמפרשינן להך קרא צבי מותר הפסח, אין מכאן הוכחה שיוכל לעקור הפסח לכתחילה לכל קרבן שירצה, ד"ל דבעי לעוקרו דוקא לשם שלמים, או לכה"פ אחר שחיעה דנעקר לשלמים יהיה חייב לשוחטו דוקא לשם שלמים [ועפי' י"ל דקודם הפסח אפילו לשם שלמים יהיה אסור לעוקרו לכתחילה, וכמ"ש לעיל (חי' ע"כ אות ס"ג)]. וכן הבינו הקר"א והשפ"א, והקשו לפי"ז אמאי לא קאמר צגמרה נפ"מ פשוטה לענין שם הקרבן, דאש שחטו לשם צכור או מעשר יהיה אסור לשנות לשם קרבן אחר.

ובצה"ק נמי הקשה בן, וכתב ליישב דאע"ג דאסור לשנות צקדשים, ל"ל דהיינו דוקא היבא דכבר קרא עליו

ושלמים הבאין מחמת פסח לבל מצות שלמים. פירש בקונטרס חגיגת ארבעה עשר. וכן לקמן סוף כל הפסולים (דף לו.) גבי תודה שנאכלת ליום ולילה מנין לרבות שלמי מזיר ושלמי פסח תלמוד לומר שלמיו, ופירש בקונטרס שלמי פסח חגיגת י"ד. וקשה דצפסחים צאלו דברים (דף ע"א: ושם) דריש מקרא צבדיא דחגיגת י"ד נאכלת לשני ימים ולילה אחד^(ז), [וצתורת כהנים (זו פ"ז פ"ב ה"ח) צפרשת וצבר זבח תודת שלמיו מרבי חגיגת י"ד לשני ימים ולילה אחד] ושלמים הבאין מחמתו ליום ולילה^(ח). ונראה דודאי שלמי פסח דכל הפסולין (דף לו.) היינו מותר הפסח כי ההוא דתורת כהנים. וצפסחים פרק האשה (דף ע"ט.) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם דקאמר ונייתי מותר הפסח דנאכל ליום ולילה, וצפרק קמא דראש השנה (דף ה.) קרי למותר הפסח שלמי פסח דחשיב פסח לבל תאחר, ופריך פסח זימנא קציעא ליה כו', ומשני מאי פסח שלמי פסח סד"א הואיל ומחמת פסח קאתו [כו'], ועל כרחין לאו היינו חגיגת י"ד, דכיון דקתני פסח לא שציק מותר הפסח דמיקרי פסח עפי דהיינו פסח

פירוש ארזי הלבנון

היא גופא קושיית הגמרא, מנא לן לדרוש הוא צבויותו יהא דנעשה מעצמו עולה, אדרבה נדרוש מקרא דומן הלאן דאיו נעשה עולה אלא כשעוקרו לשם שלמים או לשם זבח אחר.

ועי' קר"א שבעיר על תירוך התוס' כאן שהוא דחוק, דלמה לי קרא להכי, הא צפסחים פליגי צוה צסצרה אי צעי עקירה אי לא ולמ"ד צצעי עקירה ממילה ידענא דכל שעקרו לשם אחיה צצה הוי עקירה, ואי אתי לאשמעינן דאפילו עוקרו לשם זבח אחר הוי עקירה ויקרב עולה, א"כ למה לי קרא דכתב רחמנא לצוה שלמים, לכתוב לצוה לחוד ואנא ידענא דלשם כל הצחים הוי עקירה. ועי' צחי הגר"מ מ"ש"כ ליישב.

יב) התוס' צפסחים שם האריכו יותר, דצאמת פלוגתא דתנאי היא וצן תימא התם (ע' ע"א) ס"ל דחגיגת י"ד נאכלת ליום ולילה, ויליף ליה מקרא דלא ילין לצקר זבח חג הפסח. ועל זה הקשו התוס' מצרייתא דלקמן דיליף שלמי פסח דנאכלין ליום ולילה מקרא דצצר זבח תודת שלמיו, ואי כפירש"י דהיינו חגיגת י"ד, א"כ ההיא צרייתא כמאן, דהא לרבנן נאכלת לשני ימים, ולצן תימא נמי נאכלת ליום ולילה היינו מקרא דלא ילין, וצצרייתא דלקמן נפק"ל מדכתוב צצה תודת שלמיו. [ועי' פנ"י צפסחים שם מ"ש"כ ליישב פירש"י].

יג) לשון התוס' צפסחים, וצתורת כהנים משמע להדיא כפי' ר"י דדריש התם האי קרא דצצר זבח תודת שלמיו לשלמים הבאים מחמת פסח, וצתר הכי מנייתי ההיא דשמעתין ודריש מלא ילין מן הצצר אשר תצוה צערב וגו' צחגיגה הצאה עס הפסח הכתוב מדצר שתאכל לשני ימים ולילה אחד, אלמא משמע דההיא דלעיל איירי צמותר הפסח שקרב שלמים.

מפורש שהוא שלא לשמו דהיינו צצעי שיעקרנו שלא לשמו אף כל לשלא לשמו יאל לשמו שאם עשאו לשמו שהוא אשם פסול, דהיינו צצעי עקירה לשם זבח שיהיה. ואין להקשות דאם כן איכא למיפרך כדפריך לעיל אי מה הפרע מפורש דצר הצא צנדר ונדצה וכו' יאל חטאת דאיו צא צנדר ונדצה, דצשלמא לעיל דאיירי צפסח שהוא שלא לשמו פסול והכתוב צא להכשירו שלא לשמו כשיהא שלא צזמנו, אזי איכא למפרך הכי שלא להכשירו צעקירת שמו אא"כ שחטו לשם הצא צנדר ונדצה בעין הפרע, אצל הכא דאיירי צאשם דדינו כצר שלא לשמו ואדרבא צא הכתוב לומר צצעי שיעקרנו שלא לשמו, ליכא למיפרך תו אי מה הפרע מפורש וכו' אף כל הצא צנדר ונדצה וכו', דאשם שלא לשמו כצר וכ"ש מותר אשם, אלא דכוונת הכתוב הוא יאל לשמו כמו שכתבתי. ואתי שפיר דנקטו דיליף צכלל ופרע ולא קאמרי מרצוייה דצצה כמו דמסיק הש"ס לעיל, דמשמעות רצוייה הוא דצה להכשיר גם לשאר צחים, וצשלמא לעיל דאיירי צפסח דדינו שלא לשמו פסול אתי לישנא דרצוייה שפיר דמרצה גם לשם שאר צחים דכצר ולאו דוקא לשם שלמים, אצל הכא דאיירי צאשם דדינו כצר שלא לשמו הכי אתי לישנא דרצוייה להכשיר גם לשאר צחים והא אשם עצמו שלא לשמו כצר, אצל כלל ופרע אתי שפיר דהיינו מה הפרע מפורש שהוא שלא לשמו אף כל צעי שתהיה העקירה שלא לשמו, יאל לשמו דאם עקרו לשמו דהכוונה שמותר אשם חשב עליו לשם אשם לא דהיינו צצעי שיעקרנו שלא לשם אשם לגמרי ואו יקרב כהלכתא שהוא עולה דקדו"ל.

יח) תמורה לי הא לעיל (ה' ע"ב) תוד"ה ניתן כתבו צסס ר"ת דקרא דהוא אתי כהוייתו יהא, שיהא מיד עולה, וא"כ הא צאמת מההוא קרא ילפינן דלא צעי עקירה, וצ"ע (חי' רעק"א). וצאילת השחר תירך דלפירוש ר"ת

ממש ומוקי לה בחגיגת י"ד. ושלמים הצאין מחמת הפסח דשמעתין נמי היינו מותר הפסח⁽⁷⁾, אע"ג דכבר תנא פסח שעיזרה שנתו, האי שלמי פסח הוי לא עיזרה שנתו ולא זמנו או עיזרה זמנו ולא שנתו⁽⁸⁾, אע"ג דמקרא אחרינא נפקי⁽⁹⁾, הכי רגילות התנא כמו (צ"מ דף ל). והתעלמת דדריש פעמים שמתעלם כגון זקן ואינה לפי כבודו וכהן והוא צבית הקצרות [ושלו מרובה משל חצירו, אע"ג] דקרא לא אחי אלא לזקן ואינה לפי כבודו. וצפרק מי שהיה עומא (פסחים דף לו) פירש צקונטרס דהיינו תמורת פסח עלמנו, ואע"ג דדרשינן התם הוא קרב ואין תמורתו קריבה, הא מוכח התם דכל היבא דפסח קרב גם תמורתו קריבה⁽¹⁰⁾. ולקמן פרק צית שמאי בתחלתו (דף לו: ד"ה שמעתין) נדקדק. וכן משמע⁽¹¹⁾ דפריך מותר הפסח ליבוי תודה למאי [הלכתא] להטעינו לחם מי איבא מידי כו', ולימא לביית נאכל ליום ולילה כמו תודה⁽¹²⁾, אלא שמע מינה מותר פסח נמי זלחו הכי נאכלים ליום ולילה⁽¹³⁾ דהיינו שלמי פסח. י"ל דר"ז:

פירוש ארזי הלבנון

תמורתו. כן הוא במשנה פסחים שס, ועיי' לקמן (ל"ז ע"ג) תוד"ה שמעתי שתמורת פסח קריבה.

יה) כוונתם להוכיח דשלמי פסח נאכלים ליום ולילה. ולריך ציאור, דהא זבה לא פליג רש"י, ועיי' פסחים (פ"ט ע"א) ברש"י ד"ה ויתוי שכתב דמותר הפסח נאכל ליום ולילה. ואולי רזונס זבה דחי מפרשינן ברש"י דברייתא מייירי בחגיגת י"ד א"כ אין לנו מקור אחר דמותר הפסח נאכל ליום ולילה. וז"ל.

מיהו צלמת דעת הרמב"ם משמע דמותר הפסח נאכל לשני ימים, וכן נראה דעת החוס' ציומא (כ"ט ע"ג). והאחרונים האריכו זבה, עיין עליהם. ועיי' באזן האזל (ספ"ד מהל' פסח) שכתב לבאר דהך מילתא תליא בצלוגתא דתנאי חי פסח צשאר ימות השנה צעוי עקירה או לא, דלמאן דצעוי עקירה מותר הפסח אע"ג דהוי שלמים אצל עכ"פ לא נעקר מתחילתו ונשאר דינו כפסח דהוי ליום ולילה, אצל הרמב"ם פסק דלא צעוי עקירה ומתחילתו נמי הוי שלמים ומש"ה נאכל לשני ימים. ולילה אחד כשלמים.

יע) לכאורה יש לדחות ראייה זו, דכד פריך לעיל ליבוי מעשר או צבור או תודה, היינו דיכיה לגמרי כמותו לכל דיניו. וא"כ כיון דכבר דחי בגמרא דלא מני למיבוי תודה דמי איבא מידי וכו', א"כ שוצ אינו יכול להיות כתודה ממש, וממילא אע"ג דאפשר להיות נפ"מ אחרת, לאו מידי הוא כיון דלא הוי כתודה ממש. וכסברה זו ראייתא א"כ צשפ"א בגמרא לעיל גצי תודה. ע"ש.

כ) נראה לומר דזה שכתבו החוס' דשלמים הצאין מחמת פסח נאכלין ליום ולילה, הוא רק צפסח לפני זמנו או שנתו לאחר הפסח דעדיין ראוי לפסח, דהפסח שלא קרב צראשון יקרב צשני, רק דין הוא צפסח דאם אינו קרב צזמנו הוא שלמים, ואין זה מדין

יד) קלת קשה דמי הכריחם לפרש דשמעתין איירי צמותר הפסח עד שהולכו לידחק ולומר דהכי רגילות התנא וכו'. ואמאי לא פירשו ברש"י. ויש לומר דכוונת החוס' הוא לומר דשלמים הצאין מחמת פסח דשמעתין מלינן לפרש דהיינו מותר פסח, וצודאי דכפירוש רש"י אחי שפיר צפשיעות, אלא דגם מלינן לפרש דאיירי צמותר הפסח ואפ"ה לא תקשה דכבר תנא פסח שעזרה שנתו וכו'. וזה מדוייק צלשון החוס' שכתבו מתחילה ונראה דודאי שלמי פסח דכל הפסולין איירי צמותר הפסח, ור"ל דההיא דכל הפסולין צודאי איירי צמותר הפסח, אצל דשמעתין מלינן לפרש הכי והכי וק"ל (שערי ציון).

עו) אין להקשות דכיון דס"ד השתא האי חילוקים, מאי מקשה והא מהבא נפקא מדשמואל נפקא ואכתי מדרב נחמן נפקא וכו', והא איבא למימר דאיצטריכו תלתא קראי וכו' כדמתרין הש"ס הכי לקמן [וכן הקשה הפנ"מ]. ד"ל דהמקשה ס"ד דצברייתא קא ילפא כל הני מהאי קרא אס צבש ואס עז כדנקטה להו צברייתא, ולכן פריך והא מהבא נפקא, ותיירך דתלתא קראי לריכי וכו', והא דקא יליף להו צברייתא מהאי קרא הכי רגילות התנא וכו' וכמו שכתבו החוספות (שערי ציון, זרעו של אברהם).

עז) פי' אע"ג דצעוי לקמן ג' פסוקים פסוק לכאור"א, וביאך כוללם כאן צפסוק אחד. ע"ז מתרזים דהכי רגילות התנא, אע"ג דהתם ילפינן כל אחד מקרא אחרינא אפ"ה כולל כל הג' צפסוק והתעלמת, ה"ה הכא וק"ל (צרכה הזכר).

ז) כגון שאבד הפסח והפריש אחר תחתיו, ונמלא לאחר הקרבת השני, הרי דין הראשון יקרב שלמים, ואם המיר צו אף תמורתו קריבה שלמים. אצל אס נמלא קודם הקרבת השני, הוא אינו קרב אלא דמיו, וכן

דף ט ע"ב

חד לעיברה שנתו וזמנו. הוא הדין שנתו בלא זמנו^(ב), ואע"פ שזשעה שהקדישו לא היה ראוי לפסח דכשיגיע זמנו תעבור שנתו^(כ*), דאפילו מפריש נקיבה לפסחו או זכר בן שתי שנים תורת שלמים עליו כדתנן צמי שהיה עומא (פסחים דף זז:) ירעה עד שיסתאב ויזכר ויציא צדמיו שלמים^(ג).

פירוש ארזי הלבנון

והנה אף בהגמרה מלריך ג' קראי משום דלא ילפינן חד מחצריה, מ"מ מסתברא דאחר שגילתה התורה דכולהו היו זכלל מותר הפסח שיהא קרב שלמים, זכולהו אמרינן דשייך מה דריצתה התורה לזבח לרצות כל זבח, וע"כ אם שחטו אפילו לשם חטאת ואשם ג"כ קרב שלמים. ודע עוד דבגמרה שם (לעיל ח' ע"ג) משמע דאפילו שחטו לשם חטאת העוף או לשם מנחות ג"כ תורת שלמים עליו דאיתרבי ממנה דכתיב לה' כל דלה' ואפילו לעופות ואפילו למנחות. ואפילו לפי המסקנא דמשני לזבח ריבויא הוא לא נתמעט עופות ומנחות, דלא גרע ריבויא ממאי דהוי דרשינן ע"י כלל ופרע וכלל דהתם בזדאי זבח לאו דוקא והוי מרבינן מנחות לכו"ע דהוא זב צנדר ונדצה, ע"ש בגמרא, וכ"ש השתא דיש ריבוא. ואין שום סבא לחלק בין מנחות לעופות, ואף דכתיב לזבח הכוונה לכל מה ששחטו ואפילו לעופות ומנחות יהיה ג"כ לזבח שלמים (לקוטי הלכות). וע"י לעיל (סס) ששפ"א שנסתפק בזה.

כז) התוס' לא ציררו כוונתם, אם ר"ל דכי היכי דגזי מקדיש נקבה לפסחו לא קרבה היא עצמה אלא יציה צדמיה שלמים, הוא הדין בעצרה שנתו ולא זמנו יקרבו דמיו שלמים, אבל הוא עצמו לא יקרב. או שמה כוונתם דבעצרה שנתו ולא זמנו יקרב הוא עצמו שלמים ולא דמיו, דשאני נקבה לפסחו והמקדיש זכר בן שתי שנים, דמתחילת הקדישם לא היו ראויים ולפיכך לא קדשו אלא לדמיהם, אבל במקדיש זכר בן שנה אע"פ שעד זמן הפסח יהיה כבר בן שנים ולא יהיה ראוי, מ"מ זשעה שהקדישו היה גופו ראוי, רק שהיה מחוסר זמן. וראיתי בספר ישר ועוב על מס' מנחות (פ"ג ע"ג) שפירש כוונתם דה"ל לא יקרב הוא עצמו לשלמים אלא דמיו. גם בקה"י כאן (סימן י"י) כתב בפשיטות דאין הפרש צנייהם וכי היכי דמקדיש בן שתי שנים אינו קרב אלא לדמיו, ה"ה כשיעבור שנתו לפני הפסח אע"פ שזשעת הקדש הוא בן שנה.

והא דתינון צברייתא לקמן (י"א ע"א) הפסח שעצרה שנתו ושחטו צדמיו לשמו, ר"א פוסל ור' יהושע מכשור, והיינו דכיון שעצר זמנו הרי זה מותר הפסח דקרב שלמים, והו"ל כשחט שלמים לשם פסח דכשר. והנה זהו ממש כהליוור שכתבו התוס' דעצרה שנתו קודם

מותר דהא קודם הפסח ודאי אינו מותר וכשר לשלמים, וכיון דראוי הוא לפסח דינו דנאכל ליום ולילה כדון פסח. אבל פסח שמתו זעליו או שמשכו כולן [את ידם] דאינו ראוי עוד לפסח משום דהניחוהו יחידו, וזה דנעשה שלמים הוא מדין מותרות דמותר פסח הוא לשלמים, בזה נראה דנעשה שלמים גמור כיון דפקע ממנו שם פסח, דכל מותר נשתנה דינו לגמרי, וכמו מותר חטאת ואשם דנעשה עולה, נעשה עולה לכל פרעיו, וכיון דמותר פסח שלמים, נעשה שלמים גמור כשאר שלמים דנאכלין לז' ימים ולילה (מקדש דוד ס"ג סק"א). וע"ע שם (בס"ה) שכתב להקור אי שלמי פסח הוא מין קרבן צפ"ע הנאכל ליום ולילה וכמו שלמי מיר דנאכלין ליום ולילה, או הוי כשאר שלמים וזה דנאכלין ליום ולילה הוא רק משום דמתחילה כשהיה פסח היה דינו להאכל ליום ולילה לכן נשאר בו זה הדין אף כשנעשה שלמים, דזמן אכילתו אינו משתנה מתחילת הקדשו אף כשמשתנה לקרבן אחר. ונפ"מ למותר הפסח שהומם וחיללו על אחר, אם זה האחרון נאכל ליום ולילה. אם נאמר דשלמי פסח הוא מין שלמים צפ"ע כמו שלמי מיר א"כ החילול הרי הוא כמוהו, אבל אי נימא שהוא כשאר שלמים רק כיון שהיה קודם פסח נשאר בו זה הדין דנאכל ליום ולילה א"כ החילול שלא היה עליו זה הדין נאכל לז' ימים כשאר שלמים דע"י חילול חל על השני רק שם הקרבן של הראשון אבל דינו הפרטים של הראשון אינו חל על השנייה. ומסיק שנחלקו בסבא זו התוס' והרא"ז^ד, ע"ש.

כח) לכאורה לפי זה מנגן בלא עיברה זמנו ושנתו דהוי שלמים, הא בלא"ה אינערך תלתא קראי, חד לעיברה שנתו בלא זמנו דלא חזי לפסח מתחילת הקדשו וחד לעיברה שנתו אחר זמנו וחד לעצרה זמנו לחוד, אבל קודם זמנו מנגן. וי"ל דקראי משמע דמייירי בראוי לפסח כמו שכתוב ואם מן הלאן קרבנו כו' ועצרה שנתו קודם זמנו לא היה ראוי להקריבה כלל (קין אורה).

כא*) והיינו מאי דאיתא לעיל צברייתא אם כזש לרצות פסח שעצרה שנתו, ולא חילק בזה בין אם עצר זמנו או לא, ואפילו אם שחטו זעת שחיעת הפסח ג"כ תורת שלמים עליו כיון דלא חזי אז לפסח. וכ"כ הרמב"ם.

אִרְתִּיבִיָּה רַב מִשְׂרָשִׁיא לְרַבָּא בּוּ. תימא מאי קושיא הא רצה הוא דמפרש טעמא דר"ש צריש מנחות (ג) מזאת תורת⁽²⁾. ואומר ר"ת דהכא גרסי' רצה ורצה לטעמיה דמשני התם כאן צשינוי קודש כאן צשינוי צעלים⁽²⁾. ועוד י"ל דאפילו גרסין רצה רולא ליישב דצרי רב לכולהו אמוראי דהתם⁽²⁾. ולפירוש ר"ת קשה דנראה דרב משרשיא תלמידו של רצה ולא של רצה. ועוד י"ל שרולא רצה ליישב דצרי רב משמיה דמצוג אפילו כרצן דפליגי עליה דר"ש⁽²⁾ דלית לכו זאת תורת, ורב משרשיא כשהקשה לו מר"ש היה יכול להקשות ממתני' דמנחות, אלא ניחא ליה למיפרך מצרייתא דאפילו לר"ש דמכשיר לא מזאת תורת מכשיר. וכן משמע מפירוש הקונטרס⁽²⁾. ואע"ג דצפרק דס חטאת (לקמן ג' 38). דרשינן תורה אחת לכל החטאות וליכא מאן דפליגי⁽²⁾ היינו צמידי דכתיבא צהדיא צחטאת גופה⁽²⁾ דרשינן ליה לכ"ע כגון (הני) [האי] דפרק דס חטאת אצל שינוי קודש לא כתב צחטאת⁽²⁾. וצריש אחיו מקומן (לקמן ג' מה). דדריש תורה אחת לכל האשמות וקאמר הניחא למאן דאית ליה תורת אלא למאן דלית ליה תורת, היינו לר"ש ולרצן צריש מנחות (ג) לרצה⁽²⁾:

לְשֵׁם חַטָּאת נוֹיֵר לְשֵׁם חַטָּאת מְצוּרֵעַ. לעיל (ד' 1). איכא שמעתא אחריתי (דרב) [דרצה] דמחלק בין שוחט [לשם חטאת] לשוחט לשם עולה. ושם פירשתי תרתי דרצה למה לי (ע"ש ד"ה אמר רצה):

פירוש ארזי הלבנון

(כד) וס"ל דטעמא דר"ש הוא משום סצרה דמעשיה מוכיחין דקתני, ולא משום זאת תורת, כמ"ש צאות שלפני².

(כה) היינו לרצה ולרב אשי התם דלא ס"ל דרשא דזאת תורת ומפרשים דצרי ר"ש מטעם אחר.

(כו) היינו רצן דמתני' דריש מנחות דפסלי מנחות שלא שלא לשמן, ולא דרשי זאת תורת להכשירא.

(כז) ד"ה טעמא כו'.

(כח) היא קושיא חדשה, דמאחר דחזין צריש מנחות דלכולהו אמוראי (מלכד רצה) לא דריש ר"ש זאת תורת, ומכל שכן רצן דהתם דפסלי מנחות שלא לשמן לא דרשי זאת תורת, א"כ קשה מהא דפרק דס חטאת דדריש זאת תורת וליכא מאן דפליגי.

(כט) נלע"ד דלישנא קלילה הוא, וכוונתם למה שכתבו לעיל (ה' ע"א) ד"ה הלכך מליה, דקאי רק אמילתא דכתיב התם אשר יזה מזמה על הבגד (ה' עק"א). ועמש"כ שם אות כ"ו. ועי' מזבח כפרה שהצין דצרי התום' כפשוטם והאריך להקשות. וע"ע צאות שאח"ז.

(ל) פירוש לא כתב צהדיא אלא מדרשא דקרא ושחט אותה שתבא וכו' (רא"ש). ודלא כמ"ש צאות שלפני², וע"ע לעיל (ה' ע"א) אות כ"ו דיש צזה צ' פירושים.

(לא) פירוש הך סוגיא דאחיו מקומן אולא אליבא דרצה דס"ל דפליגי ר"ש ורצן דרשא דזאת תורת, ודלא כרצה ורב אשי דס"ל דלכו"ע לא דרשינן תורת.

זמנו ואעפ"כ הוא עלמנו קרב לשלמים. כבר דחה הקה"ו שם דהך צרייתא ס"ל דצעלי חיים אינן נדחים ע"ש דצצרו הגפלאים.

ועדיין יש לשאול, דילמא דוקא לאחר שעצרה שנתו הוא דנדחה ושוב אינו קרב אלא לדמיו, אצל משעה שהקדישו ועד קודם שתעצור שנתו, יקרב הוא עלמנו לשלמים. או דילמא כיון דמתחילת הקדשו אינו ראוי לפסח, חשיב דחוי מתחילת ההקדש ולעולם אינו קרב אלא לדמיו. וי"ב.

(ג) פירוש, דצריש מנחות פריך בגמרא מדרי' שמעון אדרי' שמעון, דצחא צרייתא קאמר הקומן מנחת חוטה שלא לשמה פסולה, וצחידך צרייתא (הך דמייתי צסוגיין) קאמר כל המנחות שנקמאו שלא לשמן כשרות ועלו לצעלים שאין המנחות דומות לצחים וכו'. ומשני רצה כאן צשינוי צעלים הואיל דלא מייכרה מחשבתו פסולה, כאן צשינוי קודש הואיל ומעשיה של המנחה מוכיחין שהוא מכובד כשרה. ורצה משני כאן צקומן מנחה לשם מנחה אחרת כשרה משום דכתיב זאת תורת המנחה תורה אחת לכל המנחות, כאן צקומן מנחה לשם זבח פסול דלא כתיב זאת תורת המנחה חצה. (והתם מקשינן עליה דרצה דהלא ר"ש טעמא קאמר מפני שמעשיה מוכיחין, ומשני לה ע"ש). ולזה מקשים תוס' דמאי פריך הכא רב משרשיא לרצה מזאת תורת המנחה וכו', אדרצה מכאן סיעתא לרצה דאיכה נמי מפרש טעמא דר"ש משום זאת תורת המנחה.

ושחט אותה לחמאת. לעיל צפירקין (דף ה.) דרשין ליה למילתא אחריתי^א. ושמה הכה דריש מדלא כתיב ושחט לחמאת אותה^ב:

על מי שמחוייב חמאת דמומאת מקדש וקדשיו מהו. מיכו גרע ממי שאינו מחוייב כלום^ב:

פירוש ארזי הלבנון

לא שייך כפרתו של זה צזה, שהרי המקריב חמאת חלב, אינו מתכפר צה על חיוצא דמומאת מקדש שלו. ולריך להוסיף, דאע"ג דגם בחמאת חלב ודם אינו מתכפר על חיוצ שניהם בחמאת אחת, מ"מ שייכי זה צזה לגמרי כיון שכפרת שניהם שווה לגמרי דשניהם חמאת קצועה, ולאפוקי מחמאת עומאת מקדש וקדשיו דאינו קצוע כמותה. כ"ל בכוונת דצריהס.

וצעה"ק הקשה דאכתי מאחר שאין לך אדם מיישראל שאינו מחוייב עשה א"כ נהי דכששחט חמאת על מי שמחוייב עולה כשרה, היינו משום שהעולה מכפרת מקצועה והחמאת אינו מכפר רק מקופיא, משא"כ כאן שגם אותו חמאת שמציא על עומאת מקדש וקדשיו הגם שהוא מכפר ג"כ על עשה [מק"ו] דעל כריתות מכפרת על עשה לא כ"ש [וכדלעיל ה' ע"א] הא מ"מ אינו מכפר מקצועה כי אם מקופיא, וא"כ ליבוי כמו חמאת ששחטו על מי שמחוייב חמאת שאפילו כבר הפריש השני חמאת שלו אפי"ה פסולה, עכ"ד. והניח צ"ש ליישב.

לג) פירוש, הא פשיטא להו דמתניבת לחמאת ודאי ליכא למידק לפסול חמאת חלב ששחטה לשם חמאת דם, דאדרבה משמע בלצד שיהיה נשחט לשם חמאת כל דהו, וכמ"ש רש"י ז"ל (דף ג' ע"ב) ד"ה התם ע"ש, אלא ע"כ דהכא מיתורא דאותה קדייק דצעינן שיהיה נשחט לשם אותה חמאת דוקא. ועל זה הקשו שהרי לעיל (ה' ע"א) דרשין ליה למילתא אחריתי למעוטי אשם ע"ש, ותיירלו דהכא דריש מדלא כתיב ושחט לחמאת אותה, פירוש דאי משום דרשה דלעיל היה ראוי לכתוב אותה לצסוף דחיליה היה לריך לכתוב דין לשמה בחמאת ואח"כ היה לו לכתוב אותה לומר שזה שאמרתי לך לפסול כששחט שלא לשמו דוקא בחמאת הוא דפסול, ומדכתיב אותה צרישא ש"מ דאתא נמי להורות על הך דהכא דצעינן שישחטנה לשם אותה חמאת, ועל הך דהכא לחוד לא מלי קאי, משום דמלת אותה יותר משמע למעוטי קרבן אחר שלא יהיה דיוו צזה, ומש"ה תרתי שמעינן מיניה (ט"ה"ק ע"ש צאורך וע"ע צס' משמרות הכונה).

לד) וליכא למופרך כוליה להכי הוא דאתא, דא"כ לכתוב ושחט לאותה חמאת (שעמ"ק). וע"ע סוף אות שלפני.

לה) נראה כוונת דצריהס, דלכאורה קשה אמאי לא חשיב מחוייב כפרה כמותו, הא אפילו מחוייב עשה חשיב מחוייב כפרה כמותו, וכדאמרין לעיל (ה' ע"א) שחט חמאת על מי שאינו מחוייב כלום פסולה דאין לך אדם צעולם שאינו מחוייב עשה, אלמא אע"ג דהקרבנות שונים זה מזה הן צשום והן צעיקר כפרתס, מ"מ חשיב מחוייב כפרה כמותו משום הך דמיון פורתא דתרווייהו מכפרי אעשה, וא"כ כל שכן הכה גצי חמאת דעומאת מקדש וקדשיו דשמן וכפרתן שווין [דהא הו"ל שם חמאת כמו חמאת חלב], ודאי יחשב מחוייב כפרה כמותו אע"פ שאינו קצוע כמותו. וכיו"צ הקשה השעמ"ק לעיל (ה' ע"א) ע"ש.

ולזה כתבו התוס' דמ"מ הכה גרע ממי שאינו מחוייב כלום. ופירשו ה"ק וצה"ז כוונתס, דמחוייב עשה עדיף, שכן אם מקריב קרבן חמאת, מכפרת החמאת על חיוצי עשה שלו מלצד מה שמכפרת על החמאת שהוצאה צעצורו, ומלאה דשייכא ממש כפרתו של זה צזה. משא"כ בחמאת עומאת מקדש וקדשיו, התם

וצחי הגרז"ס האריך בכל זה מאד, וכתב דעל קושיא זו גופא הוא דנסובים דצרי התוס', והיינו דהיה קשה לכו שהרי גם חמאת דעומ"ק מכפרת על עשה מקופיא, וא"כ הו"ל ממש מחוייב כפרה כמותו. ועל זה הוא שכתבו התוס' דעכ"פ גרע ממי שאינו מחוייב כלום, וכונתס ליישב דכמו דאמרין לעיל גצי חמאת ששחטה על מי שמחוייב עולה דכשירה משום דכיון דציא עולה יכפר על עשה מקצועה תו לא שייך גציה חמאת דמכפר אעשה רק מקופיא, הרי דהיכא דהקרצן שיציא יכפר יותר (על עשה) מהקרצן ששחט עצורו, לא שייך הך קרבן גציה. כן גם הכה אע"ג דעל עשה לא יכפר הקרבן שיציא (דהיינו החמאת עומ"ק) יותר מהך חמאת, מ"מ כיון דהקרצן שיציא יכפר יותר מעל עשה, דהיינו גם על עומ"ק, תו לא שייך גציה הך חמאת משום דמכפר אעשה, עיי"ש אריכות דצריו. [ועי' גם צמרומי שדה שפירש קושיית התוס' צסגנון זה].

ולענ"ד לא זכיתי להבין דצריהס, דאי משום הא שפיר איכא למימר דקמייצעורא לן הכה צאופן שכבר הפריש עולה (או שלא הפריש לרש"י ולתוס' כל חד כדלית ליה) ואין לו עוד שום חיוצי עשה לכפר, דצכה"ג חמאת לא שייכא גצי עשה כלל. ולזה צעי הגמרא

מחשבין מעבודה לעבודה. כדאמר כגון משחיתה לזריקה^(א) (כמו שינוי צעלים), אבל משחיתה לקבלה לא דהא מפיגול יליף לה^(ב) לה^(ג), וק"ו דרב אשי (לקמן י.) דיליף משינוי צעלים [נמני] לא הוי אלא משחיתה לזריקה כמו שינוי צעלים^(ד). ותימא דלקמן (דף יג.) דפריך וקבלה מי פסלה כו' ומשני כאן במחשבת שלא לשמן כאן במחשבת פיגול, אמאי לא משני אידי ואידי במחשבת שלא לשמן

פירוש ארזי הלבנון

צ"ש"י לקמן, עכ"ל. והוסיפו המפרשים שכן מצוהר צירושלמי אליצה דר' יוחנן דגם צשוחט על מנת לקבל מהני (צ"ה דפסחים) ודלא כהתוס'. ומכל שכן דסברי קן הרמב"ן והרשב"א שהצלו צרות שלפניו. וע"ז בצחי אפרים וצחמדה דיאל, ובשאר מפרשי הש"ס כאן שהאריכו.

וצאילת השחר כתב לישב דעת התוס', דאפשר דמה דילפיין מפיגול דמחשבה על אח"כ נתפסת כבר עכשיו וגורמת פסול, הרי זה חידוש ולא שייך ללמדו רק על ידי צמה מלינו, וכיון דצפיגול לא מלינו דבר זה אלא במחשבה על זריקה, לא ילפיין מינה רק במחשבה על זריקה, ולכן לא קשה דנימא דון מינה ואוקי באתרה, דהני מילי לענין הפסול אבל אין יכולים לחדש דמהני מחשבה על אח"כ רק מה שמלינו, עכ"ל.

(לט) והא דאוסר ר' יוחנן בסמוך צשוחט על מנת להקטיר לעבודה זרה אע"פ דצשינוי צעלים ליכא פסול במחשבה על ההקטרה, פירשו בקה"י ובעוד מפרשים משום דלענין איסור תקרובת ע"ז לכו"ע מפיגול הוא דילפיין לה. דדוקא גבי מחשבת שלא לשמה הוא דמסקיין דליכא למיף מפיגול דמה לפיגול שכן נוהג בכל הזבחים תאמר בשלא לשמה שחינו נוהג אלא בפסח וחטאת, אבל לענין מחשבת ע"ז שנוהג נמו בכל הבהמות שפיר נלמד מפיגול. וכן פירש רש"י בסמוך (ד"ה דילפיין) דחון מפניס מפיגול הוא דילפיין לה, אבל בשלא לשמה דמשינוי צעלים יליף לה לפוס מסקנא דרב אשי ליתא אלא כמו צשינוי צעלים דלא שייך אלא במחשבה על הזריקה.

(מ) כתב הראש יוסף (חולין ל"ט ע"א) דנפ"מ צין ר' יוחנן דיליף ק"ו מפיגול לצין רב אשי דיליף ק"ו משנוי צעלים, דלר' יוחנן צשוחט ע"מ להקטיר שלא לשמה נמי פסול כמו צפיגול במחשבה להקטיר אימורים למחר. אבל לרב אשי דיליף ק"ו משנוי צעלים, לדודיה צשחט להקטיר שלא לשמה כשר דומיא דשינוי צעלים דליכא כי אם כי אם במחשבה על מנת לזרוק.

וה פלא, דהא צמקטיר גופיה שלא לשמה אינו פוסל, ואיך יתכן צשוחט על מנת להקטיר יהא פסול. וצאמת המשנה למלך (פסחים פ"טו ה"א) והק"א צסוגיין כתבו צשפיעות דשוחט על מנת להקטיר שלא לשמה כשר, וכן

צשוחט לשם מי שמחוייב חטאת עמו"ק ואין עליו עוד שום חיוב אחר.

ואגב, חידוש ראיתי בצחי אפרים שכתב דדוקא בחטאת חלב לשם חטאת עומאת עמו"ק הוא דליכא שינוי צעלים, משא"כ אם שחט חטאת עמו"ק לשם חטאת חלב, יפסל צשינוי צעלים, כיון דשחט לשם מחוייב כפרה אלימתה מיניה, ע"ש.

(נו) ודע דלאו דוקא משחיתה לזריקה, דה"ה מקבלה לזריקה או מהולכה לזריקה, ולא מיעטו התוס' אלא מחשבה מעבודה לעבודה שאינה זריקה אבל מחשבה באחת משלש עבודות לזריקה מחשבת דומיא דפגול, ומק"ו דרב אשי נמו ללמד, וזה פשוט (משל"מ פסה"מ פט"ו ה"א).

(נד) פירוש וצפיגול לא מהני משחיתה לקבלה דצעיין שיחשוב צעבודה זו לעבודה אחרת שהיא אכילת אדם או אכילת מזבח (צ"ק). וכמוצוה לקמן בגמרא (י"ג ע"א) צדברים המצויים לידי אכילה הכתוב מדבר.

ודע שהרמב"ן והרשב"א ועוד ראשונים צחולין (דף ל"ט ע"א) כתבו דפיגול שייך אפילו כשחישב על קבלה או הולכה, ולשעס פשיעא דשייך בכל ד' עבודות דומיא דפיגול עלמו.

(נה) קשה על דצריהס, דהא מאי דלא מהני גבי פיגול מחשבה על הקבלה, היינו משום דפיגול לא שייך אלא במחשבת אכילת אדם או אכילת מזבח, ומש"ה לא משכחת לה אלא במחשבה על עבודת הזריקה או על האכילה חוץ לזמנו. משא"כ במחשבת שלא לשמה דשייך צד' עבודות, יליף דמהני מחשבה גם משחיתה על הקבלה.

וה"ל לקועי הלכות (צ"ה תודה), ולענ"ד נראה דלעטס הראשון דילפיין מפיגול, הוי פסול אפילו צשוחט ע"מ לקבל, דאמריין דון מינה ואוקי באתרה, היינו דילפיין משם רק דמחשבה מועלת מעבודה לעבודה וממילא צעניינו קבלה חריקה שוין צזה וכי היכי דמהניא מחשבה צשוחט ע"מ לזרוק ה"ה צשוחט ע"מ לקבל, דמאי שנא. ושם לענין פיגול דלא מהניא צשוחט ע"מ לקבל חוץ לזמנו, היינו משום דלענין פיגול צעיין שחיהי המחשבה דוקא על ענין אכילת המזבח וכמו שמוצוה

וקצלה דלח* עשה זה מחשבה כמעשה כגון ששוחט על מנת לקבל שלא לשמן**), וזריקה (לח) עשה זה מחשבה כמעשה**). ונראה לי דלקמן מיירי שחישב בעבודה עלמה אם קבל [לגמור הקצלה] שלא לשמן פסול***) ואם קבל [לגמור הקצלה] חוץ לזמנו כשר**), ואם זרק לגמור הזריקה חוץ לזמנו

פירוש ארזי הלבנון

לשמן פסול ואם קיבל חוץ לזמנו כשר עכ"ל. ולפי גירסא זו נלע"ד פירוש דזריהם פשוט וזרור, שהרי לישראל דמתניתין צריך סוגיא דהתם (דף י"ג ע"א) לא מיירי מעבודה לעבודה ולא מתחילת עבודה לגמור עבודה כלל, אלא מיירי כפשוטו באותה עבודה ממש, דתנן התם הפסח והחמטת ששחטן שלא לשמן, קיבל והלך חרק שלא לשמן וכו' שהוצח נפסל בארבעה דברים בשחיטה ובקיבול ובחילוק וזריקה, ע"כ. ופשטא דמילתא ודאי איירי במקבל שלא לשמו באופן הפשוט דבשעה שמקבל הדם מחשב שעושה הקצלה שלא לשמה, ועל זה פריך הגמרא שם וקצלה מן פסלה והתניא וכו' קצלה לא עשה זה מחשבה כמעשה כו' אלמא קצלה לא פסלה זה מחשבה, ומשיני כאן במחשבת שלא לשמה כאן במחשבת פיגול, היינו מתניתין דתנן "שהוצח נפסל בקצלה" מיירי במחשבת שלא לשמה שמחשב שלא לשמה בשעת קצלת הדם, כפשטיה דמתניתין דאיירי במחשב בעבודה עלמה, ואילו זרייתא דתניא דקצלה לא עשה זה מחשבה כמעשה איירי במחשבת פיגול דהיינו במחשבת חוץ לזמנו.

והתוס' כאן בקושייתם הבינו כוונת הגמרא דמחשבת פיגול לא פסלה בקצלה היינו שמחשב בשעת שחיטה על הקצלה שיקבל חוץ לזמנו, דהיינו מעבודה לעבודה, ועל כן הקשו דכיון דזרייתא [דקצלה לא עשה זה מחשבה כמעשה] על כרחך מתפרשא מעבודה לעבודה, א"כ הוה להגמרא להעמיד הך זרייתא במחשבת שלא לשמה דומיא דמתניתין, דהא זכה"ג אינו פוסל שלא לשמה בקצלה נמי כמו שכתבו בתחילת דזריהם. ועל זה תירצו התוס' להגמרא צע"י להעמיד הזרייתא ממש באותו גוונא דאיירי המשנה, דהיינו במחשב בעבודה עלמה. וזהו שכתבו, **ונראה לי דלקמן מיירי במחשב בעבודה עלמה**, ראינו לומר דהא דמוקי הגמרא להך זרייתא במחשבת חוץ לזמנו, מוקי לה דומיא דמתניתין דאיירי במחשב הכל בעבודת הקצלה עלמה, דהיינו שאם קיבל **שלא לשמן פסול**. ודומיא דהכי מפרש במחשבת חוץ לזמנו, **ואם קיבל חוץ לזמנו כשר**. והיחך צע"י אופנים, או דבשעה שמקבל הדם מחשב שמקבל חוץ לזמנו, דבזה ודאי כשר דהא לאו מחשבה היא שהרי חזקין דזמנו הוא שוחט וכדפרש"י ד"ה הריני שוחט חוץ למקומו. או דמיירי במקבל על מנת לגמור הקצלה חוץ לזמנה (כהגהת ה"ק), דבזה נמי כשר כיון דלא שייכא מחשבת

משמע להדיא בתוס' לקמן (י' ע"א) ד"ה מוקם. ועי' צנחני אפרים שכתב להוכיח כדעת הראש יוסף מהא דלקמן בסמוך השוחט על מנת להקטיר חלצה לע"ז אסורה, ואע"ג דהתם נמי במקטיר לע"ז אין הצהמה נאסרת ואיך תיאסר שוחט ע"מ להקטיר, ע"ש. אמנם כבר דחו ראייה זו, כמ"ש לקמן (דף י' ע"א אות ז).

מ*) פי' ומתניתין דתני קצלה פוסלת מיירי שחישב בקצלה עלמה, שקיבל שלא לשמה.

מא) וכן הקשה השיעמ"ק לקמן בסוגיא התם, ותירץ דלכדי לא משני הגמ' כן, משום דהא לא אתי אלא לרי' יוחנן אצל לריש לקיש דס"ל אין מחשבין מעבודה לעבודה, לא אתי שפיר, דלדידיה אפילו שוחט ע"מ לזרוק שלא לשמה כשר.

מב) דברי התוס' אלו קשים עוצה, וכבר נתחצטו בהם המפרשים. דמה שכתבו שאם קיבל ע"מ לגמור הקצלה **שלא לשמה פסול**, ומשמע מדזריהם דאפילו אם סוף גמר הקצלה לשמה, מ"מ פסול משום מחשבת שלא לשמה שחישב בתחילה, קשה שהרי כבר כתבו זריש דזריהם דאפילו למ"ד מחשבין מעבודה לעבודה, ה"מ במחשב לזרוק אצל במחשב לקבל שלא לשמו כשר, דלא ילפינן אלא דומיא דפיגול, וא"כ מאחר דלא ילוי רק מפיגול וצפיגול גופיה כשר כה"ג בקצלה, מנגן לפסול שלא לשמו זכה"ג. ועי' עה"ק כאן וחז"א (ס"א סק"ה) ועוד מפרשים שנתקשו בזה והניחו בקושיא.

עוד קשה עוצה על דזריהם, שהרי הקשו אמאי לא מוקי כולוהו צעיניו קודש, ותירצו להגמרא מוקי לה באותה עבודה עלמה דמחשב מתחילתה על גמרה. ואינו מוצן, דלכתי תיקשי על הגמרא גופיה דלא לוקים ליה במחשב בעבודה עלמה ומוקי כולוהו צעיניו קודש מעבודה לעבודה וכדקשו התוס' מעיקרא. ומאחיה הכרח הולרבה הגמרא להעמיד באוקומתא משונה כזו ולא אוקומה כפשטיה, בקושיית התוס'. ועי' עה"ק שעמד על זה ותירונו דחוק.

ונראה ליישב כל זה עפ"י הנוסחה שדפוסים הישנים, ובאמת לפלא צעיניו שלא העירו על כך המפרשים, דזגירת התוס' אשר שדפוסים הישנים ליתא כלל תיבות "לגמור הקצלה" [שצווגרייס], ועד דאתי ה"ק שהגיה כן, היתה הגירסה בתוס' **"ונראה לי דלקמן מיירי שחישב בעבודה עלמה אם קיבל שלא**

פסול^מ) וכן מקטיר לגמור ההקטרה למחר דהוה פסול חי לאו דמעטיה קרא לקמן (ס) משום דאין מעכבת כפרה. אבל^נ) ליכא לפרושי לקמן מחשבת פיגול דלא פסלה בקבלה כגון שוחט על מנת לקבל דמן חוץ לזמנו, דשגלה לשמן נמי לא פסלה דמעבודה לעבודה ילפינן מפיגול, ואי במקבל על מנת לזרוק חוץ לזמנו הוה פיגול. אלא כדפרשין בחיוב צעודה עלמה. ברו"ך. ובלאו הכי^ו) תימנה דהוי מזי למימר קבלה לא עשה זה מחשבה כמעשה לענין שינוי צעלים^ז):

דף י ע"א

ריש לקיש אמר מותרת. מודה ר"ל דחייב מיתה כדאמרין בפרק ארבע מיתות (סנהדרין סא). מידי דהוה אמשתחויי להר דהר מותר ועודו צסיף^ח). ושחיתת מומר לא חשיב^ט) כדפירשתי בפ"ק

פירוש ארוי הלבנון

חוץ לזמנו בקבלה. ומסיימי התוס' ואם זרק לגמור **זריקה חוץ לזמנו פסול וכו'.** זהו סיוס הצרייתה שם זריקה עשה זה מחשבה כמעשה. דזה ההפרש בין קבלה לזריקה, דמחשבה על הקבלה עלמה לא משכחת לה פסול במחשבה חוץ לזמנו בשום אופן. ואילו בזריקה במחשבה זריקה עלמה משכחת לה פיגול באופן שמחשבה מתחילת זריקה על גמרה. וכאן היו מוכרחים התוס' ללייר באופן זה שמחשבה מתחילת הזריקה על סופה, משום שזהו האופן היחיד בו משכחת לה פיגול באותה עבודה. שהרי אם יאמר הריני זורק חוץ לזמנו על אותה עבודה שעושה עכשיו, פשיטא שכשר שהרי עכשיו צמנו הוא זורק והוי ליה כמלחק בעלמא. כללע"ד נכון מאד.

מג) התוס' היה להם גירסא אחרת צסוגיא התס. עיי' להלן אות מ"ז.

מז) האחרונים הקשו כאן על דצריהם מהא דקיי"ל אין מפגלין בחזי מתייר, ומהא דאין הקטרה מפגלת הקטרה, עיי' קר"א וחזו"א, ועיי' צמנח"א וצשאר אחרוני הזמן. ואי"ה עוד נדבר בזה במקומו.

מח) התוס' חוזרים ומפרשים בתוספת נופך הא דכתבו לעיל דעל כרחך מייירי התס במחשבה צעודת הקבלה עלמה. דממה נפשך אי מייירי במחשבה צשעת שחיעה על הקבלה שתהא חוץ לזמנה, א"כ גם במחשבה שלא לשמו אינה פוסלת כמו שכתבו צריש דצריהם, ואי מייירי צששעת הקבלה מחשבה על הזריקה חוץ לזמנו, א"כ ודאי פוסלת, דמחשבת פיגול פוסלת מעבודה לעבודה לכוי"ע בכל ד' עבודות. אלא ע"כ מייירי דמחשבה בקבלה עלמה על מנת לקבל חוץ לזמנו וכדפרשין.

מח) גראה פי' ובלאו הכי, היינו דגם בלאו הידושא שכתבו התוס' בתחילת דצריהם דמחשבה שלא לשמו לא מהני משחיעה לקבלה [שמחמת הידוש זה הוקשה להם דלוקי כולבו במחשבת שלא לשמה], מ"מ תיקשי דהגמרה שם הוה מזי לאוקי המשנה והצרייתה

מז) והנה מסקנת התוס' דסוגיא דהתס מוקי לצרייתה דקבלה לא פסלה, דוקא במחשבה צעודה עלמה ולא מעבודה לעבודה. אך עיין צסוגיא שם (וי"ג ריש ע"ב) דמוקי הגמרה להדיא להדיא בצרייתה דלאמר הריני שוחט על מנת לקבל דמה למחר. ודלא כדפירשו התוס'. וכתבו המפרשים דע"כ היה להתוס' גירסא אחרת. וצאמת דפוסים הישנים גרסין התס הריני מקבל על מנת לקבל דמה למחר, [וכן גרס שם צפנ"מ ע"ש]. זה כהגהת הל"ק כאן בתוס': **אם קיבל ע"מ לגמור הקבלה**. וראה עוד צשינויי נוסחאות מהדוי זכר חנוך שם דלגירסא זו אתי שפיר שינת הראשונים שהצאנו לעיל (אות ל"ז) דצשוחט ע"מ לקבל או להוליד חוץ לזמנו נמי הוי פיגול.

ח) הקשו המפרשים דמה דמיון הוא בין הא דריש לקיש להא דמשתחויי להר. דהתס מה שלא נאסר בהר, הוא משום גז"כ דמחזור אינו נאסר, אבל ע"ז מיהא מיקרי ואין כאן חסרון צחטא דע"ז, ולהכי שפיר הוי העובדו צסיף. משא"כ צנדון דהכא הרי מה שלא נאסרה הצחמה הוא מחמת שלא עבד צצחיה עלמה לע"ז, דהא ס"ל לה"ל דמחשבה מעבודה לעבודה לאו כלום היא, וא"כ שפיר י"ל שאינו חייב מיתה.

וכבר עמד ע"ז המהר"ם ז"ל צסנהדרין שם, וכתב דל"ל דהא דגברא חייב קעלא, לאו משום דמדמיון ליה למשתחויי להר, אלא משום סצרה דגברא צר קעלא דהא שחיעה לורך זריקה היא והו"ל כעובד ע"ז צשחיעתו. והא דמדמה ליה הגמרה למשתחויי להר,

דחולין (דף יד.) גבי שוחט בשצת^ו. ואין לתמוה והיאך נהרג, דילמא מימלך ולא זריק לעזודת כוכבים, כדאמר בפרק ד' מיתות (סנהדרין סא) דניסת שאמר אלך לעבוד פטור דמימלך ולא עבד. דהכא ודאי לא מימלך כיון דעבד מעשה ששחט על מנת לזרוק^ז. ועוד הכא אפילו ידוע ודאי שלא יזרוק חשיב עובד עזודת כוכבים בשחיטה [ז] כששוחט על מנת לזרוק^ח:

מקום שאם אמר הריני שוחט שלא לשמן בו. וא"ת שוחט שלא לשם אוכלין צפסח יוכיח דשוחט שלא לשם אוכלין פסול ושוחט ע"מ לזרוק שלא לשם אוכלין (כ) שר^י. ויש לומר דלא דמי [דשאני] התם לזרוק עלמנו שלא לשם אוכלין כשר^י:

פירוש ארזי הלבנון

(ה) והיינו משום דשחיטה לורך זריקה הוא והו"ל עובד ע"ז בשחיטתו. ע"י אות א' ואות ד'.

(ו) קשה לי, הא יש לומר דמה לשוחט שלא לשם אוכלין דאינו נוהג אלא צפסח, אבל פסולי שינוי קודם דמוהג בכל הזבחים עכ"פ לענין שלא הורגה פוסל מעבודה לעבודה ולע"ג (חי) רעק"א. וצט"ק כתב דה"ה שחיו יכולים לתוך כן. וע"י תוס' פסחים (ס"א ע"ג) ד"ה רבה שהקשו דהיא גופא נילף משינוי צעלים, שמחשבת אוכלין תפסול צזריקה כי היכי דשינוי צעלים פוסל צזריקה, ותיירא דמה לשינוי צעלים שכן נוהג בכל הזבחים משא"כ מחשבת אוכלין דאינה פוסלת אלא צפסח בלבד.

(ז) פירוש, משום דאין מחשבת אוכלין צזריקה. ולכאורה יש להקשות על תירוק התוס', דמה צדך לזרוק עלמנו שלא לשם אוכלין כשר, והלא גבי שוחט על מנת להקטיר לע"ז חזינן לר' יוחנן דנאסרת לע"ג דמקטיר עלמנו אינו אוסר.

ובקרא"ה כתב לחלק דהא דאין הצבחה נאסרת צמקטיר עלמנו לע"ז, אין זה משום קלישותא דהקטרת ע"ז, אלא היינו משום דכיון שהצבחה כצר הותרה בשחיטה היאך תחזור ותיאסר. משא"כ צהקטרה שלא לשמה הא דאינו נפסל היינו משום קלישותא דהקטרה דאין צבוחה לפסול שלא לשמה.

ודומה לזה כתב צקה"י (סי' ח) דודאי הקטרה שמופקעת מדין פסול שלא לשמה ה"י כששוחט ע"מ להקטיר שלי"ש לא עדיף ממוקטיר שלא לשמה דכשר, אבל הקטרה לע"ז צעלמא צאמת אינה מופקעת מדין תקרובת ע"ז, דהא אותה חלצ הנקטיר ודאי נעשה תקרובת ונאסר, ורק הצבחה עלמה שכצר נשחטה ולא נעשה צה שום מעשה צגופה לא נאסרה, משא"כ בשוחט על מנת להקטיר חלצה שפיר נאסרת הואיל ואיתעבד מעשה צגופה דהיינו מעשה השחיטה. עע"ש בכל דברי הקה"י צאורך ציבור.

היינו דלא תיקשי האיך יתכן דגזרתי יתחייב קטלה והצבחה תהיה מותרת, ועל זה מיייתי דאשכחן כה"ג צמתחווה לבר דהר לא מתסר וגזרתי צסיף (וכיו"צ בחז"א וי"ד כ"ו י"ג. וע"ש צחי הגר"ז ב"ן).

(ב) פירוש לע"ג דחייב מיתה אפי"ה מותרת צאכילה ולא חשיב שחיטת מומר, כדאמרינן צחולין שם השוחט בשצת לע"ג דמתחייב צנפשו שחיטתו כשרה (צ"ק).

(ג) שם פירשו התוס' העעם דמשום דצפעס אחת לא חשיב מומר. וע"ש צשאר ראשונים שכתבו עוד עעמיס צזה.

(ד) נראה לומר דאין כוונת תוס' דנהרג רק צעד רלונו כמו צניסת. דא"כ לא יהיה שייך כלל לדמותו למשתחווה לבר כיון דאין חיוצו מחמת מעשה שחיטתו אלא מחמת רלונו לעבוד צזריקתו. אלא כוונתם דכיון דודאי לא מימלך הוי מחשבתו מחשבה גמורה לע"ז (חידושי הגר"ז). ומיושב צזה ג"כ קושיית הקר"א על דצריהס ע"ש.

ולריך להצין צאמת אמאי לא אמרינן דנהרג מדין ניסת על אמירתו בלבד, דמאי שנא מהאומר אלך ולעבוד דנהרג. ומלאתי צרש"ש (סנהדרין סי' ע"ב) שעע"ז, וכתב ליישב דאולי איירי צלהכעיס דאינו נהרג על אמירתו.

ולכאורה קשה כיון דלאו מדין ניסת קעלינן ליה אלא מדין עובד ע"ז, היאך נהרג על מה שהיה צכוונתו לעשות ולא עשה. ופירשו המפרשים דגם לתירוק זה כמו לתירוק שלאחריו, ס"ל להתוס' דמעשה השחיטה הוא לורך זריקה וחשיב עובד ע"ז בשחיטתו, אלא שלתירוק הראשון דוקא צמתחבה גמורה דלא הדר ציה הוא דאמרינן דחשיב עובד ע"ז בשחיטה זו, ולתירוק שאח"כ ס"ל דכל שאומר על מנת לזרוק דמה לע"ז חשיב עובד ע"ז בשחיטתו, לע"ג דידיעין ודאי דלא יזרוק.

לא תאמר בזריקה ותיתי בק"ו משחיטה וקבלה. תימא אמאי לא פריך שכן טעונות לפון וישן
 צהטאות הפנימיות^(א). וכי תימא משום דצשלמים קיימא, אס כן מאי לריך למילף מצינויח נילף
 בק"ו מקבלה שאין חייבין עליה צחוק^(ב) ואפילו הכי פסלה זה מחשבה. ועוד למה לי קרא בזריקה
 לשינוי צעלים דדרשין לכפר עליו, תיתי מצינויח משחיטה וקבלה^(ג). ועוד קשה אמאי אין מחשבת
 אוכלין צפסח בזריקה, תיתי בק"ו משחיטה שכשירה צור כיון דלא פרכין מלפון וטהטאות הפנימיות,
 ומיכו דילמא [תכוסו] מיעטא הוא^(ד) ואע"ג (דשלח) [דגזי שלח] למנויין דהיינו שינוי צעלים כתיב
 נמי [תכוסו] ולא ממשטי זריקה, לא דמי^(ה) (עיין פסחים דף סא.):

פירוש ארזי הלבנון

דמאן דלא פריך לפון ס"ל כחד מהכך ילפותות ולא ס"ל
 כהתירוח הג' שם דזריקה מדרב אשי נפקא. עוד קשה
 דאף אי נימא מאחיה טעם שיהיה דהעיקר כטעם הג'
 שם דזריקה מדרב אשי נפקא, אחתי לא תקשי קושיית
 התוס', דהא למאן דס"ל דלא פרכין לפון ה"נ לא היינו
 למדים קבלה מכלל ופרט וכלל אלא זריקה בלבד,
 כדאיתא התם דקבלה לא דמיא לכלל משום דאין חייבים
 עליה צחוק ע"ש, וא"כ על כרחך איצטרך למילף מקרא
 דרב אשי דואת האיל יעשה למילף זריקה, דהשתא ע"כ
 כלל ופרט וכלל אחת לרצויי קבלה. ומה מקשים התוס'.
 מיכו זה נראה ליישב דמאן דס"ל דלא פרכין לפון,
 היינו דוקא לענין פירכה דצמה הגד, דלא פרכין
 פירכה כל דהו, אכל מ"מ לענין ילפותא דקעין הפרט
 שפיר ילפינן מלפון כיון דסוף סוף הוי דומה בצאחה
 דמיון להפרט, משא"כ לענין פירכה דק"ו לא מהני
 דמיון צעלמא שאין צו נד חומרא או קולא, וק"ל. ועיי'
 עוד צעולת שלמה עכרת הקודש ועטרת אליהו.

יא) הקשה הפנ"מ, דילמא איצטרך קרא מיותר לשינוי
 צעלים ללמד דמחשבין מעבודה לעבודה צעלמא. ועיי'
 דהכא ליכא למויפרך לישתוק קרא מיניה ותיתי מק"ו
 דרב אשי.

ובתצו הכ"ג והיד דוד ועוד מפרשים ליישב, דלא
 קשיא דהא כל עיקר מחשבת שינוי צעלים אינו אלא
 מעבודה לעבודה דהיינו צעושה אחת מן העבודות על
 מנת לזרוק שלא לשם צעלים, אכל אס מחשב על
 השחיטה עצמה או על הקבלה שלא לשם צעלים אינו
 חל, דשינוי צעלים אינו בכל הד' עבודות אלא בזריקה
 דוקא דלא שייך שם צעלים אלא על הכפרה כדפירש"י
 (צד"ה שחט לשם פלוני), וא"כ הא דכתב רחמנא צשחיטה
 וקבלה שינוי צעלים אינו אלא בגוונא דמחשבין מעבודה
 לעבודה ולא איצטרך קרא בזריקה להכי.

יב) פירוש תכוסו [לשון שחיטה] דמשמע דוקא צשחיטה
 מחשבת אוכלים הוא דפסלה ולא דזריקה (י"ק). ועיי'
 לעיל (דף ד' ע"א) אות ח'.

ח) משמע דתכוס' לא גרסי הכ דאיתא בגמרא ואידך
פריך וכי עד צשלמים קיימין. ומש"ה הקשו ותירונו כן
 מעלמא. (וכן ליתא בגירסת הגמ' שצכת"י, הוצא צש"ס
 מהדורת זכר חנוך.) ובשיעמ"ק תיקן גירסת התוס'
 דכ"ל, **תימא מאן דלא פריך כו' הפנימיות משום
 דצשלמים קיימא**. (ותיבת וכ"ה שצתוס' ליתא דפד"י ויוספה
 ע"י צה"י.)

איך שיהיה לכל הגירסאות קשה, לשם מה הולכנו
 התוס' להקדמה זו בכדי להקשות קושייתם. הא אף אי
 לאו צשלמים קיימין מ"מ תוקשי מאי איצטרך למילף
 מצינויח ולא סגי למילף מקבלה לחוד. ובשפ"א תירך
 דלמאי דלא ס"ד דצשלמים קיימין, א"כ אי מקבלה
 לחוד, היה אפשר למיפרך מה לקבלה שכן צעי כלי שרת
 משא"כ זריקה דיש פעמים שאינה טעונה כלי דהיינו
 צהטאות שהיא צאלצט, ולכך הקשו התוס' דוקא למאי
 דס"ד דצשלמים קיימין אמאי לא יליף מקבלה לחוד.
 וה"ה שהיו יכולים להקשות אמאי לא יליף משחיטה
 לחוד. ובאמת צשעמ"ק כאן הקשה כן משחיטה ע"ש
 תירונו. וע"ע צעולת שלמה ובזחי אפריס.

ט) כדאיתא לעיל (ד' ע"ג) מה לשחיטה זריקה שכן
 עבודה שחייבים עליה צחוק, ועיי' פירש"י שם.

י) פירוש לעיל (ד' ע"ג) איצטרך קרא לזריקה [היינו
 דמסקין התם אצט"א זריקה מדרב אשי נפקא] משום דס"ד
 דילפינן מכלל ופרט מה הפרט מפורש דבר הטעון לפון
 וישנו צהטאות הפנימיות, שחיטה וקבלה אין זריקה לא,
 ולזה מקשים התוס' דהא התם נמי צשלמים קיימא
 דיליף משלמי חיר (י"ק).

ולכאורה קשה, דצחמת איכא התם בגמ' ג' שיעות
 צזה, היינו שיעת רצח (או רב אשי לגי' דין) דכולהו
 עבודות אחו מואת האיל יעשה, ולדידיה אין לריך כלל
 לילף זריקה מואת האיל יעשה. וכן לשיעת רבינא שם
 דכולהו עבודות ילפינן מכלל ופרט וכלל דשקולין הם
 ויציאו שניהם, לדידיה נמי לא איצטרך קרא מיוחד
 לזריקה. וא"כ לא קשיא קושיית התוס', דאיכא למימר

והדר ביה רבה לגבי דרב נחמן מקל וחומר דרב אשי. [היינו] לרצקן⁽⁷⁾, דאליבא דר' שמעון ליכא קל וחומר דאיכא למיפרך מה לשינוי צעלים שכן נוהג במנחות תאמר צשינוי קודש שאינו נוהג במנחות לרבי שמעון (מנחות 77 ב):

דף י ע"ב

חמאת נאמר בה היא. צכמה מקומות משמע דמדכתיב היא נפקא לן עכובא. ותימא דלעיל (דף ז): נפקא לן מקראי אחרינא. ולעיל (דף ה: בד"ה מיטע) פירשתי:

הרי הוא אומר בחמאת באשם. צאשם מלורע כתיב⁽⁸⁾. והוה מזי למילף אשם מחטאת צגזירה שוה (דעון עון) [דעונו עונו] מחטאת דשמיעת קול, דהא למותר* נדצה גמירי⁽⁹⁾ וין ג"ש למחלה כדאמר צריש מנחות⁽¹⁰⁾ (דף 77 ב), אלא אי לאו היקשא הוה ממעט אשם מחטאת⁽¹¹⁾:

מה להצד השוה שבהן שכן צד ברת. ואע"ג דאשם תלוי נמי צד על כרת, אינו צד לכפר אלא להגן ולכי מתיידע [ליה] מייתי חטאת. וה"ג הוה מזי למימר שכן צאין צצצור:

מחמאת דשמיעת הקול. וליכא למיפרך מה לשם חטאת שכן כרת⁽¹²⁾ דחדא מחדא לא פרכינן כל דכו"ה⁽¹³⁾ (חולין קטז):

פירוש ארזי הלבנון

עו) הך גמרא דמנחות אולה אליבא דרצקן דס"ל אשם שלא לשמו כשר, ואע"ג דלענין מותרות ילפי אשם מחטאת צגז"ש דעונו עונו, מ"מ לענין פסול שלא לשמו לא ילפי מהך צגז"ש, וכי תימא אין צגז"ש למחלה, גלי רחמנא צגי חטאת ושחט אותה לחטאת אותה שלא לשמה פסולה אצל שר קדשים שלא לשמן כשרים. ע"כ הסוגיא. ולכאורה זהו דוקא לרצקן דאשם שלא לשמו כשר, אצל לר"א דפסיל אשם שלא לשמו ולא דריש מיעוטה דאותה כדאיתא צסמוך "הוה אותה לאו דוקא", א"כ לדידיה שפיר מזי למילף מהך צגז"ש דעון עון מחטאת. ליה כתבו דהוה דדוקא כלפי היקשא דכחטאת כאשם לא דריש ר"א מיעוטה דאותה, אצל אי הוה יליף מצגז"ש דעון עון אפשר דגם ר"א היה מודה דמיעוטה דאותה מפיך מצגז"ש. ועי' צאות שאח"ז.

יג) פי' לא דמי משום דכל עיקר שינוי צעלים אינו אלא צחיקה משום דשם צעלים הוא על הכפרה (מפרשים). וראה לעיל אות י"א.

יד) כוונתם דהא דהדר ציה רבה, היינו דוקא אליבא דרצקן צמתני דריש מנחות דשינוי קודש פוסל גם במנחות, אצל לר' שמעון אין שינוי קודש פוסל במנחות כדאיתא התם צצרייתא, וא"כ לדידיה ליכא ק"ו דרצ אשי דאיכא למפרך מה לשינוי קודש שכן אינו במנחות. והא דלא כתבו דהוה ק"ו דרצ אשי גופייה, היינו משום דרצ אשי במנחות שם פליג ומפרש דר"ש צאמת לא פליג צזה ומודה דשינוי קודש נוהג במנחות נמי, ע"ש.

והעיר הקר"א דלגירסה שלפנינו צסוגיין דגרסינן רצה קלת קשה, דהתם במנחות מפרש רצה עעמא דר' שמעון משום סצרה דמתשצחו ניכרת שבוה מצוז, שהרי אין מנחה דומה להצרתה, וא"כ אין זה משום קולא דמנחות אלא משום סצרה דמתשצבה אינה מועלת צמקום שמשעו מוכיחים. אצל אי גרסינן רצה (וכגירסת השעמ"ק כאן) אתי שפיר עפי, דרצה שם במנחות מפרש עעמא דר"ש משום צזה"כ דכתיב חאת תורת המנחה תורה אחת לכל המנחות. עע"ש צדצרי הקר"א.

יז) הקשו בגרעק"א והקר"א ועוד, דכי היכי דאין היקש למחלה ה"ג אין צגז"ש למחלה, ואי לא מהני מיעוטה דאותה לאפקוי מהיקשא ה"ה דלא מהני לאפקוי מצגז"ש, דמאי שגא. והמרומי שדה ועול"ש כתבו דהתוס' ס"ל דהיקשא אלימא מצגז"ש ואזלי לשיעתם לקמן (מ"ה ע"א) ע"ש צד"ה דכו"ע היקשא עדיפא, וא"כ שפיר כתבו דלא אלימא הך מיעוטה לאפקוי מהיקשא אע"ג דאליים להוליא מצגז"ש.

יח) לכאורה יכולים היו להקשות כן צצר לעיל צגי הא דמשני צחטאות החילונות קאמרינן, דאמאי לא פריך מה לשם חטאת שכן נכנס דמה לפני ולפנים. וז"ב.

עו) נראה דהתוס' גרסי כחטאת האשם, וכן נמלה צשעמ"ק כתי' וציפ"ע, ועי' צחי"ג צצה"ק ושאר אחרונים.

ומה עולה שהיא בליל בו'. תימנה כיון דאתי האי ק"ו ומפיק מהיקושא י"ט) אם כן תהא עולה פסולה שלא לשמה י"ט*) ק"ו מחטאת שאינה כליל^כ, וכי תימנה מה לחטאת שכן מכפרת פסח יוכיח כ"ה). ומינה כיון דכתיב אותה צחטאת לא קשה^{כז}. ותימנה לסברתו דעביד קל וחומר מעולה שהיא כליל,

פירוש ארזי הלבנון

ועי' שם צחוס'. ופלא שהתוס' כאן לא הזכירו מה כלל.

אחר זמן רב מלאתי צספר למודי ה' (לימוד קל"ז) שטע"ז ע"ש שני תירוטים.

כא) הקשו כל המפרשים, דהא איבא למיפרך מה להלך השורה שבהם שכן לא כרת ובלעיל, וכן פריך הגמ' לקמן (י"ג ע"ג) אהאי ק"ו ממש (כמ"ש צחוס שלפניו). ועי' מ"ש לעיל (אות י"ט) צשם צה"ז והקר"א ולדבריהם אתי שפיר דקושיית התוס' קאי אתחילת הסוגיא דאכתי לא חסיק אדעתין הך פירכא שכן לא כרת.

והל"ק כתב ליישב דכיון דמסקינן דר"א יליף לה מחטאת דשמיעת הקול א"כ ליבא כרת. והקשו עליו דמ"מ לא כרת איבא (היינו דצשם חטאת איבא כרת) ואכתי איבא למיפרך דמה לחטאת ופסח שכן לא כרת דעל מה הלך פרכינן כל דהו. ועוד אי כדברי הל"ק דגצי חטאת דשמיעת הקול לא שייך פירכא דכרת, א"כ הדרא קושיא דלעיל לדוכתא דאמאי אמר לי ר' יהושע חזרני חלילה, הא שפיר איבא למילף צמה הלך מחטאת דשמיעת הקול ופסח, דתו ליבא למיפרך מה לחטאת ופסח דאיבא צבו לא כרת, דצחטאת דשמיעת הקול לא שייך כרת לדברי הל"ק. אלא ודאי גס צחטאת דשמיעת הקול איבא לא כרת וכמשנ"ת. וכן רמז לכל זה הח"ג. עוד כתב צ"ק ליישב דהרי התוס' מקשו הכא לר"א

יח*) ולעיל דפריך מה להלך השורה שבהן שכן לא כרת, אע"ג דאיידי צחטאת דשמיעת הקול כדמסיק הכא, מ"מ שפיר פריך משם כרת, דהתם הוי חדא מתרתי דפרכינן כל דהו.

יע) דברי התוס' קשים להציון, דהלא הגמרא הכא קאי אתחילת דברי ר' אליעזר דיליף צמה מלינו מחטאת דצח על חטא כו', ואמאי כתבו התוס' דקאי אמאי דיליף ליה מהיקשא. גס על לשון רש"י כאן (בד"ה ולימנה ליה ר"א) קשה דמשמע דקושיית הגמרא קאי אמסקנא דיליף ליה ר"א מהיקשא.

והקר"א כתב דהוא לאו דוקא, רק עיקר כוונתם להקשות דכמו דיליף ר"א לפסול אשם שלא לשמו צמה מלינו מחטאת ופסח, כמו כן יליף לפסול עולה צק"ו מחטאת ופסח. ואע"ג דאיבא למיפרך מה לחטאת ופסח שכן יש צהן לא כרת, מ"מ השתא איירינן צתחילת הילפותא דצעי ר"א למילף לפסול אשם צמה הלך, דאכתי לא חסיק אדעתיה פירכא דלא כרת. אלו תורף דצריו ולכך גס נכתוב צספר צה"ז צקילור, וזה דחוק מאד צלשון התוס' שכתבו 'מפיק מהיקשא'.

וצחק נתן וצס' יד דוד ועוד מפרשים כתבו דהתוס' הכא מקשו לפי המסקנא דצרייתא דיליף ר"א מהיקשא, ואע"ג דהגמרא כאן קאי אתחילת הסוגיא, מ"מ ודאי גס לפי המסקנא דיליף ליה מהיקשא מודה ר"א דאשם דמו למטה, וא"כ לאציו דלא ידע דרשא דלקמן דאותה דמה למעלה ואין אחר דמה למעלה, על כרחך יאמר טעמא כדאמר הכא ק"ו מעולה דדמה למטה וכו'. זהו תורף דצריהם.

יע*) דאתי ק"ו דעולה שהיא כליל וכו' ומפיק מהיקושא דזאת התורה דילפינן מיניה הכשירה כשלמים.

כ) והיינו ק"ו דצן עזאי לקמן (י"ג ע"ג) דס"ל עולה שלא לשמה פסולה, ויליף לה צהאי ק"ו שכתבו התוס' כאן דמה חטאת שאינה כליל כו', ופריך הגמ' שם מה לחטאת שכן מכפרת, פסח יוכיח, מה לפסח שכן זמנו צצוע, חטאת תוכיח וכו' הלך השווה וכו', מה להלך השווה שכן יש, צהם לא כרת. צן עזאי לא כרת לא פריך.

דס"ל אשם נמי פסול שלא לשמו, וא"כ תו ליבא למיפרך לא כרת, דהא צאשם ליבא לא כרת. ואע"ג דאשם תלוי צח על ספק כרת, צבר כתבו התוס' לעיל (ד"ה מה להלך) דכיון דעיקרו אינו צח לכפר לא מיקרי לא כרת. וראיתי מקשים על דברי הל"ק ממש"ש התוס' לקמן (סוף דף י"ג ע"ג) שהקשו לר"א יליף לפסול עולה שלא לשמה מחטאת ופסח ואשם, דהשתא ליבא למפרך לא כרת דהא אשם אינו צח על הכרת (והיינו ממש כקושייתם הכא לפירוש הל"ק). ותיירו שם דמ"מ גצי אשם איבא קאת לא כרת דאיבא אשם תלוי, דדוקא כלפי חטאת ופסח לא שייך צאשם לא כרת, אצל כלפי עולה דלא שייך צה כרת כלל שפיר שייך צאשם לא כרת. וזהו דלא כהל"ק. מינה נראה דאינו קשה כ"כ דאיבא למימר דהתוס' הכא לא ס"ל כהתוס' התם, אלא ס"ל דגצי אשם לא שייך לא כרת צשום פנים ומש"ה הולכנו לתירוץ אחר. וכ"כ צספר מראה כהן צקילור.

כצ) כוונתם למיעוטא דלעיל (ה' ע"ה) ושחט אותה לחטאת אותה לשמה כשרה שלא לשמה פסולה, הא

שלא לשמו נמי ליכשר באשם^(כ), ותו לימא חטאת יוכיח^(כז):

פירוש ארזי הלבנון

למימר חטאת העוף יוכיח דהא חטאת העוף נמי פסולה שלא לשמו. כך הקשו כל המפרשים. ועיי' צרה"ז שכתב לצי אומר לי שמן ותימא לסברתו כו' ועד סה"ד הוא הג"ה מאחה תלמיד עושה. והל"ק והפני"מ ועוד מפרשים כתבו ליישב דהתוס' מקשו למאי דקסליק אדעתיה דאצוי מעיקרא למילף ק"ו לאשם דדמו למטה צק"ו מעולה, ואע"ג דאיכא על זה פירוט, וכדחיי לצסוק מה לעולה שאין לדמיה קולצה. וא"כ להך ס"ד דאצוי דלא ידע אכתי להך פירוט תיקשי לילף נמי צהך ק"ו לאכשורי אשם. והח"י כתב שאין תירוצו זה נכון, ועיי' יתר הבז מה שהקשה על זה. ובספר מראה כהן תירץ דכיון דר"א פוסל נמי אשם מיר ומזורע דאינס אלא להכשיר ולא לכפר, מ"ל דיפסלו, לילף ק"ו מעולה. והעולת שלמה כתב ליישב דס"ל להתוס' דהך פירכה שכן מכפרת לא שייך למיפרך אלא גזי דס שבה לכפרה ולא בשחיבה, ומש"ה הקשו בשחיבה אמאי כשר באשם שלא לשמו, ילף ק"ו מעולה. ועע"ש.

כד) ר"ל היכי צעי אצוי למילף אשם מעולה צק"ו דאין דמו למעלה, לימא חטאת תוכיח שאינה כליל ודמה למעלה, אף אני אצוי אשם. גם צזה כתב הרב צרכת הצצה ח"ל, ול"ע דהא איכא למימר מה לחטאת שכן אס נכנס דמה לפנים פסולה, ושכן דד כרת ושכן צזה ציצור, משא"כ אשם, וכמו שכתבו התוס' צסמוך (י"א ע"א ד"ה אשם) וכו' עכ"ל. הנה מש"כ מה לחטאת שכן אס נכנס דמה לפנים פסולה זו אינה פירכה דר"א סבר אף אשם שנכנס דמו לפנים פסול. גם הא דפריך שכן דד כרת ושכן צזה ציצור, כ"ל דגם הני לאו פירכי ניהבו כיון דלא ילפינן אלא מחטאת לחוד, ומחטאת יחיד דשמיעת קול הוא דילפינן שאין צה כרת ואינה ציצור, לא פרכינן מה לשם חטאת שכן יש צו שם כרת ושכן צזה ציצור דהא פירכה כל דהו היא וחדא מחדא לא פרכינן כל דהו. והא דכתבו התוס' לקמן (שם) לא שייך למימר חטאת תוכיח דאיכא למימר מה לחטאת שכן דמה למעלה ושכן דד כרת ושכן צזה ציצור, אע"ג דהתוס' נמי חדא מחדא יליף, עיקר פירכת התוס' היא מה לחטאת שכן דמה למעלה שהיא פירכה גמורה אלא דנקטי הני פירכי אחריתי צדך רגז ודו"ק (חק נתן).

שאר קדשים שלא לשמן כשרין. וקשה דע"כ ר"א לא סבירא ליה הך מיעוטה, דהא איכו יליף אשם מחטאת לפסולה, וכדאמר בגמ' צסמוך לר"א הוה אותה לאו דוקא. כן הקשו המפרשים ועיי' צח"י שהניח צל"ע. והקר"א כתב ליישב דנהי דר"א לא יליף מיעוטה דאותה למעוטי אשם, היינו משום דשניהם צאים על חטא, משא"כ לענין עולה דאינה צאה על חטא מודה ר"א דממעטין לה מאותה.

וצזה נ"ל ליישב מה שקשה אמתניתין דריש מכילתין דתנן אמר ר"א החטאת צאה על חטא והאשם צה על חטא וכו', דאמאי נקט צמשה כפי הה"א דילוף צמה מלינו ולא נקט היקשה דכחטאת כאשם וכדמסיק צסוגיין. אצל לפי דברי הקר"א אחי שפיר, שכן כל עיקר מאי דמקיש ר"א אשם לחטאת ולא ממעט ליה ממיעוטה דאותה, היינו משום דצא על חטא כחטאת, ולהכי נקט צמשה טעם זה.

וכתב צספר צחיי אפרים דנהג לעיל (ה' ע"א) הקשו התוס' למאי אילערין מיעוטה דאותה הא צלא"ה נמי לא הוי ילפינן שאר קדשים מחטאת ופסח לפסולה, מדאילערין למיכתב תרוייבו, עיי"ש צדצריהם שהניחו צקושיא. וכתבו המפרשים (צה"ז וקר"א, עיי"ש אות כ"ה) דקושיית התוס' שם לא קאי אמסקנה, דלמסקנת הסוגיא ודאי ניחא דאילערין אותה לענין אשם דלא נימא ליפסל שלא לשמו דנקשה לחטאת ופסח דאינס צאים נדצה וכדמסיק הגמרא שם (ה' ע"צ). והשתא צשלמא לרצנן לא קשיא, אצל לר"א דס"ל אשם פסול אכתי תיקשי קושיית התוס' למאי אילערין מיעוטה דאותה [וכן הקשה תוס' עוד צשעמ"ק]. ולפי מה שמתרלים התוס' כאן אחי שפיר דלר"א נמי שפיר אילערין 'אותה' למעוטי עולה להכשירא דלא תימא ילף מק"ו לפסולה.

כג) צתחילה הקשו התוס' לאצוי דילף מהאי ק"ו למיפסל עולה צק"ו מאשם, ותיירו דאיכא מיעוטה דאותה לאכשורי עולה. ועכשיו מקשים איפכה, דכיון דליכא למילף למיפסל עולה א"כ ילף איפכה ונכשיר אשם צק"ו מעולה. דאע"ג דהוקש לחטאת, מ"מ אחי ק"ו ומפיק מהיקשא.

וקשה על דצריהם, דהא איכא למיפרך מה לעולה שכן אינה מכפרת כדחיתא צגמרא. דצזה תו ליכא

חג"ה כל דמים שנבנסו להיכל לבפר פסולים. לא דמי להא דאמר (לקמן דף סג. ומנחות דף ח. ושם) [שלמים ששחטן] זהיכל כשירות (כ) לא יהא עפל חמור מן העיקר (כ) (כ). דהני מילי היכא דכתיב אל פתח אהל מועד שתלה הכשירו זהיכל (כ) [י"א שתלה הכתוב צאהל מועד]:

דף י"א ע"א

אשם שאינו בליל לא כל שבין. לא שייך למימר העלת תוכיה, דאיכא למימר מה להעלת שכן דמה למעלה ושכן לד כרת (כ) (כ) ושכן צאה צלצור (כ):

פירוש ארזי הלבנון

גלי לן קרא דהכשירא דמקום השחיטה תלוי בקדושת ההיכל דכתיב "ושחטו פתח אהל מועד" דמשמע שהשחיטה בעזרה מהני משום קדושת 'אהל מועד' שבה (שהעזרה היא שייכא להיכל ועפילה לו), והלכך צוה ודאי אמרינן לא יהא עפל חמור מן העיקר ופשיעה שצאהל מועד עלמנו שהוא עיקר מקום הקדושה יוכשר מעשה השחיטה, דלא יהא עפל חמור מן העיקר. אצל צשאר דברים דלא גלי לן קרא דהכשירא תלוי בקדושת ההיכל, ובגון דס קדשים דכשר בעזרה משום דשם הוא מקום קבלתו ובהכי הויא מלוותו, צוה שפיר איכא למימר דנפסל בכניסה להיכל, דאע"ג דהעזרה צודאי עפילה להיכל שהוא עיקר הקדושה, מ"מ מאן לימא לן דהכשר הדס תלוי בקדושת המקום, דילמא דוקא בעזרה הוא כשר אי משום דהוה מקום זריקתו, או משום טעם אחר שיהיה, וא"כ לא קשיא ממאי דפסליה קרא בכניסתו להיכל דצוה לא שייכא ק"ו דלא יהא עפל חמור מן העיקר.

(ח) ע"י צתוס' לעיל (י' ע"ג ד"ה מהטאת), שכתבו דליכא למיפקד מה להעלת שכן לד כרת, דחדא מחדא לא פרכינן כל דהו, וא"כ ה"נ דהוי חדא מחדא לא פרכינן כל דהו ומאי קשיא להו. ובספר למודי ה' (לימוד קל"ג) הביא דיש שרנו להוכיח מדברי התוס' אלו דדוקא צחדא מחדא הוא דלא פרכינן כל דהו אצל ציוביה כהאי גוונא שצא לצטל הק"ו שפיר פרכינן ציה כל דהו (וכתב שכ"ה דעת מהרש"א בצעצועות). וע"ש שדחה הראייה, דצחמת עיקר פירכת התוס' כאן היא מהא דדמה למעלה, ואגב כן כתבו שאר פירוכות דשייכי בצתס הלכ, וכ"כ הח"ג הוצא לעיל, וכן צספר מים עמוקים ועוד מפרשים.

(צ) הא דכתבו שכן לד כרת, ולא כתבו שכן כרת. משום דסוף סוף הוי מקשה מהעלת דשמיעת קול דליכא כרת. אצל לפי"ו ק"ק מאי מקשו שכן צאה צלצור, הא צוה נמי איכא לאקשווי מהעלת דשמיעת קול שאינה צלצור. וצ"ל א"כ דגם מש"כ 'צאה צלצור' כוונתם שיש צו לד צאה צלצור דצשם העלת איכא חומרה

(כה) וא"ת לר"ע דפוסל כל דמים, היכי מכשירין שלמים שנשחטו זהיכל. הא לא קשיא דאין הדס נפסל מעלס המלאתו זהיכל, אלא דוקא בכניסתו וכדרך כניסה, אצל הצואו להיכל צדרך משופש כגון דרך גגין ועלויות אינו נפסל צכך אע"ג דהשתא הוא מלוי זהיכל. כך איתא צסוגיא לקמן (פ"ג ע"ג), ועוד משמע לשון המשנה שם דדוקא צמכניסו על מנת לכפר זהיכל הוא דנפסל, וע"י צעולת שלמה לקמן שם.

(כו) לא נהירא כ"כ מאי קשיא להו. דודאי לא קשיא להו מדם העלת גופיה אמאי פסול, דהו ודאי לא קשיא מידי, דהא קרא כתיב לפסלו צהדיא. גם מדברי ר"ע דפסול שאר דמים לא קשיא מידי, דלר"ע נמי גלי קרא צהדיא צשאר דמים דומיא דדס העלת, וכיון דפסיל ליה קרא ודאי לא אמרינן להכשיר מסצרה. רק נראה דקשיא להו אהך סצרה גופא דאמרינן גבי חצר ועזרה לא יהא עפל חמור מן העיקר, על זה קשיא להו דנילף מדם העלת לכ"ע או משאר דמים לר"ע דליתא להך סצרה כל עיקר. שוב ראיתי שכ"כ רוב המפרשים.

(כז) צספר משאת המלך הביא צשם הגרי"ז ליש צקושת התוס' דלא דמי, דצחמת גבי דס שנכנס להיכל אין פסולו מלד המקום, שהרי צהכניסו דרך משופש כשר (בדלקמן פ"ג ע"ג) ואין המקום גורם להפסול, רק דין מיוחד של צואה ורהי זה פסול מיוחד שפוסל מה שהצואן לפניס, וכיון דאינו פסול של מקום א"כ לא שייך להקשות ע"ז לא יהא עפל חמור מן העיקר, ע"ש צצבריו.

ולעני"ד לא זכיתי להצין, דאע"ג דלא מייפסיל אלא מלד מעשה ההכנסה, מ"מ המקום ודאי גורם, דהא לא מייפסל אלא צהכנסתו למקום ההיכל דוקא, ואס יציאו כדרך צואה ממוקם למקום צתוך העזרה עלמה, ובגון ללשכות הפתוחות לעזרה, אינו נפסל צכך, וא"כ אמאי נפסל צהצאה למקום ההיכל, לא יהא עפל חמור מן העיקר.

(כח) נראה כוונתם דדוקא גבי שחיטה הוא דאמרינן הך ק"ו דלא יהא עפל חמור מן העיקר, משום דגבי שחיטה

מנחת חומא הרי היא **בחמאתא**. אין זה למד ממלמד^ז, דאע"ג דחמאתא ילפינן למלוא משלמים לעיל [ד] מכל מקום עכוצא בגופיה [כתיבזי] [כתיבז]. **ומנחת נדבה באשם** לאו משום דמאשם ילפא למלוא, דמנחה גופה איתקש לשלמים כאשם, אלא למימרה דלא הוי כחמאתא^{ה*}:

בא לעובדה ביד עובדה בימין בחמאתא. דכתיב **זה אלצב דילפינן** [לקמן כד:] מגזירה שיה מנלורע דאלצב הוי ימין. ור"ת הלל איצביעא לן פרק אחיכו מקומן [לקמן דף ג:] אי ילפינן היקש מגזירה שיה. ואי מלורע חולין^ו [הוא] הוה אתי שפיר. [ולא] קשה^ז למ"ד דצעי למד קדש ומלמד קודש פרק אחיכו מקומן (ג"ז ס:):

פירוש ארזי הלבנון

ו) בחז"א (סי' ה' אות ה') פירש כוונתם דמלורע חשיב חולין, ר"ל דילפינן ממתן זהונות שנותן הכהן צימיו וזה אינו קדשים אלא חולין, עכ"ל.
 ור"ל הקה"י (סי' מ"ה), ור"צ מהו ספקן של התוס' צה. והנה זה ודאי שהלוג שמן של מלורע הוא קדשים וכדאמרין (דף מ"ד ע"ג) לכל קרבנס להביא לוג שמן של מלורע והוצא לעיל בתוס' (ו' ע"ג), אך אע"פ שהחפלא הוא קדשים מ"מ דין אלצב למתן זהונות הוא דין מדיני הטערה של המלורע שהוא חולין ור"ל דהא דצקדשים אין למדין למד מן הלמד זהו צלימוד הלכות כבשרות הקדשים וצדיני עבודתן לנצור, אצל הכה דדין האלצב הוא מדיני טערה למלורע שהוא חולין אע"פ שטערתו הוא בחפלא שהוא קודש מ"מ דיני חולין מקרי, וצכה"ג שפיר למדין למד מן הלמד, או דאמרין כיון שדין האלצב הוא בצד עבודת הלוג שמן שהוא קדשים שפיר אית ציה כללא דאין למדין למד מהלמד. והכו ספיקא של התוספות. עכ"ל. וצמהד"ח נדפס על הגליון הע' ושצ ראייתו בתוס' לקמן (ע"ו ע"ג) ד"ה לוג דמשמע לכאורה דגם מתן זהונות היא עבודה. עכ"ל.
 וצגלוינו קה"י על דברי התוס' כאן כתב, כנראה דמספקא להו אי יציורי מלורע הם קדשים או מכשיר חולין, ועי' תוס' ישנים יומא (דף ס' ע"א ד"ה משום דהוי). [א"כ שם כתבו התו"י דליפורי מלורע לאו קדשים הם אלא מעשה חוץ]. ועי' עוד בצמפרשים כאן, וצספר משמר הלוי סי' כ"ט האריך מאד בצדרי הקה"י וצכלל הענין צמתיקות כדרכו.

דצאה צליצור. [ולכאורה צלא"ה ל"ל דצאה צליצור הוי פירכה כל דהו ולאו משום חומרה נקט לה, דהא עולה נמי צאה צליצור ואין דמה נפסל צפנים].

ג) ויש להוסיף עוד שאר פירכי דצגמרה לעיל שכן איכה ד' מתנות על ד' קרנות ואלצב וקן וחודה, וכלעיל. וכיון דאיירי הכה אציבא דרבנן יש להוסיף נמי חומרה דפסולה שלא לשמה (עפ"י מפרשים).

ד) צשעמ"ק לעיל (טו' ע"ג) הקשה כן אדר"ה גופיה צתחילת הסוגיא דצעי למילף עיכוצא צאשם מהיקשה דחמאתא, דהוי למד מן הלמד. ותירץ כתירון התוס' כאן דאשם גופיה למלוא משלמים יליף ולא איצטריך למילף מחמאתא אלא לענין עיכוצא דכתיבא צגופיה. ועי' עהרת הקודש ע"ד התוס' כאן מש"כ צה.

ה) צפנ"מ פירש כוונתם דמאחר דלענין מלוא כצ ילפינן מהיקשה דשלמים לכל המנחות דצעו לשמן, הלבך לא איצטריך למילף מחמאתא רק עיכוצא דכתיבא צגופיה ומש"ה לא הוי למד מן הלמד. ושצ מקשים על דצרי עלמס, דאי ילפינן כל המנחות למלוא משלמים א"כ למה ליה לאקושי מנחת נדבה לאשם, ומתריצים דצמנת לאו משום דמאשם ילפא אלא למימרה דלא הוי כחמאתא. ועי' לעיל (ה' ע"ג) צתוס' ד"ה הגך וצהע' מ"ד סס. ועי' צתוס' מנחות (צ' ע"ג) ד"ה מנחת חומא.

ז) ה"ק גרס **וקשה למ"ד דלא צעי למד קודש ומלמד קודש**. והיינו דלקמן פליגי אמוראי צהא, דאיכה למ"ד דוקא צשהלמד והמלמד שניהם קדש אזי אין למדין למד מן הלמד, אצל אס המלמד חולין שפיר למדין. ואיכה למ"ד דגם צשהמלמד חולין אין למדין. וכונת התוס' כך, אי נימא דמלורע חולין הוא א"כ אתי שפיר למ"ד דדוקא צששניהם קודש הוא דאין למדין. אצל אכתי קשה למ"ד דאף כשהמלמד חולין אין

הי להכי איתקש מנחת נדבה לאשם, דלא תימא דכל המנחות הוקשו לחמאתא ואפילו מנחת נדבה תהא פסולה שלא לשמה. קמ"ל מנחת נדבה הרי היא כאשם דכשר שלא לשמו. וראיתי צספר יתר הצו על התוס' צמנחות (צ' ע"ג) שהקשה על דצריהם דהא לרבנן כי היכי דמכשירין אשם מניעועא דאותה, מה"ט נכשיר נמי מנחת נדבה, ואמאי לריך היקישא דאשם לאכשורי. עש"צ.

חבי גרסינן עיקר קרא לבר' יהודה בריה דרבי חייה הוא בו'. תימא דזריש מנחות (דף 3) משמע לאידך דרשא עיקר דפריך אציי מכדי מחשבה דפסיל רחמנא היקישא הוא^(א):

הורעתה כח פסח ונתת כח בשלמים. דזמנן שלמים פסח לשם שלמים כשר ואילו זמנן הפסח שלמים לשם פסח פסולים, והלא יש פסוק צפסח לפסול שלא לשמו ואילו בשלמים אין פסוק^(ב):

דף י"א ע"ב

אמר ר' אליעזר לא אם אמרת בחטאת. [כלומר וא"כ] דין הוא שאחרים כשרים לשמו. [וקשה] נהי דלא דמי לפסח מ"מ ק"ו איכא וא"כ [נימא] יפסלו נמי מהאי דינא [ד]מותר חטאת צה עולה כמו [נ]דינא דמותר פסח צה שלמים. וי"ל (דלעיקר) [דעיקר] עעמו סמוך [אקרא] כדאיתא בפסחים^(א) (דף 33). וי"ל דהא לא חס אמרת דקאמר רבי אליעזר לדברי רבי יהושע קאמר אליצא דרבי יוחנן^(ב). ורבינו תם מלא צספר ישן צרישא דשמעתא רצה אמר צאחרים לשם חטאת^(ג) ומלא וצאחרים

פירוש ארזי הלבנון

מחשבה איירי חז לא ילפינן מהיקישא דזאת התורה, רק מהיקשא דכחטאת כאשם. ואולי משום הכי מייאנו החוס' כאן בצירוף זה. וכ"כ צספר חיים צרלנו.

(ט) צריך להבין, דמשמע שהקושיא א"כ הורעת כח פסח וכו' קאי על עגס הדין דלא יתכן שיהא דין שלמים לשם פסח חמור מדין פסח לשם שלמים. אבל קשה דא"כ מאי חבני הא דחזרו ודנו דין אחר, והלא אכתי קאי הדין כאשר היה והורעת כח פסח. ותירץ צשעמ"ק דלפי כך לישאנא דחזרו ודנו דין אחר אין לנו חוששין מנאותה פירכה דהורעתה, הואיל ונפקא לן הפסול מק"ו דמותר, אבל מעיקרא דהציא מכצרה דפסול גורם פסול, הוה פריך שפיר לסתור הסצרה.

(י) התם צגמרה פריך נימא הואיל וזמננו פוסל שלא צזמנו נמי פוסל אמר רב פפא שאני התם דאמר קרא ואמרתם צה פסח הוא, הוא צבויתו, לא הוא לשום אחרים ולא אחרים לשמו, צזמנו שהוא פסול לשום אחרים אחרים פסולין לשמו, שלא צזמנו שהוא כשר לשום אחרים אחרים כשרים לשמו. ועיי' צחוס' שס שכתבו דמ"מ אילעריך ק"ו דר"א דהכא דעיי' הק"ו משמע ליה דהוא צבויתו יהא לא הוא לשם אחרים ולא אחרים לשמו ועל ידי כך דריש דשלא צזמנו דכשר לשם אחרים אחרים כשרים לשמו דהא איתקוש אהדדי, אבל אי לאו ק"ו לא הוה דרשינן חלא לא הוא לשם אחרים ותו לא, עכ"ל. ועיי' עה"ק.

(יא) שהרי מתשובת ר' אליעזר משמע דמודה דהנשחטים לשם חטאת כשרים, דאל"כ הו"ל להשיב אגה נמי פסולנא נשחטים לשם חטאת, ואילו ר' יוחנן קאמר דלר"א הנשחטים לשם חטאת נמי פסולים. לזה כתבו החוס' דלר' יוחנן ל"ל דר"א לדברי ר' יהושע קאמר

למדים, דאף אי מזורע חשיב חולין אין למדים למד מן הלמד ותיקשי כנ"ל היכי ילפינן מנחה צהיקישא מחטאת דילפא צגז"ש ממזורע. כך ציראור דברי החוס' לפי הגהת ה"ק וכ"ה צבה"ז ושעמ"ק.

אבל הרבה מפרשים הקשו אהך גירסא, דהא צבהיא סוגיא דלקמן (י' ע"א) מפורש צהדיא דלמ"ד דלא צעינן למד ומלמד קודש, איכו ס"ל דדצר הלמד צגזורה שוב חזר ומלמד צהיקש (אפילו כשהלמד וגם המלמד הם קדש), וא"כ לדידיה ודאי לא קשיא מידי. ע"ש צסוגיא. וכ"כ החוס' לקמן (כ"ה ע"א) דאי מזורע חשיב חולין כו"ע מודו דחזר ומלמד צהיקש. ולכן כתב ציפה עינים דגרסינן כפי שהוא לפנינו **ולא קשה למ"ד וכו'**, ופירוש דצריהס דאי מזורע חולין הוא אחי שפיר לכר"ע, דלמ"ד לא צעינן למד ומלמד קודש לדידיה לא היה קשה כלל מעיקרא דהא איכו ס"ל דדצר הלמד צג"ש חזר ומלמד צהיקש, וכל הקושיא היה למ"ד דצעינן שניהם קודש, וכיון דהכא המלמד הוא חולין א"כ שפיר ילפינן למד מן הלמד אף לדידיה. וכן פירש צה"ג, אלא שגורם דצדריהס **ולא קשה למ"ד דלא צעי וכו'**, וכוננתס לפי גירסא זו דאפילו אי נימא דמזורע חשיב קודש, מ"מ לא קשה למ"ד דלא צעינן למד ומלמד קודש, דהא איכו ס"ל דאפילו צששניהם קודש דצר הלמד צגז"ש חזר ומלמד צהיקש כדאיתא צסוגיא התם. וע"ע צחילופי גירסאות ושאר מפרשים.

(ח) כפי שצ"ן צמסה"ש, החוס' צמנחות (צ' ע"ב) כצר תירלו דהא דקאמר התם מכדי מחשבה דפסל רחמנא היקשא הוא, אין הכוונה להיקשא דכחטאת וכאשם חלא להיקשא דזאת התורה דאיתקשו כל המנחות לשלמים דצבו עבודות לשמן, ע"ש. ואמנם לישאנא דקאמר אציי התם מחשבה דפסל רחמנא וכו', משמע דלענין פסול

צו"ו, ורצה לה צא אלה לפרש דברי רבי יוחנן ור' יוחנן עלמו מודה דבאחרים לשם העלאת פליגי ולא אמר אמרו דבר אחד אלא באחרים לשם פסח:

הג"ה אי אפלוג בלשמן בו'. ותימא השתא נמי דפליגי בשלא לשמן אזי יכול לעשות כר"י לכן צתירא שיפסול י"ד לשמו שחרית ולפרש עעמו משום דמקלתו ראוי. וי"ל דמזכר אינו חושש משום דשום תנא לא מכשיר פסח שחרית אלא זה (י):

הג"ה אחד בבקר ולא שנים בבקר. צעלמא דרשינן אחד (מן) המיוחד שבעדרו (מגילה דף כח.):

דף יב ע"א

ובין הערבים דבתיב במקורת ונרות למה לי. צין הערבים דתמיד ניחא ליה (ד) [דאילערדיך] לכדאמר צריש תמיד נשחט (פסחים דף נח.) דזימניה מכי ינטו לללי ערב:

ואם איתא בוליה ראוי הוא. ולא מזלי לתרן דנקט מקלתו ראוי משום רבי יהושע. משום דהכי פריך מנח ליה לר' אושעיא דצן צתירא מכשיר פסח שחרית, אי משום דפסול שלא לשמו דלמא עעמא משום דמקלתו ראוי דהא חזינן הכא דעטס עוצ הוא, אצל לדברי ר' אושעיא דאינו תופסו לעטס עוצ (ה) ח"כ מאי פריך רבי לרבי יהושע הלא צבולו ראוי הוא תליא מילתא:

פירוש ארזי הלבנון

דאילערדיך צין הערבים דתמיד למילף דזמן הקרצתו מכי ינטו לללי ערב, דהיינו מו' שעות ומחלצה. והיינו דגבי תמיד של שחר פליגי אמוראי בצרכות (כ"ו ע"ב) אי קרב עד סוף ד' שעות או עד סוף ו' שעות. וא"כ אי משום דרשא דאחד צבוקר ולא שנים צבוקר, הו"א דתיקף כשעבר זמן תמיד של שחר מתחיל זמן תמיד של צין הערבים ויקרב מתחילת שעה ה' או מתחילת שעה ז' כל חד כדאית ליה. קמ"ל צין הערבים דהיינו מכי ינטו לללי ערב שהוא משש שעות ומחלצה.

והקשו המפרשים, דבאמת נעייית לללי ערב מדאורייתא הוא מו' שעות ואילך, ודקיי"ל משש שעות ומחלצה זהו מדרצן צעלמא, וא"כ אכתי קשה למ"ד דתמיד של שחר עד ו' שעות צין הערבים למה לי. ועי' קר"א ותוס' קדושה. וצחי' הגרמ"ד כתב דמשמע מדברי החוס' דמשש שעות ומחלצה דאורייתא הוא. עי' שם צעמוד הקודם שהאריך בזה.

צ) ואע"ג דר' אושעיא גופיה הוא דאמר לעיל עטס זה דאי הוו פליגי בלשמו הו"א דר' יהושע מודה לצן צתירא משום דמקלתו ראוי. על כרחך לאו משום דס"ל דהוא עטס עוצ, דא"כ מנ"ל באמת דצן צתירא מכשיר לשמו. אלא ודאי אין כוונתו רק דהיינו יכולים לעשות כן אצל אליבא דאמת אינו עטס מספיק ודוקא צבולו ראוי תליא מילתא.

וה"ק לדידי אפילו אחרים לשם העלאת פסולים אלא לדיך אודי לי מיהת צפסח.

יב) זהו תירוק אחר למאי דקשה אדר' יוחנן (ע"י צאות שלפניו). ודבאמת גס ר' יוחנן ס"ל דר"א לא קאי אהעלאת, וזהו גופא צא רצה לפרש, דמה שאמר ר' יוחנן "יוסי צן חוני ור"א אמרו דבר אחד" כוונתו דוקא באחרים לשם פסח. וגרסינן צמילתיה דרצה כמו שצ"ל ר"ת צספר ישן "ובאחרים", דחוספת הו"א מורה דרצה צא לפרש דברי ר' יוחנן דלעיל מיניה.

יג) צעמ"ק גורס "צדברי צן צתירא" ותיבת כר"י נמחק. אצל צספר לשם זבח מיישב הגירסא "כר' יוחנן לצן צתירא", שכ"ה דעת ר' יוחנן לקמן צסמוך (י"ב ע"א) דלצן צתירא לשמו פסול ואעפ"כ פוסל שלא לשמו משום דמקלתו ראוי.

יד) ולית הלכתא כותיה הלכך ליכא למיחש דילמא אחי למיטעי צדבריו (שעמ"ק).

טו) כוונתם דלא תקשה לר' יהושע דריש צין הערבים ממש ח"כ למאי אילערדיך מיעועא דאחד צבוקר. לזה כתבו דצעלמא דרשינן וכו' (חק נתן ומי"ט ושאר מפרשים).

טז) היינו דלכאורה קשה אמאי לא פריך הגמ' מצין הערבים דתמיד, דמאחר דרשינן אחד צבוקר ולא שנים צבוקר ממילא ידעינן דמזאתו צין הערבים. ומתוך תוס'

הג"ה אי דאפרשיה האידנא דחוי מעיקרא הוא. ללא דמי למחוסר כפורים ללא חשיב דחוי קודם הבאת קרבנו^א, דאין זמנו עד שיטבר ויעבול, אבל האי לא חזי לפסח ושלמים אע"פ שהיה זמן שלמים^ב:

רב פפא אמר אפילו תימא מאורתא לילה אין מחוסר זמן. צריש מנחות (דף ה.) משמע דרב פפא ס"ל יש מחוסר זמן לצו ציוס^ג. ולריך לחלק בין מחוסר זמן דהכא להתם^ד:

לילה אין מחוסר זמן. וכן משמע (צצרייתא) [צכריותא] (דף ה.) וצחגיגה (דף ט.) לרבי יוחנן, וכן צמנחות פרק שתי הלחם (דף ק.) וצמזיר (יח.) וציומא פרק אמר להם הממונה (דף כט.):

לילה לקדושה יום להרצאה. הקשה הרב רבי יוסף דצתמורה (דף י.) משמע דתם צמעי תמימה קדוש לקדושה חלה לעובר צמעי אמו, והיאך קדוש בין לצר פדא בין לרי' יוחנן^ה, והא לילה לקדושה דוקא אבל קודם לכן לא^ו:

פירוש ארזי הלבנון

להקריבה, הא כל שאסור באכילה לישראל אסור להקריבו, דכתיב ומשקה ישראל מן המותר לישראל. ומשני רש"ל אין מחוסר זמן לצו ציוס והלכך כיון דתהא מותרת היום לישראל לאחר שתקרב מנחה אחרת, לא חשיב מחוסר זמן. ופריך ליה רב פפא מדתניא גבי קרבנות מזורע שאם הקדים שחיטת חטאתו לשחיטת אשמו חטאת פסולה (לפי שגינה סדר הקרבנות). ואי ס"ד אין מחוסר זמן לצו ציוס אמאי פסולה וכו'. ע"כ תורף הסוגיא. ומשמע להדיא דלרב פפא יש מחוסר זמן לצו ציוס, והיכי קאמר הכא דאפילו הקדישה צלילה לא היו מחוסר זמן.

ו) התום' סתמו דצריהם, וצטעמ"ק כתב לצר דהתם מיירי צהקדמת העבודות אבל הכא מיירי צהקדמת ההפרשה. ובע"ז כתבו התום' צמנחות שם. ונראה ציחור הדברים כפי שראיתי צמפרשים, דשאני התם צהכיה דמנחות דהוי מחוסר זמן מחמת חסרון מעשה, דזמן שחיטת חטאת מזורע לא הוי אלא אחר מעשה הקרבנות האשם, וכן גבי מנחת העומר זמן הקרבנות המנחה הוא דוקא לאחר מעשה הקרבנות העומר שע"י הותר החדש, וצ"ל לרב פפא דלא אמרינן אין מחוסר זמן לצו ציוס שיחשב כאילו כבר נעשה המעשה ההוא. משא"כ הכא דמפרשים קרבן קודם שהגיע זמן הקרבנות דאינו אלא מחוסר זמן גרידא חיימנא ממיילא אחי, צ"ל גם רב פפא מודה דלא חשיב מחוסר זמן.

ז) היינו דפליגי התם צר פדא ורי' יוחנן אי חלה קדושה על העוברין, ומסיק שם (דף י"א ע"א) אצ"י תם צמעי תמימה דברי הכל קדים גופיה, כי פליגי צמעי צעלת מוס פליגי וכו' ע"ש. וזהו שכתבו התום' דתם צמעי תמימה קדוש וכו' והיאך קדוש בין לצר פדא בין לרי' יוחנן.

ג) היינו דלכאורה תיקשי נמי מכל מחוסר כיפורים צעלמא דמפרשים קרבנו קודם שיטבר ויחיה ראוי להקריבו, אמאי לא הוי דחוי מעיקרו.

ד) פירוש דלא חשיב דחיה אלא צשפצר הגיע זמן הראוי להקרבנותו ונדחה מהקרבנה, ומש"כ צקרבן דמחוסר כפורים כל זמן שלא הגיע זמן הקרבנותו אין כאן דחיה שהרי אחתי לא נראה להקרבנה ולא נדחה מעולם. משא"כ קרבן פסח, כיון דיש צו גם דין שלמים שהרי ראוי להקריבו כל השנה לשלמים, וגם עכשיו הוא זמן שלמים ואע"פ"כ אי אפשר להקריבו מלד דין קרבן פסח שעליו, א"כ חשיב דחוי מלד קרבן שלמים שצו שנדחה מהקרבנה צזמן הראוי לו.

ועי' קר"א שהקשה דהא דפסח קרבן שלמים צשאר ימות השנה הוא גז"כ דילפינן לעיל (ח' ע"ג) מאם מן הללן קרבנו וכו', אבל צי"ד קודם חלות דצבר הגיע זמנו של פסח שצו אין צו שם שלמים אלא שם פסח לחודיה, ומא זה שכתבו דנדחה מלד שלמים שצו.

וליישב זה מציאים משם הגרי"ז וחז"א וקב"י ועוד מפרשים, וצ"ל הבחנו דצריהם לעיל (ח' ע"ג אות ל"ג) דהתום' ס"ל דכל קרבן פסח מעיקר הקדישו פתיבא ציה נמי קרבן שלמים (ולא שאחר הפסח נשתנה דינו להיות שלמים), ואפילו למ"ד פסח שלא צזמנו צעי עקירה, צכו אינו צצביל להעיל עליו דין שלמים, אלא לדחותו מדין פסח שצו. וא"כ שפיר כתבו התום' דהוי דחוי מלד דין שלמים שצו. וע"ע צמפרשים כאן שהאריכו צזה.

ה) התם צמנחות קאמר רש"ל מנחת העומר שנקמלה שלא לשמה כשרה וקריבה, ומי"מ אינה מתרת את החדש ולריך להציא מנחה אחרת תמורתה. ופריך הגמרא דכיון דאינה מתרת את החדש היאך מותר

יום להרצאה. תימא תיפוק ליה מציוס לוותו (לקמן י"ח ע"א) ולמא לי דכתיב ציוס השמיני (י). וי"ל דאי לא כתיב אלא והיה שבעת ימים תחת אמו הוה אמינא אס שחט זבילה אס עלו לא ירדו, והשתא קמשמע לן דהוי מחוסר זמן (ו) ותד [אפילו לר"ש] דאין פסולו בקודש (ז). וצפ' בתרא (לקמן ק"ג) נמי משמע דאס עלה ירד [ד]תן מחוסר זמן ששחטו בחוץ אינו זכרת, דאס (ח) עלו לא ירדו [הא] מוכח התם [קט]. דקרי מתקבל לפתח אהל מועד וחייב כרת בחוץ. ולר' יהודה דלמא (לקמן דף פד) בשחיטת לילה אס עלה תרד (י) י"ל למ"ד צפרק בתרא (סס קג) אין לילה צמא (י) השתא שהוא מחוסר זמן אס

פירוש ארזי הלבנון

(א) היינו מחוסר זמן להקרבה דאינו נותר לגזוה עד יוס השמיני, ואעפ"כ לענין קדושה שרי להקדישו דלילה לא הוי מחוסר זמן. וכבר הלאו המפרשים מקום לדברי רש"י בשעת (קל"ז ע"א) ד"ה הוה אכליון, שכתב דלילה אינו מחוסר זמן להקרבה, רק העעס דיוס שמיני להרצאה ולא זבילה הוה משום דכתיב ציוס לוותו.

(א) היינו דפליגי ר' יהודה ור' שמעון (לקמן פ"ד ע"א) גבי נשחטה זבילה, דלר' יהודה אס עלתה תרד ולר' שמעון לא תרד דכל שהיה פסולו בקודש אס עלה לא ירד. והשתא קמ"ל קרא דזביל שמיני לא הוי פסולו משום איסור לילה גרידא, אלא פסול משום מחוסר זמן צגופו, ומש"ה תרד אפילו לר' שמעון כיון דמחוסר זמן לא היה פסולו בקודש, ואע"ג דכבר הקדישו מצעד לילה מ"מ לא חשיב פסולו בקודש כיון דאכתי לא היה גופו ראוי להקרבה.

(ב) פי' אי ס"ד למימר דאס עלו לא ירדו, אס כן תיקשי, דהא מוכח התם דכל הפסולים שאס עלו לא ירדו קרי מתקבל לפתח אהל מועד וכל המתקבל צאהל מועד חייב כרת על שחיטתו בחוץ. וא"כ היכי תן התם דמחוסר זמן בחוץ אינו זכרת. אלא ע"כ מוכח דמחוסר זמן עס עלה ירד.

ודע שהתוס' לקמן (נ"ט ע"ג) צד"ה עד שלא נצנה המזבח, כתבו דהא דכל שאס עלה לא ירד קרי מתקבל צפנים, זהו דוקא בהעלאת המזבח, אבל בשחטת פסולין בחוץ אע"ג דצפנים אס עלו לא ירדו, הא לא מיקרי מתקבל צפנים ופטור. ועי' צמפרשים סס.

(ג) היינו, תינה לר' שמעון קמ"ל קרא דמיוס השמיני דליל שמיני פסול מחמת מחוסר זמן ותד, אבל לר' יהודה דס"ל צלא"ה דשחיטת לילה תרד, א"כ למאי איצטריך קרא דמיוס השמיני.

(ד) היינו דפליגי התם רב ושמואל אי יש פסול לילה צצמת יחיד, וא"כ למאן דמכשיר לילה צצמה שפיר

(ח) ואע"ג דהתוס' לקמן (ק"ד ע"ג צד"ה היתר) ס"ל דהמקדיש מחוסר זמן חל ההקדש דזיעוד וא"כ לשיעתא אפשר היה לתרן דמייירי התם שהקדיש צאיסור. מ"מ התוס' צתמורה (י' ע"ג) כבר הוכיחו דאף לכתחילה שרי להקדיש עובר צמעוי צהמה. ותירלו התוס' עס דקודם שגולד מלי מקדיש ליה משום דילפינן התם צתמורה (כ"ה ע"ג) מקרא דכתיב גבי צכור יוכל לא יקדישו צצען ת"ל אשר יזכר לה' משיזכר לה' אי אתה מקדיש אבל אתה מקדיש צצען אמו, וילפינן מיינה לשאר קדשים דאפשר להקדיש עובר. כן פירש הגרעק"א צגלה"ש עס. ובשעמ"ק כאן כתב ליישב דלא שייך מחוסר זמן אלא כשגולד מדכתיב גבי מחוסר זמן 'שור או כש גוי' כי יולד', דלא מנעט ליה קרא אלא כשגולד הא צמעוי אמו קדיש ולא שייך ציה מחוסר זמן.

(ט) צספר פנ"מ הקשה על דצריהס, דודאי איצטריך ציוס השמיני ללמד דלילה לא הוי מחוסר זמן. שהרי עיקר הילפותא הוה מדשרי להקדישו זבילה אע"ג דמחוסר זמן הוה ופסול צגופו לענין הקרבה [וצכל הז' ימים אסור להקדישו מה"ע], שמע מינה דלילה לא הוי מחוסר זמן. אבל אי לאו קרא דציוס השמיני, אע"ג דהוי ידענא דאסור להקריבו זבילה משום ציוס לוותו, מ"מ מלד פסול לילה גרידא היה שרי להקדישו כיון דפסול חסרון הזמן אינו צגופו, וכמו שאר קרצנות דמותר להקדישן זבילה או אפילו ימים רבים ערס הגעת זמן הקרצתן כמו קרצנות המועדות וקרצנות מחוסרי כיפורים. וא"כ אי לאו קרא דציוס השמיני ללמד דלילה לא הוי מחוסר זמן הו"א דפסח לצן צתירא אסור להקדישו זבילה כיון דפסול להקרבה צגופו. וכעין דברים אלו כתב כאן צספר עולת שלמה עי"ש. ומש"כ דפסח שלא צזמנו יחשב פסול צגופו, היינו מלד דאסור להקריבו שלמים אע"ג דהוה זמן שלמים כמ"ש תוס' לעיל ועי' אות ד'.

שחט [ב]לילה אחר שזיעי פסול אף צצמה. וקשה למאן דאמר יש פסול לילה צצמה^(ט), יש לומר דמודה אף ר' יהודה דצצמה שחיטת לילה לא תרד^(י):

חג"ה קדושה ואינה קריבה. לא דמי לרגלה של זו עולה דתמכר לזורכי עולה (תמורה דף יא:) דהתם אינה דחוייה כיון דזידו לקדשה י^(י) י^(י):

פירוש ארזי הלבנון

דודאי אי היה דעתו לחזור לא היה ממיר ולכן המיר, שאם היתה דעתו לחזור לא היה ממיר. וצעה"ק כאן הקשה כן מדעתו ולא הזכיר דברי חוסי הללו ע"ש.

יע) ראיתי צספר מנחת אברהם שהקשה אמאי חשיב זידו, והלא משעה שמכרה לזרכי עולה שוב אין זידו להקדישה ומאותה שעה תידחה. ותיקן צס"ג הגר"י אדלשטיין ז"ל דמייירי שמוכר למי שהפריש כבר מעות לקרצנו והשחא כשימכור לו הבהמה על אותן המעות הוי חילול דרך מקה ומיד כשהלוקח זוכה הבהמה הוקדשה על ידי הפדיון מן המעות וצכה"ג לא נדחתה הרגל כלל מהקרבה דמיד צשעת המכירה קדשה כל הבהמה, עכ"ד. ומדצריהם נראה דפשיעה לכו דלא מהכי מה שציד הלוקח להקדישו משעת לקיחה ואילך, אלא לר"ך שיהיה זידו של המקדיש הראשון דוקא, וכמו בצבמה של שני שותפין דהוי ליה דחוי אע"ג דזידו של השותף להקדיש חליה השני, אלמא צעיון שיהא זידו של המקדיש הראשון דוקא.

ובה"ש אע"ג דודאי יש חילוק בין זל"ז, דגבי מקדיש רגלה היה זידו של הצעלים בכל שעה להקדיש את כולה, וגם לכשמכרה מעתה ואילך יש זידו של לוקח להקדישה כולה, ולכך שפיר חשיב זידו. משא"כ גבי שותפין התם מעולם לא היה ציד המקדיש הראשון להקדישה כולה, ומש"ה חשיבה דחוייה. מ"מ חילוק זה לא נהירא דמהיכי תיתי דניצעי שיהא דוקא זידו של המקדיש הראשון ואמאי לא סגי מה שציד השותף להקדישה תיכף ומיד לאחר שהקדישה הראשון. ויש מסבירים עפ"י חילוקו הידוע של מרן הגר"י ז"ל בין דחוי משיקרא דהוא ריעותא צעלם הקדושה, לבין נראה ונדחה. ע"ש צמנחת אברהם וצשאר מפרשי זמנינו שהאריכו צבה.

ועל דרך הפשע י"ל העעם משום דההקדש לא היה על דעתו של השותף, וכל שאינו על דעתו אין זה מיקרי זידו. ודמי להא שכתבו התוס' לקמן (ל"ד ע"ב ד"ה כל שציד) גבי מומר דאע"ג דזידו לחזור מ"מ אינו חשיב זידו כיון שאין דעתו לחזור. הצחנו דצריהם לעיל אות י"ח. כן נראה לענ"ד פשוט. אמנם לפי"ז נמצא דהיבא דנתרצה השותף מתחילה להקדישה בין שניהם, שפיר דמי, ואין כאן דחוי כלל כיון דזידו של כל אחד להקדיש

אילעריך ציוס השמיני למיפסל ליל שמיני צצמת יחיד משום מחוסר זמן.

עו) היינו אכתי קשה למאן דפוסל צצמה למאי אילעריך קרא אליצא דר' יהודה. ותירצו דאע"ג דר' יהודה ס"ל צעלמא דשחיטת לילה תרד, מ"מ מודה דצצמה לא תרד. וא"כ י"ל כהתירוק הקודם דאילעריך קרא לאשמעינן לליל שמיני הו"ל מחוסר זמן ותרד אפילו צצמה.

עז) העה"ק והמלאי"ט והגר"י ז"ל תמכו דמנ"ל להתוס' דצמה מקדשה פסולין, והלא הך דינא דאם עלו לא ירדו ילפינן לקמן מדכתוב כל הנוגע צמזח יקדש, דהצמזח מקדש פסולין ליקרב, והיינו דוקא צמזח דקדיש אצל צצמה כיון דלית צה שום קדושה מהיכי תיתי לומר דמקדשה פסולין.

וצעה"ק כתב ליישב עפ"י המצואר צשלהי מסכתין דמותר להכניס אצרי צמה קטנה להקריבם צצמה גדולה, וא"כ משכחת לה צכה"ג, דמזבח דצמה גדולה יש עליו כל קדושת המזבח אף לענין דמקדש פסולין. וכע"ז כתב צחי' הגר"י והוסיק עוד דאפשר דכוונת התוס' דמייירי מששלה צהן האור דלא ירדו, דדין משולת אור נראה דשייך גס צצמה קטנה דהוא מדין הקטרה ולא מדין קדושת מצבה. והאחרונים האריכו צציהאר דצריי.

וצאור שמה (פסוה"מ פ"ג הכ"ה) כתב דאפשר שהדבר תלוי בצלוגתה דר' שמוען ור' יוסי לקמן (ק"ה ע"ב), דלר' יוסי העלאת קרבן צצמה קטנה צשעת היתר הצמות צעי מצבה דוקא, וא"כ קדושת מצבה אית ציה ומקדש פסולין, ואילו ר"ש ס"ל דלא צעי מצבה ויכול להעלות אפילו על הסלע או על האצן וא"כ אינו מקדש פסולין. ע"ע שם. אצל צעה"ק כבר עמד ע"ז וכתב דאפילו למאן דצעי מצבה דוקא מ"מ מנגן לתת עליו קדושת מצבה שיקדש פסולין.

יח) ואמרינן לקמן (ל"ד ע"ב) כל שצידו לא הוי דחוי. והקשו שם התוס' מהא דצסמוך דא"ר יוחנן הפריש קרבן והמיר דת וחזר צו, הואיל ונדחה ידחה. והא התם נמי זידו לחזור ואפ"ה הוי דחוי. ותירצו דמומר אין קרוי זידו, כיון שאין דעתו לחזור. וע"ש ציד דוד צציהאר

ש"מ בעלי חיים נדחין. וה"ת מאי קמ"ל ר' יוחנן, מתני' היא צפרק מי שהיה עומא (פסחים 10:)
המפריש נקבה לפסחו כו' ואמריו' עלה בגמ' (שם 7א.) ש"מ תלת^ב. וכי תימא מוסי' דאיכה
פלוגתא דתנאי צבעלי חיים נדחין צפרק שני שעירי (וימא דף 70.) ואשמועינן ר' יוחנן דבעלי חיים נדחין,
הא א"ר יוחנן חדא זימנא^ב. וי"ל דמפריש נקבה דחייב צידים^ב ואפילו [ר3] מודה התם דבעלי

פירוש ארזי הלבנון

את חלקו. ולא משמע כן מדברי התוס' בקידושין (דף ז'
ע"א ד"ה וזחר) שהקשו אמאי נקט ר' יוחנן חזר ולקחה
ולא נקט צהמה של שני שותפין שהקדיש כל אחד חליה
ע"ש. ומקושייתם משמע דאפילו אם דעת השותף השני
להקדישה ג"כ, מ"מ אם מקדישים כל אחד חלקו בז"א^ז
חשיב דחוי. וכן דקדק מדצריהם צמקש דוד.

ו"ל לדצריהם הא דלא חשיב צידו של השותף, היינו
משום דהו' אפשר למיעצד הכי שיקדיש השני תיכף עם
כלות הקדשו של ראשון, דהו' אפשר לזמנא, ועל כרחק
איכה רגע כמימרה דאיוו צידו של השני להקדיש
ומש"ה חשיבא דחוייה אפילו צכה"ג. (וגם אם נמלא
דרך שיוכלו להקדיש צזאח"ז ע"י תנאי או כל דרך אחר,
מ"מ קושיית התוס' הוה דנימא שותפין שהקדישו
צזאח"ז דומיא דהקדיש חליה וזחר ולקח חליה, וצכה"ג
לא משכחת לה צלא דיהו כמו שנצח"ר.) וע"י מקדש
דוד שהקשה על דברי התוס' הנ"ל דא"כ היכי משכחת
לה קרבן שותפות צעלמא, דאין לומר שהקדישו שניהם
צצ"א דהא קו"ל אי אפשר לזמנא וכו', ותירך דמיירי
שהפרישו כ"א מעות לעולתו ואח"כ לקחו צהמה
צשותפות דצנת אחת נתחללו המעות על הצהמה. ע"ש
שסיים דהו' דוחק.

ולענ"ד יש לפרש כוונת דברי התוס' דלימא ר' יוחנן
צהמה של שני שותפין, היינו צזאופן שלא נתרצה השותף
השני מלכתחילה (ומש"ה גמי לא חשיב צידו), וכל
קושייתם היתה דלמה ליה לר' יוחנן למימר דזחר
השותף ולקחה, לימא דהשותף השני נתרצה להקדישה
אח"כ. ולפי"ז שפיר משכחת לה קרבן שותפין
צשהקדישו צזאח"ז וא"ל לאוקמיה דוקא צשהפרישו
מעיקרא כל אחד מעות לעולתו (וע"י להבן סוף אות
כ"צ מש"ה צשם הו' דוד, ע"ש שכתב דשותפין שנתראו
מנו להקדיש צזאח"ז ע"ש).

ס) ואע"ג דאיכה למימר דתמורתה כיולא צה אתי
לאשמועינן דלא שמעינן ממתני', מ"מ הש"ס דדייק
ממילתיה דר' יוחנן שמש מינה תלת, לידוק ממתניתין,
ומאי איצטריך למידק ממילתיה דר' יוחנן (תוס' יומא
ס"ד ע"ב).

כא) היינו התם ציומא פליגי רב ור' יוחנן גבי צבעלי
חיים נדחים, וא"כ כבר אמר ר' יוחנן חדא זימנא

דהלכתא כהך תנא. כך פירשו המפרשים. וצ"ס עהרת
הקודש וצמשמרות כהונה ועוד ספרים פירשו דמ"ש
התוס' דכבר אשמועינן ר"י חדא זימנא כוונתם להא
דאמר ר' יוחנן צכל מקום הלכה כסתם משנה, וא"כ
מזה שמעינן דהלכתא כמתני' דפסחים דהמפריש
נקיבה לפסחו, ע"ש צדצריהם.

ב3) ולא פירשו התוס' מאי שנה הכה גבי שותפין דלא
מיקרי דחיה צידים, והלא סוף סוף הוא עלמא דחאה
ע"י הקדשו ודמי ממש למקדיש נקבה לפסחו דע"י
הקדשו נדחית מליקרב. ואחר העיון צמפרשים נראה
דשאני נקבה לפסחו דאין קדושת קרבן פסח יכול לחול
עליה, והו' ליה כמקדישה מלכתחילה על מנת שלא
ליקרב, ומש"ה חשבינן ליה דחיה צידים. משא"כ הכה
דמקדיש צהמה הראויה לעולה, וההקדש אכן חל על
חליה אלא דלא מני למיפשע על כולה מחמת חלקו של
שותף. מש"ה אע"ג דהדיותו נעשה ג"כ מחמת הקדשו
של זה, מ"מ לא חשבינן ליה כל כך דחיה צידים, דסוף
סוף לא מחמת עלם מעשה ההקדש הוא שנדחתה, אלא
מחמת חלקו של השותף המונע התפשטות הקדושה.
ונראה שזהו גם כוונת התוס' ציומא (ס"ד ע"ב) שחילקו
דגבי מקדיש נקבה לפסחו הו' דחיה גמורה דלא ראויה
לעולם לפסח שהוקדשה לשמו, משא"כ צהך דשותפין,
ע"ש.

ועל דרך זה היה מקום לפרש גם כוונת דברי התוס'
צפסחים (ע"ו ע"ב) שכתבו דגבי שותפין כיון דדרך
הקדשו דחי לה לא מקרי כל כך דיחוי צידים. וצזאמת
צס' עה"ק מפרש כן צכוונתם. אמנם הרבה מופשרי
הש"ס וכן התו"ע צפסחים הציוו שכונת התוס' שם
לחלוק על התוס' שלנו וס"ל דגם גבי מקדיש נקבה
לפסחו לא חשיב דחיה צידים כיון דהו"ל דחיה דרך
הקדש.

חיים נדחין. ומיכה קשה מאכל חלב והמיר דתו (להלן ע"ג) דהוי דחייב צידים^ב, ועוד דהוי נראה ונדחה ולמה ליה לרבי יוחנן לאשמועינן^ד. ולריך לדקדק בכל הכך מיימרות דר' יוחנן^ב הכך תלת דצעלי חיים נדחים וצשני מקומות דפליגי רב ור' יוחנן צההיא דצפרק שני שעירי וצההיא דלקמן פרק קדשי קדשים (לקמן דף טו.) גבי מצח שפגס:

ושמע מינה יש דיחוי בדמים. פירש בקונטרס בדבר שאין צו אלא קדושת דמים, [ד]לא תימא שאין דחוי (מעיקרא^ב אין צו) אלא בקדושת הגוף^ב. וא"ת א"כ דחוי מעיקרא ודחוי דמים הכל אחד דכל דחוי מעיקרא אין צו אלא קדושת דמים^ב. וי"ל דמשכחת לה בצבל דס צבלי שיש צו מים דראשון ראשון דחוי וחזר ונהפך למראה דס^ב ו, וצפי התערובת (לקמן דף עה.) אמרי' דדס לתוך מים

פירוש ארזי הלבנון

התוס' אכתי סצרי דלא שייך דיחוי מעיקרא בקדושת הגוף כלל וכדמפרשי ואלו. וצשמ"ק גרים לה וז"ל.

(כז) לשון התוס' בקידושין צרור יותר וז"ל, וש"מ יש דיחוי דמים, פי' יש תורת דיחוי בדבר שאין קדוש אלא לדמיו, כגון זו שמתחילה לא הקדישה אלא לדמיה שתימכר ויקדשו דמי חליה, שהרי ליקרב להלאין לא היתה ראויה, ואפ"ה חל עליה תורת דיחוי לידחות מעל המצח לעולם ולא אמרינן אין דיחוי אלא בדבר שהוקדש לגופו ליקרב כו', עכ"ל.

(כח) דאם היה צו קדושת הגוף אזי אפשר היה להקריבו ולא היה דחוי כלל. וא"כ קשה דלא לימא ש"מ תלת אלא תרתי דדיחוי מעיקרא ודיחוי דמים חד הוא.

(כט) ר"ל דלעולם משכחת לה דיחוי מעיקרא דלא הוי קדושת דמים אלא קדושת הגוף, וכגון דס שבצר קדש ליקרב, אלא שבשעת קבלתו צבלי נדחה מהקרבן ע"י ציעולו דמים, ואח"כ חזר ונראה ע"י שנתרבה על המים וחזר לו מראית דס, אע"ג דחשיב ליה השתא דס מעליה, מ"מ פסלינן ליה משום דיחוי. וא"כ אי לאו דאשמועינן דיחוי דמים, הו"א דדוקא בקדושת הגוף הוא דשייך דיחוי ולא בקדושת דמים. [והעיר מהרש"א (צפסחים טז) דאע"ג דצדחוי מעיקרא דהכא ממיילא שמעינן מינה נמי דיחוי דמים, מ"מ נפ"מ בדוכתא אחרונה דמלינו זה צלא זה].

(ל) על דצרי התוס' כאן ישנן ד' הערות מפורסמות, ונציאם אחת לאחת.

ההערה הראשונה, דהלא הדס צעודו צואר הצבחה צבר היה עומד ונראה לקבלה, ורק לאחר מכן כאשר נתצבל דמים נדחה, וא"כ לא הוי דחוי מעיקרא אלא נראה ונדחה. וכתב המקדש דוד (סי' ל"ג אות ב') ליישב דכל זמן שלא נתקבל הדס צבלי לא שייך צו תורת דיחוי כיון דלא נראה עדין להצאה, ורק משעת קבלה שייך צו תורת דיחוי ומש"ה כשנתצבל דמים בשעת קבלה חשיב

להקריבו החזי והרי צבר היתה דחוייה ממיילא, עי"ש. ואפשר לומר דהטעם גבי נקיבה דהרי לעולם אינה ראויה לפסח ולהכי הוה שפיר דחייב צידים אצל גבי שותפין לא מיקרי דחייב צידים שהרי תצירו היה יכול ג"כ להקדיש חזיו שלו והיה ראוי להקרבנה דהרי שנים מתנדבים עולה ושלמים אחד וכדאיתא בצוק פרק י"ג דמנחות (דף ק"ד ע"ג) ועי"ש צשער המלך על הסוגיא, עכ"ל. ועוד יש צכל זה אריכות צמפרשים כאן וציומא וצפסחים ע"ט.

(ג) הקשה הצ"ח דילמא גבי מומר אחת לאשמועינן דאע"ג דיש צידו לחזור אפ"ה הו"ל דחוי, וכדעביד ליה הש"ס אריכותא זו לקמן. וצח"נ הקשה עוד דילמא גבי מומר אחי לאשמועינן דאע"ג דהדחיה אינה מחמת הקרבן אלא מחמת הצעלים אפ"ה הו"א דחיה. וכתב ליישב דגם זה צבר אשמועינן ר' יוחנן לקמן פרק קדשי קדשים (דף י"ט ע"א) גבי מצח שפגס דהתם נמי צידו לתקן המצח והדחיה נמי אינה מחמת הקרבן. ע"ש. ומ"מ אכתי מקשים המפרשים דמוך דמצח שפגס לא שמעינן דהו"ל דחוי רק צמחוסר מעשה, ואכתי אילעריך לאשמועינן גבי מומר דהוי דחוי נמי צשאינו מחוסר מעשה. וע"ש צבעה"ק ושפ"א.

(ד) ר"ל כיון דצבר אשמועינן ר' יוחנן דאפילו דיחוי מעיקרו הוי דיחוי אע"ג דלא אחזי כלל, כ"ש גבי מומר דנראה ונדחה ודאי שוב אינו נראה וק"ל (ח"ס).

(ה) פי' דקשיא להו אמאי צהני תלת מיימרות דר' יוחנן דהיינו צהמה של שני שותפים ואכל חלב והמיר דתו ואכל חלב וגשתעבה, לא הוצרכו פלוגתא דרב צהדיא, וצההיא דפרק שני שעירי וצההיא דפרק קדשי קדשים הוצרכו פלוגתא דרב צהדיא, ודו"ק דזהו הדרך הנכון צפירוש דצריהס (ח"ס).

(ו) ה"ק מוחק תיבת מעיקרא וכן ליתא צתוס' צקידושין וצפסחים. ולנאורה הוא מוכרח דהא השתא

ראשון ראשון בעל לא^א ולענין כיסוי אינו כן דאין דחוי אלל מלות^ב. וה"ר חיים מפרש יש דחוי בדמים שדוחה *תמורתה שלא לקרב (ואמרוי כאן) [ולא אמרינן כיון] דאין קדושה חלה לדמים לא אלימא להתפוס התמורה לדחותה מקדושתה לעשותה כיוולא זה^ג. וכפירוש זה משמע מתוך גירסת

פירוש ארזי הלבנון

(ומ"מ לא חשיב נראה ונדחה, עיי' בהערה השניה שהבאנו דבריו).

לא) השתא מציאים תוס' ראייה לדבריהם דדס שנתקבל בכלי מלא מים וכו' פסול משום דחוי. דתנן התם דס שנתערב בדמים אס יש צו מראית דס כשר, ואמרינן עלה בגמ' דהני מילי בשפלו מים לתוך דס, אבל אס נפל דס לתוך מים, ראשון ראשון בעל, ואע"ג דלצסוף רבה הדס על המים וחרז ונהפך למראית דס אינו חחר ונייעור, משום דכשנתבעל בתחילה כבר נדחה מהקרבנה ושז אינו קרב.

וכנה בגמרא שס לא מפורש בהדיא טעם הפסול משום דחוי, ולכאורה היה אפשר להסביר צאופן אחר (דגבי דס לא אמרינן חחר ונייעור, או דצכה"ג חשיב פסול בקבלה עלמה). ולזה מציאים תוס' הא דמסויס שס "ולענין כיסוי אינו כן דאין דחוי אלל מלות". דמה מוכח דעעס הפסול גבי דס קדשים הוא משום דחוי ולא משום טעם אחר. וכן פירש צטה"ק כוונת תוס' (ודלא כה"ק דמוחק תיבות ולענין כיסוי וכו').

לכ) וא"ת אכתי קשה נהי דאשכחן דדחוי מעיקרא דלא הוי דחוי בדמים, אבל דחוי בדמים לא אשכחן דלא הוי דחוי מעיקרא, וא"כ לאשמעינן דחוי מעיקרא ולא אינעריק לאשמועינן דחוי בדמים. וי"ל דאשכחן נמי דחוי בדמים דלא הוי דחוי מעיקרא כגון המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר דהוי קדושת דמים דאין פסח צא מנקבה ולא הוי דחוי מעיקרא שברי הולד ראו ליקרב. כן כתבו תוס' צפ"ק דקידושין (דף ד' ע"ג) ד"ה ש"מ בעלי חיים, ע"ש (חק נתן). וצטה"ק כתב דתוס' כאן פליגי צזה על תוס' דקידושין הנ"ל, ע"ש.

לג) לריק להצין, כיון דצעלמא דין התמורה כדון עיקר הקרבן, מביכי יחייל לומר דתמורה בעעשית על צהמת קדושת דמים תיחשב צת הקרבנה עפי מהקרבן שצאה מחמתו. והתוס' בתמורה (כו"ז ע"א) הקשו כעין זה על הגמרא שס, ותיירלו דקס"ד דלאזלינן צתר דעת המקדיש שביה דעתו להקריבה ע"ש. וצזה יש לצאר לשון הר"ר חיים כאן, דקס"ד דוקא בקדושת הגוף דאליס, אזי יש צכה קדושת הקרבן להתפוס ולהחיל לגמרי כל דיוניה על תמורתה, אף דין הדחוי אע"פ שהוא כנגד דעת המקדיש. משא"כ בקדושת דמים דקלישא קס"ד דלא

דיחוי מעיקרא. וכן צחו"א (קמא סי' ל"ד סק"ד) כתב להוכיח מהגמרא לקמן (כ"ד ע"א) גבי מוצה שנפגס, דכל פסול דס בתחילתו חשיב דיחוי מעיקרא ע"ש.

ההערה השניה, דאכתי קשה מהא דאמרינן לקמן (כו"ה ע"ג) גבי קבלה דאוויר שסופו לנוח כמונה דמי ומייד כשהגיע הדס לאוויר הכלי כבר חשיב כנתקבל וראוי להזאה, וא"כ אכתי הו"ל נראה ונדחה. וכ"ה צחידושי הגר"י ע"ש.

ובספר דס זצחים כתב ליישב דלא חשיב אוויר שסופו לנוח כיון שסופו להתבעל בדמים (וכ"כ השפ"א). עוד כתב ליישב דאפילו אי חשצין ליה כנתקבל בכלי, מ"מ כל זמן שהוא צאויר הכלי אינו ראוי להזיה, ומש"ה לא חשיב נראה ונדחה. ועוד כיון דלכתחילה אסור לזרוק עד שיקבל כל הדס, לפיכך אינו חשיב ראוי להזיה.

ההערה השלישית, הקשה צעער המלך (ק"פ פ"ד ה"ו) וכן צשפ"א וצס' דס זצחים, דמאחר שביה צידו להמשיך ולקבל עד שירצה הדס על המים, כמו שצאמת אירע לצסוף, א"כ צכה"ג לא חשיב דיחוי, וכמ"ש תוס' לעיל גבי רגלה של זו עולה דכל שצידו לתקן לא הוי דיחוי.

ונראה ליישב, דכיון שנתקבל הדס בהדיא אל תוך המים, הו"ל כמאן דדחי ליה צידים, וכל דדחי צידים לא מהני מה שצידו לתקן. (וכ"כ עה"ק תוס' לעיל ד"ה הגה"ה, דלא מהני צידו לתקן היכא דדחי ליה צידים).

ההערה הרביעית, הקשו המפרשים (חי' הגר"י, וכ"ה צחו"א וצשפ"א וכע"ז צתוס' הרא"ש קידושין), דלכאורה צנתקבל הדס בכלי שיש צו מים פסול גם צלה טעמא דדיחוי, משום דהקבלה עלמה היתה צפסול וכתנן לקמן (כו"ה ע"א) נשפך על הרצפה ואספו פסול, וילפינן ליה תסס מדכתיב מדס הפר - דס מן הפר יקבלנו, ולהכי צנשפך על הרצפה ואספו פסול כיון שלא נתקבל לחלחר מן הפר אל תוך הכלי. וא"כ ה"נ הואיל ומתחילה כשנתקבל מהפר נתבעל מייד בדמים ונדחה מהקבלה, השתא כשחחר ונייעור בתוך הכלי הרי זה כמי שנתקבל מחליו ולא נתקבל מלאחר הבהמה לכלי.

ובספר דס זצחים כתב ליישב דכיון דאוויר שסופו לנוח הוי כמונה וכמאן דנתקבל בכלי דמי, א"כ כבר היתה כאן קבלה גמורה ורק אכ"כ נתבעל, והרי זה כמי שנתקבל בכלי ואכ"כ נשפך על הרצפה ואספו דכשר.

הספרים דכריתות דגרסי' התם (דף כז.) כך ש"מ צעלי חיים נדחין דקתני ואינה קריבה וש"מ קדושת דמים מדחה דקתני ותמורתה כיוולא זה (כ) וש"מ יש דחוי דמים דקתני קדושה למאי לדמים, ודחוי מעיקרו לא קתני התם (כ). ומיהו ה"ר חיים גרים דחוי מעיקרו ולא גרים יש דחוי דמים (כ) וכן יש כמה ספרים. ולפירושו קשה מההיא דמפריש נקבה לפסחו (פסחים כז.) דלא קאמר התם תמורתה כיוולא זה ואמר'י עלה יש דחוי דמים (כ), וכן צפרק צתרה דכריתות (דף כח.) דקאמר ר' אלעזר אמר ר' אובשיעא מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני כו' (כ) דקאמר ש"מ תלת, ולא שייכא תמורה [דאין תמורה צעופות]. **ורבינו ש"י** (כ) פירש צתשובה כמו שפירש [כאן], וכתב דבר זה למדתי פירושו ממס' כריתות (דף כז.) דגרסי' התם צלשון זה ש"מ קדושת דמים מדחה (כ), כלומר ש"מ אפילו

פירוש ארזי הלבנון

דשפיר איכא לפרשה כמו **יש דחוי דמים** דהכא, וכמו שבאמת פירש רש"י התם וז"ל קדושת דמים מדחה ויש דחוי דמים חדא מילתא היא אלא שבשניה לשון הגירסא, עכ"ל. אמנם צט"ק פירש דהר"ה לפירוש הר"ר חיים היא דוקא מגירסא זו [דהיינו מלשון **קדושת דמים מדחה**], ועי' מש"כ צאות ל"ד.

(ז) היינו דהתם צפסחים דייקון ממתני' דהמפריש נקבה לפסחו, שמע מינה תלת שמע מינה כדבכא, וקאמר התם שמע מינה יש דחוי דמים. והתם ודאי ליכא נפרש כפירוש הר"ר חיים דמדחה תמורתה מלהיקרב, דמאיכא שמעינן זה ממתני', הא לא קתני התם תמורתה כיוולא זה.

(ח) פירוש מטמא מקדש עשיר שהפריש קן צמקוס כבש, שרצה להקריב קרבן עני, ואח"כ העני. הואיל ונדחה ידחה. דכיון דבשעה שהפריש את הקן היה עשיר ולא היה רחוי להקריבו ונדחה, ידחה לעולם. ואמרין עלה בגמרא שמע מינה תלת כו' וש"מ קדושת דמים מדחה. והתם ודאי ליכא לפרש כפי' הר"ר חיים דלענין תמורה קאמר, דהא לא שייך תמורה צעופות.

(ט) הוא רבינו רש"י ז"ל, הוצאה תשובה זו צפירש"י פסחים (צ"ח ע"א ד"ה ושמע מינה), ופירש שם כפירושו כאן.

(י) משמע דמלשון **קדושת דמים מדחה** הוא דיליף רש"י לפירושו זה. וצ"ל דלעיל הביאו התוס' ראייה מלשון זה לפירוש הר"ר חיים דקדושת דמים מדחה תמורתה מלהיקרב. ועוד, הא רש"י עצמו צכריתות שם כתב דאין הפרש בין לשון **יש דחוי דמים** לבין לשון **קדושת דמים מדחה**, דחדא מילתא היא.

וגראה (כמ"ש צט"ק וע"ע מהרש"א צפסחים שם) דעיקר כוונת רש"י לאפוקי מפירוש רבינו חננאל דמייתו התוס' להלן שפירש יש דחוי דמים היינו שאפילו הדמים [שיפדה בהם את הקרבן אח"כ] גם הם נדחים

אלומא להתפס דין דחוי על התמורה כנגד דעת המקדיש שהקדישה על מנת להקריבה.

(יד) לפנינו שם ליתא להך דקתני ותמורתה כיוולא זה, אצל צשעמ"ק שם מציא גירסא זו. וכן מ"ש צסמוך יש דחוי דמים דקתני קדושה למאי לדמים, ליתא שם אצל צשעמ"ק שם גרים לה.

(לה) נראה ביאור הדברים, דאיכא שתי הערות על הגירסא דכריתות, בהערה הראשונה על הכפילות, דקתני **"יש דחוי דמים"** וקתני **"קדושת דמים מדחה"**, דלכאורה היינו הך, אלא ע"כ לפרש **"קדושת דמים מדחה"** היינו שמדחה את תמורתה מליקרב (כפירוש הר"ר חיים).

בהערה השניה דלא קתני התם **"דחוי מעיקרא"** דקתני הכא צצפסחים. ועל כרחק צ"ל דהיינו משום דכבר קתני **"דחוי דמים"**, וכמ"ש תוס' לעיל דכל דחוי מעיקרא הוי גמי דחוי דמים.

והשתא מאחר דהך תלת ש"מ דכריתות מסתמא הן הך תלת ש"מ דצפסחים, דתרווייכו קאי אמילתא דר' יוחנן, א"כ צ"ל דמאי דנקט בגמרא דידן **"דחוי דמים"** פירושו כמו **"קדושת דמים מדחה"** דכריתות, דהיינו שמדחה תמורתה. דאם נפרש כמו **"יש דחוי דמים"** דהתם, א"כ חסר לן הך ש"מ ד"קדושת דמים מדחה". וזהו שכתבו התוס' דמגירסא דכריתות משמע כפי' הר"ר חיים.

שוב ראיתי צט"ק שלא כך פירש, ולדבריו לפי גירסא זו שהביאו התוס' אין כלל ראייה לדברי הר"ר חיים, דדילמא האי יש דחוי דמים דהכא הוא כדחוי דמים דכריתות ולא כקדושת דמים מדחה, ע"ש צדבריו. והגלע"ד כתבתי.

(לו) מלשון התוס' שכתבו ומיהו וכו', משמע דלפי גירסא זו אדאז ראיית התוס' לפירושא דרבינו חיים. דמלשון **קדושת דמים מדחה** גרידא לא משמע מידי,

שלא קידשה מתחילה להקרבת גופו אלא קדושת דמים, כגון הקדיש הליה וחליה שני חולין [דחויי^{מא}] ליקרב לגופו בתחילת הקדשו, אינו קרב עוד לעולם דהואיל ונדחה ידחה. ולא תימא אין דחוי בקדשים אלא בדבר הקדוש לגופו ונדחה מהקריב, אבל קדושת דמים לא אלימא לומר ציה תורת דחוי ואי אתיא לה שעת הכשר הקרבה כגון הכא דחזר ולקח הליה [תקרב]. והכי נמי פרשין ליה^{מב} יש דחוי בדמים כגון נקבה לפסחו [ד]לא חיזא גופא לפסחא דמיה וכי אקדשה לדמים אקדשה, ואידי דדחוייה היא דלא חיזא לאקרובי גופא לדבר דהוקדשה לה אמרי' תדחה מלקרב לעולם אפילו לאחר פסח, [אע"ג] דכל מותר הפסח הוי שלמים ונקיבה לשלמים מיחזא חיזא, דקתני מתני' דמיה לשלמים אבל איבי גופה לא, אלמא אלימא קדושת דמים לומר ציה תורת דחוי, ולא אשכחין תנאי דפליגי צהא מילתא^{מג} מיהו (צהא מילתא) עובא אתא לאשמועינן [עכ"ל]. **ורבינו חננאל** מפרש יש דחוי בדמים כלומר (דדמים) [הדמים] דחוי, (והדחוי בדמים) שלא יקריב מן הדמים קרבנו שהיה בדעתו להפריש^{מד}, כמו יש דחוי בדמים דמי שהיה עמא (פסחים דף נח). דתנן התם גבי מפרש נקבה לפסחו ירעה עד שיסתאב וימכר ויציא בדמיו שלמים^{מה}. **ור"ש**^{מז} נמי פירש כן התם יש דחוי בדמים

פירוש ארזי הלבנון

(נד) ודלא כפירש"י כאן שכתב דלר' יוחנן הבהמה תרעה ולוקחין בדמיה אחרת. וא"ת לך פירושא הכי שמשנין לך מילתא מדברי ר' יוחנן, הא איבו לא הזכיר בדבריו כלל מה יעשו בדמים. כבר פירש הריעצ"א בקידושין דלך פירושא דייקאן ליה מדקאמר ר' יוחנן התם אינו קריבה, משמע דאין לה תקנה ליקרב לעולם.

מלהיקרב לאותו הקרבן, ולזה הביא רש"י לשון הגמרא בכריתות דאמר קדושת דמים מדחה, דהך לישנא ודאי לא מתפרשא כפירושא דרבינו חננאל. אבל ודאי אין בלשון קדושת דמים מדחה לסתור פירוש הר"ר חיים, ובדלוי לא היה כוונת רש"י לדחות או לסתור פירוש זה.

(מא) יש כאן חסרון דפוסים והשלמנו הלשון כנדפס ברש"י פסחים (ז"ח ע"א).

(מב) בתחילת דבריו קאי רש"י ומפרש מילתא דר' יוחנן גבי שני שותפין דקאמר ש"מ יש דחוי בדמים וכו', והשתא מוסיף רש"י דה"ג פירושא דסוגיא בפסחים גבי מקדיש נקבה לפסחו דקאמר ש"מ יש דחוי בדמים, היינו משום דהמקדיש נקבה לפסח אינה ראוייה ליקרב ואינה קדושה אלא לדמיה, והואיל דנדחית בשעת הקדישה אע"פ שחזרת ונראית לאחר הפסח, דהא מותר הפסח לאחר הפסח שלמים הוי ונקבה ראוייה לשלמים, אעפ"כ הואיל ונדחתה בתחילת הקדישה נדחית לעולם, וכדקתני מתני' התם המקדיש נקבה לפסחו יפלו דמיה לשלמים, והיינו דוקא דמיה אבל היא עולמה אסורה ליקרב.

(מג) הא דמסיים רש"י ולא אשכתן תנאי וכו' עד ומיהו עובא אתא לאשמועינן, נראה שהדברים חסרים ולא הוצאו צמנוחם, וכונתו ליישב דך קושיא שהקשו התוס' בריש הדיבור דנחוי קאתי ר' יוחנן לאשמועינן הא מתניתין היא בפסחים דמשמעין מינה נמי יש דחוי בדמים ולא אשכתן דפליגי תנאי צהא, ועל זה מסיים רש"י מיהו עובא אתא לאשמועינן וכו'. והדברים חסרים כאמור אך ר"ל דר' יוחנן אתי לאשמועינן שאר דברים כגון צ"ח נדחים ותמורתה כיוצא בה וכו'.

(מז) דוקא שלמים, אבל קרבן פסח לא יציא בדמים אלו. אלמא גם הדמים עצמם נדחים מליקרב למה שהוקדש הקרבן בתחילה. ויש להקשות דצשלמא התם כיון דנדחו הדמים מפסח, יקרבו שלמים דאין מותר הפסח צשלמא. אבל צהיה דר' יוחנן גבי מקדיש הליה, לאחה קרבן ידחו הדמים. הא אם הקרבן שנדחה היה שלמים, תו לא מצי ליקח צהם שלמים, ואם עולה היה לא מצי ליקח צהם עולה. וא"כ אחיה קרבן יקח. וצקה"י כאן (סי' י"א) הביא דצפירוש הר"ח הגדפס שם בפסחים מצואר דלא גריס כלל צמשנה יפלו דמיו לשלמים, אלא גריס יפלו דמיו לדצה (וכ"ג המשנה צמשניות וצירושלמי וכ"ג הרמב"ם צפי' המשנה), והיינו דיקח צהם עולה לדצת קין המצבה. (וכן מצואר צראשונים צתמורה (כ"ו ע"א), ע"ש צמאירי וצתוס' ר"ד וע"ע צחי' ר' דוד צפסחים שם). וא"כ ה"ג גבי הקדיש הליה וכן צכל מקום דאמרינן יש דחוי בדמים לפי פי' הר"ח יקרבו הדמים לעולת קין המצבה. ואפילו אם הקדיש מתחילה לעולה מ"מ יקרבו לקין המצבה ולא מיקרי שקרצים לדעת מה שהוקדשו בתחילה. אמנם אכתי למש"כ התוס' צשיעת הר"ח עדיין ל"צ. ועיין צמפרשים כאן שהאריכו.

(מז) בתחילת דבריו קאי רש"י ומפרש מילתא דר' יוחנן גבי שני שותפין דקאמר ש"מ יש דחוי בדמים וכו', והשתא מוסיף רש"י דה"ג פירושא דסוגיא בפסחים גבי מקדיש נקבה לפסחו דקאמר ש"מ יש דחוי בדמים, היינו משום דהמקדיש נקבה לפסח אינה ראוייה ליקרב ואינה קדושה אלא לדמיה, והואיל דנדחית בשעת הקדישה אע"פ שחזרת ונראית לאחר הפסח, דהא מותר הפסח לאחר הפסח שלמים הוי ונקבה ראוייה לשלמים, אעפ"כ הואיל ונדחתה בתחילת הקדישה נדחית לעולם, וכדקתני מתני' התם המקדיש נקבה לפסחו יפלו דמיה לשלמים, והיינו דוקא דמיה אבל היא עולמה אסורה ליקרב.

(מח) יש כאן חסרון דפוסים והשלמנו הלשון כנדפס ברש"י פסחים (ז"ח ע"א).

(מט) הא דמסיים רש"י ולא אשכתן תנאי וכו' עד ומיהו עובא אתא לאשמועינן, נראה שהדברים חסרים ולא הוצאו צמנוחם, וכונתו ליישב דך קושיא שהקשו התוס' בריש הדיבור דנחוי קאתי ר' יוחנן לאשמועינן הא מתניתין היא בפסחים דמשמעין מינה נמי יש דחוי בדמים ולא אשכתן דפליגי תנאי צהא, ועל זה מסיים רש"י מיהו עובא אתא לאשמועינן וכו'. והדברים חסרים כאמור אך ר"ל דר' יוחנן אתי לאשמועינן שאר דברים כגון צ"ח נדחים ותמורתה כיוצא בה וכו'.

אפילו הדמים דחויין שאין מביאין מהן פסח שהיה דעתו כן בשעת הפרשה. מיהו אינו כן אלא מביא מן הדמים פסח כדמיה פרק בתרא דכריתות (דף קה). המפריש נקבה לפסחו ירעה עד שיסתאב ותימכר ויביא בדמיה פסח. ומתוך כך צרייתא רבינו שמואל מוחק צפרק מי שהיה עמא (פסחים דף נח). שלמים וגרים יביא בדמיה פסח, חמסן אין גירסא זו נכונה דאם כן היכי קאמר בגמרא ש"מ יש דחוי מעיקרו [ויש] דחוי בדמים [ובצלי] חיים נדחין, הלא כי נמי בעלמא אין דחוי אין יכול להקדיש איבי גופה פסח שהרי נקבה היא וצפסח כתיב זכר תמים בן שנה^(א), א"כ על כרחך התם פרק מי שהיה עמא גרסי שלמים. ור"ת אומר דאין למחוק הספרים, דצאלו קדשים (תמורה יט). אמרי המפריש נקבה לפסחו תרעה ויביא בדמיה פסח, נשתיירה אחר הפסח תרעה עד שסתאב וימכר ויביא בדמיה שלמים, ומתני' דמי שהיה עמא צכה"ג מיירי בנשתיירה אחר הפסח^(ב), ופירוש של יש דחוי בדמים הוי יש דחוי בדבר שאין בו רק קדושת דמים ולא קדושת הגוף. וצ"ע בהיה דכריתות (דף נה). א"ר אלעזר א"ר אושעיא מעמא מקדש עשיר כו' (י"ט) ומתיב רב עוקבא המפריש נקבה לפסחו תרעה, ילדה זכר ירעה ויביא בדמיו פסח כו', ר"ש אומר הוא עלמו יקרב פסח, ומשני כי אמריין לרבנן, ור"ש ס"ל דבעלי חיים אין נדחין, דתניא מת אחד מהם מביא חצירו שלה בהגלה דברי ר"ש. והסתא מתי ס"ד מעיקרא דפריך מר"ש, לסייעיה מרבנן^(ג). וי"ל [דס"ד] דת"ק נמי מודה דבע"ח אין נדחין והא דקאמר ירעה עמא כרבי אלעזר דתמורה פ' אלו קדשים (דף יח) דתנן המפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה^(ד), ר"א אומר אף הוא עלמו יקרב עולה^(ה), ומפרש בגמרא (דף יט) דגבי

פירוש ארזי הלבנון

ליקרב פסח, אפי"ה ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו פסח. הואיל ומכח קדושה דחוייה של אמו הוא דאחי. ר"ש אומר הוא עלמו יקרב פסח. דס"ל צעלי חיים אינם נדחים, וקשיא לר' אושעיא מדברי ר' שמעון. ומתוך ר' אושעיא, כי אמריין דבעלי חיים נדחין, היינו דוקא לרבנן דפלוגי אדר"ש. אצל ר"ש באמת ס"ל צעלי חיים אין נדחין, וכדמיה גבי שני שעירי יוה"כ. מת אחד מהם מביא חצירו מן השוק שלה בהגלה ויקרב זה הותר אס של שם הוא, ואע"ג דאבד בן גילו ונדחה זה מהקרבן, אעפ"כ חזר ונראה, דאין דחוי אצל צעלי חיים. ע"כ לשון הסוגיא ופירש"י.

ג) ונהי נמי דהכי קמשני מ"מ מאי ס"ד דמקשה, וכי לא הוה ידע שיתרן לו כן (תוס' בתמורה כ"ז ע"ב). ועע"ש שהקשו עוד אמאי לא פריך מהתם נמי לר' יוחנן דאמר צעלי חיים נדחים כי היכי דפריך לר' אושעיא.

נא) ירעה עד שיסתאב וימכר ויקח בדמיו עולה, דהוא עלמו אינו ראוי ליקרב הואיל ומכח קדושה דחוייה קאחי דאמו לא היתה ראויה להיות עולה דאין עולה באה נקבה.

ב) וקס"ד עמא דר"א משום דס"ל צעלי חיים אינם נדחין. ופריך הגמ' שם מצרייתא גבי ולד הפסח קודם הפסח דמודה ר"א דאינו קרב עלמו פסח אלא ירעה, אלא ס"ל צעלי חיים נדחים. ומסיק אצוי דהיינו

מו) ככל דפוסים הישנים כתיב ור' שמעון. אצל בהג' יעצ"ן כאן גרים רש"י, ואכן המהרש"א צפסחים שם הביא לשון רש"י מוגה שבאמת הביא פירוש זה ותמה עליו ע"ש.

מ) הקשה צפר מראה כהן, דלכאורה גם לפי גירסת הרשב"ס דיביא בדמיה פסח, שפיר דייק הגמ' הנך תלת שמע מינה, דאע"ג דאינה ראויה לשם פסח, מ"מ אמאי תרעה עד שסתאב ותימכר, הא יכול למוכרה עכשו שתקרב עלמה לשלמים ויביא בדמיה פסח. ותירך דס"ל להתוס' דמשום מייגו דנחתה לה קדושת דמים נחתה ליה קדושת הגוף שוב אינו ראוי למוכרה בלא מוס. עע"ש בדצ"ו.

מח) ושפיר קאמר דשמעין מינה כל הנך דחויין, מדלא קרבא היא עלמה שלמים אלא דמיה. והביא צרייתא דכריתות דמביא בדמיה פסח איירי בשגפול זה מוס קודם הפסח.

מט) מעמא מקדש עשיר. שקרבנו כשה, שהפריש קן לכששתו. כלומר במקום כשתו, לפי שרצה להקריב קרבן עני. אע"פ שהעני א"כ, הואיל ונדחה ידחה. לפי ששעה שהפריש הקן לא היה ראוי להקריבו, ויש דחוי בצעלי חיים.

ו) ומתיב עליה רב עוקבא מצרייתא, המפריש נקבה לפסחו תרעה כו'. ואם ילדה זכר. אע"פ שראוי הוא

מפריש נקבה לפסחו וילדה זכר לא הוה אמר ר"א הוא עלמנו יקרצ פסה, דגמירי למקום שהמותר הולך שם הולד הולך, ולפני הפסח דאומיה קדשה לדמי פסה, שלא היה יכול להמתין עד שתלד הזכר ויקריצנו פסח⁽²⁾ ולכך ולד נמי לדמי פסה, אע"ג דקסבר בע"ה אין נדחים⁽²⁾. **ומיהו** קשה אדפריך ליה מצרייתא דכריתות לסייעיה מנת"ק דר"א דתמורה (דף יח): דאית ליה צעלי חיים נדחין דקאמרי צמפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה⁽²⁾, וממתניתין דפסחים (דף טז): ופלוגתא דתנאי ציומא (דף טז): ועוד קשה היכי מיייתי מהביא דמת אחד מהם דאית ליה לר"ש דאין נדחין, דלמא שאני התם דלא דחייב צידים⁽²⁾. ועוד קשה היכי מיייתי מהביא דרבי (אליעזר) [אלעזר] דפשיטא ליה (התם) דצעלי חיים נדחים, ולעיל מציעא ליה התם צכריות⁽²⁾ (דף טז):. **ובתמורה** פירשתי לפני רבינו⁽²⁾

פירוש ארזי הלבנון

מנת שצבא העת ימכרנה ויקנה צדמיה זכר לפסחו. כנלע"ד.

(נד) וא"כ מיושבת קושית התוס', דרצ עוקצא היה סבור דת"ק מודה לר"ש דבע"ה אינם נדחים, ומאי דקאמר דהולד ירעה, אינו מטעם דיחוי אלא משום דס"ל כר"א דלמקום שהמותר הולך הולד הולך. ועל זה משני ר' אבשיא דלא היא אלא לעולם עעמא דת"ק הוא משום דיחוי, וכמו שמצינו דפליגי רבין עליה דר"ש צכריותא גבי שני טעירים וס"ל יח דיחוי צבע"ה, וכי אמרי אגא דבע"ה נדחין, כרבין אמרי.

(נה) ע"י צקר"א שכתב ליישב תמיהתם זו, דיש לומר דוקא צולד עולה דאין צו קדושת קרבן מלד עלמנו אלא רק מבח קדושת אמו הוא דאמר ת"ק דנדחה מחיים, משום דהולד לא עדיף מאלמו וכי היכי דאמו אינה ראויה כלל לעולה כך הולד הבא מבחה אינו ראוי. משא"כ בצפריש קן לכצשתו דהוי קרבן גמור, שפיר איכא למימר דחור ונראה, דאין דיחוי צצעלי חיים.

(נו) משא"כ צהך דר"א גבי מפריש קן לכצשתו, וכן צכריותא דר"ש גבי מפריש נקבה לפסחו, כולהו מיירי צכריותא צידים.

(נז) ר"ל דהגמרא צכריותות (שהביאו התוס' לעיל) מיייתי מדצרי ר"א גבי מפריש קן לכצשתו, דס"ל צעלי חיים נדחים, וקשה דהא התם צסוגיא דלעיל מיינה (כ"ז ע"א) צעי ר' אלעזר צעלי חיים נדחים או לאו. איצתא צעניותי לא זכיתי להצין קושיא זו, דהרי התם צתר דקצעי ר"א אי צבע"ה נדחים, הציבו לו ר' יוחנן דנדחים, וא"כ איכא למימר דסבר וקיבל ולככי קאמר צתר הכי דמפריש קן לכצשתו והעני הרי זה נדחה ואינו קרב. ול"ע.

(נח) ה"ק גורם **וצתמורה פירשתי**. ורבינו פירש **דחידושא וכו'**. והיינו משום דצסה"ד מסיימי התוס' כל זה פירש רבינו הקדוש.

עעמא דר"א, דס"ל למקום שהמותר הולך הולד הולך. ופירש"י, כגון אם היה מפריש צ' צכמות לאחריות, או אם אצדה צכמתו והפריש ונתכפר צאחרת וממלאת הראשונה, למקום שאותו מותר הולך הולד הולך. והילכך גבי מפריש נקבה לעולה כי היכי דאם הפריש עולה ונתכפר צאחרת קריבה השניה עולה דהא נדצה נינהו ותרוייבו חזו, לפיכך ולד דעולה נמי קרב לעולה דומיא דמותר עולה. אצל גבי פסח דמותרו לא חזי למידי, כגון אם הפריש צ' פסחים לאחריות לא חזו לשלמים לכתחילה דסתמייהו לפסח וחד מיינייהו דהוי מותר לא חזי לפסח דהא צ' פסחים לא יקריב, הילכך ולד פסח נמי לא חזי למידי אלא חזול צתר אייניי דקדושה לדמי פסח והא נמי קדיש לדמי פסח.

(נג) משמע מדצריהם דאם היה יכול להמתין עד שתלד, אז היה חל קדושת הגוף על אמו מחמת הולד. וזה ודאי אינו. גם לא הצנתי מהיכח פסיקא לכו דלא היה יכול להמתין עד שתלד, והלא זמן עיבור צכמה דקה הוי ה' חדשים צלצד, וא"כ אפשר דמיירי שנתעצרה זמן רצ קודם הפסח דודאי תלד עד הפסח. עוד קשה לי, דמלשון התוס' משמע דאיירי צכקדישה כשהיא מעוברת רק לא יכול היה להמתין עד שתלד. וזה לא יתכן, דצתמורה שם מסיק דצכקדישה מעוברת ס"ל לר"א דהולד עלמנו יקרצ פסח משום דשירוי משוייר ועובר לאו ירך אמו עיי"ש.

לכן נראה לי דמש"כ התוס' **שלא יכל להמתין עד שתלד**, אין זה נתינת טעם למאי דתפסה צה קדושת דמים ולא קדושת הגוף, דזה פשיטא דלא תפסה צה קדושת הגוף כיון דאינה ראויה לפסח. רק התוס' אגב שיעפא נותנים טעם מפני מה אדם מקדיש נקצתו לפסח, משום דפעמים אי אפשר לו להמתין עד שתלד זכר (דהשתא אינה מעוברת וגם אחר שתעצר מאן יימר שתלד זכר, ופעמים שהצבחה קטנה דאכתי לאו צת לידה היא כלל), ולכן גומר ומקדישה לדמי פסח על

דחידושא דרבי יוחנן הוי אע"ג דזידו לתקן וליקה חליה השני. וכן רבי אלעזר אמר רבי אושעיא פ' בתרא דכריתות (דף קז.) זידו להפקיר נכסיו והוי עני והוה רחוי הקן שהפריש^(ט), ומיהו אין זידו כ"כ כמו נפגם המזבח [דפריך] זריש פרק קדשי קדשים (לקמן דף נט.) דחוי מעיקרו הוא *וכשר *לכ"ט, משמע דכשר דזידו לתקן^(י) כדאיתא פרק לולב הגזול (סוכה דף לג.). ולכך נמי נקט רבי יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר דתו וחזר שידחה דהוה ליה נראה ונדחה, ולא נקט שהפריש קרבן לאחר שהמיר דתו, דהבוא כשר כיון דזידו לתקן בקל^(י) כמו נפגם המזבח וגם דחוי מעיקרו דכשר^(כ). ובכריתות פ' בתרא (דף קח.) דפריך לר' אושעיא מר' שמעון ולא מיייתי ליה סייעתא מרבנן, משום דעד כאן לא פליגי רבנן ואמרי שדחה משום דאין זידו לתקן כלל צשעת הקדש שהיא נקבה לפסחו, אכל היבא שזידו לתקן קלת כגון מעמא מקדש עשיר שהפריש קן דחי צעי מפקר נכסיה מודה דלא הוי דיחוי. כל זה פירש רבינו הקדוש ז"וק"ל. וקשה לי על זה מאי פריך לעיל אי אפרשיה מלפרא דחוי מעיקרו הוא, הלא זידו להשבותו עד חלות^(כ) כמו הקדש חובות בגלגל^(כ) דכשירין (צשילה) [צשילה כדאיתא] פרק

פירוש ארזי הלבנון

להקרבא ונפסלו משום דיחוי. ופריך הגמרא אמאי נפסלו דיחוי, והלא דחויין מעיקרא ניבחו. ומפרשיס תוס' כוונת המקשן דכיון דזידו לתקן את המזבח, א"כ צכה"ג ודאי כו"ע מודו דחוי מעיקרא לא הוי דיחוי, וא"כ אמאי פסול. וכך גם פירשו התוס' שם בגמרא (אמנם רש"י שם פירש דרך אחר).

סא) אכל התוס' לקמן (ל"ד ע"ב ד"ה כל שזידו) כתבו דגבי מומר לא חשיב זידו כלל, הואיל ואין דעתו לחזור.

סב) ומשמע מדצריהם דדוקא דחוי מעיקרו הוא דמהני מה שזידו לתקן בקל, אכל צנראה ונדחה אע"פ שזידו לתקן לא מהני זידו. והקשה ע"ז בקר"א דהא כל עיקר מאי דקוי"ל דזר שזידו לא הוי דיחוי הוא ממילתיה רב אשי לקמן (ל"ד ע"ב), והתם קאי אמיתיתין דמייירי צנראה ונדחה, דתנן נשפך הדם מן הכלי על הרצפה ואספו כשר, וקאמר עלה רב אשי טעמא משום דזידו לאספו וכל שזידו לא הוי דיחוי. וא"כ איך כתבו התוס' דזידו מהני רק דחוי מעיקרא.

ובמקדש דוד פירש כוונת התוס' דיש ג' דרגות דיחוי, דיש זידו כזה דאף היבא דנראה ונדחה לא חשיב דיחוי, כמו צנשפך הדם מן הכלי על הרצפה, ויש זידו כזה דרק דחוי מעיקרא לא הוי דיחוי, כמו פגימת המזבח והמיר דתו. ויש זידו כזה שאף דחוי מעיקרא לא מהני, כמו צבמה של צ' שותפין. עוד כתב דעל מנת שיחשב זידו לענין דיחוי, לא סגי צבמה שזידו לתקן, אלא לריק ג"כ שיהא עומד לכך וכמו צדס שנשפך דמלוה לאוספו. עע"ש שהאריך קלת.

סג) וכתב הפ"מ (לקמן כ"ט ע"א) דאע"ג דהוה גופא מאי דקא משני ליה אציי "אין מחוסר זמן לבו ציוס", מ"מ מקשים התוס' מאי קא ס"ד דרבי אצבו דמגדף צה מעיקרא. עוד כתב הפ"מ שם, דלפי מה שכתבו

(נט) כתב צספר עולת שלמה דלכאורה צתירוק זה אכתי לא יתיישבו השתי קושיות שהקשו מאי מיייתי מר"ש הא התם דחויי זידים, וכן הקושיא השניה שהקשו היכי מיייתי מר' אלעזר וכו'. עיי"ש תירוטו. ולענ"ד נראה דהשתא לפי תירוק התוס' לא קשיא מידי מהביא, והכל מתיישב שפיר. דכל קושייתם לא היתה אלא לשיעת התוס' לעיל שכתבו לחלק בין דחיה זידים לדחוי מאליו, ותיראו התוס' לעיל דר' יוחנן אתא לאשמעין דיש דיחוי צצע"ח אפילו היבא דלא דחויי זידים, וציה פליגי רב ור' יוחנן דלר' יוחנן אפילו לא דחיה זידים הוי דיחוי ולרב דוקא זידים הוי דיחוי. ולפי דצריהם אלו שפיר הקשו כאן התוס' מאי מיייתי מהביא דשני שעיריס דהתם לא דחי ליה זידים. אכל התוס' השתא כתבו ליישב מילתא דר' יוחנן צאופן אחר, ולפי דצריהם שוב אין שום לורך ואין שום טעם לחלק גבי צע"ח בין דחיה זידים לבין דחוי מאליו, והשתא צבירא לן דחי ליבא דיחוי צצע"ח דחוי מאליו, ה"ג דצחיה זידים לית צבו דיחוי. וא"כ לפי"ז אתי שפיר דפריך הגמרא מר"ש דמת אחד מהם, דמזה מוכח דאין צע"ח נדחים, ולא שאני לן בין דחוי זידים לדחוי מאליו כמשנ"ת.

ולגבי הקושיא השניה שהקשו מר"א אדר"א, אולי י"ל לפי תירוטם השתא דדוקא גבי קן הוא דפשיעא ליה לר"א דהוי דחוי משום דאיוו חשיב כל כך זידו, שאין אדם עשוי להפקיר כל נכסיו, ולהכי קמייציעא ליה היבא דזידו עפי כגון צבמה של שני שותפין, והשיב לו ר' יוחנן דצהכי נמי חשיב דחוי כיון דאיוו זידו כ"כ בקל. וכן ראיתי שפירש צס' יד צנימין.

סד) פירוש, התם קאמר כל הקדשים שחיו שם. דהיינו שהוקדשו כבר. עד שלא נצנה המזבח. שעדיין לא צנאוהו צני הגולה. ואח"כ נצנה המזבח, פסולין. משום צצשעת הקדישן לא היה המזבח צנוי ולא היו רחויס

אחרון (לקמן קיד.), וכן אותו ואת בנו ס"ה:

דף יב ע"ב

ושי"מ דחוי מעיקרו הוי דחוי. תימנה דגזי הדם אמרינן פרק לולב הגזול (סוכה דף לג:) היבא (דאשכחן) דאשחור מערב יו"ע דדחוי מעיקרא לא הוי דחוי^א. וי"ל דשאני התם דצידו לתקנו^ב. תדע דגזי (לולב) [הדם] שנקטס ראשו [מערב י"ע] ועלתה צו תמרה [צ"ע] מיציעא ליה אי יש דחוי אי לאו [ולא] פשטינן לה מהא, משום דנקטס אין צידו לתקנו^א. וא"ת מ"ע דר' יוחנן דאמר דחוי מעיקרו הוי דחוי, לילף ממחוסר זמן דלא הוי דחוי^ג כדאמר צפרק שני שעירי (יומא דף טז.). וי"ל

פירוש ארזי הלבנון

מיינה דדיחוי מעיקרא לא הוי דחוי. (ועי' אות ג' דאין ליטב ולחלק בין דיחוי בקדשים לדיחוי במזות).

צ) וכל שצידו לא הוי דיחוי כדאמרינן לקמן (ל"ד ע"ב). ועי' צתום (סוכה סט) שכתבו דאין זה חשיב צידו לתקן כיון דאסור למטען ציוס עוב. ויש מפרשים כוונת התוס' שם דוקא לענין נראה ונדחה וכגון שהשחירו ציו"ע דמסיק הגמרא שם צסוכה דפסול, דלענין זה דוקא כתבו התוס' דלא חשיב צידו, משום דלענין נראה ונדחה לריך שיהיה צידו ממש ולא סגי צמה שיכול לעשותו צאיסור. משא"כ לענין דחוי מעיקרא מודים התוס' דחשיב צידו אע"ג דחוי צאיסור.

ג) פי' תדע דהתם טעמא דאין דיחוי הוי משום דצידו לתקנו, ולא משום דגזי מליות לא אמרינן דיחוי מעיקרא הוי דיחוי כדאמרינן גזי קדשים (כ"פ צ"ק). ובה ראייה, דלגזי הדם שנקטס אמרינן התם, הדם שנקטס ראשו פסול, ואם עלתה צו תמרה [צמקום הקטימה] כשר. ומיציעי לן נקטס ראשו מערב יוס עוב ועלתה צו תמרה ציוס עוב מהא, יש דיחוי אלל מליות או אין דיחוי. וקאי צתיקו. וקשה אמאי לא פשיע ליה מהא דהשחירו ענציו מערב יוס עוב דדיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי כדאסיקנא התם. אלא על כרחך משום דידע דהתם שאני משום דצידו לתקן, אכל גזי נקטס ראשו מיציעא לן צדחוי מעיקרא שאין צידו לתקן.

ד) ציומא שם גזי פלוגתא דרב ור' יוחנן אס יש דיחוי צצע"ה, מפרש טעמא דרב משום דיליף ממחוסר זמן, מה מחוסר זמן אע"ג דהשתא לא חוי, מ"מ כשיגיע זמנו מיתחזי, ה"ג צשאר צע"ה אע"פ שנדחו, כי דער מתחזו שפיר דמי. ופריך בגמרא מי דמי התם גזי מחוסר זמן לא נראה עדין כלל והוי דחוי מעיקרו, ואכתי מנא לן צנראה ונדחה וכו'. והדר ציה בגמרא מטעם זה ומפרש טעם אחר ע"ש. ומצואר מיהא דלענין דיחוי מעיקרו שפיר שמיטין ממחוסר זמן דלא

התוס' לעיל (עמוד א') ד"ה הג"ה, מתורגמת קושייתא זו. והיינו דהתוס' לעיל מפרשים דכל שלא הגיע זמנו לא שייך צו תורת דיחוי כלל, ומה דפריך מפסח צשחריה דחוי מעיקרא, היינו כמ"ש הס להעיל משום דאינו יכול להקריבו לשם שלמים אע"ג דהוא זמן שלמים.

סד) כשעצרו את הירדן ונכנסו לארץ הוקצע אכל מועד צגלגל משך י"ד שנה, וכל אותן שנים היו אסורין להקריב חוצות אלא נדרים ונדבות צלצד, עד שצאו לשילה שם הותרו החוצות. ומצואר שם שאס הקדיש חוצות צגלגל יכול להקריבם צשילה, הרי אע"ג דצגלגל היו אסורין להקריב, אעפ"כ אינם נדחים, וע"כ משום דצידו להמתין עד שגיע זמנו וכל שצידו לא הוי דחוי.

סה) ר"ל לענין איסור אותו ואתו צנו, אס מקדיש אותו לאחר שחיעת צנו, אע"פ שאסור לשחטו כל אותו היום, אינו נדחה צכך ומוחר להקריבו למחר. ודבר זה מפורש צמשנה (לקמן קי"ב ע"ב) אותו ואתו צנו כו' כל שראוי לצוא לאחר זמן וכו' ע"ש. והתם נמי ע"כ טעמא משום דצידו להמתין עד שגיע זמנו.

והנה העתקנו לשון הקושיוא מהתוס' לקמן (נ"ט ע"א) שהקשו מ"מקדיש" אותו לאחר שחיעת צנו. ומשמע מלשונם דדוקא צ"מקדיש" לאחר שחיעת צנו הוא דמכשרין ליה משום דחוי מעיקרא וגם צידו להמתין, אכל אס כצר היה קדוש צשעת שחיעת צנו דחוי נראה ונדחה, צזה לא מהני מה שצידו להמתין, והיינו כשיעת התוס' דידן. אמנם הל"ק הגיה שם צדצריהם מקריב צמקום מקדיש. ועי' צספר לצ אריה (קרבין) (סי' ה' אות ד').

ח) קשיא להתוס' דהכא מסקינן דדחוי מעיקרא הוי דחוי, ואילו צמסכת סוכה גזי הדם שהעלה ענצות והשחירו מערב יו"ע ונפסל ההדם צכך, אמרינן דאס עבר ומיעטן ציוס עוב חזר ההדם להכשירו הראשון ולא אמרינן כיון שנדחה ידחה. ומסקינן התם תיפשוט

דשאני מחוסר זמן דחוזר [וגרחה] ממילא^(ז). וא"ת אמאי איצטרך לרבי יוחנן מיעוטה דמוס צס הני הוא דכי עבר מומס ירלו הא כל הדחויים (אס עבר מומס לא ירלו) הואיל ונידחו אידחו, הא [מ]מוס עובר לא ילפינן דלא הוי דחוי, דהתם ממילא הוי^(ח). וי"ל דאיכה מוס דחינו עובר אלא על ידי רפואה^(ט):

הבא קרבן אידחי^(י). וגרע מדאידחי גזר. והא דמשמע איפכה צבוריות פרק צתרה (דף יא.) גזי

פירוש ארזי הלבנון

צשחזר ונראה ממילא. וכן הקשו המפרשים. וע"ע בקר"א שהעיר דמדצרי התוס' נראה דס"ל דהך מצרה דנראה ממילא מהני גם לנראה ונדחה. סוף דבר לפי דברי התוס' לריך לומר דר' יוחנן מסבירה הוא דאמר יש דיחוי צבע"ח ולא מדרשא דקרא דמשמע פשע הסוגיא דיומא הני"ל.

(ז) בגלה"ש מכת"י לין כאן לתוס' צבורות (ל"ה ע"ב) צד"ה וסימנך, דמשמע דפליגי על התוס' כאן וס"ל דמוס שעובר על ידי רפואה חשיב מוס קצוב. ועיין צמפרשים. ור"חיתו צשו"ת הרי צשמים (ה"ד סי' קמ"ז) שהוכיח מדצרי התוס' כאן דמה שאפשר לעשות ע"י רפואה חינו חשיב צידו, דאי חשבו צידו ח"כ גם צלאו קרא לא הוי דחוי כיון שצידו לרפאותו. אלא ע"כ דלא חשיב צידו לענין דיחוי.

(ח) התוס' לא גרסי צגמרה קרבן נמי אידחי, וכן מוכרח מהמשך דצריכה, דאי הוו גרסו תיבת נמי ח"כ לא היה קשה לכו מידי מההיא דבוריות, דצסוגיין לא קאמר איפכה רק אמר דדחוי דתרווייבו ודאי גרע מדחוי דגזרה גרידה. וכן כתבו הפני"מ והח"ג ושאר מפרשים דהתוס' לא גרסי תיבת נמי צגמרה.

אמנם אכתי לריך להצין, דהא כי נמי לא גרסינן תיבת נמי מ"מ סוף סוף האמת היא כן דצבורו צי"ד נדחה גם הגזרה, וא"כ אכתי לא תיקשו מההיא דבוריות. וא"כ מקושיית התוס' מוכרח דלא זו צלצד דלא גרסי תיבת נמי, אלא גם סצורה לכו דצבורו צי"ד לא חשיב צזרה אידחי כלל.

וגרחה לי עעמא דמילתא, מוסס דהתוס' ס"ל השתא דהוראת צ"ד אפילו צעעות הוי היתר גמור (וכדפירש"י דס"ל דיחיד שעשה צהוראת צ"ד פעור). וא"כ הקרבן שהפריש על החלב נדחה צודאי צשעת הבורחה דהו"ל בקרבן שהופרש על עצירה שאינה קיימת צעולם. אצל הגזרה צאמת לא אידחי מעולם, שהרי אכל את החלב וכבר נתחייב צקרבן קודם הבורחה, ואע"ג דבורו ח"כ שחלב מותר, מ"מ לאחר שחזר צהס ודאי יהיה חייב, דאפילו חס אכל לאחר הבורחה צאופן שנתחלף לו שומן צחלב, ס"ל לר' יוחנן (צריש הוריות) דחייב כיון שלא

הוי דיחוי. וא"כ מ"ע דר' יוחנן דס"ל הוי דיחוי, ואמאי לא ילף ממחוסר זמן.

(ה) כוונתם כמו שכתבו צסוף הדיבור הקודם דכיון דחוזר ונראה ממילא ח"כ יכול להשהותו עד שעה שיכשר ומיקרי צידו ולא הוי דיחוי (עולת שלמה). וה"נ שייך תמיכתם דלעיל דח"כ מאי פריך רבי אצבו לצן צתירה חי אפרשיה מנפרא דחוי מעיקרה הוא, הא כיון דנראה ממילא ויכול להשהותו לא הוי דיחוי. ועוד לריך להצין דלפי זה גם חס יכול להשהותו ווס או יומים עד שיכשר נמי לא ליחשב דיחוי, ולעיל קאמר אצוי חין מחוסר זמן לצו ציוס, משמע דחס היה לריך להשהותו למחר יפסל. ור"חיתו שכבר עע"ז הקר"א צתוך דצרו וז"ע. ויש כאן אריכות צמפרשים עיין עליהם.

(ו) היינו דהתם ציומא מסיק הגמרה עעמא דרצ דצבע"ח אינס נדחים מוסס דילפינן מצעל מוס עובר, דכתיב משחתם צהס מוס צס, ודרשוינן צס הוא דלא ירלו, הא עבר מומס ירלו. אלמא צבע"ח אינס נדחים. ור' יוחנן פליג ודריש מדכתיב צהס משמע מיעוטה דוקא צהס חס עבר מומס ירלו, הא שאר דחויין הואיל ונדחו ידחו. וקשה להתוס' דלפי מה שחירלו לפני"ז דצנראה ממילא לא הוי דיחוי, ח"כ אמאי הולרך ר' יוחנן למיעוטה דצהס, הא צלא"ה ליכה למינף מהתם כיון דחוזר ונראה ממילא ולא שייך ציה דיחוי.

וגרחה מדצרי התוס' דמאי דדריש ר' יוחנן התם צהס הוא דחס עבר מומס ירלו וכו', חין זה עיקר הילפותא דצבע"ח נדחים, אלא דחיה צעלמא דחוי ר' יוחנן דלא ילף מהתם דחין דיחוי צצבע"ח. ולהכי הקשו אמאי איצטרך לר' יוחנן מיעוטה. אצל חס היינו מפרשים דהו גופא ילפותא דר' יוחנן דצעלי חיים נדחים, ח"כ קושיית התוס' לא קשיא מידי, דודאי איצטרך לר' יוחנן דרשא דצהס למינף דצבע"ח נדחים. ואע"ג דקרא חייבי צנראה ממילא דלא שייך צכו דיחוי וכדחוינן גזי מחוסר זמן, מ"מ הא הך קרא דצעל מוס עובר חייבי גם צנראה ונדחה ולא דוקא דחוי מעיקרו, כדמוכח הסוגיא שס להדיא, וא"כ שפיר יש לר' יוחנן ללמוד דיחוי צצבע"ח צנראה ונדחה אפילו

נשיאות מכו שתפסיק^ט. לא דמי דהתם לא אידחי קרבן מן החלב שאכל דעדין הוא חייב

פירוש ארזי הלבנון

או לאו. אכל קרבן לא היה כאן כלל לידחות, וא"כ איך משמע להתוס' מהתם דהוי איפכא מסוגיא דידן. ונראה דהתם אע"פ דליכא דיחוי בקרבן עלמנו, מ"מ הדיחוי הוי בחיוב הקרבן. דהגמרא דחי דליכא למפשע ממומר, דהתם כל זמן שהוא מומר אינו צר חיוב כלל, ואינו יכול להביא קרבן גם על מה שכבר התחייב בשעת כשרותו, דזבח רשעים תועבה ואינו צר חיוב כלל. ולכן נדחה הקרבן מאחר שנדחו הצטלים מתורת חיוב וכפרה. **אכל האי צר איתווי קרבן הוא.** היינו דהכא גזרנו לא אידחי כלל, שהרי אע"פ שנתמנה לנשיא אכתי הוא צר חיוב קרבן הדיוט גם בשעת נשיאותו, שהרי אילו היה אוכל כוית שלם בשעת הדיוטו, אע"פ שנתמנה לנשיא אכתי, היה חייב להביא קרבן הדיוט גם בהיותו נשיא, דחיובי הדיוט שהיו עליו בשעת הדיוטו לא פקעו על ידי המינוי, וא"כ סיבת הדיחוי באכל האי זית ונתמנה, אינה מחמת הגזרה כאמור, אלא מחמת הקרבן, שאין חיוב קרבן יכול לחול על פחות מכזית.

וזכו שהקשו התוס' דמהתם משמע דדיחוי בחיובה דגזרנו גרע עפי מדיחויא בחיוב הקרבן, היפך מסוגיא דידן. (והנה בעיקר מלא דמדמה הגמרא שם דיחוי דמומר להפסק בנשיאות יש ע"ז קוסיות גדולות ועלומות, והארכי שם המפרשים, ע"ש במהרש"א ובקרי"א וברש"ש ועוד. ואין כאן מקומו). ובאמת יכולים היו התוס' לתרץ דלא דמי קרבן אידחי דהכא דהוי כלפי הקרבן עלמנו, לדיחוי דהתם דהוי רק כלפי חיוב הקרבן. אלא שתירצו עפי דהתם אפילו כלפי חיוב הקרבן לא הוי דיחוי.

ואי לאו דמסתפינא אמינא לפרש דהתם בהוריות נמי איירי דדיחוי קרבן ממש, ומיירי שהיתה לו חטאת מופרשת על חלב שאכל בפעם אחרת והקריבה עכשיו על כוית זה שאכל ע"י הפסקת נשיאות צינתיים, מי הוי דיחוי או לאו. ואע"ג דאי אפשר להביא חטאת שהופרשה מחטא אחד לחטא אחר, מ"מ באותה עבירה ממש אפשר להביא, וכדפסק הרמב"ם (סגנות פ"ב ה"ז) וז"ל יתר על זה אמרו הפריש חטאתו על חלב שאכל חמש לא יביאנה [היינו מדרבנן] על חלב שאכל היום ואם הביא כיפר, עכ"ל. (ע"ש במפרשי הרמב"ם, ויש אומרים שנקרא ליה להרמב"ם דין זה ממימרה דרבא במכילתין לעיל (דף ז' ע"א) דאמר חטאת ששחטה לשם חטאת כשרה, ע"ש. ולפי"ז אתי שפיר עפי דרבא הוא צעל האיציטא בהוריות שם).

עשה על פי הוראתם, וכיון דחיוב הקרבן לא פקע ממנו מעולם, לכן ס"ל להתוס' דלא חשיב **גזרנו אידחי**. ואמנם תרץ להוסיף ולבאר דא"כ ה"י נימא גבי מומר דהתם נמי גזרנו לא אידחי שהרי לאחר שיחזור צו ודאי יהיה חייב להביא קרבן אחר תחת זה שנדחה, דחיוב הקרבן שנתחייב לא פקע מעולם. וא"כ אמאי קרינן ציה **גזרנו אידחי**. ויש לחלק דהתם כל עלמנו של קרבן לא נדחה אלא מחמת הגזרה שהפקיע תורת חיוב מעליו בשעה שהמיר דתו, וה"י בקרבן שזעה הדיחוי הוי מחמת הגזרה שנשחטה ופקע ממנו תורת חיוב. ומש"ה קרינן ציה **דיחוי גזרנו** לפי שהדיחוי נגרס מחמתו. מש"כ בהוראת צ"ד דחיוב הקרבן לא פקע מחמת הגזרה כלל, לא שייך לתלות את הדיחוי בגזרנו אלא בקרבן עלמנו בלבד.

(ט) הכי איתא התם, **צעי מנייה רבא מרב נחמן נשיאות מכו שתפסיק**. ומפרש היכי דמי, כגון הדיוט שאכל חלי זית חלב ואח"כ נתמנה לנשיאות, ושז עזר מנשיאותו וחזר להיות הדיוט, והשלים ואכל עוד חלי זית חלב. מי אמרינן דמלטרפין שני החלאין שאכל בעדו הדיוט להתחייב חטאת כשצה או שעירה כדון הדיוט שחטא, או דילמא אין מלטרפין כיון דהפסיק באמצע בנשיאות ונדחה באותה שעה לקרבן אחר, דנשיא אינו מביא כשצה אלא שעיר.

וצעי הגמי למיפשע מדר' יוחן דאמר **אכל חלב וכפרים קרבן והמיר וחזר צו, הואיל ונדחה ידחה**. אלמא כל שנדחה שעה אחת שז אינו חוזר ונראה, וה"י הואיל וצשעה שנתמנה לנשיא נדחה מקרבן הדיוט, שז אינו חוזר ונראה. ודוחה הגמרא, **הכי השתא, מומר לאו צר איתווי קרבן הוא**, והיינו דהתם גזרנו אידחי, ומש"ה נדחה לגמרי, **אכל האי צר איתווי קרבן הוא**. שגם בזמן שנתמנה לנשיא, היה צר חיוב. ע"כ סוגית הגמרא. וכפי הנראה משמע להתוס' דה"י **האי צר איתווי קרבן הוא** וא"כ אין הדיחוי בגזרנו אלא בקרבן. ולזה הקשו דמההיא סוגיא דמשמע דדיחויא דגזרנו גרע עפי, היפך מסוגיא דידן.

ולריך להבין היכי משמע להתוס' מהך סוגיא דדיחוי דגזרנו גרע עפי מדיחוי דקרבן, והלא התם לא אידחי קרבן כלל, דכל זמן שלא אכל כוית חלב שלם אין כאן עבירה ולא מלי להפריש קרבן, וא"כ בשעת נשיאותו כשנדחה, לא נדחה הקרבן, רק נדחה הגזרה מחיוב קרבן הדיוט, וקא מיצטרא לן אי דיחוי כזה חשיב דיחוי

קרצן^ו. ור"ת פירש איפכא^ז דגזי הורו צ"ד לא [היה] דחוי^ח, דגזר אידחי שאינו יודע אם פעור אם לאו^ט, קרצן לא אידחי, דאי לא דתתירו צ"ד היה קרצ ונמלא שלא היה דחוי חלה ע"י טעותו, אבל הכא אפילו קרצן נמי אידחי דכיון שהוא שועה או מומר פעור הוא לכולי עלמא^י:

פירוש ארזי הלבנון

וצפרע לפמש"כ לעיל אות ח' דפירושה דגזר אידחי (גזי מומר) פירושו שהדיחוי אירע מחמת הגזרה, א"כ הכא ודאי סיבת הדיחוי היתה מחמת הגזרה שהיה מחוייב לנהוג על פי ידיעתו ולא מחמת הקרצן דלא שייך צו ידיעה וטעות.

ודע שכתב החזו"א (חלק או"ח סי' ס"ד סק"ד) וז"ל, נראה דאם נודע לו שחטא וחזר ושכח, ועתה ספק לו אם חטא, אינו מתכפר עכשיו כיון שעתה צערת הקרצה לא קרינן צו והודע אליו חטאתו, עכ"ל. ולפי"ז צאמת צבורת צ"ד מאלד הגזרה פשיעא דלא הוי דיחוי צעעות, דהדיחוי הוא דיחוי גמור מדאורייתא צתורת ודאי, דלא קרינן ציה והודע אליו חטאתו.

אבל קשה דא"כ מהאי טעמא יהא הדיחוי נמי בקרצן. דנבי דמחמת הצ"ד לא חשיב דיחוי לפי שהיתה ההוראה צעעות. אבל אכתי הו"ל דחוי מאלד הגזרה שלא היתה לו ידיעה והיה פעור מהקרצן צתורת ודאי. וכמו גזי מומר שכתב ר"ת בצמוק דהתם קרצן נמי אידחי מלאחר שהצעלים אינו צר כפרה. ולע"ג. ולכאורה זו הערה גדולה על דברי החזו"א. (ואכן כבר העירו רבים על דברי החזו"א אלו מדברי הרמב"ם (שגגות פ"ב ד"ד) דמשמע היפך דבריו).

יד) אבל רש"י פירש דחוי דחוי משום דיחוד שעשה צבורת צ"ד פעור, והיינו דצבורת צ"ד אפילו צעעות הוי היתר גמור. והקשו עליו אמאי לא פירש כפשוטו שלא מלי להקריבו מחמת הוראת הצ"ד. ותיקן הרש"ש (וכן תירץ האו"ש ועוד) משום דס"ל לרש"י דדיחוי צעעות לא הוי דחוי ע"ש, ומשמע דגם לגזי הגזרה ס"ל דצעעות לא חשיב דיחוי, ודלא כר"ת. ולגוף מחלוקת רש"י ור"ת נראה דיש נפ"מ לדינא ובגון שהקרצן כבר נשחט ונתקבל הדם ככלי, והורו צ"ד שחלב מותר וחזרו צהס, דלרש"י הקרצן דחוי משום דהו"ל כהיתר גמור כל זמן שלא חזרו, ולר"ת אינו דחוי כיון דהיה צעעות, וצזה תו לא שייך דיחוי מחמת הגזרה כיון דנשחט כבר. ועיי' שפ"א.

טו) מש"כ פעור הוא לכר"ע, ר"ל דאינו צר חויב כל זמן שלא חזר צו, אבל ודאי דהמומר חייב לחזור מרשעו ולהציא קרצן אחר.

וראיתי בקר"א שהצין מדברי ר"ת אלו דמ"ש פעור לכר"ע, כוונתו דצבה כו"ע מודו דחוי דחוי, ואפילו מ"ד

ו) ומתרלים התוס' דצאמת אין כוונת הגמרא שם לחלק בין דיחוי גזרה לדיחוי קרצן, רק כוונת הגמרא דצאמת אין כאן שום דיחוי ואפילו לא דיחוי של חויב הקרצן. דאע"פ שהנשיאות שזינתיים מפסקתו מחויב קרצן הדיוט, אין זה חלה מכאן ואילך שאם יאכל כזית חלב יציא שטיר נשיא, אבל אכתי הוא צר חויבא לענין כל חויבים שעצר קודם המינוי (כמ"ש לעיל אות ע"ג), ולהכי כשעצר מנשיאותו אה"כ והשלים חזי כזית, הרי זה מנערף שפיר לחזי זית הראשון שלא פקע חויבו מעולם.

יא) ר"ל דר"ת מפרש איפכא צסוגיא דידן, וממילא לא תקשי מההיא דהוריות. ודברי ר"ת מצוארים יותר צשיעמ"ק, דהא דקאמר הווא סבא דר' יוחנן כי פתח צדחויין מהכא פתח, אין ר"ל דחוי דיחוי עפי מאכל חלב והמיר או נשתעב, וכדפירש"י, חלה אדרבה ר"ל איפכא דר' יוחנן פתח מהתם משום דהוא דיחוי גרוע עפי משאר דחויין ויש צו יותר חידוש. ולהכי פריך מאי טעמא, כלומר מפני מה חשיב דיחוי גרוע יותר משאר דיחויין, ומשני הכא גזרה אידחי וכו'. היינו דצבורת צ"ד רק הגזרה אידחי שלא יכול היה להקריב הקרצן אז, אבל קרצן לא אידחי, שחויב הקרצן אליצא דאמת לא נחה מעולם כיון דההוראה היתה צעעות.

יב) צל"ק גרים "לא היה [אלא] דיחוי וכו'". ולפי מש"כ השיעמ"ק צפירוש ר"ת היה נראה להגיה כאן "דגזי הורו צ"ד לא הוי דחוי [גדול] דגזרה אידחי כו'". אבל לפי הגירסא שלפנינו "לא הוי דיחוי" משמע דצבורו צ"ד לא הוי דיחוי כלל, וזה אינו.

יג) וכיון שאינו יודע האמת וסבור עתה שהוא פעור, מש"כ אינו יכול להקריב ותלינן ציה הדיחוי דהיינו גזרה אידחי.

ולריך ציבור, אמאי לא נימא גזי גזרה נמי דלא הוי דיחוי מלאחר שההוראה היתה צעעות וכדאמרין גזי קרצן דלא חשיב דחוי מה"ע. וחכס אחד הסביר לי דהחילוק פשוט, דגזי אדם שיש צו דעת, מלאחר ועל פי ידיעתו היה סבור שהוא פעור מקרצן, והרי מחוייב הוא לעשות כפי ידיעתו, לפיכך תלינן ציה הדיחוי. משא"כ בקרצן דלא שייך צו ידיעה, אזלינן ציה צתר דקין צאמת שלא היה צו דיחוי מעולם.

בן עזאי בק"ו מיייתי לה. אף ע"ג דפסול שלה לשמן מויליאו מידי פגול דצעינן שיהיו כל מתירים ככשרות (לקמן כ"ט ע"ג), לא דמיא להא דאמר (צפ"ק) [צפ"ב] דפסחים (דף כז:) כל דין שתחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין ט". **תיבמה** וכן עזאי אי דריש (ו)תה לשמה כשרה שלא לשמה פסולה הא שאר קדשים כו', קל וחומר מאי אהני ליה, ואי לא דריש א"כ אשם [נמי] ליעבז מהיקישה דכחטאת וכאשם ט):

מה להצד השווה שבהן שכן יש בהן צד ברת. תיבמה ולר"א דפסל חטאת ואשם ליפסול נמי עולה

פירוש ארזי הלבנון

כאן. והתוס' כתבו דלא דמיא אצל לא פירשו העם. וזמנא דיתן פירש משום דהתם סופו להקל צחותה החומרה ממש שאנו דנים עליה דהיינו להלריך שריפה לחמץ, ואם לא מלא עליה יהיה יושב ובעל מביעורו לגמרי ונמצא שהקולא הנמשכת לצסוף מתנגדת להחומרה שאנו דנים עליה, ולכך אינו דין. משא"כ הכא שהקולא שנמשכת לצסוף לענין פיגול אינה מתנגדת להחומרה דפסול שלא לשמו שעליו אנו דנים, לכך אינה מצטלת את הדין. וע"ע צמפרשים.

(ז) כוונתם לפלוגתא דר"א ורבנן לעיל (י"ג ע"ג) גבי אשם שלא לשמו, דר"א פוסל משום היקשה דכחטאת כאשם, ורבנן ס"ל דלא מקשינן אשם לחטאת משום דגזי חטאת איכא מייעוה דשחט אותה לחטאת, ור"א ס"ל דהאי מייעוה לאו דוקא הוא דהא שייך פסח. ומקשים תוס' לכן עזאי ממה נפשך אי ס"ל כרבנן דדרשי מייעוה דאותה, א"כ מייעע קרא לעולה בהדיא ומאי אהני ק"ו, ואי ס"ל כר"א דלא דריש מייעוה דאותה, א"כ ליפסול אשם נמי מהיקשה דכחטאת כאשם וכדר"א לעיל.

ועי' קר"א שכתב לישב דאיכא למומר לעולם דריש בן עזאי מייעוה דאותה ומיהו ס"ל דלאו למטועי כל הזבחים אתא, דהא ע"כ שייך פסח, וכיון דליף בן עזאי עולה בק"ו, א"כ מייעוה דאותה מסתברא ליה יותר דחיי למטועי אשם. ודומה לזה תיחך צשעמ"ק. ואמנם לעיל (י"ג ע"ג) כתב הקר"א צבצרת ר"א אופכא, דהני דר"א לא יליף מייעוה דאותה למטועי אשם, היינו משום דשניהם צאים על חטא, משא"כ לענין עולה דאינה צאה על חטא מודה ר"א דממטעינן לה מלאתה. ע"ש אות כ"ב. ונמצא לפי"ז דכו"ע דרשי אותה. לרבנן אחי אותה למטועי כל הקדשים, לצד מפסח דמייעוה קרא בהדיא. ולר"א ולבן עזאי מייעוה דאותה ע"כ לא אתא למטועי כל הקדשים מדשייר פסח, אלא אתא למטע מאי דמסתבר יותר, לר"א מסתברא דחיי למטועי עולה, ולבן עזאי מסתברא דחיי למטועי אשם.

צעלי חיים אינם נדחים, הכא מודה דהוי דחוי. והקשה עליו הקר"א מנ"ל, ע"ש. ופשוט שאם היו לפניו דברי השעמ"ק הגדפסים צשע"ס שלנו, היה רואה דמש"כ ר"ת דפטור לכו"ע לא קאי כלל לפלוגתא דדיחוי צבע"ת, רק על הדיחוי הראשון, דכו"ע מודו דלאו בני חיובא נינהו והקרבן נדחה, אצל לעולם אם חזר בו המומר ונשתפה השועה, הדרגה לפלוגתא דרב ורי' ויחנן אי צעלי חיים נדחים או לאו. ולא צא ר"ת לומר רק דמאחר דדיחוי הראשון הוי דיחוי צרור ומוסכס לכו"ע א"כ לא הוי חידוש כל כך לרי' ויחנן הא דאינו חוזר ונראה [וצלשן השעמ"ק לא כתוב פטור לכו"ע, רק כתוב הכל יודעים דקרבן שועה ומומר לאו כלום בס], משא"כ דדיחוי דהוראת צי"ד התם הוי חידוש גדול דאינו חוזר ונראה, כיון דגם צשעת הדיחוי הראשון לא היה דחוי כל כך, דרק הגזרה היה דחוי מחמת ההוראה של הצי"ד אצל הקרבן עצמו לא לא היה דחוי אלא ע"י טעית.

עז קשה להתוס' מדקו"ל דמחשבת פיגול אינה פוסלת א"כ קרבן כל המתירין כמלוותן ולא היתה צו עוד מחשבת פסול אחרת, אצל אם חישב צאתה העבודות שלא לשמה, הרי זו מויליאו מידי פיגול. וא"כ נמצא דפסול שלא לשמו אית ציה נמי קולא, דמויליאו מידי פיגול. וא"כ כל כה"ג ליכא למילף ק"ו וכדאיתא צפסחים דליף רי' יהודה דביעור חמץ אינו אלא צשריפה בק"ו מותר, ומה נותר שאינו צצל יראה וצל ימצא לא כל שכן שטעון שריפה. אמרו לו כל דין שאתה דן תחילתו להחמיר. שמתחילתו אתה דנו כדי להחמיר שהרי חמור הוא, ואתה מציא עליו חומר אחר כמו הכא שאתה רואה להחמיר ולדונו צשריפה. וסופו להקל, דהיינו שאותו חומר שאתה מוסיף עליו גורם לו לקולא. אינו דין. שהרי הדין מלמד שיהיה חמור, והרי הוא מקילו, והכא נמי החומר שהצאת עליו להיות דוקא צשריפה, גורם לו קולא, שהרי אם לא מלא עליהם לשורפו יהא יושב וצטל. ולא ישבית חממו מכל וכל. עד

ותיתי מהעלת ואשם [ופסח]^(ט). וי"ל שדיך קלת לך כרת באשם משום דאיכא אשם תלוי, ומיהו לא שייך כמו בחטאת ופסח^(י) כדמוכח לעיל^(ז):

דף יג ע"א

אתה אומר זו קבלת הדם בוי'. לעיל (דף ד.) פי' בקונטרס דמוקמינן והקריבו בקבלה ולא בהולכה משום דוהקריבו נאמר מיד אחר שחיטה וקבלה היא עצודה ראשונה שאחר שחיטה, ולפירושו קשה היכי צעי למימר הכא או אינו אלא זריקה^(כ)^(כא). אלא נראה דמוקמינן לה בקבלה או בזריקה לפי שהן עצודות חשובות שאי אפשר לצטנן^(כב) מה שאין כן בהולכה^(כג):

פירוש ארזי הלבנון

היא לזריקה, דכתיב והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם וגו' וא"כ תו ליכא למידק דקאי אקבלה מדסמכיה לשחיטה, דאדרבה אוקמייה בהולכה מדסמכיה לזריקה. וגם שם תירלו כהתוס' כאן דמסתברא יותר לאוקמייה לקרא בעצודות חשובות ולא בהולכה דאפשר לצטנא.

ג) נראה כוונתם דכל כמה דאפשר לן לאוקמי לקרא דמיירי בעצודות הקרבן כהלכתן בשלמות, ה"ז עדיף עפי. ומש"ה בקרא ד'והקריבו' דמנה הכתוב ג' עצודות וחיסר עצודה אחת, עדיף לן לחסורי הולכה דאפשר לצטנא, דאע"ג דהשתא מחסרה הולכה בקרא, הא לא חשוב חסרון, דאפשר לאוקמייה לקרא בגוונא דעומד בלד המצבה חורק דלא שייך הולכה בכה"ג וממילא קאי קרא בהקרבנה שלימה בלא חסרון שום עצודה מהעצודות הצריכות. אבל אי הוה מוקמינן קרא בהולכה ומחסרין קבלה, תו לא הוה קאי קרא בסדר הקרבנות הקרבן בשלמות, דלעולם אי אפשר לעולה בלא קבלה.

והעורי אבן בחגיגה (י"א ע"א) הקשה על דצריכה דאכתי דילמא קרא איירי בהולכה זו ערתא דאי אפשר לצטנא כדאיתא לקמן (ט"ו ע"א). ולפמש"כ לא קשיא, דאי נוקי לקרא בכה"ג, א"כ על כרחך מחסרת לעצודת הקבלה ותו לא הוי סדר העצודות בשלימות, ומש"ה עדיף לן לאוקמייה בקבלה, כמו שנתבאר. ומה שחיסר הכתוב עצודת ההולכה זו ערתא, הא לא חשיב חסרון כיון דהוי ממילא דא"א לזריקה בלאו הכי.

ד) וס"ל להתוס' בהולכה אפשר לצטנא ואם שוחט בלד המצבה חורק שפיר דמי דא"ל הולכה כלל, ודלא כהרמב"ם (פסח"מ פ"א הכ"ג) שכתב דאם עמד במקומו וזרקו למצבה פסול. וע"ש במשנה למנך שהאריך בזה עיובא.

יח) אבל בלא פסח לא מצי יליף משום דאיכא למופרק מה לחטאת ואשם שכן מכפרים (ז"ק).

יט) היינו דבאשם שייך קלת לך כרת ומש"ה ליכא למינק עולה מייניה דצטנא לא שייך לך כרת כלל. משא"כ כלפי חטאת ופסח דאית ביה לך כרת גמור, לא חשיב לך לך כרת דאשם לכלום ומש"ה פרכינן לעיל (י) ע"כ) מה לחטאת ופסח דאית ביה לך כרת משא"כ באשם.

כ) ע"י דצצריהם לעיל (י) ע"כ) ד"ה מה להלך השוה.

א) בשעמ"ק לעיל (ד' ע"א) הקשה קושיא זו ותירץ דשאני זריקה כיון שהיא עיקר הקרבנות הקרבן ולפיכך הוה מוקמינן האי והקריבו בזריקה ולא בקבלה אע"ג דלאו סמוך לשחיטה היא. אבל השתא דכתיב וזרקו, דתו ליכא לאוקמי להאי והקריבו בזריקה, מעתה מוקמינן ליה בקבלה ולא בהולכה, משום דקבלה סמוכה לשחיטה וכדפירש"י שם. וכבר העיר שם בשעמ"ק דרש"י עצמו פירש כאן כפי' התוס' דלא מוקמינן להאי והקריבו בהולכה משום דאפשר לצטנא.

ובע"כ ק' כתב דנראה שלא היה לפני התוס' פירוש רש"י שלפנינו, דלפירושו לפי מאי דס"ד דוהקריבו קאי אזריקה, סבירה לן דצטנא באמת לא אשכחנא עצודת קבלה כלל [ומה דאיתא בלשון רש"י אבל קבלה לא לריך [כלי] מאהל מועד ואילך וכו', תיבז בלי אינה מלשון רש"י ויש למחקה, וכן ליתא בכתב"י ודפו"ן], וא"כ שפיר קס"ד דקאי אזריקה. אמנם גם לפי"ז אכתי קשה דנוקמייה בהולכה דסמוך לשחיטה עפי מזריקה, וע"כ ל"ל כתיובת התוס' דבהולכה לא מוקמינן משום דאפשר לצטנא וכמו שפירש כאן רש"י בעצמו. וע"ש עה"ק שהאריך ליישב גם זה.

ב) התוס' בחגיגה (י"א ע"א) הקשו עוד על פירש"י, דכי היכי דתיבז והקריבו סמוכה לשחיטה, ה"ו סמוכה

בבהן כשר ובבלי שרת. פירש בקונטרס כלי שרת צגדי כהונה. וקשה דהא נפקא לקמן צפרק שני (דף ע"ג) מקרא דאין צגדיהם עליהן אין כהונה עליהן והוה להו זרים, ואפילו בעבודה ללא מעבצא כפרה^(ט). ויש לומר דאי לאו גזרה שוה^(י) דהכא הוה אמרינן מה שהקפידה תורה למחוסר צגדים היינו היכא דכתיבי צגדים אצל היכא דלא כתיבי צגדים לא^(י"א), וגזי נתינת אש וסידור איצרים לא הוה צעינא צגדים מכהן צביהונו^(י"ב), אלא מדגלי רחמנא גזי קצלה גזרה שוה ילפינן בכל דוכתא דהכאן הוי צביהונו^(י"ג).

דיקא נמי דקתני שחובה נפסל. במסקנא לא חיישינן להאי דיקא, דצקצלה נמי איכא פסול פיגול^(י"ד). ויש לפרש במסקנא דנקט לשון פסול דאירי צשלא לשמן דהוי בכל ד' עבודות^(י"ה). ומיהו אשכחן דיקא דלא קאי לצסוף גזי כל הנישום דמיס צאחר (קידושין דף כח):

פירוש ארזי הלבנון

מגז"ש, משום דגזי קצלה לא כתיב צגדי כהונה צפרשה, ומדכתיב כהונה גרידא לא הוי שמעינן לה.

(ט) צאות שלפניו נתבאר כפשוטו, אצל צחור"א כאן פירש דמש"כ התוס' היינו היכא דכתיב צגדים, היינו בעבודות דמעבצות כפרה. ומש"כ אצל היכא דלא כתיבי צגדים, היינו בעבודות דלא מעבצות כפרה כגון צנתינת אש. ומשמע דקיס ליה להצחור"א דכלל העבודות דמעבצות כפרה כתיב צבו צגדים צהדיא. ולריך תלמוד.

(י) היינו דלתירוץ התוס' תקשי דהא גזי נתינת אש וסידור איצרים דריש צגמרא הסכן צביהונו להצריך צגדי כהונה אש"ג דתס לא כתיב צגדי כהונה צפרשה (ראה לעיל אות ה'). ומתרלים תוס' דכל זה שאמרנו דלא דרשינן הסכן צביהונו היכא דלא כתיב צגדים צהדיא, זהו דוקא קודם ילפותא דגז"ש דהכא, אצל צתר דילפינן הכא צגדי כהונה, מכאן ילפינן לשאר מקומות דכל מקום דכתיב כהן משמעו צביהונו דהיינו צצגדי כהונה.

(יא) וכתב הפני"מ דלפי תירוץ ז"ל דהא דאיעריך דרשא דלקמן דאין צגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, משום דאי מגז"ש דהכא הו"א דוקא גזי קצלה צעינן כהן צביהונו אצל לא צשאר דוכתי. ע"ש.

(יב) רש"י נשמר מזה וכתב דייקא נמי דתנא דמתני' לא איירי במחשבת פיגול. אצל התוס' לא ניחא להו צהאי פירושא, ופירשו דיקא נמי דאינו מתפגל (ממפרשים).

(יג) פי' דלישנא שהצח נפסל צארבעה דצרים וכו' משמע דנפסל בכל עבודה ועבודה צעלמה, דהיינו שחע שלא לשמו או קיבל שלא לשמו וכו'. אצל פיגול לא שייך בכל ד' עבודות עצמן, אלא דוקא צצריקה אצל שאר עבודות רריך לחשב על הצריקה דוקא ואס חשב ע"מ לגמור השחיטה חוץ לזמנו לא הוי פיגול, וכן צבולכה

(ה) היינו דלקמן (י"ז ע"ב) ילפינן דמחוסר צגדים מחלל עבודה מדכתיב וחגרת אותם אצנע וגו' והיתה להם כהונה לחוקת עולם, ודרשינן צזמן שצגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין צגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם והוה להו זרים. וכן צהמשך הסוגיא שם (דף י"ח ע"א) ילפינן דמחוסר צגדים פוסל עבודה מדכתיב ונתנו צני אהרן הכהן אש על המזבח וגו', ודרשינן הסכן צביהונו, דהיינו כשהוא לצוש צגדי כהונה. ותס מפרש דאיעריך תרי קראי, דאי מקרא קמא הו"א דוקא בעבודה דמעבצת כפרה הוה דמחיל עבודה, אצל צנתינת אש דלא מעבצ כפרה אינו פוסל, קמ"ל. וא"כ קשה דה"נ הכא גזי קצלה דכתיב צה כהונה נילף צביהונו להצריך צגדי כהונה, ולמאי איעריך גז"ש דר"ע.

(ו) משמע דכל קושייתם הוי לר"ע דוקא דילוף מגז"ש, אצל לת"ק דדריש ממשמעותא דכהנים צביהונו, לא קשיא מידי. וכ"כ צעה"ק. אצל צחור"א (צחים ס"א סק"ד) כתב דקושייתם גס לת"ק דילוף מיתורא דקרא דכתיב כהן מיותר דהא כצר כתיב צני אהרן. וכ"מ להדיא צשיעמ"ק לקמן (י"ח ע"א).

(ז) אין קושייתם על גוף הגז"ש, דודאי איעריך למילף כהן כשר (לאפקוי חלל וצע"מ), רק עיקר קושייתם אמאי הולרך ר"ע ללמוד צגדי כהונה מהך גז"ש (כ"כ טה"ק).

(ח) ומתרלים תוס' דצחמת כל מקום דכתיב "כהן" גרידא אין צמשמעותו להצריך צגדי כהונה. אלא דוקא היכא דכתיבי צגדי כהונה צהדיא צאותה הפרשה, וכגון הך ילפותא דוחגרת אותם אצנע וכו' אלו צני אהרן כהנים, אז אמרינן דכהן משמע צביהונו דהיינו צצגדי כהונה, ולאשמעינן דכלא צגדים הו"ל זר ומחלל עבודה. ומש"ה שפיר איעריך ר"ע הכא למילף צגדי כהונה

דף יג ע"ב

על מנת לשפוך שיריים למחר. ל"ע צפרק קמא דמעילה (דף טז.) דמיציעא לן חישב לנשפכין מהו יג*). ופירש רבינו דהתם מיירי שנשפך מן הכלי על הרצפה (י) ומיציעא ליה אם מוליד אותו מקלפת דם הנשאר בכלי על מנת לזרוק מאותן נשפכין חוץ לזמנו שהרי ראוין לאוספן, או דלמא כיון דצכום איתיה דם וההוא דעל הרצפה הולך לאיצוד ט"ז), לא פסלה צהו:

פירוש ארזי הלבנון

לאספו. ונראה ללא פליגי, דהתם איירי שנשפך הדם כולו דודאי מנזה לאספו לקיים מצותו ולזרוקו על המזבח, משא"כ הכא כיון דנשאר דם בכלי ואפשר לקיים צו הזריקה, לפיכך אין מנזה לאסוף הדם הנשפך. וזהו שכתבו התוס' כאן **כיון דצכום איתיה דם וההוא דעל הרצפה הולך לאיצוד**, היינו כיון דצכום נשאר דם לקיים צו מצות זריקה, לפיכך אין מנזה לאספו והולך לאיצוד.

ואכתי רריך להציון, מאחר דדס הנשפך אין מנזה לאספו, א"כ ליהוי דחוי וליפסל. דהגמ' לקמן (ל"ד ע"ג) פריך גבי דם שנשפך על הרצפה ליהוי דחוי, ומשני כל שצידו לא הוי דחוי, וכתבו התוס' שם דהיינו דוקא משום דאיכה מנזה לאספו אצל כל שאין מנזה לעשותו אין זה קרוי צידו. וא"כ הכא דנשאר דם בכלי ואין מנזה לאספו, ליהוי דחוי. כן הקשו המפרשים ויש צה אריכות עוצה, עיין עליהם.

וראייתי בחילת השחר (על התוס' לקמן שם) שכתב דצר נחמד ליישב זה. ח"ל, חננס יש לומר דכיון שאם ישפך כל הדם שצכום יהא צצר מנזה לאסוף גם את מה שנשפך מתחילה, דכל עיפה ועיפה ראויה לזריקה, ממילא לא נדחה מעיקרו כלל, עכ"ל.

ולכאורה דצרו מוכרחים דהא גם ששנשפך כולו דחוי מנזה לאספו, יש להקשות שהרי הדם הראשון שנשפך קודם שנתיים שפיכת כולו אכתי לא היה מנזה לאספו שהרי נשאר דם בכלי, וא"כ מה מהני מה שאח"כ נשפך גם השאר, הא צתחילה קודם שנשפך הכל, צצר היה דחוי. אלא ע"כ גם היכה שאין צו מנזה עכשיו רק אפשר שיהיה צו מנזה צהמשך הזמן, חשבין ליה צידו ואינו נדחה. והא דצכוסיו הדם לא חשיב צידו אע"ג דאפשר שיהיה צו מנזה צהמשך הזמן, אם נתגלה אח"כ. התם מאחר דכיסהו הרוח צעלה לגמרי מנזותו, דאין שוב מנזה לכסותו כלל. משא"כ שנשפך הדם, כל זמן שלא זרק הדם הנשאר בכלי, אכתי לא צעלה מנזותו של דם הנשפך, שהרי יכול לקיים צו מצות זריקה אם יאספנו. ומש"ה אמרינן כיון דאפשר שיתכן צו מנזה (לאספו) צהמשך הזמן, לא חשיב דחוי.

וקצלה, דצעינן שיהשז על דצר שהוא אכילת אדם כגון לאכול למחר, או אכילת מצח כגון לזרוק או לשפוך שירים או להקמיר חוץ לזמנו, ודו"ק (חק נתן). והיינו כדאמרינן בגמרא לעיל (ד' ע"א) מה לשנוי קודם שישנו צד' עבודות משא"כ שנוי צעלים דאינו אלא צמחשז על מנת לזרוק (כ"כ ט"ז).

יג*) **חישב לנשפכין מהו**. פירש"י שם, **נשפכין**. שירי הדם שהיה שופך ליסוד המזבח, וקא מיציעא ליה אם חישב צשעת שפיכת השירים על מנת לאכול כזית חוץ לזמנו מהו, מי חשיבא האי מחשבה דנשפכין לפגל כמו מחשבה דזריקה עלמה או לא. עוד פירש"י, ע"א אמר המורה **חישב לנשפכין** למחר, שצשעת זריקה חישב לשפוך השיריים למחר ליסוד, מי חשיבא הא מחשבה לנשפכין כאלו חישב צזריקה עלמה שחישב לזרוק מקלפתו למחר חוץ לזמנו דמפגל ליה, או לא. עכ"ל. וכבר הקשו התוס' שם צמעילה על שני הפירושים, דלפירוש הראשון דקא מיציעא ליה אם חישב צשעת שפיכת השירים, קשה דהא פשיעא דלא פוגל דתניא צסוגיין הכא ילאו שפיכת שירים והקערת אימורין שאין מעכבין. וכן על הפירוש השני דמיציעא ליה כי מחשב צשעת הזריקה על מנת לשפוך שירים למחר, קשה דהא נמי פשיעא דפוגל דממסקין הכא לא קשיא הא דאמר הריני זורק ע"מ לשפוך שירים למחר וכו'.

יד) ומתוך תוס' דהך **נשפכין** דמעילה לאו היינו שירי הדם כדפרש"י התם, אלא פירוש **נשפכין** היינו דם שנשפך מן הכלי על הרצפה, דתנן לקמן (ל"ג ע"א) נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר, וקומיציעא ליה היכה דנשפך הדם ונשאר עדיין מקלפת דם בכלי ומוליכו על מנת לזרוק מן הדם שנשפך למחר. מי אמרינן דפוסל צמחשבה זו הואיל והך דם שנשפך חזי לזריקה דאם ירצה יכול לאספו ולזרוק, או דילמא כיון מאחר דנשאר דם בכלי חשבין להך דם שנשפך כהולך לאיצוד ואינו פוסל צמחשבה.

טו) התוס' צמעילה הוסיפו העעס דהולך לאיצוד משום דאין מנזה לאספו. וכאן לא הזכירו עעס זה. ועי' צתוס' לקמן (ל"ד ע"א ד"ה כל) שכתבו דדס שנשפך מנזה

הג"ה תהי בה ריש לקיש בלום למדנו אלא משלמים. תימא הא ריש לקיש גופיה קאמר לקמן (יד). מודה רבי שמעון צהולכת (אזכרים) הערות הפנימיות^(*):

אי מזה שלמים בו'. זה אין שייך לומר דמחשבת יום שני לא יפסול צהעאת כמו בשלמים, דפשיעה דצכל חד אזלינן צתר חוץ לזמנו ידיה^(**):

אלא מאי אית לך למימר דבר הפוסל בהן בו'. השתא מסיק דמסברה יש לנו לומר כן דדבר הפוסל מויליא מידי פיגול ודבר המעכב זה מציא לדי פיגול כמו בשלמים, ואין שייך להקשות שכן נוהג צכל הזבחים:

פירוש ארוי הלבנון

דמחשבת הילוך מפגלת צהעאות הפנימיות אע"ג דשלמים אינה פוסלת ואינה מפגלת כלל. ובקר"א וכן צחי הגר"ז תירצו דלענין הולכה שאני, שכן מאי דכ"ל לר"ש דהולכה לא פסלה, לאו משום דלאו עבודה היא, אלא משום דאפשר לצעלה. ולהכי צהעאות הפנימיות שאי אפשר לצעלה שפיר פוסלת, דילפינן משלמים דכל העבודות פוסלות זה במקום שאי אפשר לצעלה. משא"כ צעזילת אצבע הא לא מצינו עבודה דכוותה בשלמים כלל, ולזה קאמר בלום למדנו אלא משלמים.

יח) הח"ג הקשה על דצריהם מהת"כ פ"ו או דמעיקרה צעינן למימר כמש"כ התוס' כאן דצכל חד אזלינן צתר חוץ לזמנו ידיה. ופריך אס פסלה מחשבת בשלישי שאינו כשר לאכילה כל זכה תפסול מחשבת בשני שהוא כשר לאכילה קדשים קלים. ומכא קושיא זו מסיק תלמוד לומר אס האכל יאכל ציום, לרצות זבחים הנאכלים ליום אחד שהיא מחשבת פוסלת צהם בשני. עכ"ל הת"כ. וזה היפך דצרי התוס' כאן. ותירץ הח"ג דצרי התוס' אמורים כלפי הכ"ד דבר פדה דלא הוה ידע ריבויא וקס"ד דיליף משלמים, וא"כ לפי סברתו אמאי לא השיב לו דמחשבת יום שני לא יפסול צהעאת כמו בשלמים. ועל זה כתבו התוס' דסברת צר פדה היתה דזה אין שייך לומר דפשיעה וכו'. אצל האמת דאין זה פשיעות כדמוכח צת"כ, ע"כ דצרי.

וגרסה להוסיף דע"כ צצברה זו גופא הוא דפליגי אמוראי צסוגיין. דרצ פדה דמסיק דעהת מריבויא דקרא קאתי, ס"ל כהת"כ (וכמ"ש רש"י צד"ה אלא מאי) דמקרא דאס האכל יאכל ציום מרצין שאר זבחים הנאכלים ליום אחד. ולדידיה צאמת אינה סברה פשוטה ואינעריך קרה לרצויי מחשבת בשני. אצל לר' יוסי צרי חנינא דאמר לעולם משלמים למדנו וכן לר' ירמיה דמסיק אלא דבר הפוסל מויליאן מידי פיגול דבר המעכב וכו', ע"כ לא ס"ל כהת"כ (דמפיק ליה

עז) על ע"ס סצרת התוס' דליכא מלוא לאספו (ע"י צאות שלפניו) הקשה צחי הגר"ז דאמאי אין מלוא לאספו לקיים צו מלות שפוכת שירים. ובקה"י (מנחות ס"ו י"א) כתב ליישב דאולי אה"ג שאינו מחוייב לאוספו אע"פ שאס יאספנו יחא צו מלות שיריים, דאין החוייב אלא על מה שמוקב ומקובל צכום אצל לא לאסוף את הנשפין, עכת"ד צקיור נמרץ עע"ש.

ולכאורה לולא דצריהם, היה מקום לומר דכל זמן שלא זרק הדם אכתי לא חל עליו שם שירים, ומש"כ אין מלוא לאספו. אצל אה"ג אחר הצריקה דצבר חל עליו שם שיריים יחא מלוא לאספו. ולכן ייירו התוס' דאיירי צמוליד על מנת לזרוק למחר ולא כתצו דאיירי צורק ע"מ לשפוך שיריים למחר, דצזה ודאי הוי פיגול דמאחר שזרק הדם, צבר חל שם שירים על הדם הנשפך ומלוא לאספו. ושצ ראייתי מש"כ צשיעורי הגר"ד ע"ש.

ובזה גם יתיישב מה שהקשינו למעלה צאות שלפניו מנכסוי הדם, דהתם אע"פ ששייך להתקיים צו מלוא אס יתגלה אה"כ, מ"מ כיון דאין מלוא לגלותו לא חיישין שיחגלה. משא"כ צנשפך מקלת מן הדם, אע"ג דהשתא אין מלוא לאספו, מ"מ כיון דמלוא לזרוק את הדם צככלי, ולאחר שחרוק יחול עליו צודאי מלוא שיריים, מש"ה לא חשיב דיחוי, דמסתמא יקיים צו צריקה כהלכתו ויחול עליו מלות שירים. (מיהו לשון התוס' שכתצו דההוא שעל הרצפה הולך לאיצוד, לא משמע קן. וי"ל).

י) פירוש דלקמן אמר ר"ל דמודה ר"ש דמחשבת הילוך פוסלת צהעאות הפנימיות. ומשמע התם דצין לענין מחשבת לשמה וצין לענין מחשבת פיגול קאמר (כך משמע מדפריך ליה מדר"ש דפיגול ולא משני דר"ל דוקא לענין מחשבת לשמה קאמר). וא"כ קשה מדר"ל אדר"ל, דכבא קאמר דלא יתכן שהיא חעאת מפגלת יותר משלמים עצמם, ואילו התם לענין הולכה ס"ל

זה הכלל כל הקומץ ונותן בבלי. בהגשה אין פיגול דקמילה כנגד שחיטה ואין לו פיגול קודם שחיטה^(ט):

דף יד ע"א

מודה היה לפסול מקל וחומר. מכאן מתרלים ההיא דפ' המזקין (גיטין דף נד: ושם) דקאמר ר' יוסי כהן גדול ציוס הכפורים יוכיח דכי אמר פיגול מהימן, ור' יוסי סבירה ליה כר"ש צפ' הקומץ זועה (מנחות דף יד.)^(ט) דאין פיגול אלא בדבר הנעשה על מזבח החילין^(ז). ולמאי דאמר הכא דמודה הוא לפסול יחא דפיגול לאו דוקא^(ח). ועוד יש לפרש היינו שלא לשמה^(ט) ולא נהירא:

ומה שלא לשמן בו. תימה מה שלא לשמן שכן נוהג דב' עצודות תאמר צחון לזמנו שאינו נוהג אלא צזריקה, וכי האי גוונא פריך לעיל^(ט) (דף ד.) (מה לחון לזמנו שכן כרת)^(ט). ויש לומר דאי הוה

פירוש ארזי הלבנון

משכחת כלל פיגול צפר ושעיר של יוה"כ, דהא איהו ס"ל כר"ש דאין שייך פיגול אלא בקרבנות הנעשים צחון דומיא דשלמים.

וכבר העירו המפרשים דמ"ש החוס' דר' יוסי ס"ל כר"ש, הוא לאו דוקא, רק ראונו לומר דשניהם שווים לענין דלא שייך מחשבת פיגול בעצודות שצפנים. אבל צעיקר דין פיגול צחטאות הפנימיות ודאי פליגי, דלר"ש לא שייך צבה דין פיגול כלל, ואילו ר' יוסי ס"ל שייך צבו פיגול רק ס"ל דהמחשבה צריכה להיות צחון על דבר הנעשה צחון, כגון שוחט צחון על מנת לשפוך שירים למחר, ששתי העצודות הם צחון. אבל אם שוחט צחון ומחשב להזות צפנים למחר, או מזה צפנים ומחשב להקעיר האימורין למחר, אינו פיגול. וצגמרא שם ילפינן לה מדמקיש קרא פר כהן משיח לשור צבה השלמים, מה שלמים עד שיהו מעשיו ומחשבותיו על מזבח החילין אף פר כהן משיח כן.

(ג) היינו דכי יוכי דר"ש מודה לפסול מק"ו, ה"ג ר' יוסי מודה לפסול (מחשב צפנים) צק"ו, ומה שלא לשמו שהוכשר בשלמים פסול צחטאת הפנימית אע"ג דמחשב צבה צפנים, חון לזמנו שפוסל בשלמים אינו דין שיפסול צחטאת כי מחשב צבה צפנים. וקושיית הקר"א לעת עתה לא זכיתי להצין.

(ד) היינו דמ"ש צגיטין לשון פיגול, הוא לאו דוקא, אלא היינו שלא לשמה, ולפי"ז לא תיקשי אדר' יוסי. והתוס' לקמן (מ"ד ע"ב) כתבו תירוק זה צבס הר"ר חיים ודחו דלישגא דפיגול לא משמע כן, וכדאמר לעיל (י"ג ע"א) דייקא נמי דקתני שהצח נפסל ולא קתני שהצח מתפגל.

(ה) לפי הגירסא המתוקנת לפנינו, כוונת התוס' לגמרא לעיל (ד' ע"א) מה לשניו קודש דישנו צארצע עצודות, משא"כ שניו צעלים דליחא אלא רק צעל מנת לזרוק

מריצויה דקרא), וא"כ לדידהו אכתי תיקשי דילמא דוקא צמחשב צשלישו פסלה מחשבה דומיא דשלמים. ועל כרחק לדידהו ל"ל כמ"ש התוס' דפשיטא להו דצכל חד אזלין צתר חון לזמנו דדידה, ולא חיישו לקושיית הת"כ. ודצרי התוס' אמורים כלפי הכן אמוראי דוקא, ודו"ק.

(ט) כוונתם דגצי מנחה נמי ילפינן משלמים דפסול מחשבה הוי דוקא דב' עצודות, שחיטה קצלה הולכה וצריקה, ולכן לא שייך מחשבת פיגול בהגשה שהיא קודם קמילה.

ומקשים המפרשים דאמאי הולרכו לכך תיפוק ליה בהגשה אינה מעכבת כדתנן צמנחות (י"ח ע"א), ופיגול לא שייך אלא בעצודות המעכבות כפרה כדתניא לעיל (סוף ע"א). ולדידי לאו קושיא היא כלל, דהתוס' האמת נקטו דפיגול לא הוי רק דב' עצודות מקמילה ואליך ומש"ה אין פיגול בהגשה שהיא קודם קמילה. והה"נ דגם אי היה שייך פיגול קודם קמילה לא היתה הגשה מפגלת כיון דאינה לעיכובא, אבל האמת היא דאין שייך פיגול כלל בעצודות שקודם קמילה ומה"ע אפילו אם היתה הגשה מעכבת לא היה שייך צבה פיגול, וק"ל. הגע עלמך וכי נאמר דסמיכה אינה מפגלת משום דאינה מעכבת כפרה, הא ודאי צורכא היא, דהא גס אילו היתה מעכבת לא היה שייך צבה פיגול כיון דאינה עצודה, וה"נ בהגשה עיקר עעמא דאינה מפגלת הוא משום דאינה מד' עצודות המפגלות ולא משום דאינה מעכבת כפרה.

(ח) וכ"ה לקמן (מ"ד ע"ב) צגמרא וצתוס' שם.

(צ) התם מיייתי ר' יוסי ראייה דכהן שאמר פיגלתי מהימן מדהאמינה תורה לכה"ג ציוס הכיפורים צפר ושעיר שלפני ולפנים שהוא שם יחיד ואין רואהו, ואם אמר פיגול מהימן. וקשה דהא לר' יוסי גופיה לא

פריך הכי הוה עמיד ק"ו משנוי צעלים דהוי כפיגול* צזריקה". ומיהו קשה מה לשנוי צעלים שכן פוסל בזביחה צפסה^ט או צזריקה לחודיה^ט. וי"ל דשלא לשמן יוכיח וילפינן צמה הלד משנוי קדש ושנוי צעלים^ט:

פירוש ארזי הלבנון

צעלים. וכן משמע מדברי התוס' לעיל (ד' ע"א) עמש"כ שם סוף אות צ'.

ט) כוונתו דשנוי צעלים פוסל צזריקה לחודיה, כגון צזרק צשנוי צעלים דא"ל שיחשוב עוד על שום עצודה אחרת. משא"כ במחשבת פיגול אינו פוסל צזריקה לחודה, אלא לריך שיחשוב ע"מ להקטיר או לזרוק שירים למחר. ואע"ג דגם במחשבת פיגול משכחת לה דמחשב צזריקה עלמה, וכגון צזרק על מנת לגמור הצריקה חוץ לזמנה, וכמ"ש תוס' לעיל (י' ע"א), מ"מ לא הוי כשנוי צעלים דפוסל צזריקה עלמה שזרק עכשיו לחודיה, משא"כ במחשבת פיגול לריך תמיד שתבה מחשבתו על דבר אחר, או על המשך הצריקה שאח"כ, או על שאר חבילות מוצח או חבילות אדם, ולא סגי לחשוב על מה שזרק עכשיו. עיי' בגלגל"ש וצח"נ וצקר"א וצמחצח כפרה ועוד. אמנם צאמת יש מפקפקים על קושיא זו (דהא גס במחשבת פיגול משכחת לה דמפגל צזריקה עלמה), ומגויסם צדברי התוס' "ולאו צזריקה לחודיה". וכע"ז בשעמ"ק. (וראיתי בספר אמתחת בנימין שהקשה דמה פירכא היא זו, דהא דאינו פוסל כשזרק חוץ לזמנו הוא משום דמעשיו סותרים מחשבתו, דצאמת הוא זרק עתה והוא מחשב שזרק למחר. ולא שייך למיפרך פירכא כה"ג מדבר שאינו שייך בה כלל, עכ"ד. וע"ש דמחמת כן פירש דצריהם באופן אחר. אמנם דצרינו נסתרים צהדיא מגמרה מפורשת דלעיל (י' ע"א) דפרכין ומה צמקום שאמר הריני שוחט חוץ לזמנו שהוא כשר וכו' ע"ש צזריש"ט).

י) לכאורה אין לדצריהם הצנה, דהא שלא לשמו ג"כ פוסל בזביחה צפסה וכן צזריקה דשאר קרבנות לחודיה. ויכתיב מלי למימר שלא לשמן יוכיח. כך הקשו כל המפרשים.

זצ"ק כתב ח"ל פי' דאין לו חומרה זו דפוסל בכל הקרבנות צד' עצודות ה"ה צפסה עכ"ל. ודצרינו סתומים קלת, ונראה דר"ל דגצי קרבן פסה מלינו שהחמירה תורה צשנוי צעלים יותר משאר פסולי מחשבה. דאע"ג דצעלמא אין שינוי צעלים פוסל אלא על מנת לזרוק, מ"מ צפסה החמירה צו תורה יותר לפסול גס צזביחה לצד. משא"כ צפסול שלא לשמו, לא החמירה צו תורה צפסה יותר משאר קרבנות, דכי היכי דפוסל צד' עצודות צעלמא כך פוסל גס צפסה. ולפי"ז כוונת התוס' כך, מה לשנוי צעלים שכן פוסל

ע"י צזריש"י שס. ומקשים תוס' דהכא נמי נפרוך הכי, דהא מחשבת חוץ לזמנו נמי הוי כשנוי צעלים דאינו פוסל אלא צעל מנת לזרוק (ולאו דוקא ע"מ לזרוק, אלא ה"ה צשאר חבילות אדם או מוצח).

ו) כוונת דצריהם (עפ"י הנוסח שצסוגריים) לגמרה דלעיל (י' ע"א) דפריך כך רבה צר אהילאי ע"ש. ופירש הגאון ר' נפתלי הירש ז"ל אצד"ק פפלאך (נדפס צסוף השט"ס שלנו) דהתוס' צאו לחזק קושייתם, משום דלכאורה הוי מקום לדחות דמה שמחשבת שלא לשמה פוסלת צד' עצודות, לא הוי פירכא, שהרי חזין דלא מהניא כך חומרה לפסול שלמים שלא לשמן. וא"כ כל כה"ג (שהחומרה אינה מעין הק"ו) יש לנו להכניס החומרה גופא צק"ו ולדון כך, ומה "שלא לשמו" שאין חומרה דידה דיטו צד' עצודות מהני לפסול צשלמים, מ"מ פוסל הוא צהעאת, "חוץ לזמנו" דמהני לפסול צשלמים כ"ש דיפסול צהעאת. והשתא ליכא למיפרך מידי.

והוה שכתבו התוס' דפריך לעיל "מה לחוץ לזמנו שכן כרת". דהתם נמי אין חומרה דכרת מועלת למיפסל צשוחט חוץ לזמנו, ואעפ"כ פרכין לה. ועעמא דמילתא מצוחר בתוס' צכמה מקומות צש"ס וצפרע צצ"ק (כ"ה ע"א) צד"ה אינו לא אדון, דהא דאמרין (צחומרות שאין מעין הק"ו) כל זה אכניס צק"ו, זהו דוקא צחומרות דאיתין מסביר צעלמא, אבל צחומרות הכתובות צתורה לא אמרינן הכי, אלא אמרינן דמאחר שהחמירה תורה חומרה זו אפשר שהחמירה צו גס חומרה אחרת. ע"ש צדצרי התוס' צ"ק שם, והתם נמי צציואו ראינו לדצריהם מהך דלעיל (דף י' ע"א) מה לחוץ לזמנו שכן כרת, ע"ש (ע"כ חוכן דצרי הגאון רי"ה ז"ל).

ז) ר"ל דשנוי צעלים נמי לא הוי צד' עצודות אלא צזריקה כמו גצי פיגול. וא"כ שפיר הוה יליף ק"ו דמה חוץ לזמנו שאינו פוסל צשלמים, פוסל צהעאת, חוץ לזמנו דפוסל צשלמים וכו'.

ח) מדצריהם נראה דס"ל דפסה שלא למנויו היינו שינוי צעלים, וא"כ מלינו שינוי צעלים צזריקה צלחודה מצלי שולטריך לחשוב על הצריקה קדין שינוי צעלים צעלמא. וכן כתבו התוס' לעיל (י' ע"א צד"ה לא) דשלא למנויו היינו שינוי צעלים. אבל התוס' צפסחים (ס"א ע"א) ד"ה וראתקם כתבו דשלא למנויו לא היינו שינוי

חג"ה תוך עזרה מקדש. עעמא דרצי יהודה לקמן צפרק קדשי קדשים (דף נט.). ולריך לדקדק לרי יהודה כיון דעזרה מקדש היכי משכחת לה בצפולין דאם ירדו לא יעלו (י). וי"ל דמשכחת לה [צלותם] דירדו בלשכה (י) או צאלוס או על גבי דף ועדיף מאויר (י) דאמר פ"ב (לקמן כו.) תלה ושחט פסול, א"נ שחט על הרלפה ואח"כ נתן על הדף דהשתא ירדו. וי"ע דלקמן (דף קג.) מציעא לכו ירדו

פירוש ארזי הלבנון

נתוסף עוד פסול אחר מה לי פסול אחד או שנים כבר קידשן המזבח. מיהו תוס' לא ס"ל כן.

ויש לדקדק למה פשיטא לכו בלשכה לא היו כעזרה לענין זה כיון דע"כ מיירי צפתוחות לקודש דאל"כ נפסל ציולא, וא"כ י"ל כיון דתוכן קודש יש להם דין עזרה ממש. מיהו לכמה דברים מציינו בלשכה אפילו פתוחה לקודש לא היו כעזרה ממש עי' לקמן (נ"ו ע"א), ותו דהכא אפילו אולם לא היו כרלפה דעזרה (שפ"א).

(ג) צ"ק הגיה דל"ל דלא עדיף מאויר. וכוונתם להוכיח דדף היו חליצה צין האצר המונח עליו לצין הרלפה, והא ראייה מדאמרין לקמן שאם תלה הבהמה צאויר ושחט ה"ז פסול משום דצעיין שחיטה על ירך המזבח דהיינו על הרלפה כנגד המזבח. חלמא אפילו אויר בעלמא חשיב חליצה צין הבהמה לצין הרלפה, ומכל שכן היכא דחליצה הפסק של דף. וכך פירש גם צבה"ז (ללא הגהה). וי"צ אמאי הולכרו להוכיח דדף היו חליצה, והלא אפילו גבי מזבח עלמא כתבו התוס' לקמן (פ"ז ע"ב) דלא שייך צאויר מזבח כמזבח היכא דחליצה חליצה צינתיים. ושמא התוס' כאן פליגי וס"ל דגבי צאויר מזבח לא מהני חליצה, ולזה הולכרו להוכיח דמ"מ גבי רלפה כי נח ע"ג דף לא מהני, דכלפי רלפת עזרה אפילו צאויר בעלמא חשיב הפסק וחולץ. והא דהולכרו לתרץ בהניחו ע"ג דף ולא תירצו בצשיטות דמשעה שפקע מן המזבח קודם שירד לרלפה צעודו צאויר היו הפסק מחמת הצויר, יש לומר דנופל מעלמא שאני דאפילו צעודו צאויר חשיב כמונח על הרלפה הואיל דסופו לנוח, וכדאמרין לקמן (כ"ה ע"ב) גבי צאויר כלי דכל שסופו לנוח כמונח דמי. אבל קשה אמאי לא תירצו בצשיטות דחייירי שהרימו הכהן מן הרלפה דסגי בהכי להיחשב ירוד (וכדמוכח לקמן (פ"ז ע"ב) דמשני דנגד ליה ע"ש), ולשם מה הולכרו לומר דירד ע"ג דף, וי"ע. עוד קשה בעיקר מה שהציאו ראייה מתלה ושחט, דמה ענין זה לנדון דידן, דהתם אינו משום קדושת צאויר רלפת העזרה ולא משום חליצה נגזר בה, רק משום דצעיין שחיטה על ירך המזבח וליכא, וי"ע.

ולפירוש השני שהבאנו לעיל דקושיית התוס' היו נמי מעיקר איסור העלאת פסוליס, לפי זה מתפרש מש"כ "או על גבי דף" היינו דמשכחת לה פסול ירוד כגון

צביחה צפסח, כלומר דמלינו שהחמירה צו תורה חומרא מיוחדת צפסח. שלא לשמן יוכיח. דלא מלינו צו שום חומרא מיוחדת צפסח.

ומ"מ אחתי אינו מוזן, דמה שהחמירה תורה צשיטוי צעליס צפסח היינו לפסול צביחה, וחומרא זו איחא נמי צשלא לשמן, ואעו משום דשלא לשמן פוסל גם צשאר קרבנות ישחצ ויתר קל משיטוי צעליס דאינו פוסל אלא צפסח בלבד. ועוד קשה, דהתוס' לא תירצו כלל הקושיא מהא דפוסל צזריקה לחודיה. אמנם ראה צאות שלפ"ז דצחמת יש שאין גורסים קושיא זו צצברי התוס'.

(יא) מלשונם משמע דלא קשיא לכו רק מהא דאם ירדו לא יעלו. וכך הציוו ה"ק ובה"ז ועוד. ותימה אמאי לא הקשו אעיקר דינא דפסולין, דכיון שנשחטו צעזרה הרי כבר עלו והיכי משכחת לה פסולין דאסור להעלותן על גבי המזבח. ובשפ"א כתב ליישב דס"ל להתוס' דמזבח אינו מקדש אלא מדעת וא"כ שפיר משכחת לה פסולין דלא יעלו, צגוונא שנודע לו פסולין צתחילה ולא היה דעתו להקריבם, דצכה"ג אין המזבח מקדשן להיקרב. ויש שפירשו דהתוס' כאן חלו לשיטתם לקמן (פ"ז ע"א צד"ה נצט) שכתבו דמה שרלפה מקדשת לרי יהודה היינו דוקא קרבנות כשרים אבל פסוליס לא. ולהכי לא הקשו אלא מהא דירדו לא יעלו, דכיון שכבר נתקדשו ע"ג המזבח ליקרב לא יפקע היתרן צזירידתן לרלפה לרי יהודה.

אבל הרבה מפרשים כתבו דצחמת גם מעיקר דינא דפסולין קשיא לכו. וכן הוא בצדיא לשון התוס' לקמן (פ"ד ע"א צד"ה זאת) ח"ל וא"ת הא ר' יהודה סבר לעיל צפ"ק דרלפה מקדשת כמזבח וא"כ כולן עלו והיכי משכחת לה פסול צפיגול וזותר ועמא, וי"ל כגון שיש הפסק צין הבהמה לרלפת העזרה. עכ"ל. וכן כוונת קושייתם כאן.

(יב) הא דלא תירצו דירדו חוץ לעזרה, משום דא"כ נפסלו ציולא, ופשיטא לכו דאף אם היה הדין דאפילו ירדו יחזרו ויעלו מ"מ אם נתוסף אח"כ פסול אחר ודאי לא יעלו. וצחמת אין זה מוכרח, דאפשר לומר דאם היה הדין דמזבח מקדש פסוליס אפילו ירדו, א"כ אפילו

מהו שיעלו (וי"ל דשחט על הרלפה ואח"כ נתן על הדף) (7). ועוד יש לומר דמודה רבי יהודה דמיס לקמן (דף נט.) דצעי מצח והדס לא עלה ברלפה (8). ותו דלשון אס עליו (9) דנקט היינו לדינא דקודם דאתא דוד (10) וקדיש רלפה וקודם צנין שלמה. הג"ה:

דף יד ע"ב

שיבוך פירש בקונטרס שתי יין. ולא משמע כן צפרק מומין אלו פסולין בלדס (במרות דף מה:), אלא שיבוך בשאר דברים המשכרים (11) *לר' יהודה דאמר מחלי עבודה. מיהו שיבוך דתן התם

פירוש ארזי הלבנון

שנית, שכבר קדשן המצח. וקשה דהא לר' יהודה פשיטא דאסור להעלותן, דזכו גופא מאי דקתני צמתיתין דפסולין שעלו לא ירדו. והניחו תוס' קושיא זו בל"ט. ע"ד פירש בקר"א, וכן פירש הפני"מ רק הוסיף דע"כ ל"ל לר' יהודה אס ירדו לא יעלו, דאי תימא יעלו א"כ לדידיה לא משכחת פסול שחיטה בדרוס, ע"ש ועי' צחי"ג ובשפ"א מש"כ ע"ז. ולפירוש זה קשה, דמאי קשיא להו מר' יהודה, דילמא הך צביא אליבא דרבנן הוי דסצרי דעזרה לא מקדשא, והלכתא כוותייהו (ה"ג ומיס קדושים). עוד קשה מאי צעי התם אס ירדו מהו שיעלו, הא תנן להדיא לקמן (מ"ד ע"א) כשם שאס עלו לא ירדו כך אס ירדו לא יעלו, אלא ע"כ צריך לפרש כמ"ש החוס' שם דמיצעי ליה בשלטה בזה האור, דילמא מאחר שנעשו כבר לחמו של מצח אס ירדו לא יעלו. וא"כ שפיר איבא למיצעי נמי לר' יהודה (מ"ב וקר"א).

ששחטו על גבי דף. ועל תירוץ זה קשה לכאורה דאיך מלינין לשחוט על הדף, הא כיון שאין הקרבן עומד על הרלפה הרי זה כחלה בחויר ושחט דפסול. לזה תירצו דשחט ע"ג דף **עדיף מאויר**, דכיון שהדף עומד על הרלפה והקרבן על גביו צלי הפסק אויר צינתיים, חשיב שפיר על ירך המצח. שוב כתבו, **אי נמי שחט על הרלפה וכו'**, פירוש, דאפילו תימא דשחיטה על גבי דף פסולה דלא עדיפא מתלה ושחט, מ"מ משכחת לה בשחט על הרלפה ואח"כ נתן על הדף. וע"ע באת שח"ז.

(ד) הציבות שבסוגריים הם הגבה בזה"ז. (ולג"ז זו יש למחוק לעיל תיבות "א"ג שחט על הרלפה וכו'") שמקומם כאן אחר קושיית **ול"ע דלקמן וכו'**. ונראה לפי הגבה זו דהתוס' חוזרים על קושיית הרלפאונה וגם על תירוץ בסגנון אחר.

ובצ"ג גורם **ול"ע דלקמן (פ"ד ע"א) תנן כשם שאס עלו לא ירדו וכו'**. ופי' דקשיא להו לישנא דאס עלו, דמשמע דמשכחת לה דלא עלו, והא לר' יהודה דס"ל רלפה מקדשת א"כ לעולם עלו משעת שחיטה. (וכמו שהצאנו באת י"א דהתוס' לקמן הקשו קושיא זו).

ובהנה לפי מה שנתבאר באת שלפני"ז דלתירוק א"ג שצתוס' ס"ל דשחיטה על הדף פסולה כמו תלה ושחט, ולא משכחת לה פסול ירוד בצופן ששחט על הרלפה ונתן על הדף. נמצא לפי תירוק זה דלא משכחת לר' יהודה פסול ירוד מתחילה בשום פנים. וא"כ על כרחך מאי דתנן לקמן דפסולין שעלו לא ירדו, מייירי לר' יהודה צפסולין שכבר היו ע"ג המצח או ע"ג הרלפה וירדו (להיכל או ללשכות או ע"ג דף), ועליהם הוא דתנן דלכתחילה לא יעלו ואס עלו לא ירדו. דצפסולין שלא היו ירודים מעולם לא היה שייך למיתני בזה **אס עלו**,

ואחרוני הזמן האריכו בקושיית הגרי"ז ז"ל דא"ע"ג דמודה ר' יהודה דמיס מצח דוקא. א"כ שפיר משכחת לה אס ירדו לא יעלו דס. כך נראה ציחור דצריהס. ול"צ דמשמע אי הוה ס"ל לר' יהודה דדס אפשר לזרקו על הרלפה, לא הוה משכחת לה ירוד, ואמאי הא כיון שנתקבל בכלי ולא הניחו על הרלפה שפיר הו"ל ירוד. ויש ליישב.

ואחרוני הזמן האריכו בקושיית הגרי"ז ז"ל דא"ע"ג דמודה ר' יהודה דמיס מצח דוקא ולא רלפה, מ"מ אכתי תקדש רלפה את הדס כדון שאר פסולין, כי היכי דגגו של מצח מקדש דס א"ע"ג דאינו מקום מתן דמיס. והאריכו בזה כל אחד ע"פ דרכו ע"ע.

(עז) מלשונס נראה דקושייתם מעיקרא הוה מלשון עלו, דמשמע דמעיקרא היו ירודים. ע"י לעיל את י"א.

(ז) מש"כ דדוד קודש רלפה הוא שלא בצדקוק, דשלמה הוא דקדיש (קר"א), כדלקמן (מ"ט ע"א).

(ח) פ"י דהתם משמע דסתם **שיבוך** מייירי משאר דברים המשכרים, וא"כ ה"ג דתנן **שיבוך** סתם ולא

שהרי כבר מעיקרא כבר היו עלוים. ולזה מקשים תוס' דא"כ מה צעי הגמרא לקמן גבי קדשי קדשים שנשחטו בדרוס, **ירדו מהו שיעלו**. היינו דקא מיצעי ליה להגמי שמא דוקא לכתחילה הוא דאסור להעלותן, אצל מאחר שכבר עלו, אס חזרו וירדו שמא יהיה מותר להעלותן

ודאי לא הוי שתי יין *כדפריך התם צהדי מומין דמחלי עבודה צעי למיחשצה^(א), אצל שיכור דהכא פשטיה משמע שתי יין והא כדאיתא והא כדאיתא, ולכולי עלמא מחלל עבודה כדפריך התם צפשיטות אחולי מיחל עבודה הוא:

והא שחיטה שאי אפשר לבטלה ובשרה. פרש"י אלמא לאו צאפשר לצעלה תלי ואת אמרת לרצן פסול. ותימא דמאי פירכא לרצן ודאי לא צהא תלי^(ב), והא דפסלי צהולכה משום דמקצלה ואילך מלות כהונה^(ג). אלא פריך דמכשיר לר' שמעון משום דאפשר לצעל, הא לא תלי צהא מדמכשיר זר צשחיטה אע"ג דאי אפשר לצעלה^(ד). ובסמוך דפריך מהולכת אצרים [נמין] לרבי שמעון פריך^(ה). וכן [גרחה] דמיייתי אמר ר' אלעזר הולכה צזר פסולה *אפילו לרבי שמעון^(ז):

פירוש ארזי הלבנון

ורצה ורצ יוסף לא צזו לחדש רק אליצא דר' שמעון דכיון דס"ל דעבודה שאפשר לצעלה לא חשיצא עבודה לענין פסול מחשצה, ה"ה דלא חשיצא עבודה לענין פסול זרות, ולא הויא צכלל העבודות שמקצלה ואילך צצטו כהונה.

וצ"ל דר' יוסף לא צזו לחדש רק אליצא דר' שמעון דכיון דס"ל דעבודה שאפשר לצעלה לא חשיצא עבודה לענין פסול מחשצה, ה"ה דלא חשיצא עבודה לענין פסול זרות, ולא הויא צכלל העבודות שמקצלה ואילך צצטו כהונה. וכבר עמדו צזה הל"ק והקרא"ה ושאר מפרשים, דמאי פריך הגמרא לר' שמעון משחיטה דכשרה צזר, וכי היכן מלינו דאמר ר"ש דעבודה שאי אפשר לצעלה פסולה צזר, הא ר"ש לא איירי כלל צעבודה שאי אפשר לצעלה, אלא רק לענין עבודה שאפשר לצעלה קאמר דלא חשיצא עבודה כלל ולהכי לא שייך צה מלות כהונה וכשרה צזר. אצל שחיטה אע"פ שאי אפשר לצעלה ודאי כשרה צזר וכדילפינן מקראי לקמן (ל"ד ע"א) ושחט את צן הצקר והקריצו וגו' מקצלה ואילך מלות כהונה לימד על השחיטה שכשרה צזר, ולימד נמי על שאר העבודות מקצלה ואילך צצטו כהונה, ומ"מ הולכה לא צעי כהונה דכיון דאפשר לצעלה לא חשיצא עבודה כלל. וא"כ לא קשה מידי מדר' שמעון. וע"ע צמפרשים כאן, וצ"ל סיים, וצ"ע רצ לייצב סוגיא זו. (אמנם לפירש"י ניחא, דקושיית הגמ' הוי מדרצן דפסלי הולכה צזר מטעמא דאי אפשר לצעלה, וע"ז פריך שפיר משחיטה דאי אפשר לצעלה ואפ"ה כשרה צזר אצל לפירוש התוס' קשה כנ"ל).

כג) ר"ל דכי היכי דגצי הולכת איצרים על כרחך מדר' שמעון דוקא הוא דפריך, ה"נ פירכא קמיייתא מדר' שמעון הוא דפריך. וכ"כ צשיעמ"ק. ולא הצנתי מאי דיוקא, וכי דוחק הוא לומר דצתחילה פריך ממילתא דרצן ומאחר דמשני ליה הדר פריך ממילתא דר' שמעון. וצ"ב.

כד) לכאורה ר"ל דכן נראה דכל השקלא ועריא דהכא אליצא דר' שמעון איירי, מדמיייתי צסמוך מילתא דר' אלעזר אליצא דר' שמעון. וגם דיוק זה לא הצנתי, וכי

תני שתי יין צפירוש, ע"כ מייירי צשאר צצרים המשכרים, ומדקתני הכא "פסול" דמשמע דמחלל עבודה, לריך לאוקמייה כר' יהודה דס"ל דגם צשאר צצרים המשכרים מחלל עבודה (ע"פ ל"ק).

יע) כוונתם כמ"ש התוס' ציומא צצס רינצ"ה דפירש"י עיקר, ואדרצה מהתם יש ררייה לפירושו [דתנן התם החרש והשטעו והשיכור פסולין וכו' ופריך צגמרא שיכור אחולי מחלל עבודה וצהדי מומין צעי למיחשצה]. ומדפריך סתמא שיכור אחולי מחלל עבודה, משמע דסתם שיכור מייירי צשתיי יין ולא משאר צצרים. ודוקא התם דמתני ליה לשיכור צהדי הנך דלא מחללי עבודה, מש"ה הכי מוקי ליה צשאר צצרים המשכרים ודלא כר' יהודה. אצל היכא דקתני ליה צהדי הנך דמחללי עבודה וכגון הכא, ודאי נוקמייה צשתיי יין כמו סתם שיכור צצכל דוכתא.

כ) לשיטת התוס' רצן מודו לר"ש דהולכה הוי עבודה שאפשר לצעלה, ואע"כ סצרי דעבודה חשוצה היא וצמקום שצריך להנך פסלה צה מחשצה וה"ה דפסול צה זר. וא"כ ע"כ הנך טעמא דרצה ורצ יוסף דפסול זרות תלוי צאפשר לצעלה, לא נאמר אליצא דרצן אלא אליצא דר"ש דוקא. וזהו שהקשו על רש"י.

וקצת פלא שלא הזכירו התוס' דרש"י כתב להדיא דצחמת פליגי רצן אדר"ש צדצר זה גופא וס"ל דהולכה הוי עבודה שאי אפשר לצעלה, והיינו דאפילו אם שחט צלד המוצח אינו יכול לצרוק הדם עד שיוליכנו (וכשיטת הרמב"ם) ולפ"ז טעמא דרצה ורצ יוסף הוי נמי אליצא דרצן, וא"כ שפיר פירש"י לפי דרכו דמדרבנן פריך. אמנם יש מפרשים דגם רש"י מודה דלרצן אפשר לצעלה, עיי' מרומי שדה ועט"ק ועוד.

כח) פיי דרצן ס"ל דהולכה הוי עבודה חשוצה אע"ג דאפשר לצעלה, ולדידהו פשיטא צצעי כהונה כמו שאר עבודות דאיתא לקמן צצרייתא (ל"ב ע"א) ושחט את צן הצקר והקריצו וגו' מקצלה ואילך מלות כהונה.

חג"ה שחיטה לאו עבודה היא. פירש זקונטרס מדאחכשרו זה כל הפסולים. ואי אפשר לומר כן דאחכשר זר גופה מייתי לה [הכא] (ק) וצפ"ק דמנחות (דף ו:). ומיכו יש ליישב פירושו דכיון דצטוס מקום לא צעי כהן בשחיטה לאו עבודה היא (כ), ולהכי פריך עלה מפרה (כ). וה"ר יעקב דאורליי"ש מפרש לאו עבודה היא לפי ששור בחולין וצקדשים, ח"כ לאו מטעם עבודה לזה המקום שחיטה (כ). ולי נראה לאו עבודה היא מדמכשרין לקמן צפרק שני (דף טו:). עומד צדרוס והושיע ידו ללפון ושחט צקדשי קדשים, וצמקבל פסול דדרשינן אותו צלפון ולא שחט צלפון אצל מקבל צלפון, וצשלמים מכשרין עומד צחון והושיע ידו לפניו ושחט ואם קבל קצלתו פסולה דדרשינן צפרק כל הפסולין (לקמן דף לז:). צן הבקר לפני ה' ולא שחט לפני ה', אצל קבל קצלתו פסולה משום דכתיב

פירוש ארזי הלבנון

(כו) פי' דצחמת חין כוונת רש"י דמהכשר זר לחודיה מוכח דאינה עבודה. רק כוונתו דמלחא אשכחן שום שחיטה צעולם שהלריך זה הכתיב כהן, ש"מ לאו עבודה היא. משא"כ צהולכה שהלריך הכתיב כהן צהולכה חטאות הפנימיות (איה"ש) מש"ה שחיטה עבודה לכו"ע ואפילו לר"ש, ומ"מ ס"ל לר"ש דכיון דאפשר לצעלה לא הוי עבודה חשובה להיפסל צזר. ורצן פליגי וס"ל דהוי עבודה חשובה להיפסל צזר. משא"כ צשחיטה דלא קפיד קרא צטוס מקום למיפסל צה זר ח"כ לאו עבודה היא כלל, ומש"ה שפיר מכשרין צה זר ח"כ דאי אפשר לצעלה.

(כו) היינו דלפירש"י לאו פירכה היא מפרה, דאע"ג דשחיטת פרה פסולה צזר, מ"מ לאו עבודה היא כיון דאשכחן צטוס מקום דשחיטה כשירה צזר. אצל השתא דפירשו דמש"ה לאו עבודה היא משום דצטוס מקום לא צעי כהן צשחיטה, ח"כ פריך שפיר מפרה דצעי כהן (נ"ק מנחות סז).

(כח) ולכאורה משמע כוונת דצרוו ששחיטה צקדשים היא מדין אותה שחיטה שישנה צחולין צצמייתה לא חיהי נצלה. אך הלא שמעינן הרבה דינים צשחיטת קדשים שאינם צשחיטת חולין, דמתעסק צשחיטת קדשים פסול וצחולין כשר, ועוד הלא יש מי שסובר ששחיטת קדשים טעונה כלי שרת שהרי שחיטת קדשים מקדשת את הדם וח"כ אולי צעינן נמי כהן. (צחולין דף י"ז) איתא שאפילו רבי עקיבא סובר שלא נלעוו על השחיטה עד שנכנסו לארץ דכתיב כי ירחק חצתה מכלל דעד השתא לא נלעוו על הזביחה, מ"מ קדשים שאני כדכתיב צקרא ושחט את צן הצקרה).

ויש לומר דהא שכתב ה"ר יעקב דאורליי"ש ששחיטה לאו עבודה היא לפי ששור צחולין וקדשים, כלומר כשם צצחולין השחיטה מכשרת את הצשר לאכילה, כך צקדשים השחיטה מכשרת את הדם והצשר צתור דם וצשר קדשים, ואין השחיטה צקדשים עבודה של הקרבת

ר' אלעזר מוכרח לחלוק על רבה ור' יוסף צתרוויכו, ועוד קשה דמדקאמר ר' אלעזר אפילו לר"ש, משמע דחיירי נמי חליצה דרצן. ול"צ.

(כה) לכאורה לפי מה שהעתיקו לשון רש"י "מדאחכשרו צה כל הפסולים", ח"כ שפיר מייתי לה הכא גבי הכשר זר. וכמש"כ התוס' ציומא (מ"צ ע"א) ח"ל, והיה נראה ליישב פירש"י ולפרש שחיטה לאו עבודה היא כיון דהוכשרו צה כל הפסולין ואפילו נשים ועצדים ועמאים, מסתמא לא שחיטה עבודה לפני המקום מאיזה טעם שיהיה או משום שנוהגת נמי צחולין או משום טעמא אחרונה, עכ"ל.

ועי' נ"ק שכתב דצחמת לפי גירסת רש"י שלפנינו לא קשיא מידי, אלא דהיה להתוס' כאן גירסה אחרת צרש"י וכמ"ש התוס' ציומא (סז) ח"ל, שחיטה לאו עבודה היא, צכל דוכתא פירש"י משום דכשרה צזר, ותימה הוא דצפ"ק דצחמים פריך והרי שחיטה דח"א לצעלה וכשרה צזר ומשני שחיטה לאו עבודה היא, והשתא מה חשובה היא זו שהרי הקשה שהיה לה ליפסל צזר כיון דח"א לצעלה. עכ"ל.

ואמנם יש לפרש דהתוס' אכן גרסו כהגירסת צרש"י שלפנינו, שהרי העתיקו דצרוו כלשונו. אלא שאין נראה להם הפרש צין פסול זר לשאר פסולין, כמו שיתצאר. דהנה צפשמות מאי דנקעו רבה ור"י דהולכה כשרה צזר, הוא לאו דוקא וה"ה צשאר פסולין כגון עבד ואשה דג"כ מיקרו זרים (לצד מעמא דלא מני להכנס לעזרה), דמאחר שעבודה שאפשר לצעלה לא שחיטה עבודה ח"כ כל הפסולין כשרין צה. וח"כ לפי"ז גם אם כוונת רש"י הכא לשאר פסולין, אכתי תקיף קושית התוס' מאי משני שחיטה לאו עבודה משום דאחכשרו צה כל הפסולין, הא זכו גופא מאי דמקשינן דלרבה ור"י היה לשחיטה להיפסל הן צזר והן שאר פסולין כיון דאפשר לצעלה תליא מילתא. ועי' עה"ק.

לעמוד לפני ה' לשרתו, אלמלא כל שירות לפני ה', ש"מ מדמכשיר רחמנא עומד צחן והושיע ידו לפניו ושחט מכלל דשחיטה לאו עבודה היא. ועוד מדאמר זההיא שמעתא צפ"צ (דף טו.) נתלה ושחט שחיטתו כשרה דשחיטה על ירך אמר רחמנא ולא שוחט על ירך (אמר רחמנא) אלמלא דשחיטה לאו עבודה היא דאי עבודה היא לא הוה מכשר רחמנא כזי האי גוונא דהא נתלה וקבל אמרינן (סס) דקבלתו פסולה משום דאין דרך שירות צדק. **ומדפרידך** הכא וצפרק טעלת העוף (לקמן דף סח:) וצפ"ק דמנחות (דף טו) מפרה דאמר רב שחיטת פרה צזר פסולה, משמע קלת כפירוש הקונטרס²², מיהו גס לפי מה שפירשתי יש ליישבו⁶. אבל קשה לי לפירושי* דא"כ לשמעון התימני דצעי פרק כל הפסולין (לקמן דף טז) שיהא ידיו של שוחט לפניו מן הנשחט הויה שחיטה עבודה¹⁶:

שאני פרה דקדשי ברק הבית היא. צפ"ק דחולין (דף יא.) פירשתי:

והרי הולכת אברים לבבש דאפשר לבטלה ופסולה בזר דבתיב והקריב הבהן את הכל המזבחה ואמר מר בו' שאני הבא דגלי קרא. הקשה ה"ר אליהו מאצרוויקא הקדוש דצפ"צ דיומא (דף טז.) אמרינן מדאלטריך למכתב כהן זהולכת אברים לכבש, פי' [ד]לגופיה לא אלטריך¹³ אלא לגלות זהולכת עלים למזבח לא צעי כהן, ומדאלטריך מיעוט זהולכת עלים א"כ סידור שני גזרי עלים צעי כהונה (בלאו קרא מטעם), וא"כ [ל]רצי שמעון דצעי צ' כהנים התם (דף טז:) לשני גזרי עלים מנא ליה, דהא כהן דכתב גזי הולכת אברים אלטריך לגופיה משום דאפשר לבעלה. וי"ל דרצי שמעון לטעמיה דאמר התם (דף מה.) הלאת אליה לא לריך למכתב ציה כהן דוכי תעלה על דעתך שזר קרב למזבח, ורצן אפשר דעזיד צמפוחא, וא"כ [ל]רצי שמעון ע"כ שני גזרי עלים צעו כהונה בלא קרא מטעמא דוכי תעלה על דעתך כו', דכמו דלית ליה צמפוחא לית ליה אפשר לכו צזריקה, אבל לרצן אית לכו צזריקה כמו דאית לכו צמפוחא, וכהן דגזי הולכת אברים לגופיה לא אלטריך דהא לית [להו] טעמא דאפשר לבעלה, אלא לגלות על שני גזרי עלים דצעי כהונה. וצפ' הקומץ רבה (מנחות דף כ.) (אמר) [גזי] לא מלא כהן אלא זר פריך וכי תעלה על דעתך שזר קרב, יש לומר דאפילו לרצן דאית לכו צמפוחא צזריקה פריך, שאין יכולין למלוח בעוב על ידי צזריקה: (כל זה בהג"ה דאיצטעא לכו).

איבעיא להו הולבה שלא ברנל שמה הולבה או לא. פרש"י לפסול זה מחשבה וגם צזר, דאי שמה הולכה מחשבה שלא לשמו או פיגול פוסלת זה, [או]¹⁴ אם זר מוליד אפילו בהשטת יד

פירוש ארזי הלבנון

(א) ר"ל דהכי פריך כיון דשחיטה דכשרה צדרוס וצחון ע"כ לאו עבודה היא, א"כ אמאי גזי פרה שחיטה צזר פסולה (ג"ק).

(ב) התוס' ציומא שם תירצו ח"ל ומיהו מלינו למימר דאפילו לשמעון התימני שחיטה לאו עבודה היא שהרי צקדשי קדשים לריך שיעמוד המקבל צלפון כדרשין צפרק אחיה מקומן (לקמן מ"ה ע"א) מולקח לו יקח, וצשוחט לא צעינן שיעמוד השוחט צלפון, עכ"ל.

(ג) ר"ל בלאו קרא נמי הוה ידעין דמקבלה ואילך מלות כהונה (בה"ז).

(ד) תוקן צפנים עפ"י הגהת ל"ק וח"נ ופני"מ ועוד.

הקרצן שהיא שירות ואינה כשרה אלא צכהן, שעבודת ההקרצה שהיא שירות מתחלת מקבלת הדם כדילפינן מקרא דוהקריצו זו קבלת הדם צסוגית הגמרא צמכלתין, אבל שחיטה היא עבודה המכשרת ומקדשת את עלם הקרצן, ונהי שעוונה כלי שרת ומתעסק פסול זה, אבל כל העשוי צצביל הכשר עלם הקרצן אין זה עבודה של הקרצת הקרצן ואינה שירות, ושחיטה לאו שירות היא וכשרה צזר (חזון יחזקאל רפ"ג) וע"ע צמפרשים שהאריכו.

(ט) דלפירוש הרי" דאורליינ"ש קשה מאי פריך מפרה, נהי דשחיטת פרה פסולה צזר, מ"מ לא עבודה היא כיון דוהגת נמי צחולין. וכן לפירוש דמפרש השתא קשה דנהי דשחיטת פרה פסולה צזר, מ"מ לאו עבודה היא מדכשר עומד צחון ושוחט.

פסולה ואינו יכול לתקנו כהן^(ל) להחזירה ולהוליכה כהן^(ל), ואי לא שמה הולכה אינה קרויה עצודה ולריך להחזיר המזרק [לאחריו ולעשות הולכה ברגל^(ב)], וגם אם עשאה זר או יושב אין צדק כלום ויכול לתקנה צכה^(ג) (או אם זר מוליך [צהולכת רגל] פסולה [ואינו] יכול לתקנה צכה^(ג)) להחזירה ולהוליכה כהן. **וקאמר** ת"ש וכן יושב פסול הא עומד דומיא דיושב. שאינו זו ממקומו, כשר. אלמא הויא הולכה ועשה עצודה כתקנה, ולכך נמי כי עשאה מיושב פסול דכתיב לעמוד לשרת. אבל מיושב פסול לא מצי מוכה דהויא הולכה [שלא ברגל] עצודה בלאו דיוקא^(ד), [משום] דלמא לאו עצודה היא ויושב פסול היינו כי לא תקנה ולא החזיר הדם לאחריו לעשות הולכה אחרת^(ה).

דף טו ע"א

הולכה שלא ברגל מחלוקת ר"ש ורבנן. יש מפרש פירוש אחר^(ו) אבל פירוש הקונטרס עיקר:

חמאת העוף רפסלה [הואה] היבי משבחת לה. כיון דמכשיר ר"ש צהולכה שלא ברגל. אלא ודאי איפכה מסתברא ותלוי הדבר באפשר לצטלה, דרחוק מן המזבח הולכה זו [אפשר לצטלה] דאי צעי הוב שחיע בלד המזבח ולא פסלה זה מחשבה, אבל שחע קרוי למזבח דהולכה זו של הושעת יד לא אפשר לצטלה פסלה זה מחשבה, ולהכי צחעלאת העוף פסלה מחשבה צהזאה מבי נפיק עד דמעא למזבח דלא אפשר לצטל דבר זה^(ז). אבל לדידך* דלא תליא באפשר ולא אפשר אלא הולכה שלא

פירוש ארזי הלבנון

(לד) מה שכלו בדצריהם **כסן** כו' **כסן**, יתבאר בסמוך ומה שפסלו בדצריהם **כסן** כו' **כסן**, יתבאר בסמוך חות ל"ז.

(לה) לכאורה ל"ז דאי שמה הולכה א"כ הו"ל כמו הולכה ברגל, וגבי הולכה ברגל פליגי בני ר' חייא ור' ינאי בסמוך אי מצי לתקנה או לאו, וא"כ אמאי נקטו התוס' בפשיעות כמ"ד א"ל לתקנה, וכבר העיר ע"ז בקר"א, ע"ש בכל דבריו.

(לו) בגמרא בסמוך מייצעי לן אי אפשר לתקנה או לאו. ונראה דהתוס' כאן נקטו כמסקנת הגמ' דקאי עולא צתיצתא ומסיק דאפשר לתקנה. ועי' צמשל"מ (פסהמ"ק פ"א הכ"ג) שכתב דנראה מהסוגיא דאם הולך אפילו מקצת מן ההילוך שלא ברגל, לריך תיקון ויחזיר המזרק לאחריו ויוליכו ברגל. דאין לומר דוקא היכא שלא הולך כלל אלא מהקצלה ועד הזריקה הולך שלא ברגל הוא דלריך תיקון קודם הזריקה שיחזיר המזרק לאחריו, אבל היכא שהולך צין צתחילה צין צסוף אין לריך תיקון שהרי קיים מלות הליכה, דא"כ מאי פריך לעולא ממתני' דנשפך מן הכלי על הרצפה ואספו דכשר, דאימא דהתם מייירי שכבר הלך ברגל קודם שפיכה, אי נמי שהלך ברגל אחר האסיפה. אלא ודאי מוכה דצעינן הליכה ברגל מתחילה ועד סוף, עכ"ד. ואמנם עי' צשמ"ק לגמרא בסמוך שכתב דהיפך. וע"ע קר"א ושאר מפרשים.

(לז) ודוחים תוס' דמיושב גופא לא הוי מצי לאוכוחי מיידי, דהוי מלינן למימר דלעולם לאו שמייה הולכה, והא דיושב פסול, לאו משום שעבודתו פסולה, אלא משום שלא נעשתה עבודה הולכה כלל, ומייירי שלא חזר ותיקן ועשה הולכה אחרת. ולכאורה לפי זה אדרבה קמ"ל דהולכה שלא ברגל לאו שמה הולכה.

(ח) עי' שטמ"ק.

(צ) מדצריהם נראה דס"ל דמקמי דנפיק דם לא מהני ציה מחשבה אפילו למ"ד שמה הולכה. ופליגי אמש"כ רש"י צפירוש הגמרא דקאמר אי דחשיב עלה מקמי

צרגל לה חשיבה והוי כאילו איתעביד [מלתו]^א, אם כן צהעאת העוף נמי כאילו איתעביד (מלתו)^ב.

פירוש ארזי הלבנון

המפרשים (כמשמעו, דהולכה שלא צרגל הואיל ולא חשיבה, חשבינן לה [לאותה הולכה] כאילו כבר נעשתה, ולהכי צהולכה דעלמא כיון דגמר הכהן ההולכה צרגל, אע"ג דעל כרחו לריק להמשיך ולהולכה צידו לקרבה למזבח, מ"מ אינו פוסל צמחשה צהולכה זו, דחשבינן לה כאילו כבר נעשתה. ולזה פריך הגמרא דא"כ ה"ג צהעאת העוף דהזאתה הוי הולכה זוערתא, ליהוי כמי שכבר נעשתה ההזאה וכאילו כבר הגיע הדם למזבח דתו לא מיפסיל צמחשה.

ולכך פירושא ל"צ אמאי הולכתי התוס' לכל זה, הא גם כי נימא דלא איתעביד מלתו, מ"מ אינו פוסל צמחשה משום דס"ל הולכה שלא צרגל לא הוי הולכה. וי"ל דהוכרחו לכך משום דאי לאו דחשיב כאיתעביד מלתו, לא היה קשה מידי, דאע"ג דלא משכחת פסול צמחשה הולכה מ"מ שפיר משכחת לה דחשיב צשעת התוס' הדם ופסול ליה משום מחשבת זריקה. דהא התוס' ס"ל דגם לאחר שילא הדם מידו אכתי שייך לפוסלו צמחשה וכמ"ש לעיל. ולזה פירשו התוס' דלא מהני מחשבה משום דהוי כמי שנעשתה מלתו וכאילו כבר הגיע הדם למזבח, דהשתא שוב לא מני פסול ליה צמחשה כלל, לא מחשבת הולכה ולא מחשבת זריקה, ושפיר מקשינן היכי משכחת ליה פסול מחשבה צהעאת העוף.

אלא דאכתי יש לתמוה לדברי המקשן גופא, מנא ליה דעמא הוי משום דהו"ל כאילו איתעביד מלתו, דילמא משום דהולכה שלא צרגל לא שמה הולכה. כך הקשה צע"ק ותריך ד"ל דפשוטא ליה להש"ס דהיכא דרבו צכך לא אכפת לן צמה שהוא לא צרגל. עכ"ל. (אודה ולא צבש כי לעת עתה לא זכיתי להבין מאי קאמר).

הדרך השני (ראיתי צשעורי הגר"ד ועוד) דצאמת חין כוונת התוס' **כאילו איתעביד מלתו** ממש, וכאילו כבר הגיע הדם למזבח, רק כוונתם לגבי הכהן העובד, דמאחר שגמר ההולכה צרגל שהיא עיקר ההולכה, כבר גמרה מלתו ושוב אינו פוסל צמחשה, ומה שומשיך ומקרב צידו את הדם למזבח הא לא חשיבה צבודה לפסול צמחשה, וא"כ ה"ה צהעאת העוף דהולכה זוערתא היא נימא דלא חשיבה צבודה, וכבר גמר הכהן צבודתו קודם ההזאה ושוב אינו פוסל צמחשה. ואע"ג דההזאה לא גמרה עדיין מ"מ לענין צבודת הכהן חשיב כאילו גמרה, ושוב אינו יכול לפסול צמחשה. ע"כ.

אמנם לפירוש זה הדרא קשיא שכחצנו לעיל, דאע"ג דלא משכחת פסול צמחשה הולכה, מ"מ תיפוק ליה

דליפוק דס לאו כלום הוא. דלפירש"י לאו כלום הוא משום דס"ל לאו הולכה היא, אצל למ"ד דהוי הולכה שפיר מהני ציה מחשבה מקמי דליפוק דס. אצל התוס' מפרשים **דלאו כלום הוא**, היינו דלא שייך ציה מחשבת הולכה צשום פנים לכ"ע. ועמא דמילתא משום דכל זמן שהדם מעורה צלואר העוף הוא נעפל לצבר וחשיב כמאן דליתיה צעולם כלל, ולכך לא שייך צו מחשבה. כן פירש החזו"א (ס"א סקט"ו) וכ"כ הבה"ז בצל"ה.

ואולי הכרח התוס' צזה משום קושיית התוס' צדיבור שח"ז דמפרשי כשיעת רש"י והקשו על עצמם אמאי לא פריך אשאר זריקות דעלמא היכי פסלה צה מחשבה, אי מקמי דנפיק דס וכו'. אלא ע"כ דוקא אהעאת העוף קשיא ליה משום דכל זמן שמעורה הדם צצבר לא מני למיפסול צמחשה, משא"כ צשאר זריקות דעלמא שהדם הוא צעין צכלי שרת וכמו שכחצ צשעמ"ק צשם השר מקולי דמשעה שמונענע הדם צכלי לצאת הוי תחילת זריקה. אצל צהעאת העוף כל זמן שלא ילא הדם לא שייך צו מחשבה וכמ"ש לעיל.

ג) גם צהה פליגי על רש"י צפירוש הגמרא דקאמר אי **לצתר דנפק דס איתעביד ליה מלתו**. דלפירש"י קס"ד מצי נפיק דס גמרה לה צבודת הזאתה אע"ג דלא מעי דס למזבח, ומש"ה פריך איתעביד מלתו. אצל לפירוש התוס' פריך הכי, אע"ג דלא גמרה צבודה עד דמעו למזבח, מ"מ לאו צבודה היא משעה שנעקר הדם וניתו מן הצואר עד דמעו למזבח דהולכה זוערתה היא והוי כאילו איתעביד מלתו וצהא מכשיר ר"ש (ז"ק).

והנה לפי פירוש התוס' כאן מתורגמת קושיית התוס' צדיבור שח"ז וכן הקשה צשעמ"ק אהא דפריך הגמרא אי צתר דנפק דס איתעביד ליה מלתו, דאמאי לא קשיא ליה משאר זריקות היכי פסלה צהו מחשבה אי מקמי כו' ותירלו צשם השר מקולי דצשאר זריקות דעלמא דמקבל הדם צכלי שרת, משעה שמונענע הדם צכלי לצאת הוי התחלת זריקה מקמי דליפוק דס מן הכלי ויכיר לעינים שהדם מונענע ורואה לצאת. אצל הדם שצלואר העוף אינו נראה לעינים ועד שילא לחוק לא הוי התחלת האזה. עכ"ל. וכאמור לפירוש התוס' דידן לא קשיא מידי, דדוקא גבי הולכה זוערתא דחשיבה כמי שנעשית מלתוה הוא דפריך. אצל לענין זריקה דעלמא שפיר אפשר שתימשך העבודה עד שיגיע הדם למזבח.

ד) ראיתי כאן שני דרכים צפירוש דצריהם צמש"כ דהוי **כאילו איתעביד מלתו**. הדרך הראשון (והוא דרך רוב

ומשני דרחמנא מחשבה¹ זו מחשבה שלימה. צרו"ך:

אלא חטאת העוף דפסלה בה מחשבה חיבי משבחת לה. אי אמרת בשלמא זבולוכה (שלא צרגל) [רצתו] פליגי אבל צזוערתי ללא אפשר לצעלה פסלה מחשבה, משכחת לה מיקומי דתיפוק דם משום דדם הנתון צזואר כנתון ככלי שרת², ולא דמי לצביא דרבי אצין צריש דם חטאת (לקמן דף צג:): דאיצביא ליה אי צואר ככלי שרת אי לא³. אבל אי צזוערתי לא פסלה לרי שמעון, כיכי משכחת לה.

פירוש ארזי הלבנון

להדדי צמה שמקריבים את הדם למזבח (אבל משום עבודת 'הזאה' גופא לא שייך פסול מחשבה, דאין מחשבה פוסלת אלא צזחת מד' עבודות, שחיטה קבלה הולכה חריקה, ולא צזאה), ומזה מוכח דהולכה צזוערתי שמה הולכה, שאל"כ לא משכחת פסול מחשבה צזחטאת העוף. ואין כאן גדון דליחייב משום זריקה כלל. ולדעת התוס' גם התרנן מודה בכל זה, רק ס"ל דגבי הזאה הוא דין מחודש וגז"כ דהולכה שלא צרגל הוי הולכה. וכמו שכתב הל"ק, ראה אות ה'.

משום מחשבת זריקה, דגבי זריקה לא פליגי ר"ש. דהא התוס' ס"ל דגם לאחר שילא הדם מידו אכתי מלי לפוסלו צזמחשבה כמו שכתבו לעיל. וצשיעורי הגרי"ד כפי הגרחה ע"ז וכתב דדוקא לענין עבודת הולכה אפשר לומר דחשיב עבודה גם לאחר שילא מידו. משא"כ לענין הזאה, מרגע שילא מידו תו לא חשיב שצוד עבודת הזאה. ולא נהירא כ"כ וי"ל דדוחק. ויש לי עוד דרך צזה, אי"ה אכתבנו צזאות שאח"ז.

(ה) עיי' צזאות שלפ"ז דלכאורה קשה אמאי לא משני הגמרא דמשכחת לה פסול מחשבה צזחטאת העוף צזמחשבת הזאה, היינו דצשעה שמתח' את הדם מחשב על הזריקה. וצשלמא לפירוש רש"י דקס"ד דכיון שילא מלואר העוף תו לא שייכה ציה פסול מחשבה, אי"כ מטעם זה גופא לא מלי לפסול צזמחשבת זריקה. והא דלא פריך משאר זריקות צעלמא, כבר תירן צשעמ"ק ע"ש. אבל לפירוש התוס' דס"ל דלמ"ד שמה הולכה מחשבה פוסלת משעה דנפק מן הלואר עד דמטא למצבה, אי"כ ה"נ תפסל צזמחשבת זריקה. ועיי' צזאות שלפ"ז מ"ש ליישב.

ועתה נראה לי ליישב צדך אחר, דס"ל להתוס' צפשיעות דהזאה לא דמי לזריקה, דזריקה מן הכלי והזאה צזחטאות הפנימיות ציד או צזחטאת העוף מן הלואר, אבל לא מן הכלי. וצת"כ (ויקרא פ"ג) איתא ולקה מדם הפר צזאצצעו והזה, ולא המעיף ולא הוציק, דהיינו שלא צרוק מרחוק אלא עומד מקרוב ומזה (ות רענן), או שלא יביה צורק הדם צזשפיכה שאין זו דרך הזאה (קרבן אהרן). וראה לעיל (י"ג ע"ב) דאפילו לגבי נתינת מנחה צכלי צעיין למימר דלא הוי צכלל עבודת קבלה, דקבלה ממיילא הוי הכא איבה קסקול ורמי. ואצ"ג דחגיגן דלעולם הוי צכלל קבלה דכיון דאידי ואידי מתן כלי הוא מה לי ממיילא מה לי קסקול ויביב, עכ"פ משמע להדיא דאי לא הוב צזמנחה מתן כלי ודאי לא הוב מדמיין ליה לקבלה. וא"כ ה"נ ס"ל להתוס' דלא דמי הזאה לזריקה דזו ציד חו צכלי. ומש"ה פשיעה ליה לצעל הש"ס דמה שמלינו שומחשבה פוסלת צזהזאה צזחטאת העוף אין זה אלא משום עבודת הולכה דדמיין

(ו) יש ע"ס צדצריהס ואין כוונתם צזורה. הבה"ז כתב דל"ל דרחמנא אחשבה לעצודה זו עד דשלמא, פי' דגבי הזאה גלי לן קרא דמקרי עבודה, ולא שלמה עבודה עד דנפל למצבה מדכתיב והזה ונתן. ומשמע לפי"ז דלמסקנא לאו משום הולכה צזוערתי הוא דפוסל צזמחשבה, אלא משום דהזאה הוי עבודה צפ"ע (ואולי כוונתו משום זריקה, דהא לענין פסול מחשבה צעיין שיכה אחד מד' עבודות). וצל"ק מגיה דל"ל דרחמנא אחשביה לעצודה זו עבודה שלמה. ופירש כוונתם דצזחמ"ג גם התרנן מודה דפסולא הוי משום הולכה צזוערתי. דאצ"ג דלענין שאר קרבנות לא חשיבא עבודה, מ"מ לענין חטאת העוף אחשביה רחמנא לעצודה מדלא כתוב ציה הולכה אחרת. עכ"ד. ולריך להצין לפי זה איך משמע תירון זה צלשון הגמרא. ול"ע. וע"ע צעה"ק.

(ז) היינו דלא כהתוס' צדיצור שלפ"ז דס"ל דכל זמן דלא נפיק דם מן הלואר לא שייך ציה פסול מחשבה וכמ"ש לעיל אות צ'. אבל התוס' כאן אזלי צשיעת רש"י דשייך מחשבה גם צדס שצזואר, דהלואר הוי כמו כלי שרת, וא"כ שפיר משכחת לה דמחשב צזהולכה כל זמן שלא מרק הדם.

(ח) דרי' אצין מיצבי ליה התם לענין פסולא דדם חטאת שזכנס להיכל, דקיי"ל דוקא צזכניסו צכלי שרת הוא דפוסל, אבל אם הכניס צזמה שחטה אינה נפסלת, דאשר יוצא מדמה אל אהל מועד אמר רחמנא ולא שזכניס דמה עם צזשרה. ומסקא לרי' אצין צזחטאת

אבל מכל זריקה דעלמא לא קשיא ליה אי מיקמי דליפוק דם מן הכלי לאו כלום הוא ואי צתר דנפק הא איתעביד ליה מלכותו, משום דפשיטא* ליה [7]עד דמטא [למזבח] לא איתעביד מלכותו, אבל צהא סד"א דלא לריך מזבח"ט מידו דהוה אהאזה דפרוכת וצין הצדים דהויה אהאזה אע"פ שלא נגע"ט.

הגה"ה:

הדרן עלך כל הזבחים

פירוש ארזי הלבנון

ככלי שרת, הרי זה חשיב כדס צהמה בכלי שרת ונפסל זכך.

ט) ולפי' התוס' צדצור הקודם, גם לפי הס"ד סבר המקשן דנמשכת ההאזה עד דמטא למזבח, ומ"מ לא תיקשי ממאי דלא קשיא ליה אשאר זריקות דעלמא, וכמ"ש לעיל צאות ה'.

י) וכדאיתא ציומא (י"ז ע"א) פעמים שלא היה נוגע צה (שיטמ"ק). ולפי דברי התוס' דלא צעיון שוגע הדם צפרוכת או צין הצדים, אס נקטעה ידו של מזב עד שלא הגיע הדם לא נפסלה ההזיה משום צעל מוס (משל"מ יוה"כ פ"ג ה"ה). וצמקדש דוד כאן תמה על דצריהס דהיכי משכתת פסול מחשצה צהאזה על הפרוכת וצין הצדים, דתיכף שולא הדם מידו איתעבידא מלכותו. והאריכו צה המפרשים, עיין עליהס.

העוף שהכניס דמה צלוארה להיכל, מי חשיב לואר עוף ככלי שרת ומיפסיל, שהרי מטאת העוף לא הוצקה לקצלת כלי, ולוארה זהו כליה. או דילמא כלואר צהמה דמי ולא מיחייב עליה.

ומפרש הח"י כוונת התוס' צה לחלק דהתס דוקא הוא דמספקא ליה אי ככלי שרת דמי משום דכניסת דס מטאת להיכל צהמאת צהמה הוא דכתיב, וצצהמה ילפינן דחינו חייב אלא כשהכניסו בכלי שרת. אבל הכא צפיסול מחשצה דכתיב צהמאת העוף גופיה, פשיטא ליה דדס הנתון צלואר כנתון בכלי שרת דמי.

ונראה עוד צכוונת התוס' דודאי לואר העוף חשיב ככלי שרת, והתס נמי פשיטא ליה לר' אצין דככלי שרת דמי, רק דמ"מ מספקא ליה כיון דאיכא גזה"כ דדמה ולא דמה וצשרה, דילמא אע"ג דהוי ככלי שרת מ"מ כיון שהכלי שרת עשוי מצשר, הרי יש כאן דס וצשר ולא מיפסיל צכניסה להיכל, או דילמא כיון דהלואר חשיב